Supracoperta și coperta de *Petre Vulcănescu*

Desene din manuscrise

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

8

PROZE

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PE O PALMĂ DE ŢĂRÎNĂ

POVEŞTILE BOABEI ŞI ALE FĂRÎMEI

PE O PALMĂ DE ȚĂRÎNĂ

Pe cîmpul dintre pomi, iarba e lăsată să răsară și crește în voie și neștire. Nu trebuie turburată tihna pămîntului, care doarme și visează buruienile frumoase cum îi trec lui prin somn. Cazmaua și plugul n-au ce căuta în livada păzită de dîre de umbră și de dîre de soare, în care joacă horbota frunzelor legănată de o adiere. Cîinii stau întinși în jurul mesei de lucru, la distanțe alese după umbră, și se mută cu ea. Doarme pămîntul subt ei, și dorm și ei cu pămîntul: e o înțelegere între toți, să se farmece unii pe alții și să-i legene volbura trează, care își închide ochii numai la înnoptat.

În fiecare an alte flori se ivesc să umple cîmpul. Venite nu se știe cum, ele n-au mai fost pe la noi niciodată. Anul trecut grădina fusese galbenă de sunătoare. Iat-o albă toată: un văl de mireasă așternut pretutindeni. Aș căuta iarba nouă în botanica lui Bonnet, care asortează plantele după frunză și cuprinde toate buruienile din Europa, și cu numele ei latinesc m-aș duce în botanica lui Panțu, să i-l aflu pe cel țărănesc, rumânesc.

Mi-e lene și lehamite de știință: nu mai vreau să știu nimic, vreau numai să mă uit și să mă dau în vîntul subțire, — cu frunzele, cu trifoiul, cu bălăriile; cu fulgii norului, care se duc lin, ca o luntre către Citera. Între două rînduri de copaci se zărește lacul lui Böcklin, brăzdat, în drumul eternității, de o barcă de fantome. Acolo e mai frig, unda

înnegrită a lacului e rece. Aici e cald, şi floarea cu tulpine lungi, crescute dintr-o rădăcină, aduce o aromă de cimbru crud: sfeşnice cu cîte zece-douăzeci de lumînări de om sărac, închinat la icoane.

Ce-i ăsta, ciulin ori scaiete? Nu pune mîna să iei măciulia, care a găsit cu cale să fie carmină. Îmbrăcat întreg în zale şi ghimpi, ca să-şi ocrotească giuvaerul dispreţuit de grădinărie, îţi va sîngera degetele ca o spadă apucată, în luptă, de tăiş, zmuncită cu palma. Cine se atinge de mîndria lui crîncenă, izolată după o pravilă aspră? Îl ocolesc de departe şi vrabia, şi gîngăniile, şi pictura, înnodat uscat ca sîrma şi nedecorativ, crăcănat, iarbă a Diavolului singuratec şi deşert.

Zeci de plante, cu floarea uşoară ca macul fragil, dărîmată de cum se atinge de minuscula ei batistă stacojie bondarul sau lăcusta, ridicate pe un fir de mustaţă ori pitite într-un cuib de troscot, sînt galbene şi roşii, dar în zeci de feluri galbene şi roşii, către violet, către jar, către ceară, către palid şi aprins şi roz. Albul e întotdeauna alb, albastrul e numai albastru, verdele e în toate şi peste tot verde, ca în frunza cîntecelor plugăreşti.

Dacă ştiinţa nu ne-ar fi stricat poezia, cu afirmarea că generaţia spontană a fost un mit, afirmare pe care şi acum turburarea că nu ştim de unde începe viaţa şi pentru ce, o primeşte cu o rezervă intrigată, am fi zilnic ispitiţi de basmul că florile, nesupraveghiate de laborator şi ierbar, se schimbă unele într-altele de la sine şi că aceeaş sămînţă dă astăzi muşeţelul şi mîine păpădia. . .

TRIFOIUL

Am în fereastră un ghiveci cu trifoi. În capătul firelor lungi, pe care un miracol le ține în picioare, se deschid cîte trei foi de fir, ca niște umbrèle.

Îl păstrez în geam trifoiul, căci, mai bine decît altă plantă, îl văd zilnic trăind. Dimineața firele lui se apleacă și rămîn aplecate către soare. Seara firele sînt drepte, și foile s-au întors, cu o încîntătoare pudoare. Le văd închizîndu-se și deschizîndu-se, și această acțiune neînsemnată a unei plante nespus de gingașe, ce-și strînge ființa în fața umbrei, și pare că doarme noaptea odată cu pasările, cu albinele și cu vacile albe, farmecă și turbură.

Ce ești tu, și cum ne-am întîlnit, ca să-mi dai mie iluzia, pe care spiritul o respinge, că cineva te-a făcut și pe tine și pe mine, și că în fața unui fir diafan de iarbă cărțile și inteligența trebuie să capituleze?

Cum te bucuri tu, ca și mine, de lumină, și te întristezi de întuneric? Ce ai tu, care nu mă cunoști și nici nu poți să știi dacă sînt, cu mine, care te privesc cu uimire și necaz, fără să te înțeleg? Ce cauți tu pe lume, și ce căutăm noi amîndoi?

Cărturarul te numește «plantă» și-ți zice ție «trifoi» — și mie «om».

Și mai mult nimic.

Fiecare cu numărul lui.

CÎNTARE BUCOVINEI

Adu-ți aminte... Basmul noi l-am trăit.
Un veac de om a trecut și nu am băgat de seamă.
Lucrurile scad și cresc, vremurile s-au mutat, aleargă umbra după umbră și suspinul după suspin. Noi am rămas neschimbați ca Dragomirna.
Doar cel ce caută-nnapoi se uimește mereu de aceeaș mirare, că fuge iute timpul oamenilor care se iubesc.
Prinși de mîini, de-o viață mergem alături, și dragostea pare la început.

Cine mi-a spus că omului i se urăște?
Am fost singuratec și nemîngîiat că nu știam din ce cuib să te iau. După ce te-am aflat, am străbătut zodiile nedespărțiți. Din munții tăi parc-am plecat aseară.
Codrii veneau cu noi, ne însoțeau apele culcate, țara ta întreagă cu turmele-i de holde și ca niște cirezi cu creștetele la cer.
De jurîmprejur, cîrjile cu steaguri, cu beteală și panglìci ale pămîntului vostru jucau din foile lungi.

Logodna s-a petrecut la scăpătat. Cînd vreau să mai văd stelele de atunci, le găsesc păstrate-n

ochii tăi. Curată şi neturburată ţine logodna, neîntrerupt. Tinereţea gîndului e-n toate zilele nouă, şi gingăşia — mai proaspătă, pe cît întîrziază.

Zilele noastre adună duminicile din zece mii de ani încă neştirbiţi, pe care lumea de-abia le va trăi în timpul ce va să vie, şi în toată dimineaţa şi seara basmul începe iarăş.

Cîteodată o lacrimă ascunsă cădea ca un mărgăritar pe împunsătura acului tău. Ştiam ce vis te întristează. Durerea ta era din acelea ce nu pot să fie vindecate cu leacuri şi descîntece obişnuite. Îi trebuiau oaste şi săbii, ca suferinţelor din veac ale Ziditorului de altare şi hotare. Într-o sută de ani, din lacrimile tale ai cusut, ac lîngă ac, stiharul întreg de mărgăritare, cu care trebuia să te înfăţişezi la judecată.

Adu-ţi aminte ce nu poate să fie uitat, fărîmă a Bucovinii, din care te-am furat şi te-am dus departe. Pe subt stejari şi brazi, te-am ascuns de ochiul ager al şoimilor puşi să te păzească, şi ţi-am minţit cu cîntece auzul, ca să n-ajungă pînă la sufletul tău mugetul buciumelor, care ne da de urmă, înfricoşat că poate te-a răpit întunericul din marginile pădurii.

Te-am purtat pînă la plute, şi cu plutele devale. Caii ne-au scos în şesul mare, pe Siret. Şi nu ne-am mai temut că ne dovedesc ciorile Stăpînirii şi rînduiala împărătească înfrîntă.

Adu-ţi aminte... Acolo, dedesubtul salciei despletite şi arţarului ca un pom de fluturi, ne-am făcut unul altuia spovedania de odihnă, ascultînd veşnicia tăcerii dintre rîuri. Caii păşteau cu căpăstrul pe coamă, lîngă urechile noastre.

Ne-am închipuit, în pădurile în care se strînge noaptea din lume, ale Moldovii, că eram cei doi singuri oameni dintîi. Mai simțeam încă pipăitul de zămislire îndrăzneață al Celui ce ne-a făcut în zorii zilei, și mă supăra plăcut, subt inimă, o coastă. El ne-a lăsat de capul nostru, să ne croim drum deosebit.

Adu-ți aminte. Pasărea care s-a coborît din creangă-n creangă, pînă deasupra capului nostru, era o vrabie din streașina casei tale. Ți-a spus ceva și i-ai răspuns. Și s-a întors acasă.

Cutreierasem peste seminții și tărîmuri, ca soarele după lună, fără să-mi pot potrivi oglindirea înflăcărată în argintia ei oglindire. Am ajuns în piscurile voastre. Luna căutată mă aștepta într-un gorun. Că eram și soare și imn, și os și văpaie, în zilele acelea, și ca un copilandru muncit, născut din cremene și nevinovăție.

Am poposit în Bucovina ta, între marile cucoane în odăjdii arhierești, ale ținutului vostru, cucoanele spicului de grîu și ale cîrjilor de păpușoi. Auzindu-vă graiul, parcă scris cu slovă veche, l-am ascultat, ca niște șoapte săpate pe piatră. Netede ca luceafărul vă erau bărbăția și hotărîrea.

V-am văzut înnălbind inul, depănînd cînepa, doborînd movila fînului cu furca, adunîndu-vă turmele cu vorbe de cărturari, stăpînind taurii, strănepoți de zimbru, cu căutătura; femei întregi, ca tulpina subțire și cu sprînceana dreaptă, fecioare tefere, mume neșovăite. Voinicii, puternici și mari, ca lespedea crucilor înnalte, munceau neîncovoiați, răbdînd apăsarea și jugul, care nu li s-a putut niciodată ridica pînă la grumaz.

O sută de ani nu s-a clintit un fir de păr din locul lui, și s-au simțit mai străini străinii, în țara înstrăinată. Satele, bîlciurile, horele, forfota voastră albă, de straie și bondițe domnești, i-au învăluit și înnecat. Rîvnind la fete și soții, ei s-au ales cu junghiul împlîntat din aruncătură, unde trebuiește, și au priceput că Bucovina e a voastră, și că nu vă temeți de nici o mînie.

Iar clopotele voastre vioaie i-au făcut să nu dea biruințele uitării.

Îți aduci aminte? Mi s-a prins sufletul de zulufii tăi, ca o ceață. Fata cu ochii vineți, sprintenă și căprioară, cu șoldurile drepte în catrință și suman, cu umerii lungi în iie, de flăcău fără mustață, cu glezna de cocor, mi-a ieșit nainte.

Ochii au întrebat-o: « Tu ești aceea, care mă așteptai, făgăduită din neștiut? », și ochii au răspuns: « Eu sînt aceea ».

Mîna ta slabă, de Domniță, cu furca subsuoară, nu se lăsase să fie niciodată apucată, și ți-ai uitat-o dusă la buzele mele. Mirosul ți-era, ca și azi, de foi de nuc și de livadă, și am știut că erai tu.

Uitîndu-se în mine adînc, privirea ta mi-a spus că-mi ești logodnică pe viață, și, răspicat, și pe moarte. Strîngerea mîinii a fost un jurămînt. La voi jurămîntul e aspru și este ținut.

Și fusul nu contenise a se învîrti. Numai încetinise. . .

Nu m-ai întrebat cine sînt, nici de unde viu. Ai știut în datina sufletului, ceea ce nu se cercetează și nu se învață. O proorocire îți spusese că o să vie, odată, un călător și că ai să pleci cu el din Împărăția blestemată.

Îți aduci aminte. Cum să nu-ți aduci aminte? De vreo treizeci de ani vorbim, ca de o taină mare a noastră, numai de asta, în toate zilele, într-un chip. Nu surîzi tu, ca atunci, și acum, cînd treci de-a fuga, prin ogradă, pe lîngă mine, depărtînd, cu mîinile în coarne, țapul de la lăstari?

Ți-aduci aminte... Într-o pășune de-acasă, de la tine. Din cusătura în care înțepai cu firul de mătase ruginie, ți s-au mutat degetele de la sine și, dusă cu mintea la zarea rostogolită pe stînci, degetele tale mi-au căutat în păr, aproape adormite. Venea fără voie dezmierdarea maicii tale, cu care ațipeai. Am cunoscut atunci că te legaseși în mine și ți-am sărutat călcîiul din iarbă. Se trezea la lumină, alături de el, bumbul galben, în cheotoarea lui de gulere albe, al unei flori de mușețel.

Și din codru, preoții vîntului citeau pentru noi molitvele murmurate ale binecuvîntării.

Mi-ai povestit, îți aduci aminte, sălbatecă, blajină și cinstită, războiul tău cu Împărăția.

Satul tău, despicat de granița gripțorului împărătesc, despărțea surorile, frații și bunicii, unii de alții. De la Ileana la Domnica, la gospodăria de peste drum, legea cutropitorului făcuse două țări. Neamul ți se străduia neputincios, sugrumat pe mijloc de veriga de fier, bătută de-a dreptul pe șale și ferecată cu lanțuri de ocară, în steiul graniței negre. Și chinuitul tău sat de răzeși avea poruncă să nu se miște, să se întoarcă sau să se întindă. Nu era voie să i se audă lanțul.

Pomii tăi rodeau într-altă țară, și-n mijlocul bătăturii curmate, sta omul cu pușcă al Împărăției, ca să-i plătești coșul cu prune culese din livadă.

Aveai șase ani și erai de-o șchioapă. Treceai cîntînd peste pîrîu, cu o ulcică de smîntînă. Doi oameni au strigat să stai și te-au pus între puști și te-au dus la vamă. Și era în ajunul Învierii.

Ai stat închisă pînă ce dreptul Împăratului a fost plătit, de o sută de ori prețul smîntînii.

Maică-ta, văduvită de curînd, a trebuit să facă repede bani, pe ce putea să prindă. A vîndut patru oi și, fiindcă nu s-a ajuns, a vîndut și bondița ta de Paști. Și pe cînd plătea ispravnicului cu pasărea de pradă a semnului de la chipiu răscumpărarea copilei, sunau clopotele ducerii pe giulgiu a Mîntuitorului în pămînt.

Ți-aduci aminte... Te-ai sculat din iarbă, povestind, și, cu pumnul strîns, te-ai întors către vamă și ai jurat-o să se prăbușească.

Zimbrul vostru care păzește Putna, ascuns între mînăstiri, e fugărit de către doi, trei împărați ca să-l prindă viu și să-l înțepenească. Tu l-ai văzut. Cu coarnele lui de fier clătina granița pe dedesubt, să o răstoarne.

Ți-aduci aminte... Fugisem din ținuturile lui și întemeiam amîndoi, dincoace de munte, departe, în matca de baștină a țării, căsnicie. Îți aduci aminte. Nerăbdător de vestea pe care ți-o aduceam din oștire, te-am strigat de afară, de subt zarzărul din fereastră: « Nevastă, vama s-a prăbușit! ».

Și-ți mai adunci aminte, după ce toate granițele de robie s-au prăvălit?

Ne-am dus în țara ta, cu daruri pentru surori și nepoate, și am intrat prin miazăzi. Nu mai era vamă. Dar și satul pierise, de șase ori secerat cu focul și fierul, din două părți.

Şoseaua Sucevii, arată cu plugul, se pierduse în semănături. Primăria şi clădirile Împăratului intraseră în ţărînă, ca o îngrăşăminte. Intraseră în ea, ca să-i îngraşe cartofii, şi Împăratul, şi Împărăţia, şi pajura cu două pliscuri întoarse, unul în răsărit şi altul în apus. Zarea întreagă se mişcase din loc, şi încheieturile nu i se mai cunoşteau.

Am umblat ca nişte fugari aiuriţi. Nu ne-a venit să ne spunem unul altuia adevărul şi ne furişam în de noi. De unde era gospodăria Burzilor şi Macaveilor voştri, pornea, către pădure, un cimitir care nu mai fusese. Am păşit printre morminte. Am căutat pe maică-ta Ileana, care cînta frumos, pe Axinia, pe Maranda. Am căutat pe Tecla, pe Minodora, pe Varvara. Ne gîndeam fiecare, în sinea lui, să prindem şiragurile de mărgele, aduse de noi, măcar la gîtul crucilor de lemn.

Şi nu era nici una la crucile şterse.

Ţi-aduci aminte de unchiaşul cu pletele albe? Odihnea la mărul pădureţ, în umbra carului, cu un cîine.

— Ia spune, tată, unde-i satul nostru? l-ai întrebat.

El a făcut un semn cu mîna, careva, undeva, încotro, în lumea ceealaltă.

— Satul nostru nu mai este... Dar cine eşti dumneata? te-a întrebat.

I-ai spus şi nu te-a mai cunoscut. Nu-şi mai aducea aminte, îţi mai aduci aminte?

Ţi-aduci aminte? Ai plîns şi m-ai sărutat. Eu eram şi satul tău, şi neamul tău, şi morţii tăi...

Dar satul se înfiripa din nou, într-altă parte, din sămînţa satului pierit. La noi acasă, dincoace, acum; copiii tăi, caprele, oile, vitele, cîinii...

Venise Bucovina pe Siret și Prut, și Mormîntul din Putna, pe care călcase ciubota Împărăției, a sălășluit în țara mare. Numai cătunul vostru n-a mai venit cu ele.

Am scoborît iarăși cîmpiile, posomorîți.

Luminile cerului s-au cernit cu zăbranic de sînge.

Au fugit păsările, au gemut pădurile, rîurile s-au uscat.

Și iar au plîns ochii tăi de acum treizeci de ani, și acum au plîns pe umerii copiilor noștri.

Costîna, 1918

ACASĂ, LA NOI

— Ai băgat de seamă... De cinci ani, de cînd ne este casa gata, nu a venit nici o păreche de rîndunele să-şi puie cuibul în streaşina noastră... Nu-mi place. Nişte rîndunele sînt o binecuvîntare. De ce ni se refuză nouă?

Am pregătit într-adins locuri adînci, de cuiburi. Am aşteptat mereu primăvara. Au zburat împrejurul casei toate, şi nu s-au oprit. Le-am chemat din pridvoare cu gîndul: «Nu veniţi şi pe la noi?», urmărindu-le zborul ascuţit.

Singure vrăbiile, care zboară puţin, s-au vîrît printre grinzi şi ţigle, ca nişte şoareci cu àripi. Le preţuim. Le-am lăsat locuri şi lor, să intre de-a gata în dosul bîrnelor din acoperiş. N-au aşteptat să fie rugate, şi pretutindeni chenarele casei sînt pline de ele. Cînd s-au tencuit balcoanele, am găsit un întreg hotel de vrăbii instalat într-un tavan; o mînăstire de chilii cu galerii. Le-am lăsat o firidă deschisă, ca să se poată vîrî stolurile, care se pogoară în meiul şi mălaiul de la găini.

Vrabia e a noastră, stă cu noi toată iarna, şi cînd curge vîntul pe găurile podului, cînd plînge noaptea şi trozneşte zidul, mă gîndesc la aţipitul ei în paiele adunate din toată lumea şi făcute colac.

Rîndunica e o străină fără patrie şi care vine la noi din ţările depărtate, ca dansatoarele creole: aş fi voit să plece toamna cu o amintire bună de gospodăria noastră, şi să o povestească pe la Piramide.

Dezlegarea lor de pămînt și puterea de a se despărți de cuibul întemeiat, locuit două anotimpuri, interzic familiaritatea obișnuită cu vrăbiile casnice, gata totdeauna la mîncare. Ai aruncat o mînă de boabe: vin de nu știi unde o sută, și dacă le dai firimiturile de la prînz, sînt atît de prezente, încît ți s-ar părea că ai scuturat un pîlc din fața de masă, ca un prestidigitator. Destinul lor îngust și cîmpenesc, de șesuri sure, n-are glorie și tragedie. El nu se măsoară cu furtuna, cu marea, cu trăznetul, cu piscul. Zborul pitic din ungherele mici e utilitar și scurt și calculat pe baliga proaspătă a calului de căruță. Între zburătoare, arìpile lor sînt ca niște papuci de lînă, pentru trecut peste drum. Vrabie gospodină, tu te simți fericită că ți-ai asigurat un apartament și că ai cumpărat lemne de iarnă. Acum poate să viscolească, ți-ai zis. Tu o să stai la cald, ascunsă lîngă coșul bucătăriei. Să fim fără grijă: omul din casă nu stă nemîncat și nici nu mănîncă tot. Vrabie durdulie, te pomenea Iisus pe tine, cînd a vorbit de pasările cerului, care nici nu seceră, nici nu ară?

Orișicum, firea ta potolită mă mulțumește, și dacă vii ca un stol de cartofi din grădina sfîntului Francisc în livada mea, tu nu-mi turburi nici amorțirea, nici lectura și nu ții să mi te arăți cu coarne și picioroange, să mă sperii cu o podoabă agățată și cu fanfaronada unui ghiers plagiat. Tot așa și țarca se înnalță ca un hieroglif, și viermele de catifea albastră, cu coarne de-a lungul spinării, spînzură de firul de mătase întrerupt, care l-ar fi tricotat.

PORUMBIEII

Ne pare rău că nici o rîndunică nu se hotărăşte să-şi facă, în streaşina noastră, cuib. Amatoarele de un colţ tihnit n-au lipsit, şi cîteva adunări s-au făcut în fiece an prin împrejurimi... Rîndunelele au plecat cum au venit. Ne-au cîntat de cîteva ori, pe firul de telefon, la rînd, din harmonici, și ne-au părăsit. Locul nu era bun. Vînturile măgurii noastre sînt aspre, şi puii puteau să răcească, uitîndu-se în jos din lojile lor de lut.

S-au prezintat doi porumbiei amărîţi de o primăvară vremelnică, devastată de intemperiile următoare. Un porumb vişiniu, cu guşa înflăcărată de însufleţiri de metale, şi o porumbiță albă, cu capul de papagal. În creștetul ei, un moţ cochet, cu cîrlig, atesta origini de aristocrație.

Ne-am gîndit că au făcut şi ei ca oamenii; că porumbiţa unui columbar de neam a fugit cu porumbielul unui coteț de peste drum, — și le-am făcut primirea meritată unor îndrăgostiţi, care vor să-şi întemeieze o gospodărie de porumbi săraci.

— Iacă, şi ei au apucat-o ca noi, zise careva din casă, cu vorbe moldovenești, din Moldova Putnei lui Ştefan. Cînd ne-am luat, acum douăzeci şi opt de ani, aveam două părechi de tacîmuri « Cristofle », șase farfurii de Limoges şi două pahare de Baccarat, cu picior. Unul s-a spart,

cel rămas ne slujește, o dată pe an, la doi și la patru, cu copiii. Aveam un pat, un dulap, o scoarță bucovinească, patru prosoape de cînepă, și altceva nu mai aveam nimic, decît știi tu ce. Te iubeam și tot așa te iubesc și azi. Să înzestrăm porumbieii...

Locul fusese ales, loc primejdios. Într-un ungher al streașinii, o a doua streașină se lăsa oblic, în adăpost. În această subsuoară de două pante, porumbieii s-au hotărît să se instaleze. Proastă așezare! Ce puteau face? Ne-am uitat la bucuria lor și i-am văzut pupîndu-se sferturi de ore întregi, ca într-o romanță și ca într-o carte poștală de pe vremuri, cu loc rezervat, pe o panglică, pentru ceea ce simțea corespondentul. Și le-am furnizat din abundență materiile prime: dîre de lînă dintr-o broboadă, cîlți dintr-o saltea, fulgi și șuvițe de resturi de mătasă. Și ne-am ascuns, ca să ne uităm, cu discreția cuvenită unor oaspeți de bunăvoie ai gospodăriei.

Cînd le-am dat mătasea, așezată pe iarbă, stăpîna casei a zis:

— Cuconița e boieroaică. Nu se poate confort fără « crêpe de Chine ». I-am mai dat și o lecuță de catifea și un peticel de lutru...

Toate materialele noastre au fost utilizate, întocmite cu fire de fîn și paie, și ne-am mirat mult de materialul personal cu care făceau porumbieii să adere materialele de construcție. Varul și l-au preparat singuri, precum înțelegeți, și, în trei zile, apartamentul fu gata.

Întîia noastră grije cotidiană era hrana frumoșilor noștri musafiri, dar porumbieii se au bine cu găinile, căci ai noștri ciuguleau printre ele, din boabele lor, fără ca vreo găină sau vre un cocoș să-și ridice ciocul din pămînt. Bătrîna noastră ne-a explicat: Cocoșul a cîntat la lepădarea lui Petru, și Sfîntul Duh a fost porumbiel.

Într-o noapte de idilă, s-a iscat vîntul, ca o namilă pe acoperișuri, sărind paralitică pe olane noaptea întreagă. Fiara s-a scărpinat de hornuri, a stat în tot întunericul între streașini, și laba ei păroasă a spart cuibul, a speriat porumbieii și i-a gonit... A doua zi, vîntul mi-a rupt toată ziua țiglele, a zguduit cu urlete și gemete casa, și tocmai a treia noapte s-a dat jos de pe casă și s-a dus printre buruieni.

Soarele a venit și a întrebat ce s-a întîmplat în lipsa lui de trei zile. Și s-au întors și porumbieii. Rochița albă a porumbiței era terfelită de ploaie.

— Unde or fi dormit, săracii? a întrebat stăpîna casei.

Ne-am gîndit să ajutăm descurajarea lor, și, iarăș, nu știam cum. Ei nu și-au reînceput clădirea nici a doua, nici a treia, nici a patra zi. Vorbeam noaptea de ei, învățați cu glasul lor de sughiț. Nu-l mai auzeam. Apăreau pribègii, în zbor înconjurau casa...

Le-am făcut noi un cuib, solid, sigur, fix. Și ne-am suit pe casă și am așezat cutia de lemn a cuibului la locul de unde căzuse celălalt. În jgheab am găsit două ouă... le-am pus în cuib...

Porumbieii nu s-au mai întors. I-am jignit. Cuibul e tot acolo, și ouăle sînt în cuib...

Numai vrăbiile se mai gîndesc la noi. Boeme negospodarnice și nepricepute la inginerie și arhitectură, ele și-au improvizat cuiburi dintr-o barbă de fîn, care atîrnă pe dinafară.

— Să nu punem mîna ca să le dregem cuiburile pentru iarnă. O să fugă și ele și rămînem singuri...

BUNA-VESTIRE

Două rîndunele s-au hotărît, în sfîrşit, să-şi prindă cuibul de casa noastră.

Lucrul nu e atît de simplu pe cît mi l-am închipuit atunci cînd le vedeam din depărtare. Migraţiunile lungi şi repetate pe an de două ori nu au făcut din rîndunele nişte aventuriere şi nişte boeme, mulţumite cu puţin şi indiferente la confort. În provizoria lor sălăşluire printre solstiţii, ele se comportă ca şi cum s-ar fi asociat cu eternitatea şi nu le-ar sta în drum viscolul şi îngheţul. Toate prudenţele sînt prezente, şi nici o socoteală nu lipseşte la zidirea unei încăperi pe patru luni.

Părechea s-a oprit în toate pridvoarele, a examinat fiecare ungher, şi locul ales a fost vizitat de mai multe ori, cîteva zile în şir, pe lumină, pe umbră, pe linişte şi pe vînt. Dimineaţa, în răsărit, se întorc să se documenteze din nou. Pe uşa deschisă a balconului ele mi-au intrat în odaie şi s-au asigurat că nici o primejdie nu vine din casă. Mi-am deschis ochii cu două rîndunele aşezate pe stinghia de la cap a patului meu şi am surîs. Ele au văzut ochii şi surîsul şi au zburat, ocolind plafonul odăii. Din perină le-am putut urmări conturele, liniile arìpii, despicătura elegantă a cozii cu egreta fină, spînzurată încovoiat, culoarea negricioasă-albăstruie, pata de vişină a guşii, într-un înconjur alb, şi litera ciocului caligrafică, de peniţă.

Nu văzusem niciodată atît de aproape o rîndunică, şi pasărea care săgetează lumina şi azurul mi se păru uimitor de frumoasă.

S-au strîns, înnainte de a începe lucrul, mai multe: inginerii, tehnicienii sau şefii de echipă însărcinaţi de comunitatea rîndunelelor să ia cunoştinţă, în vederea marilor convocări viitoare, de adresa fiecărei părechi. Consilierii s-au aşezat în dreptul locului ales şi au deliberat. Instinctul fusese desigur exact, şi logodnicii s-au simţit autorizaţi să-şi construiască un cămin.

Clăditul începu de la fund. Temelia trebuia să fie creştetul unui mosor de porţelan, izolator al firului electric, zidit subt streaşina de adăpost.

Nădăjduind să le uşurăm sarcina, am făcut o groapă cu mămăligă de noroi. Materialele noastre nici n-au fost cercetate. Se găseau altele mai departe... Le-am surprins, niţel jigniţi, adunîndu-le de la o distanţă de o jumătate de kilometru, dintr-o băltoacă, luînd cu ele o fărîmă transportată la cuib. De vreme ce nu o purtau în vîrful ciocului, am putut deduce că o păstrau în interiorul gurii, din care o vărsau, ca dintr-o linguriţă, pe un punct. Probabil că nu greşeam prea mult, bănuind că minusculul hap de pămînt ud trebuie cimentat cu o salivă aglutinantă.

Întîia zi, capsula de porţelan a fost înconjurată pe circonferinţă cu un cerc de mărgele de lut, — şi s-a făcut seară în absenţa noilor căsătoriţi. A doua zi, dunga fundului a crescut într-o parte, şi în şase zile, mi se pare, atîtea cîte acordă Sfintele Scripturi facerii lumii, cuibul a fost isprăvit.

Două zile nu s-a mai arătat nimic. Un suspin secret ne spunea că în cele din urmă locul a fost găsit defectuos. Ne înşelam. Ne-am bucurat. Prietenii plecaseră în căutarea altor materiale noi, pe care le-au descoperit, este sigur, la mare depărtare. Întoarcerile lor se făcură rare, şi soţii veneau

şi plecau odată. Folosindu-ne de o absență, am pus un scaun în privdor şi ne-am uitat. Pe fundul cuibului concav se aşternuse o saltea de fire de păr de cal albe, întocmite împletit, fiecare fir fiind trecut prin celelalte şi urzit cu ele: operaţie făcută cu două ciocuri.

Începură să vie fulgii. A cincea zi, puful crescu pînă la gura cuibului şi se revărsa ca o spumă peste margini. Din această zi cu puf, unul din soţi n-a mai lăsat cuibul singur, şi dacă nu ne temeam să nu ne găsească spionîndu-le viaţa, am fi încercat să vedem dacă pe pilota de fulgi fuseseră ouăle ouate.

Ne-am obişnuit să presupunem că tovarăşul din cuib era soţia. Seara, soţul se despărţea de ea, cu un cîntec de harmonică amestecat cu mandolină. El nu are loc în odaie şi pleacă. Unde-şi petrece noaptea? Într-un pom, în vreo altă streaşină? Bănuiam că în vreme ce femeile păzesc ouăle, fiecare în cuibul ei, bărbaţii se adună pe undeva şi petrec noaptea împreună, după o rînduială care trebuie să menţie solidaritatea stolurilor permanent pînă în toamnă, cînd se vor strînge toate triburile, de plecare. Sau poate că paza şi-o asumă noaptea eroul căminului şi poate că femeile sînt acelea care se retrag într-o utrenie necunoscută...

Destinul romantic pare corectat de creaţia cuibului, şi soţii intercalează în raporturile lor distanţe şi o moralitate de severităţi pentru garantarea progeniturii, în datoriile căreia fac amîndoi abstracţie de plăcerile independenţei. După ce au iubit, ei se devotează. Viaţa lor nu are altă semnificaţie. Amanţii de pe firul electric sînt acum nişte tovarăşi consacraţi unei generaţii, fără să fi putut să trăiască pentru dînşii peste iluzia unei secunde.

Şi pe cînd monotonia se repetă cu singurul scop aparent de-a trece viaţa dintr-un exemplar într-altul, păstrîndu-se datina şi forma, dincolo, în pri-

sacă, albinele se nasc cîte două mii pe zi într-un stup, şi viaţa lor, istovită de corvezi, ia sfîrşit înnainte de a se fi folosit, ca nişte gospodine pricepute la dulceaţă, de agoniseala celor cincisprezece ore de muncă din zori pînă la înnoptat.

Sînt amănunte pe care le cunoşti de mult şi pe care le afli noi de cîte ori ţi le aminteşti. Cine a numit-o regină pe mama stupului, osîndită să ouă şi să procreeze de trei şi de patru ori pe minut? Tragica suverană vede o singură dată lumina zilei, în cele o mie de zile cît îi durează viaţa, în ziua nupţiilor, cînd se îndrăgosteşte în văzduh, îmbătată şi orbită de slavă, cu un amant pe care nu are nici o curiozitate să-l cunoască. În marea seninătate a zărilor s-au întîlnit două puncte de întuneric dens. Bărbatul moare în aer, şi regina se călugăreşte, refugiată în schitul din care nu mai iese a doua oară şi în care va muri, ucisă de o pretendentă, de o nouă regină, încă ameţită de starea ei larvară şi trezită subit la succesiune şi la dragoste de o secundă.

Bărbatul e acest bondar bondoc, fără treabă, grosolan şi naiv, inutil, întreţinut şi nul. El nu ştie să muncească, din inocenţă; ştie numai să mănînce. E singurul pericol al prezenţei lui în stup, unde regula chinoviei nu permite nici o tresărire de instinct. În interiorul mînăstirii, sexul este suprimat, şi, ca să se simtă flăcău un minut, bărbatul are nevoie de văzduhul înnălţimii. Muncitoarelor le este interzisă dorinţa; ele nu cer nimic, muncesc, roabe, — cîte douăzeci de mii, — ale stupului, cu frenezie. O singură femeie poate să cunoască dragostea, şi o singură dată, o singură secundă — regina. Dar, pe încetul, bărbaţii, trîntorii, sînt eliminaţi. . . Albinele îi împing jos de pe faguri. Ei se deplasează cu greu, biruiţi de presiunea aproape amicală a cîte zece, douăzeci de lucrătoare.

Şi îndată ce-au căzut în fundul stupului, nu li se lasă răgaz: tăbărîte pe ei, albinele lucrătoare le rod arìpile, ca să nu mai poată zbura înnapoi prin stup, şi, neputincioşi, flăcăii virgini sînt scoşi afară şi aruncaţi, pe urdiniş. Nici o putere dumnezeiască nu-i mai poate scăpa de moartea nopţii reci, îngenunchiaţi la porţile republicii şi pocăiţi fără păcat.

Ei bine, albinele lustruite, pe care le vezi, au pleşuvit, şi-au pierdut scama care le catifela, înfruntînd vîntul şi florile şi trecînd de cîteva ori pe zi încărcate, cîteva zeci odată, îmbulzite pe tăietura de puşculiţă în urdiniş. Legea e aspră, dar e singura lege: albinele cară, şi regina face pui.

Trebuia cineva să mănînce recolta dulce a strădaniei, fructul ascezei.

O mănîncă omul.

CUIBUL

Cînd omul va îngrămădi atîta știință încît să nu-i mai rămîie inteligenții lui nici un mister, cum va mai primi el să trăiască, să se supuie și să aștepte desfășurarea și finalul unei vieți de mai nainte cunoscute?

Omul are norocul că găsește, la fiecare veac, drumul — și, după ce a dat în direcția unei singure erori toată cultura pe care inteligența lui putea să o producă, adoptă cu ușurință alta, croiește un drum nou, după o descoperire, sau se întoarce la altul, părăsit de mult, cu alte speranțe. Omul are norocul că poate greși cît mai des, fără părere de rău, cu neadormitul vis de o perfecțiune actuală și viitoare. Omul are norocul că se distrează, că face războaie pentru o idee, — el crede, — pentru un instinct; că muncește mai mult decît cercetează și că moare, în definitiv, la timp, aducînd cîte foarte puține firimituri, într-o mie de ani, din marele necunoscut.

Credința cu care rîndunica își construiește cuibul subt streașina mea, din noroiul de peste drum, aglutinat cu paie, aduce aminte de cazna oamenilor de a-și zidi palate și de a durà proprietăți, din care nu se alege nimic. O prăjină lungă va sfărîma cuibul într-o zi, cînd stăpînul casei își va da seama că piatra de la intrare se acoperă cu scuipatul cuibului din dreptul ei. Dacă ar ști rîndunicaua că munca ei va fi sfărîmată, că puii-i

vor fi doborîți, nu s-ar mai iubi, n-ar mai cloci ouăle, ci, singuratecă, în mijlocul unei lumi de profunde și definitive singurătăți, ar aștepta, pe crucea bisericii, să pice de slăbiciune și neputință, protestînd împotriva naturii, care se joacă de-a zburătoarele, prin greva tuturor organelor ei. Dacă ar ști de moarte și de viața căreia își pregătește odrasla, îngrădită de instinctele și de viața pisicii, rîndunica n-ar mai străbate zările către zonele calde, nu și-ar mai osteni arìpile, n-ar mai prinde muștele și fluturii aerului trandafiriu, n-ar mai culege din zbor, căzînd amenințătoare și primejduită, bobul de apă cu care se adapă din unda marilor lacuri, ciupite în liniștea zilei de ciocul dibaci.

Dar natura se zbeguie cu făpturile ei pînă la capăt. Le închide, ca niște cutli frumoase, și le deosibește conținutul, așa încît să nu poată comunica ființă cu ființă, despărțind zburătoarele între ele, și pe ele de celelalte făpturi, și așezînd în constituția fundamentală a vieții împotrivirea speciilor, agravată de dușmănia individuală.

Chiar între oameni, cîți se aseamănă între dînșii, ca să se poată înțelege? Cîți vorbesc pe de-a-ntregul aceeaș limbă? Unul singur își cunoaște limba lui, și nimeni nu i-o poate în totul pricepe. O carte ar ajunge în toată lumea, căci tot ce se poate gîndi despre lume încape într-o singură carte. Nu! Mii de cărți nu deslușesc din tine nici începutul.

Mii de rîndunele construiesc în fiece primăvară, ca Dumnezeu, din lut și scuipat, acelaș cuib, fără să știe nimic, și milioane de oameni improvizează, cu speranța înjumătățită că poate să mai fie ceva. . .

ZBOR ÎN SUS

Fluturii urcă viermii-n văzduh, în zboruri ne-vinovate de serafi, şi grămezile lor din vişini şi zarzări dau iluzia reînfloririi. În trandafirii deschişi, luna bate cu frumuseţi compuse din reverie, miracole şi efecte de balet. Perfecţiunea delicatelor lucruri, cărora nu le lipseşte nici o reminiscenţă şi asemănare, evocă imposibilele albituri şi răsfrîngeri, cristalul, porţelanul, mătasea, mierea, laptele şi parfumele, şi splendorile imposi-bile ale amănuntului exact rafinează sensaţia pînă la ilaritate. Ţi se pare că participi la un sistem de znoave inventate pentru copìi şi ilustratori, că lacrima de rouă nu trebuie să fie atît de diafană şi conturele atît de gingàşe. Dar însuş cîinele ciobănesc, care trebuia să strice atîta ideală şi evanghelică armonie, printr-o săritură în trandafiri după un arici, a rămas încremenit în demenţa superfinului şi mîrîie împresurat, asaltat de pictură şi pastel.

Ghimpii ascunşi subt gulerele înfoiate înnăs-presc abia orgiile excesului de inefabil.

Mute, broaştele de pămînt, ca îndrăciţii şi le-proşii ieşiţi tîrîş pe genunchi şi coate din gropi, la apropierea Mîntuitorului, se mută din loc în loc, ca nişte oameni minusculi, bolnàvi. Viziune de avortoni, care, refuzîndu-li-se altă viaţă, se hrănesc cu muşte nocturne şi ţînţari înghiţiţi cu àripi şi cu muzicalitate cu tot. Din infernul

misterios, ei vin în gloate, ca niște suflete materializate, de morți.

Broasca e singura vietate, pe care n-o înțelege nici pisica, dusă pe gînduri la spectacolul săriturii de clovn. Laba ei se întinde rigidă și șovăitoare ca un băț de tobă catifelat cu un glomotoc în vîrf. Ar vrea să capete convingerea că jivina mică se mănîncă. Dar se descurajează. Contactul e glacial. Totuș, pisica studiază toată vara bășica de mușama, umedă, cu ochi și picioare, simțind că e o mîncare ce i-ar umple gura de bale înghețate și de care i s-ar apleca.

Între broaște, apare ca din cer albastru un brotăcel. Culoarea lui verde-sincer e ca frunza primăverii, și pe el nu-l îngreuiază o traistă palidă, cu mațe. Ager, electric și instantaneu, arcurile lui interioare au expansiunea bruscă. Într-o secundă, el a sărit de mai multe ori și s-a lipit de zid și s-a dezlipit, răpindu-și fluturele ațintit de jos, devastator și vorace. Am luat în mînă ființa cu scheletul de zmarald, și s-a zbătut cu o energie zvîcnită din toate mădularele-i hotărîte să scape sau să se frîngă.

— Du-te! i-am spus.

Și brotacul mi-a pierit din palmă.

UN ZMALŢ

Un fluture şi-a prins de păretele alb ciudata bijuterie şi s-a fixat ca un model de copiat. Triunghiul lung al arìpilor negre, ca două echere, pare decupat în catifea transparentă, brodată cu discuri portocalìi, înconjurate cu argint de aluminiu, şi abdomenul, construit din inele împărechiate, galbene şi negre, pare să aparţie mai repede unei flori exotice decît unei gîngănii. Izbutesc să-l iau pe un ochelar, şi examinarea viermelui cu àripi a putut să fie făcută minuţios. Nicăieri nici o urmă de plictìs, nici o pauză, nici un punct lăsat pentru altădată, nici o amînare, nici o speranţă descurajată că poate să fie cîndva mai bine făcut amănuntul decît atunci cînd a fost proiectat. O încredere în faptă, admirabilă.

Pe tot ce pune mîna Meşterul ăsta isprăveşte, că durează o vecie sau o secundă. Steaua şi fluturele de o singură seară, s-au lucrat cu aceeaş băgare de seamă şi cu aceleaşi unelte.

Ai mai văzut ochi atît de frumoşi, încredere în viaţă mai definitivă, siguranţă de sine mai inflexibilă?

O broască a mîncat fenomenul, ca pe un Irod întreg în odăjdii, şi nici n-a usturat-o înghiţitoarea.

Şi aşteaptă să vie altul...

ȚESTOASA

O grădină adîncă e ca o gară de popas, un minut, în calea pasărilor călătoare. Din sud la nord și încrucișînd pe toate spetezele văzduhului zările opuse, trec, unele greoaie și altele iuți, arìpile molcome ca evantaliile sau diafane ca niște batiste pierdute dintr-un balcon.

Rareori străbate cerul un haiduc singuratec, solemn în poalele màntiei lui despicate și străin în spațiu ca un ascet. De obicei, leneșe sau rapide, pasările călătoresc părechi, soțul și soția, desprinși de stoluri pentru voiajul de nuntă, pe seama lor. De jos, ne încercăm să distingem specia căreia îi aparțin, amestecînd știința strîmtă cu emoția nemărginită. O păreche s-a odihnit într-un anin, în care noaptea concertează turburătorul suspin al privighetorii. Erau pasările galbene cu deschizătura penelor albastră. S-au vorbit să nu întîrzieze, soarele scăpătînd într-o fereastră din fundul lumii, cu gratii de aur și cu o perdea de foc. A trecut, ca o sfoară neagră, și un rînd de pîlpîiri de petice înșirate. Un hultan, zugrăvit cu dungi, ca un fluture cu cioc, sta încremenit în vînt, parcă lipit de ceva care nu se va mai mișca din loc niciodată. E de bănuit că vùlturii de bronz ai biruitorilor romani s-au inspirat de la imobilitatea lui.

Ne vexează și ne umilește atitudinea de indiferență față de noi, inexistenți, pentru opinia lor, și în mîndria și în dragostea noastră. Noi le

asortăm într-o zoologie, pe care pasările refuză să o cunoască. Le-am strînge nițel colèa, subt bărbie, mîngîindu-le capul rebel și sălbătecia. Ireductibil, nici una nu ia seama la noi și nu capitulează. Mă jignește și-mi place. Aș vrea pasăre și pe om. Probabil că un sentiment de răzbunare pentru ostilitatea categorică a fiarelor, l-a făcut pe om vînător. Ai țintit, și șoimul cade. Cu ce te-ai ales? Cu mîhnirea că l-ai ucis în deșert. Și cadavrul lui frumos, te disprețuiește.

Pămîntul, pe subt pomi și iarbă, aduce și el călători, tot atît de străini ca și zburătoarele de sus. Descoperirea unei familii de arici, care ies la plimbarea nocturnă, prin boschetele de mahonia, cu copiii lor, reproduceri mici ale unui părinte bursuc și ai unei maici cu ghimpii vîlvoi, ne bucură ca o ispravă genială, în care n-avem nici un merit personal. Cum s-au făcut în perfecțiunea lor admirabilă, cînd au fost făcuți, cine și de ce s-au făcut?... Iată și o luminoasă șopîrlă, cu scîntei de safir și zmarald, fugind de noi pe o dungă de argint, ca steaua care cade înnecată în azurul negru. Și cîte miracole nu leagănă, din cădelniți

de flori mişcate de aer, grădina, cîte minuscule scăpărări nu sar din iarbă-n iarbă în colcăirea ei nevăzută? O insectă cheamă din întunericul pomilor pe cineva să o ajungă: pst! pst! O libelulă suie drept, montată pe două foiţe de sticlă. O lăcustă! M-am pomenit cu ea de-a dreptul pe carte: nu te mişca! E mai frumoasă ca pagina pe care o citeşti, şi în splendorile lumii, anonimă, nu poartă nici un nume de catalog.

O ivire din bălăriile aromate, extraordinară! Broasca-ţestoasă.

— Avem şi o broască-ţestoasă! ţipă cineva, bătînd din palme.

Într-adevăr, un capac oval se deplasează şovăind prin buruienile mici: a ieşit la lumină.

UN CIOB DE PRIMĂVARĂ

Odaia dă în stradă, peste petecul de grădină cu pomii în desfășurare, împrejmuit cu zăbrele. Au înflorit caișii deodată, peste noapte, mai nainte ca frunzele să li se fi desfăcut. Le-am găsit dimineața furcile ramurilor cu totul albe, ca și cum ar fi fost înmuiate în lăpturile groase ale nopții și ar fi înghețat pe ele varul de argint al lunii, și de sidef, covăsite proaspăt în fildeș. În două zile, caisul s-a îmbrăcat în bumbacul selenar și a stat în geamul meu, — prevestitor de bine, — ca o panoplie cu mii de steaguri mărunte, ca niște roiuri de fluturi albe, spînzurate în aer deasupra tulpinii.

— Sînt albiturile cu horbotă, spălate aznoapte, ale stelelor, întinse la uscat și uitate pe ramuri, șoptește gîndul, din desișul lui, trezit la basme și povești.

Într-adevăr, într-altă noapte, cămeșile, iile, batistele și scufițele minuscule ale rufăriilor cerești au pierit. Poate că un iepure cu coșul în spinare, a venit, le-a încărcat pe toate și, pe o cărare neștiută, umblînd în două picioare și răzimat în băț, le-a dus în dormitorul curat al virginalelor lacrimi. Poate că o lăcustă mare, albastră, le-a cărat pe scara Căii-Lactee într-o roabă cu roata și spițele de cleștar. Poate. . . Florile caisului au pierit, iar în locul lor se ivesc frunze, crescute din ceas în ceas, și acoperă pomul întreg, cu gingașe îmbrăcăminți adiate.

Pe rîndul caişilor, au înflorit spumele violete de liliac, purtate pe vîrfuri, ca nişte pămătufuri de fulgi de scuturat vechile portrete ale bătrînilor casei. Ce modistă harnică şi-a expus, de Florii, pălăriile în verdeaţa fragedului liliac? Dar penele lui de struţ au fost furate, una cîte una, jumulite de mîna mică şi sălbatecă a copiilor, agăţaţi de garduri, ca să prade avutul imaterialilor fabricanţi din uzinele Botanicii subterane.

Deasupra florilor din grădină, pe atlazul azuru-lui palid, alunecă săgeţile rîndunelelor, ca într-o stampă.

Şi va înflori, iată, şi gutuiul, după ce frunzele au crescut deplin, ca să primească florile rare, aşezate cîte una, cu o simetrică economie, în cuiburile lor. Locurile le-au fost rezervate din vreme în punctele unde frunzele se întîlnesc cap în cap şi brodează, pentru evenimentul ştiut şi ţinut secret al unei flori, un leagăn rotund, un blid neted, în mijlocul căruia se va legăna ceaşca albă-trandafirie a florilor de porcelan.

Gnomul meu bătrîn şi naiv s-a urcat în pomii ţepoşi. Din colivia lor pentru cuci, el numără, însemnînd pe răboj cu briceagul, petalele ce se deschid. Dar fermecat de frageda drăgălăşie, Gnomul se uluieşte şi îşi crestează degetul ară-tător. O boabă de sînge se scurge pe faianţa catifelie a florilor de gutui.

LĂSTUNII

Într-o ființă de o sută de grame, legănată de un zbor ascuțit, ei reprezintă regula întreagă a vieții și cinstea naturii. Au venit din depărtările mari ale mării, cu àripile de culoarea talazului din orizont, singurateci ca marea, singurateci ca zarea. Trecerea lor dintr-o lume într-alta, despărțită de bărăgane de valuri, nu o știe nimeni, și nimeni nu o poate povesti, frămîntată de furtuni înnalte și de negrele vijelii cerești, care scutură, din adîncuri necunoscute, constelațiile și zodiacul. Așezată pe un fir de telefon, rînduneaua poartă prestigiul universului văzut dintr-o planetă mai pură, fără descompuneri și putregai, unde vegetația și carnea au însușiri de metal și corindon.

Abia scoborîtă din întuneric și din lumină, ea își pregătește cula, în care sălășluiește un anotimp, curată în deprinderile ei, stăpînă de sine stătătoare, neîmpărtășind cu omul și cu gîngania parazitară obiceiul de a-și fura cuibul și de-a dormi în gunoi și sudoare străină. O casă pe Argeș, o casă pe Mediterană, o casă în Egipt, printre morminte de regi, bisericile, turnurile, stîncile sînt pline de clădirile ei uniforme, — ca niște urcioare de lut spînzurate de streașini. În osteneala zidirii își găsește îndreptățirea de a se odihni și de a visa în bordeiul ei aerian, disprețuind poteca pe care își tîrăște momîia omul în cîrji, și drumurile gata făcute. Unde coboară începe, și sfîrșește plecînd,

nouă pretutindeni, neostenită în perpetua ei mobilitate şi renovare. A sosit, a stat, a plecat.

Lunatecii, chemaţi în somn către slăvile sti-cloase, se întraripează ca să urce turla catedralei, dar zborul lor şovăielnic se opreşte la cruce. Ar voi sufletul să se ridice mai sus, să escaladeze cerul şi, pribeag printre nori, să se risipească în zări, ca un parfum întors în floarea lui, deslînat de azur. Omul scoboară însă pe brînci înnapoi, îngreuiat de spinare şi de genunchi şi purtînd în şold rana robului sîngerată. Rînduneaua zboară la aştri.

Ea nu a lăsat, despărţindu-se de o perspectivă de plopi şi de un lac străjuit de sălcii, nici păreri de rău, nici datini împletite cu àripile, ca nişte spini. La pămînt s-a uitat atîta timp cît a construit, cu dumicaţi de lut, un balcon în dreptul stelelor albe. Un pămîntean s-a putut apropia de fulgii ei de înger albastru: a zburat. Însă mînă omenească nu a mîngîiat făptura ei, inexistentă cînd a pus-o în palmă şi s-a uitat la cadavrul ei de floare. Din clopotniţa din care a căzut pînă la mîna ta, îndră-gostită de pipăirea zburătoarelor, o gămălie de suflet a găsit timpul să piară, ca să-ţi lase între degete o àripă nesimţitoare. Lumea pe care o cauţi ştie să rămîie mută şi absentă de cîte ori te îndrepţi către ea, să-i încerci sonoritatea.

Iată, cîntă lăstunul, la desfacerea zilei de petale. El s-a deşteptat pe cînd luceafărul i-a trecut din-colo de cuib, odată cu izvoarele din fundul pădurii, odată cu iedera şi cu frunzele licăritoare ale fagilor albi. Şi pe marginea streaşinii tale el cîntă, ince-pîndu-şi ziua cu biruinţa. Ca o harmonică minus-culă, vocea lui mare, în care sună glasuri de mai departe, continuă cîntecul lăsat de privighetoare neisprăvit, în bătaia lunii.

Sculaţi, copii! Cîntă lăstunii la fereastră, sucind ecourile în sute de alte cîntece fărîme, — şi faceţi àripi şi voi, ca să scăpaţi de mînjirea ţărînei.

VIŞINII NOŞTRI

O idee cu care nu te poţi deprinde: că vişinul s-a făcut singur, cu boabele lui de roşu mărgăritar: o vişină vie într-un guler de frunze negre-verzi. Dacă pe strugure l-a gîtuit în ciorchinii năvăliţi de gămălii, asfixiate de strînsură, vişina şi cireaşa Delicatul bijutier al tainelor minuscule le-a depărtat de ramuri cu o aţă. Cîte patru-cinci mărgele spînzură de cîte patru-cinci fire de ciucure, cercei desfăcuţi, clopote mici, mute, bumbi deslînaţi, îmbrăcaţi într-o ştofă de felul buzelor în surîs.

UN GIUVAER

Cel care a făcut piscuri și talaze și le-a pus cuiburi de vînturi și le-a însuflețit cu voci, este, desigur, bărbat. Furtuna, vijelia și trăznetul sînt frămîntări de bărbăție: neliniștile lui erump, doboară, prăbușesc, despică și dărîmă. Acelaş să te fi gîndit, şi să te fi rotunjit tot pipăitul lui aspru, ars de fulgere şi scorojit de piatră, cireașă neagră, cu gustul de zmeură oțățită, care atîrni de urechi, pe grumazul şi obrazul gîdîlat al copilei mele, țigănită la soare?

ŞOPÎRLA

O şopîrlă de atlaz şi peruzele s-a strecurat în sînul movilei din bolovani, de lîngă cucùtă. Ca să fie şi în mers elegantă, Bijutierul a dat mersului acestei suave jivine cu trei vîlvătăi în arşìţă, — albastre din dungă, galbene din spinare şi verzi cînd a fugit, — o mişcare de întîrzieri şerpuitoare, rectificînd săgeata, cu ondulări. Tot El te-a zămislit? Pentru ce grumaz de fecioară?

LĂCUSTA

Lăcusta verde, mare, s-a prins de năframa ferestrei. E un ac de zmalţuri transparente şi lucii, şi inima ei ar putea să fie toată de aur, ca luminişurile de amănunte ale nervurilor din arìpile strînse. Dar a făcut un pas pe floarea oltenească a peşchirului urzit din bumbac şi mătase. Şi capul, ca de mînz grotesc, redus la fragment, şi l-a frecat, ca muştele, cu două picioare, compuse ca spicul de orz. Ochii ei. . . Cine a binevoit să-i facă atît de minunat de mici şi să-şi piardă timpul şi să-şi cheltuie geniul ca să-i înţepe cu un vîrf de mare lumină? Tot El, tot Ăla, tot Dumnealui?

AH! FLUTURII ĂŞTIA. . .

Ei! catifeaua numai de pulberi a fluturilor care vin, aşa, ca gîndul, diafani aproape cît un gînd, impalpabili ca întunericul şi ca o lumină, între murmur şi aduceri aminte, ca o floare care nu e o floare, — cum s-a echilibrat şi din ce feluri de ştofe, într-o formă inconsistentă într-un contur? Au plîns viorile şi s-au făcut fluturii? Au oftat nădejdile? S-au făcut speranţele trup?

OCTAVA

Lîngă voci trăiesc tot atît de multe glasuri fără voce, ecourile fără sunet. Cine s-a dus atît de departe înlăuntrul vieții, ca să păstreze din cifrele ei numai punctul, și din punct numai o sutime? Dincolo de viola rătezată mut, în umbră, de arcuș, mai sună un cîntec, care nu se aude. Cine duce vioara și amnarul ei cu zece fire de păr? Nu mai e nici vioară, nici arcuș. . . Dă un cîntec care nu mai e cîntec, o vioară care nu mai e vioară. . . Cum se petrece șoapta cîntată a neînchipuitului ascuns?

HAŞCHIA CARE CÎNTĂ

Greierii, însă, iată-i pe o coardă nouă, o singură coardă, lovită după ploaie, fiecare pe a lui, cu un bob de lemn. E greierul galben, ca o uscăciune, pitpalacul nopţii. El încearcă să taie, cu o foarfecă neştirbită, firul de sticlă, în unison cu foarfeca groasă a unui glas mai depărtat, de nevăzut mai mare. Bijuteriţa voise să încerce o lăcustă de noapte şi să împodobească iarba cu ea şi streaşina casei cu un păianjen argintar de goluri.

O VĂPAIE

M-am luat la-ntrecere cu luna care înnălbește grădina, atingînd sfiiala plopilor, lungi, și am aprins o lampă afară, ca să bonghinesc pe foile unui caiet de buzunar. De două ceasuri întregi aș pune creionul pe hîrtie, și tot mai frumos este ceea ce nu se poate scri. De altfel, lampa își ia lumina din lună, cum își ia litera neagră, din noapte, condeiul.

OLOAGA

S-a învățat să se apropie de mine, după aprinsul stelelor mele, o broască. De cincisprezece zile își petrece noaptea lîngă piciorul scaunului meu, holbînd un ochi cînd la mine, cînd în luceafăr, neputînd afla cine-i aduce muște, fluturi și gîndaci: steaua sau namila din scaun. S-a învățat. Pot să-mi mut fără supărare cotul, pot să-mi șterg ochelarii, pot să aprind țigara. Broasca examinează și înțelege, și nu o sperie nici Țuluc, cîinele care mă păzește. Ea știe deosebì zgomotele și identifica direcțiile. E o broască pămînteană, care n-a știut de baia din heleșteu, oloagă printre verzele ca niște baletiste, adăpostită de buruieni și legume. Ea nu are mantaua fluturilor, pe care-i mănîncă fără remușcare, tunica și tricoul șopîrlii, pana sidefată a lăcustii. Carnea ei moale, cu varice, e îmbrăcată cu mușama jupuită și, cînd e mai nouă, în pegamoid, calitatea treia. Dar mîna ei cu trei degete e grasă și atrofiată ca laba unei odalisce care se deplasează prin harem în poziția turcă. Cînd s-o scula în două picioare, zice molia de frunză, cine știe cît va fi de lungă. Dar broasca nu s-a sculat niciodată de jos, — și acum tușește, înnecată cu un scarabeu.

Eroarea face parte și din lumea bijuteriilor lucrate cu àripi lungi și cu migală. Scarabeul a căzut din lampă de-a dreptul în gura paraliticului broscoi, inatent la coaja cu care era blindată gîn-

gania sacră și necunoscînd anatomia capului ei. Ca rinocerul, splendida gînganie a faraonilor purta, deasupra nasului, încovoiat, un corn.

CRI-CRI

M-am pomenit într-o seară cu o vizită neașteptată. Pe masă, printre manuscrise și condeie, apăru, la etajul unde sălășluiesc, într-o insulă de asfalt, un greiere elegant. N-aș putea spune cît a fost el de surprins de prezența mea în mijlocul unui talaz de hîrtii mîzgălite, răzimată-n cot și silind un alt greiere, mic, prins între degete și înmuiat în cerneală, să facă slove minuscule, identice în inutilitatea lor cu cîntecul lui de clopoțel cît bobul de mazeri. S-a oprit pe masă și a stat să se reculeagă. Îmi închipui că m-a văzut și că a rămas confuz de ciudata mea îndeletnicire, el, care cunoștea munca spicelor, rumegatul vitelor, ghitara vîntului și osîrdia cîrtiței oarbe.

În fața lui am avut un sentiment speriat, modificat de un sentiment îngeresc. M-am ridicat respectuos de pe scaun și, fără să vreau, l-am salutat:

— Bună seara, domnule Greiere-de-Cîmp, încorsetat în platoșe lucii, de mare cavaler. Cărei intenții datoresc onoarea vizitei domniei-tale? Stăteam în cot, scîrbit de lumini artificiale și de zgomotul cetății unde cîrtesc în singurătate. Cine te-a trimis? Cum te-ai strecurat pînă la mine, nestrivit de automobile și nemîncat de vrăbioi, înnainte de a intra în oraș? Scoate biletul; îmi închipui că te-au trimis copiii mei cu o scrisoare. Unde i-ai lăsat? În trifoi, sau, cu ochii pe jumătate adormiți, în

scaunele lor de răchită? Ce ţi-au spus cînd ai plecat?

Greierul răspunse, într-adevăr, fără să se mişte de lîngă tampon:

— Cri-cri!

— Dac-ai venit să-mi ţii de urît, să mă ierţi că nu am unde te adăposti! Pîlnia telefonului, cînd o cînta în urechea ta, obişnuită cu muzica lină, te vei înfricoşa. Dumneata eşti un neastîmpărat; te cunosc: îţi place să fugi şi să te întorci, să sai în sus şi să te piteşti în iarbă. N-am iarbă decît în peizajul de colo, şi iarba-i de ulei, şi peizajul cu geam: ai vrea să intri şi te opreşte sticla. Du-te înnapoi! Odihneşte-te puţin. Ai să străbaţi două judeţe întregi, Ilfovul şi Prahova. Haide, sînt orele zece şi un sfert, şi vreau mîine dis-de-dimineaţă să fii îndărăt, să-mi deştepţi copiii cîntîndu-le « cri-cri » în horbota perinei şi să-i pupi din partea mea pe cercelul urechii.

Greierul a înţeles.

— Cri-cri!

Şi se aruncă de pe masă în întuneric.

Doamne! tu te-ai gîndit la mine, şi mi-ai trimis o mîngîiere pe care astă-seară am căutat-o în deşert. Dumnezeule blajin şi noule-născut, în scutecul alb de dădacă al lunii!

UN BASM DE CINCI MINUTE

De unde au ieşit atîtea caise ca nişte ouă ale lunii, la răsărit, în ceaţă, scoase cu năvodul din apele acoperite cu cocă de aur? Toată lumea le transportă în care şi coşuri, cu gălbenuşul pe dinafară, şi pîlpîirea lor de catifea scoate un miros de tămîie amestecat cu adieri şi amintiri de portocale.

Dar pescarii care au aruncat năvoadele după ele trebuie să fi fost din aceia mici, de-o şchioapă. S-a mai auzit vorbindu-se despre dînşii într-alte basme, cu poduri de aur şi cu palate de peruzele. Pitici cu bărbile lungi şi cu scufiile lungi, locuiesc pădurile în scorburi şi malurile de ape, cu cîrtiţele laolaltă, subt muşuroaie, — şi, noaptea, neavînd alta ce face, se joacă-n văzul luminii albe cu bufniţele şi cu peştii. Şi pentru că omului nu-i este dat să fie singur, fiece pitic are baba lui pitică, fetele lui pitice şi flăcăii lui pitici.

Aşa ies ei, pe întuneric şi la stele, cu site de prins şi cu coşuri, şi pescuiesc în apele drepte şi-n heleştaiele luminoase, caise, mărgăritarele de răşină ivite printre nuferi.

Este totuş adevărat că printre ouăle lunii se găsesc şi bumbii de puf stacojii de la halatul şi din vîrful papucilor unui pitic mai lungan şi cîntăreţ, care, necăjit într-o noapte că nu i s-a potrivit un oftat pe scripcă, şi i-a zmuls cu scîrbă mare şi i-a zvîrlit în caişi. . .

Socotind că se găseşte dinaintea unui ghem de borangic, iluzia a dat să-l deşire şi să-l încurce, cum a văzut că face pisica, torcătoare de mătase, şi, din greşeală, a nimerit în carne, a găurit-o şi a văzut că mîzga este dulce.

Piticii sînt acum oltenii care păruseră mai pitici decît sînt, dar care, desigur, se dau năzdrăvani, dimineața, pe rouă, peste cap, şi se fac oameni cu căciulă, de aduc pe cobiliță şi pe catîrce poamele galbene în oraş.

În piață, de-a lungul gîrlei, de-a rîndul, stau în zorii zilei movile şi munţi de caise sosiți pe apă, pe plute, mînate de pitici şi piticărese.

Rupînd caisa, se ivi la mijloc un sîmbure de cremene, tare. Alianța dintre țepos şi fraged, dintre aspru şi gingaş, dintre amar şi dulce, pe care fructele o înţeleg, cărturarul nu a înţeles-o, fiind sărac cu duhul, ca fericiţii sfintelor pilde, şi neştiind că şi fulgerarea, care este fără de ființă, ca văzduhul, scapără din două pietre lovite.

Nu te turbura. O să ai şi la iarnă caise. Tătuțu s-a îngrijit să-ţi facă dulceaţă, versuri de caise. El a învăţat de la un pitic bătrîn, care, în lipsă de zahăr, ia fructele şi florile din pomi şi de pe tulpină, le scoate miezurile cele mai mărunte şi le stoarce, ca să le păstreze aroma şi să le guste, ca şi cum sînt vii, la citit... În muşuroaiele proaspete, pe care le scot cu chivăra şi scufia, ajutaţi de soboli, piticii citesc din cărţi minuscule, în auzul galeriilor pline de pitici, la scăpăratul stelelor scînteietoare.

Vino şi uită-te-n livadă. Pomii verzi-negricioşi sînt încărcaţi de vrăbii de aur şi de chihlimbar, ascunse ca să nu le vadă ochiul tău de bijuterii încremenite.

Nu te mişca... Să nu zboare!

FURNICILE

E un zor la fața pămîntului, o circulație, o forfotă, care, zgomotoasă, ar fi asurzitoare. Dacă îi pleci pînă la nisip și brazdă, ochii rămîn uimiți de o activitate față de care munca noastră, cu toate biurourile, piețele, atelierele și fabricile ei, este o copie incoloră. Iute, accelerat și fulgerător, mii, milioane și miliarde de furnici se grăbesc pînă la frenezie, printre pietre și ierburi, să se folosească de orele calde, rare, ale anului. Comparativ cu omul, ele duc în gură un volum și o greutate egale cu Cercul Militar sau cu Universitatea.

Nici Atlas nu poate ridica un cal la spinare, și furnica îl duce cu ușurință și rapiditate. În zigzag, printre accidente de pardoseală cît stîncile Omului și Alpii, armatele vaste ale furnicilor au ieșit la lucru. Ele n-au nici zece, nici opt ore de lucru, întreite cu timpuri de odihnă și răgaz. Ora lor e continuă și nestînjenită. Ele știu ce știu și nu pot pierde din vreme o secundă. Adineaori era una la poartă, și abia te ții, cu pașii tăi de uriaș neputincios, după ea: a și ajuns la marginea grădinii.

Bănuiești că furnica nu se hrănește și nu doarme decît în epoca iernii, cînd, claustrată în pămînt, ea își permite să lenevească lîngă o àripă de muscă tezaurizată de cu vară. Craterele scunde ale mușuroaielor indică șantierul de activitate. Zidarii

şi inginerii dintre furnici construiesc fortăreaţa interioară, aruncînd afară vagonetele microscopice de nisip, scos din galerii şi odăi. O muncă metodică, neîntreruptă şi curată, săvîrşită în ordine şi disciplină, este evidentă. Ca şi albinele, furnicile nu discută ordinul instinctului şi al comitetului de direcţie, care deliberează în muşuroaie; nu se îndoiesc, nu analizează. Ele nu cunosc scepticismul şi lipsa de încredere în osîrdia lor. Ele se duc, cercetează, umblă şi aduc. « Nimeni nu vine cu mîna goală! », sună ordinul statului-major, şi, într-adevăr, fiecare furnică îşi transportă merindea pe un an întreg a stupului, a patriei. Cîrtiţa nu se încumetă să supere Statele Interioare, coropijniţa se teme. În mai puţin de un minut, un milion de ace străpung animalul, şi insecta năvălitoare, ofrandă de-a gata, fără altă oboseală, e pusă la conservare în magazia cu alimente.

Acolo, desigur, o jandarmerie inflexibilă păzeşte comoara, împotriva poftei de mîncare exagerate, şi un Furnic autoritar şi experimentat prezidează poliţia porţiilor fixe. Un chelar bătrîn, căruia i s-a interzis să guste, ţine încuietorile de la cămări, — şi toată furnica vine să-şi ia dejunul în ulcea, ca în mînăstire călugării negri, la chelărie şi arhondaric.

Popoarele furnicilor active ştiu să profeseze cu onoare şi imoralitatea, pentru Statul lor, ca romanii, care au furat femeile sabine într-o noapte de lîngă bărbaţi, ducîndu-le în aşternutul lor de acasă. Cînd alimentele oferite de la sine, prin capriciile accidentului şi ale morţii, nu sînt cu îndestulare, furnicile ies la atac şi tîlhărie, tabără pe un scarabeu căzut din lumina lunii şi-l cuţitează. . . Eroică se petrece şi se desfăşoară lupta cu şopîrla bolnavă şi cu omida albastră.

Omida, din care va trebui să iasă marele fluture nocturn, cu pene de păun şi în manta pistruie

cenuşie, se legăna pe o foaie de sfeclă adiată şi moale ca o sofà. O sută, cred, de furnici i-au săgetat spinarea, i-au amorţit capul, i-au înţepat ochii, şi victima îşi frămîntă splendoarea, în trîntă cu adversarul, care o răpune, o desface, — şi o duce la magazie. . .

Te înştiinţez că n-ai să pui piciorul în grădina mea, fără învoială: să nu calci pe furnici.

Grădina mea e o-ncăpere de ţări. Sute de state s-au înfiinţat pe drumul dintre stînjenei şi duzi, pînă la clopotul meu. Ţi le arăt prin zăbrele: vezi muşuroaiele astea? Sînt cam risipite. La tot pasul o gaură e o cetate de nisip, în primejdie să fie astupată. Ploaia oarbă o înneacă ori de cîte ori vîntul aduce nori încărcaţi cu potop şi trăznete, şi ele oarbe. E lumină mare, dar ce folos că nici lumina nu se vede pe sine şi lasă grindina şi fulgerul să strice cuiburile, de cîteva ori pe an... Aşa că, să umbli-ncet şi să le ocoleşti. Ia-o pe margini, ca să nu omori din uitare sau greşeală cărătoarele de merinde şi muncitoarele roabe, care scot din pămînt dărîmăturile răscolite. Colea, în fund, prin văgăuna dintre două pietre, încep strîmptorile dinlăuntru, în care se adăpostesc, chilii şi schituri, miile de surori ale aceluiaş cin.

Părintele Veniamin repeta vizitatorilor, care veneau să cumpere miere din stupii lui, o poveste veche cît lumea şi nouă de-aşijderi cît lumea.

— N-am priceput de ce furnicile și albinele se orînduiesc în cete, și din stupii și mușuroaiele lor își fac întemeieri deosebite. Am o sută de stupi în livadă, fiecare cu matca lui, și dacă se ivește o matcă nouă, își face o ceată a ei și fuge cu ea, ca să nu fie ucisă. Lucrătoarele pot să fie o sută de mii, regină — numai una. Așa e, poate, și la furnici: n-am pătruns în buduroaiele lor.

E o lucrare de diavol aici, că nu poate să fie de la Dumnezeu. Stupii stau părete în părete. În loc să muncească toate muștele laolaltă, ele se despărțesc, și toate fac un lucru la fel: miere și ceară. Nu face, să zici, un stup miere, altul lapte sau pîine, să aibă de ce se dușmăni, cu toate că și atunci s-ar putea înțelege la schimb, căci după felul cum trăiesc și lucrează, albinele sînt făpturi înțelepte. Ia uită-te la fagurii și celulele lor. Ce altă ființă ar putea să le clădească așa, cu fețe ca diamantul și cu muchiile măsurate la fel? Ele au dezlegat în de ele o taină gingașe: locul cel mai puțin cu încăperea cea mai multă.

Nu-ți vine să crezi, tată. Cîte un stup e hoț și tîlhar. Vezi stupii ăștia goi? Cîteva muște se mai tîrăsc din loc în loc buimace, în cîte un cimitir de mii de ale lor, moarte la fund. Cămările li-s pustiite, bucatele le-au fost luate și grămădite în buduroiul de colo, cel mai mare, cu norodul cel mai des și mai îndestulat. Dacă nu m-aș teme de Domnul, i-aș da stupului aceluia foc, să ardă de viu în flacăra cerei topite.

Pe furnici încă nu le-am prins cu asemenea năravuri. Tot ce mi se pare că am dovedit la ele e că se bat uneori, cîte două mușuroaie, unul cu altul, dar nu pentru jaf. Naiba mai știe de ce. Mi se pare că din mîndrie: să nu se spuie că un mușuroi e mai puțin viteaz ca mușuroiul de lîngă el. Iată de ce furnicile sînt ale mele, și vreau să pășești cu mare băgare de seamă, ca

nu cumva, la scăpătat, cînd se adună cu mătcile lor, se culcă pe aşternuturi curate, să lipsească vre una. Noi nu putem face nici atît: o furnică.

LIGHIOANA

Lighioana, căreia nu-i lipsește nimic ca să fi putut să fie albină, nu are totuș nimic, dacă trebuie să fie adevărat că individualitatea e indicată de un rezultat.

Ea zboară ca o albină, întocmai, atîrnînd în àripi ridicate mai sus de viermele ei. Cîntă ca o albină, aleargă prin tot văzduhul grădinii ca o albină și se întoarce ca o albină la stup. O colonìe s-a stabilit într-o crăpătură a odăii și, ca și albinele, lighioanele, copia superficial izbutită, se ajung unele pe altele pe drum și intră cu sutele, pe lîngă omul din fereastra deschisă, fără să-l supere și fără să fie supărat. Deosebire de costum: corset vărgat cu galben de pucioasă.

Ce aduc ele-n traistă din harurile cîmpiei? Nimic. Decepție: una a venit cu o muscă mare la spinare, decapitată, și i-a dat un brînci în copia ei de stup. Nobila reproducere se hrănește cu muște! ca un păianjen, din asasinat spurcat. Abatorul general: o fereastră de coridor închisă. De fiecare muscă din geam, încăpățînată să iasă prin sticlă, după ce a intrat fără pricină inteligentă pe ușă, se apròpie eleganta lighioană, care dansează cu ea, cuprinsă din spate, cu perversitate, cîteva figuri. Cu o nevăzută foarfecă, rapidă ca un secator, capul muștei e retezat și mîncat pe loc, în mìjlocul luminii, și corpul cade ca o păpușă de elastic. Ea își oprește, prin urmare, fără întîrziere procentul

ce i se cuvine din partea colectivității: cinsprezece la sută craniu cu sînge. Deosebire de morav.

Nici legala celulă de albină nu a fost înlăturată din activitatea acestui plagiat. Numai că ceara e copiată într-un material uscat, și fagurele nu are conținut, — și poate că nici problema volumului matematic al fondului hexagonal, verificată de Réaumur pentru albine, nu prezintă nici un interes la copia fidelă. Lighioana nu știe să facă miere, și austeritatea severă a maicii albine, jertfită benevol legilor de sclavie ale republicii, îi este necunoscută, și toate virtuțile abnegării, subalterne ale unui scop, sînt din punctul ei de vedere inexistente. Ea nu crede în realitatea abstracției de sine și în absența prin prezență, și reprezintă o specie în dezordine și o seminție răzvrătită, asigurată în existența ei prin fuga dezorganizată și prin mizeria aventurieră a moralului utilitar. Regula de viață fiind: « Mănîncă! », ea cum ar putea să îndure foamea, să se interzică și să se abnege? Căci ar fi ieșit albină și ar fi rămas credincioasă anonimă în trib, catolicismului stupinei, păstrat neștirbit în milioanele de ștubeie. La Malta, în Canada și în Indii, roiurile acceptă și servesc pravila unică. Flămînzii la trapă sînt leneșii, lascivii și frumoșii, — trîntorii purtători de sămînță, masacrați de frigiditatea muncitoarelor, femei fără feminitate, vestalele oprite de la dragoste ale stupului, 20.000 de surori într-o chinòvie cu 100.000 de chilii, îngropate în ceară.

Rînduiala vieții face ca la toate genurile de îngeri să corespundă genuri de maimuțe, de imitații, de diavolie și hibriditate, o rezervă de simili și degenerescențe. Epave cu àripi, făpturi parazitare, neamuri de neamuri. Lucifer, cimpanzeul lui Dumnezeu, strigă apelul nominal. Zodiacul se rostogolește către întuneric și îngheț. Ce faceți voi la iarnă?

MUSCA

Venind primăvara în colivia lui, Cocò nu înțelese nimic de la soare, care-și vîrîse degetele de aur printre zăbrele, ca să-l mîngîie pe fulgi, — și se codi ca un golan la apropierea de umerii lui a unei hlamide scumpe.

Dar odată cu soarele se arată și musca, intrînd zbîrnîitoare în colivie și ieșind. O pasăre atît de mică, ivită într-un vîrtej atît de mare, cu o voce de violoncel și de vioară laolaltă, Cocò nu mai văzuse, și nici instinctul lui, adversar al comestibilului rezervat păianjenilor, nu putea să-l informeze. Limba lui nu morfolise niciodată pîntecul cenușiu al antipaticei viețuitoare, care reprezintă, în aerul mic, zborul mușiței și muzica pentru viermi.

Musca s-a întors în colivie, a ieșit din nou, a plecat, a reapărut și, prinsă de un sentiment de mișcare perpetuă, a intrat într-o spirală de învîrtire dementă împrejurul lui Cocò. Atent și intrigat de rotogoalele meschinului vultùr cu ciocul moale și cu capul de ață neagră, Cocò s-a mutat pe vergele de cîteva ori, s-a suit pe trapez, a ieșit din colivie, s-a ascuns în cărți: filomela imondicelor l-a urmărit tenace în toate ascunzătorile lui, concertînd, fermecătoare și enervantă.

Și de-atunci muștele s-au înmulțit, și Cocò a rămas dezolat și supărat. Prezența unanimă a parazitului care contraface zborul ciocîrliei și

cîntecul rugăciunii, la hore, în pîlcuri și valuri, i-a dat intuiția puterilor scăzute ale lui Dumnezeu, invadat, în cerurile lui, de muște. În umbră și în lumină îi cîntă musca, împuiată și în reveria lui. În altare, pe potire, pe odăjdii, pe icoane și pe crucifix, asimilîndu-și divinitatea, pînă la deces în timpul iernii și pînă la înviere în april. Și o întîlnești în bibliotecă, pe pagina cărții deschise, însușindu-și meșteșugul cărturarului, corectînd un text și puind un punct, inspirat din abdomen.

Răzbunarea lui Cocò, inocentă, a fost însă radicală. El a inventat un bilet de papagal pentru muște, acoperind prezicerile și urările cu un strat de gumă transparentă, — și muștele rămaseră încleite, unele pe loc și altele zburînd cu biletul lipit de spinare, ca niște eroi plutitori în aer, cu pavăza la ceafă.

Soare, care aduci lumini și balsamuri lui Cocò și te joci cu ciocul lui poleit, cum dai tu naștere și garoafelor, și bucuriilor, și gîngăniilor puturoase în văzduhul legănat de plopi și răzimat în brazi? Pentru ce preferința ta pentru marile infecții ale existenței? Cum dai tu voie gîndacului să calce urmele tale și să facă pui în raza ta îngerească? De ce lași sămînța viermelui să se rezolve în făpturi tîrîtoare și îmbălate în năframa ta de borangic? Ce simpatii abjecte leagă infinitul în care călă-torești singuratec și veșnic, de icra păduchelui și de oul libărcii?

Eu nu sînt decît un papagal, dar dacă ar fi să fac lumea din nou, aș aduce în reconstruirea uni-versului materialele incoruptibile și pure, pe care le-a scos din neant industria metalului și chimia electrică, suprimînd înnainte de toate umezeala din întuneric și înlocuind zmîrcul, zeama și puru-lența cu talc și cauciuc vulcanizat...

Ce am fi putut aștepta decît muște și gîze de la un Dumnezeu care a făcut pe om într-un ceas

de scîrbă divină, amestecînd scuipatul cu ţărîna şi făcînd mocirlă?

Judecînd chibzuinţele din veac, vorbeam, încă o dată, cu icoana Maicii Domnului, despre muscă.

Ce rost are şi lighioana asta, care la 12 vine la masă, în bucătărie, de pe gunoi, şi de la balegă în bibliotecă? Totuna-i sînt şi gura şi coada şi mintea, şi deopotrivă de inspirată cîntă la cîteştrele. Mă ofensează mai ales că zboară, şi ea, ca porumbielul Sfîntului Duh. Cum a distribuit arìpile, atît de greşit, unul Dumnezeu? Pe un petic de flegmă ea face întocmai ca àcvila regală pe o caravană de munţi. Ce să mai vorbim de Icar şi de meşterul Manole, cu care Domnul s-a purtat mai rău decît cu viermele puturos?

Şi cîte varietăţi şi la ele, Maică! Va să zică, s-a ostenit Cel-de-Sus să le împărţească şi pe ele în neamuri. Le-a dat şi lor firi, tradiţii şi limbi, ca să grăiască după neam. Le-a dat şi vioară. Au o estetică şi ele: dă-mi voie să scuip. Fac ouă şi ele, înşirate la rînd, ca nişte cuvinte: muşiţa, Doamnă! Ce i-a venit să strice viaţa cu ele? Nu-i ajungea scarabeul? Nu s-a mulţumit cu alte zburătoare? I-a trebuit şi zburătorul meschin? O să-ncep să-mi revizuiesc admiraţia şi extazul, pe care mi-l dau stelele lui; tot el le-a făcut. Còlo luceafăr şi dincoace muscă, lumină acolo şi aci mîzgă. De ce nu-mi trimite el să mă pişte stelele şi m-a lăsat să mă mă-

nînce musca, săgetat cu bale și mînjit cu eroica ei cufureală? De cîte ori să mă spăl cu apă sfințită, ca să uit că mă pîndește și pe gaura ușii musca, — flocoasă, vînătă, ofticată, cu ochii de zer mucegăit?

Nu cumva e, Maică, musca sufletul corcit cu Diavolul și care, ca și albina stearpă, dă din ea numai zeamă cleioasă și trîntori livizi? Ea nu va ajunge niciodată la cer, și destinul ei se irosește, pentru eternitate, între un excrement de țap și altul de cățea.

Am strivit una, am strivit o sută. Ai văzut ce sare din tîrtița ei palidă, cenușie, cînd țîșnește? Mi se împuțise bătătoarea, ca și cum aș fi scos-o din cine știe ce infamă mocirlă, în care ar fi căzut. De ani de zile nu mă mai bat cu musca. O las să-și facă la cuierul meu toaleta, să cocheteze pe pălărie, să se înnalțe, să plutească, să fie ciocîrlan și înger, o las să cînte. O sută au răgușit, altele au murit de moarte aproape bună, care de cancer, care de gușter. O las să puncteze hîrtia cu telegrafia ei odioasă. Partea ei de dindărăt știe să scrie, i-a dat Domnul Dumnezeu și cerneală. Ai văzut-o cum face? Se zgîrcește pe vine: gîndește. Pune ceva pe loc, se scutură de bucurie și zboară. A făcut un punct! Știi cum se cheamă punctul ăsta. Totuș, ea îl repetă, senină și fericită, la fel, oricare ar fi musca: redactează, colaborează, traduce și face corecturi.

Era de față la Cina-de-Taină, alungată de mîna Mîntuitorului din dreptul razei lui. Cu un singur fost apostol s-a împăcat, cu un renegat, cu Iuda, și s-a dus după el, să-i cînte-n ștreang marșul ei funebru, bîzîit.

GROAPA DE MĂTASE

Odată cu muştele şi cu ploşniţa insinuantă, natura ne-a trimis, strecuraţi prin desimea păreţilor, şi păianjenii, care-şi întind plasa pe unghere. Deasupra capului meu, lucrează de două zile cel mai iscusit minuscul arhitect, care aleargă toată ziua pe schelele ermitajului construit în dantelă. Picioarele lui harnice nu se prind, ca àripa muştei, de firul uns cu un clei perfid şi nevăzut nici ochiului dibaci, al vînatului favorit.

Lumina lămpii cheamă seara pasările cerului meu de tencuială şi var, în spirale pînă sus, în păinjeniş, unde cad în groapa de mătase. Sforţări considerabile şi de prisos încearcă să sfarme capcana, şi după fiece încordare, zburătoarea singuratecului din cuib se împotmoleşte mai afund în farmecul pînzei fluide. Musca se luptă şi cîntă. Chiotul ei povesteşte primejdia şi pune în formulă muzicală simţimîntul că totul e pierdut.

Iată-l şi pe castelan, atent pîn-atunci. Se apropie cu prudenţă, uitîndu-se în năvod, unde se zbate, înnecată, o pradă de două ori mai voluminoasă ca el. Păianjenul ar fi omul, şi musca locomotiva. Ce cabluri grosolan încrucişate i-ar trebui omului ca să prindă taurul prosteşte şi să-l stăpînească strîns, ca păianjenul musca?

El s-a oprit la un pas de vînat. Îl priveşte. Întinde cu fineţe un picior. Pipăie. Cu o microscopică seringă injectează exact. Ţipătul muştei

sporit se face strident. Încă o lungire de picioare, și se pornește dansul agoniei. Păianjenul se deșiră precipitat, ca un mosor cu mișcare mecanică, în jurul potîrnichii, împletită și încurcată în firul balelor textile. Vocea muștei s-a întrerupt. Ca un copil în scutec și ca o mumie, corpul zvăpăiatei, care mi-a stricat liniștea lecturii, e răstignit, înfășurat, imobilizat într-un ghem.

Atunci, sacul cu musca e luat la spinare și scos din perdeaua de aer, care trebuie să rămîie liberă și întinsă pentru viitoarele aventuriere, către fund, unde, ca o provizie hibernală, e agățat într-un cîrlig: gospodarul păstrează merindele conservate. Liniștit, el s-a întors la ploșniță, cu golirea căreia era ocupat cînd musca i-a lovit antena.

Priceperea și mijloacele păianjenului sînt sigure; sigură și tehnica lui, de constructor. Dar de unde știa el că în mrejele lui va cădea negreșit musca, fără să se ostenească să o atace peste fruntarii, dincolo de domeniul lui de artist și de bandit?

I-aș dărîma cu mătura poligoanele trase la echer cu compasul abstract și frumusețea labirintului de borangic. Nu mă îndur... El pedepsește un plagiat, o àcvilă imitată, care, zburînd, bîzîie. Orgolioasă de-o arìpă acordată pentru mutarea orizontală între gunoaie, musca încearcă linia de sus, care duce la cer.

Un fir de văzduh străjuiește drumul la stele...

IEPURII ŞI ARICII

Pătru are, pentru zoologia nopţii, ştiinţele lui: liliecii umblă după muşte şi fluturi, iar bufniţele după lilieci.

— De ce nu s-o fi ducînd, mă, la ei de-a dreptul, să-i mănînce, că stau la un loc: liliecii, lipiţi de bolta turlei, şi bufniţele, de-a-n picioarele pe clopote şi schele?

— Findcă li-e dat şi lor să se ostenească, zice Pătru.

— Bufniţele mănîncă şobolani şi şoareci, Pătrule.

— Iaca, na! răspunde Pătru. Păi, zboară şoarecii şi şobolanii?

Ariciul cu puii lui nu-au fost găsiţi în surcelele unde spuneau oamenii că i-au văzut ascunşi.

— Să nu cumva să omori aricii, Pătrule. M-ai înţeles? Şi nu mai căuta cu furca, să nu-i înţepi.

Pătru a rîs din toată inima.

— Păi cine poate înţepa pielea ariciului? zice Pătru. Dumneata nu ştii că-i cu ghimpi?

— Numai pe spinare, Pătrule. Aş vrea să nu-i înţepi în burtă.

— O să scape, va să zică, aşa? Mi-a mîncat nu mai puţin de treizeci şi cinci de pui.

— Ariciul, mă?

— Păi, dracu?

— Ariciul nu mănîncă pui, măi omule, ţi-am mai spus! Zice la carte că « el se hrăneşte cu plante şi alte rădăcini ».

— Nu-i adevărat! tăgăduieşte Pătru. Pot să-ţi mai spui, conaşule, zice Pătru, că unde sînt arici şi iepuri de casă nu se pomenesc şobolani.

— Tu crezi, Pătrule, îi zic, că şi iepurele mănîncă pui?

— N-am zis, răspunde Pătru. Dar zic că poate că mănîncă şobolani.

— Fugi de-acolo, Pătrule! Şobolanii, iepurii şi aricii sînt fraţi, ca pila şi fierăstrăul. Tu n-ai văzut că la mîncarea iepurilor vin şi şobolanii şi mănîncă alături de ei? Mai bine vezi de prinde dihòrul. S-a ivit un dihòr. Pune cursa.

— Am pus-o şi nu s-a prins, răspunde Pătru. Am să mă ascund eu în coteţ, cu un ciomag. Alt chip nu-i. Să n-apuce să ameţească puii.

— Ce vrei să zici, Pătrule? întreb.

— Parcă dumneata nu ştii! zice Pătru. Cum apucă de intră, dihòrul lasă o duhoare, şi găinile îşi pierd cunoştinţa.

— Eşti un prost, Pătrule, să nu te superi.

— Ba mă supăr, şi proaste sînt cărţile dumitale, conaşule, că nu ştiu ce spun. Ariciul mănîncă pui, şi iepurele de casă şobolani.

MURGUL

Ce vrei, Murgule, aşa e progresul. Tragi de cîteva mii de ani căruţa pe secetă şi ploaie, şi te-ai poticnit de-abia acum. Ţi-a luat-o înnainte maşina: uite cum suie de repede dealul, pe care, tîrîş-grăpiş, gîfîim amîndoi: tu cu oiştea, eu cu biciul. Afurisită născocire are maşina asta înlăuntru. Şi să nu crezi că e cine ştie ce! Porneşte de la rîşniţa de cafea; o roată vîrîtă într-o roată mai mare, şi tot roţi, numai roţi încîlcite. O roată ca turta, în faţă, dă mişcare roţilor pe dungă, şi, pieziş, din roată-n roată, înlănţuite unele de altele, mişcarea se duce la osii şi roţi încălţate cu gumă.

Omul, Murgule, de cînd a înţeles mişcarea rotundă, a pus stăpînire pe toată mişcarea. De o sută de ani el gîndeşte rotund şi din ce în ce mai rotund, şi din învîrtitura pe loc el scoate mersul înnainte, de-a-ndaratele şi în sus. I-a fost greu pînă ce a priceput cum se pot întovărăşi roţile anapoda, în cercuri orînduite, şi tot uitîndu-se în cer, de unde vin toate pildele pămîntului, a pus lumea pe mosoare şi tăvălugi şi a plecat cu ea repede şi lin.

Potcovarii noştri, Murgule, au murit. Baroasele, foalele şi vetrele în care scăpărau tăciunii — s-au dus. Ca să-ţi pui un rînd nou de papuci de fier, cînd începe potcoava să se tîrască şi să sune subt copită, noi trebuie să şchiopătăm o poştă, pînă la ţigan. Numai acolo mai putem vedea piciorul calului luat în poala omului şi curăţit părinteşte,

cu razul. Cu potcoave noi, eşti, Murgule, vesel ca un copil în haine de Paşti, nechezi a primăvară şi te întreci cu automobilul.

Stai, Murgule, nu te zori: să treacă el întîi, că trece iute. Celor ce trec repede, şi oamenii le fac de bunăvoie loc... O! am simţit la ce te gîndeşti, cînd în grumazul tău, povîrnit de oboseală, se trezeşte timpul, şi coama ta sărăcăcioasă e despletită de vîntul haiduciei. Bărăganul era al tău, pînă la margini, şi toate poveştile şi cîntecele sînt ale tale. În povestire, şi cînd nu vei mai fi tu, calule, pe lume, tot calului îi va şedea mai bine decît maşinii. Am bătut pe Făt-Frumos să se facă şofeur şi nu a vroit. L-am tuns şi i-am pus o şapcă şi un mintean de piele: îi veneau ca unei cătane neghioabe. Am luat-o pe Cosînzeana şi am pus-o în limuzină: i-a stat prost. Să-i lăsăm în iarbă, Murgule, să se joace de-a buşile prin pelinurile şi muşeţeii mari: ei nu se grăbesc cu 120 km şi 45 H.P. Pînă ajunge ăsta la Paris, pe drumurile mari ale Europei, în super-six, ei de-abia s-au întors pe partea cealaltă şi le-au ajuns candelile stelelor, scoborîte prin întuneric, pînă la nas. Lăcusta le sare pe la urechi şi cîmpia fluieră din clopoţeii ieşiţi la descîntecul lunii.

Nu vrei, Murgule, să te scot de la căruţă şi să-ţi dau drumul slobod prin lume, să o colinzi? Vecinul meu m-a rugat să te vînd, ca să te înhame la poverile lui. Murgule, nu se poate. Uite. Să ieşim din uliţi şi dintre case şi să ne ducem amîndoi pînă în locurile înfrunzite, unde înfăţişarea lumii începe să nu mai semene cu asta. Şi acolo, să ne lăsăm traista, hamurile şi biciul şi să ne ducem însoţiţi, ca nişte prieteni pribegi, pînă ce ne vom pierde amintirea, o zi, o lună, un an, o viaţă...

Vrei, Murgule, să fugim amîndoi, departe, pînă în pustietatea apelor, în jos, şi pînă la deşertul Tăriilor, în sus, către piscuri?

PROSTUL ŞI VACA

Ne-au venit în ogradă un om şi o vacă. Greşiseră drumul prin grădina noastră.

— N-ai văzut poarta, mă?... Dar drum închis cu zăbrele şi stîlpi ai mai văzut?

Aşa întreabă Axinte.

— Hî?... zise omul cu vaca.

Omul era un bătrîn venerabil, şi vaca lui roşie, bălţată ca o mîţă pestriţă, cea mai frumoasă dintre vaci.

— De unde vii, tată, cu vaca dumitale?

— Hî! zise bătrînul.

— Şi unde te duci cu ea?

— Hî!

— Atîta ştii?

Omul răspunse:

— Hî!

— Mi se pare că eşti cam tare de-o ureche. Să trecem la urechea cealaltă.

Şi trecurăm la cealaltă ureche. Bătrînul răspunse cu un monosilab, cu neputinţă de rostit în scris, şi care, tăgăduind, amestecă în cerul gurii litera *te* cu sunetul *ci*.

— Cît lapte îţi dă vaca asta frumoasă?

Omul se piti, uitîndu-se la uger. Înţelegea că ugerii vacii curg.

— De unde eşti, nu mi-ai spus. Cu cît se vinde o vită la tîrgul dumitale?

— Hî?

— Mîndră vacă, moşule!

— Hî!

— Nu ştiu ce să te mai întreb... Du-te sănătos...

Ţăranul întoarse vaca blajin, de căpăstru, şi plecă.

— Apuci la dreapta şi mergi tot înnainte!

Se opri şi rosti un « hî ! » profund.

Bătrînul era tot atît de curat ca şi vaca lui, pe mantaua căreia părul ruginiu, culcat în sensul catifelei, era păstrat cu o perie dulce. Opincile unchiaşului, corect încinse pe gamba ciorapului de lînă albă, păreau că nu călcaseră, ca şi copitele unse ale vacii, decît pe straiele din Ierusalim.

În dreptul porţii, bătrînul puse mîna la gură. Se prinse cu trei degete de obraz, ca de un neg.

— Ascultă, moşule. Nu cumva eşti prostul ăla marele şi sfîntul, căruia Mîntuitorul i-a făgăduit Împărăţia?

— Hî! hî! hî! — Hî-hî-hî! — Hî-hî-hî! răspunse unchiaşul, rîzînd din toate izvoarele lui, cu o seninătate care răspundea în Homer şi în Beethoven.

Şi se duse, alături de vaca lui, înfrăţită cu el ca o surioară, scoţîndu-şi căciula şi cu capul gol.

Axinte îşi arăta rînjetul şi măselele vulgare, neştiind precis cărui sentiment trebuia să se asocieze şi adoptînd hazul slugarnic.

— Închide gura şi ascunde-ţi gingiile, Axinte, că te bate Dumnezeu!

Ameninţarea pentru motive neînţelese îndoieşte autoritatea.

— Sărut mîna! răspunse Axinte şi îşi ascunse luleaua aprinsă în buzunarul de la şorţ.

— Axinte, poţi să fumezi, n-am cu luleaua ta nimic.

— Nu se *mai* cade, răspunde Axinte, ca şi cum, pe neaşteptate, s-ar fi trezit cu pipa-n gură într-un altar.

Pe la nasul lui gros trecuse un miros de văzduh înnalt.

IREVERSIBILITATE

Ce bine mă simt între animale și cît le respect! îmi spunea ieri, la grajd, Ioniță Ciugulea, ridicînd cu furca și lopata băligarul. Și ce frumos miroase și baliga asta cinstită! Cînd mă trimiți, jupîne, cu laptele, în oraș, de-abia aștept să mă întorc la vitele noastre. Acolo pute, jupîne. Și nu-i o pu- toare simțită atît cu nasul, cît cu sufletul, jupîne. N-aș da o sută de domnișori cu carte pe o sin- gură vacă proastă, care nu știe a scrie și citi jurnale.

Ioniță, netezind vaca pe spinarea mătăsoasă, încovoiată la mîngîierea cu țăsala, a mulțumire, o întreba:

— Nu-i așa, Joiță? și Joița, părînd că înțelege, scoate un muget afirmativ.

Atîta știe să facă, lapte, dar îl face curat, fecio- relnic, bun de gust și alb. Apoi, găina își dă oul, — întotdeauna la fel și parcă venit din stele, jupîne. Ursu latră, — atîta știe, dar latră bine. Mîța toarce. Cocoșul cîntă. Bibilica își grăiește cuvîntul ei: știe numai un cuvînt, dar nu și l-a călcat nicio- dată. Coțofana se deosibește, ca și grangurul, ca și sticletele și privighetoarea, după auz. Cucu zice « cucu », — îi place să-și spuie numele tare, pe toată lunca. Iese bufnița din limba ei? Nu.

Dacă nu le vezi, le află de departe urechea. Curcanul face numai ca un curcan. Rața face ca rața.

Se arată uliul dînd ocoale cerului din fundul Tăriei. L-au simțit pasările toate, și gîsca și-a întors capul cu un ochi către el, în sus. Își adună bobocii, cloșca își cheamă puii. Primejdia e pe aproape.

Ce-mi place mie, jupîne, e că nici un dobitoc, cum îi zicem noi, deștepții, nu ia pielea altuia, penele altuia, glasul altuia, și că fiecare rămîne ce este, știind că de multe ori i se trage moartea pentru că vrea să fie numai ca el. Ce-i pasă țapului din munte, cu coarnele întoarse înnapoi, că-l urmărește vînătorul ca să-l prăvălească într-o rîpă, că se țin cîinii după el? Se apără cît poate, mai aruncă și el cîte un drumeț cu armă, prins între stînci și lovit cu fruntea și dat peste cap între prăpăstii, dar el e țap, cum l-a făcut Dumnezeu, pînă la moarte. E cinstea lui să nu se corcească, maimuțărind o fire ce nu-i a lui și tînjind să fie ce nu este.

Așa, dacă mă duc la porci cu hîrdăul, știu că-i găsesc la locul lor. Nu dau la troacă de îngeri. Și, iarăș, dacă mă duc la îngeri, știu că nu dau de porci. Poate că rîtul, ca o pecete, le-ar fi stat mai bine, decît acelora, altor dobitoace, și că o țăcălie cu zîmbet s-ar fi potrivit mai frumos cu obrazul dolofan. Dar porcul ține la rîtul lui și nu-l dă pe nimic, nici pe àripa columbei, nici pe spicele cu bătaie verde-aurie din coada rotită a mîndrului păun.

Dobitoacele nu se iau unele pe altele cu împrumut, făptura lor e aidoma întotdeauna — la muncă, la adăpat, la joacă și la moarte. Datina e pe vecie. Nici un asin chemat la judecata din urmă nu se va ascunde în alte straie și nu se va tăgădui. El va răspunde cinstit: « M-ai chemat, Doamne. Eu sînt măgarul. Fă cu mine ce vrei, nu mă privește. Asta-i boieria mea: cinstea și adevărul. »

CÎMPIE

Purceii vegetali, ai cartofilor, au tăbărît cîte o sută pe ugerii scroafei pămîntului cald. Cu hîrlețul dezvelești un cuib și-i găsești grămădiți pe o singură țîță apucată pe întuneric de sugacii orbi ai țărînei. Beți de binecuvîntările care pătrund sfiiala și poezia și se urcă prin Sfintele Scripturi pînă la Dumnezeu, puii cu șoric cenușiu, acoperind o carnație de ivoriu, comunică între ei și cu Mama lor, Maica noastră, muți și imobìli, prin telefonia cu fire capilare. Pe cele două măsele ale hîrlețului cu coada lungă, Paraschiva ia cuibarul întreg și-l aruncă în coșnița căsniciei.

Mai trebuiesc pentru fiertură patru căpățîni de ceapă cu țăcălie. Se caută prin partea cîmpului, unde, în vîrful cîtorva biciuști înnalte, vegetează aștrii noi, rotunzi, cu gămălii, ai semințelor culese de toamnă. Ploștile umflate, în care sună mărgelele macului, ca niște alice pentru împușcat noaptea lăcustele și cărăbușii, nu dau loc la nici o confuzie cu bășica de ceapă, și gospodina albă, pestriță cu halatul ei între lobode roșii, lavandă brumărie, crăițe și cîrciumărese cu florile ca niște berete și bășci, gătită fiecare cu o culoare personală, se apleacă numai la zarzavaturile ce-i trebuiesc.

Inima tomatelor *(pomidoro)* crește văzînd cu ochii, spînzurată pe haraci, și, primprejur, castraveții scot capete prin frunză, chemați în cete și mînați către găvanul de cristal pentru salată.

Un cuţit lunecos îi va dezbrăca longitudinal de piele şi le va reteza treptat substanţa cu sămînţă transparentă, în discuri fine de sidef, cu mijlocul de gelatină. Şi, în şorţul alb din poală, Paraschiva, cu scîrlionţul pe sprînceană, disociază căţei de usturoi cu învelişul crustant.

Ascunşi în evantalii, dovleceii aşteaptă pipăitul gospodinei. Dovleacul, curcanul grădinii, şi-a concentrat voinţa ca să se umfle peste calibru, pe cînd chelia marmoree a pepenilor, fătaţi dintr-odată, răceşte la moalele capului în horbota groasă, tîrîtoare, decupată cu foarfeca boantă, după modèle stilizate pe contur întortochiat. Mărarul şi-a deschis umbrelele în iarmarocul izmei şi pelinului cenuşiu, şi, dedesubtul lor, greierii negri, traficanţi, vînd o mirodenie trecătoarelor albine, cu a căreia reclamă nereuşită sînt însărcinaţi fraţii lor bălani, cei buni de gură şi iuţi de picior.

Am aşteptat şaisprezece pui şi a ieşit în cuib unul singur. A fi cloşcă de asemenea progenitură e o ruşine pe care găina cu pistrui şi moţ nici nu o simte. Nimeni nu a mai văzut, niciodată, o cloşcă ieşind la plimbare ca o guvernantă, cu un singur copil. E ca un pepene urmat de o corcoduşe de aur. Ochii puiului, strălucitori de o isteţime de care cariera lui de viitoare găină va fi dezminţită, învaţă atent ce trebuie să facă în viaţă şi se află-n treabă pe lîngă ciocul explorator al cloştii. Ca în figura naivă, ironică şi luminoasă a unui copil omenesc, este cu neputinţă să prevezi că el va deveni, ca şi măgarii lui de părinţi, adeptul minuţios şi conservator al unui program de laşităţi cotidiane: culcare în amurg, cotcodac, cucurigu de trei ori pe noapte şi deşteptare la 5.

— Cocoşul are optsprezece neveste şi nici una nu e supărată. Ia te uită! îi zic Paraschivei.

Ca o săgeată cu cioc şi barbete, într-adevăr, cocoşul s-a repezit, pe cînd ciugulea un ciucalău, şi schimbîndu-şi gîndul. Găina gălbuie a înţeles şi l-a primit din fugă, pasivă. El a pierdut un ban, ca din buzunar găurit, şi nici n-a băgat de seamă.

— Ce folos! răspunde Paraschiva. Nici n-au vreme să se cunoască. . .

Prin datină, în obscenitatea lui publică, înfierată de moravurile severe, cîmpul deschide anual o expoziţie de te miri cîte obiecte evocatoare. Nemaiajungînd să le facă din carne şi să le lipească la copìi, el îşi scoate bamele din materialul verde obişnuit, din care îşi răsuceşte şi ardeii cu vîrf. Odată şi odată, trebuie să-i explic băiatului meu, intrigat şi nelămurit, cîteva mistere care-i rod simţul de analiză. Asta vine după abecedar şi după Ienăchiţă Văcărescu.

BAIA VRĂBIILOR

De-a lungul drumului grădinii, floarea crîşmăriţei şi-a ridicat, în vîrful baghetelor înnalte, florile ciufulite, cu înflăcărări şi nuanţe. Tulpina zveltă, dintre pămînt şi corolă, măsoară pe firul ei plăpînd şi totuş rigid, însă fragil ca un pai, corect perpendiculară, o distanţă, pe care bobul de rouă diamantin o parcurge, alături de vaca lui Dumnezeu, pînă la prînz. Din desimile florii, bătută ca un puf de pudră pentru poşetă şi ruj « Rachel », cînd scoboară gămălia lui cărămizie pestriţă, gîndacul rotund pare inima chiar a crîşmăriţei, trimisă pe fir în jos, în peţit. Rîndul întreg are atitudinea şi detaliul echilibristicei chinezeşti — o farfurioară de porcelan pe sfîrcul unei nuiele de bambus.

Autoarea sîrmelor şi ţevilor vegetale are materiale personale pentru fiecare soi, între linoleum, utilizat la verze, şi zmalţurile textile ale dovlecilor, unşi cu apă de mătase şi retuşaţi, cu opal lichid şi uleiuri de atlaz. Iată-i dormind naivi, cu burta-n sus, toţi dovlecii, ca puii căţelei, improvizaţi din catifea şi borangic, iar mai departe, scroafele negricioase şi alburii ale bostănăriei, adunate în turmă deosebit. Gamele olăriei cu glazură sînt expuse în panouri de tivgi pe toată întinderea gardului de sud.

La crîşmăriţe, gătite cu căciuli şi berete de solzi, materialele mate au consistenţa postavului dur şi a hîrtiei sugătoare, lucrate după un desen

decorativ individual şi împrumutînd boielilor o ştofă care se vopseşte frumos, de la stinsul dulce pînă la aprinsul violent, cu o paletă de excepţii. Roşurile prezintă o ţinută în intensităţi şi un accent care fac fragedul aspru iar vişiniul exprimat cu sînge cald. Pastelul, pe care nu-l izbuteşte zambila mortificată şi suav maladivă, şi pe care l-au încercat şi trandafirii, pentru Zinia cîrciumăriţa, e o jucărie şi un secret de mult depăşit. Le Verrier era, de la vîrsta de patru ani, un matematician şi, ţinut în braţe, dinaintea tablei, de profesorii Politehnicei, el dezlega cu un tibişir, aproape onomatopeic, problemele grele ale Universităţii.

Indomptabilă ca pantera şi lipsită de slăbiciunile pentru mediocritate ale rozei şi de docilităţile ei blajine, crîşmăriţa nu se supune buchetelor şi ceremoniei, care face coroane şi glorii, deopotrivă, şi pentru geniu şi pentru imbecilitate. Cristalul îi stă rău, şi majolica: numai oala de lut poate să-i dea înnapoi ceva din prestigiul ei de suliţă cu funde şi de sentinelă. Voinicia o prinde iarăş în picioare.

Pe înserate, florile trebuiesc adăpate, şi luceafărul scapără în stropitoare, din care curge ploaia scînteii. Am îndreptat ţeava cu apă în crîşmăriţe şi în aştrii portocalii cu genele negre ale heliantei. Se înnopta lin, şi fumul vetrei, împînzit în aerul de jos, aducea mirodeniile gătejelor răşinoase şi miresmele crăcilor uscate, de vişini, puse pe foc.

Dar cineva se juca în dreptul firului de apă aruncat la rădăcini, pitindu-se pe àripi, ridicîndu-se pe àripi, dansînd între mărgelele de răcoare şi ciripind în graiul ei, înţeles de floarea-soarelui, de crîşmăriţe şi de dovlecii ascunşi subt umbrèle. Am socotit că fuge şi am mutat din loc aruncătorul de apă. Era o vrabie, o vrabie civilizată, care primea izvorul idilic din pădure prin mijlocirea unui cauciuc.

— Face vrabia baie! au strigat bucuroşi copiii. . .

SUBIECTIVUL

În gospodărie, fetița are atribuțiunile gingàșe, tăind florile destinate buchetului din ulcea, de la prînz, cînd familia se adună la masa albă, cu farfurii albe, cu tacîmuri lucii, pentru fiertură. Ea pune șervetele și paharele și aduce pîinea cu două coltuce, din cămară, umple solnițele și, cu vîrful rotund al cuțitului, întipărește sării un desen din succesiuni de urme. Tot ea pune scobitorile în jgheabul de sticlă, și în mijlòcul șervetului îi pune Măicuții o surpriză și Tăicuțului o pupătură nevăzută, pe care clientul părintesc al mesei totuș o cunoaște și o ia de la locul ei cu o pupătură a lui. Gospodina cea mică are o mie de scrupule și de griji, ca nu cumva să sufere careva de o lipsă, — de puțin piper, de o maslină sau de niște ardei pisat.

Dimineața, fetița Tăicuțului, care se scoală mai devreme fiindcă se culcă de timpuriu, îi aduce somnurosului cu mustăți strachina cu ouă din cuibarele vizitate. Cîte zece minuni imaculate, pe care le face zilnic găina, fără vanitate și cu simpla publicitate a unui strigăt revelator, se suprapun în strachina de pămînt. Satisfacția îngrijitoarei de ouă e incomparabilă: lecția învățată îi provoacă un simplu sentiment de spălătoreasă care a clătit o batistă spălată și de alte spălătorese. Oul e o lume nouă, la fiece răsărit, o lume cu soare pe dinlăuntru, cu lună pe

din afară, fragilă ca o petală de camelie, și în care stă închis, subiectiv, un pui cu ochii negri, de aur...

CANICULARĂ

Zveltă, tu ești ca o ramură legănată, cu cireși în sprîncenele frunzei. Încovoiate de vîntul Dunării, îmblînzit în papură și catifelat în undă, ramurile aleargă-n zarea de azur, după tiparele pe ștofă de peruzea ale meșterului zugrav japonez. Așa te tot scobori și tu și te ridici, alergînd în cîmp după un fulg, împresurată de boance sau depășită de mătrăguni. Tu ești șopîrla cu două cozi a cîrtițelor din mușuroaie, domnița neagră a greierilor, a cărăbușilor din amurg și a tuturor gîngăniilor cu aripa de scoarță ori străvezie.

Te coace soarele moșiei, laolaltă cu porumbul, — și adierile ostenite, din depărtare, te răsfoiesc lin, și pe tine. Între porumburile de cinci ori mai înnalte decît fragedul tău dulce trup, despărțit în dragoste și bucurie, din fagurii mei plini, alergi ca o divinitate minusculă printre flintîni. Iată cucuruzii noștri, într-adevăr, ca niște izvoare ce-și aruncă spicul sus și apele-n lături, țîșnite drept și întoarse rotund. Și din vîrful știuleților strînși pe subțirimea șoldului lor, ca niște zuvelci, curge fum de mătase...

Iubirea mirelui nu este mai frumoasă la cîntat decît îndrăgostita grijă, temere și milă suavă a părintelui tău, țigancă din sînge și columbă din suflet, din sîngele și din sufletul meu.

Numai pentru tine s-a trezit vioara pămîntului meu îngropată și limpezimea zborului de sus.

Făptura ta instantanee şi nouă, mai uşor de rănit ca piersica şi mai fragedă decît carnea strugurilor şi decît polenul, s-a zămislit între minunile de fiece oră ale vieţii, din giulgiile luminii, şi păzită, ca să nu se strivească, de zăvoarele şi încuietorile cu lacăte neclintite ale munţilor de cremeni.

Sai de grumazul meu, ca să te duc atîrnată prin grîu, prin lăcuste şi brotaci. Luminile ochilor tăi rîd în luminile mele, şi guriţa ta spune jucării. Umărul a început să cadă oblic şi să capete linia unei aristocraţii, a căreia taină o cunosc bine jivinele nevăzute, cu clopoţei în glas, din pomi şi buruieni. Subsuoara ţi se ruşinează şi se închide cu o cocoşare naivă a spinării, şi pe piept ţi-au încolţit două boabe de orez. A! te-am prins şi o să te mănînc... Aşa, pupă fruntea, pupă ochii şi mîngîie cu degetul tău, imposibil de mic şi articulat dumnezeieşte, ocolul urechii, căci ea te aude şi ea mă îmbată de tine.

Te-ai speriat de o viespe care te-a găsit în flori şi nu a ştiut bine să aleagă: o viespe galbenă ca helianta, cu inele negre şi corset. O să pupăm de trei ori şi o să treacă; fiecare o să pupăm de cîte trei ori, — şi dacă vom mai pupà încă de trei ori, ce are să fie? O să treacă de mai nainte şi înţepătura viitoare. Muşcătura viespii trece, fata mea...

Şi te-ai mînjit toată cu nisip şi ţărînă, cu buna noastră ţărînă, care ne dă pepenii, prunele şi cartofii. Fiindcă te sfiieşti, n-o să mă uit deloc, şi o să te scald, de sus, cu ploaia stropitorii de trandafiri. Şi n-o să mă uit nici cînd vei păşi din albia de subt caişi în peşchirul tău albăstrui, întins pe iarbă. O să te învelesc, chiorîş, întreagă, şi o să te iau învelită, şi o să te duc să te şterg, tot fără să mă uit. Dar ce-o ieşi din peşchire, — talpa lungă şi de pe acum ondulată, călcîiul bălţat de arşiţă, unghiile şi moalele tălpii, şi mîinile şi coatele, şi cît se vede din coapsa, rotunjită, —

vai! — de pe acum; — ce-o ieși e al meu și va fi sărutat cu de-a mărunțișul. Poți să rîzi și să te gîdili numai la gîndul că măruntaiele mici sînt, înainte de masă, ale mele.

Te-ai jucat cu busuioace și ele ți-au împuțit palmile cu miros de sănătate. Ai rupt cu dinții o prună cu brumă și ți-a umplut nasul și bărbia de dulceață. Aici o să te șterg cu batista. Și vrei puiul cel mai mic și mai nou de rață, să-l ții nițel la sîn...

Despre tine, copilă, autorii de cărți și piese de teatru, și poeții fără mîzgă, au scris că minți și că trădezi. Rînza lor, ofticată de orgolii nesă-tule și de iluzii anemice, s-a răzbunat de inocența, de puritatea și de nobila ta castitate. Fiecare chelner și pedichiur al cugetării a aruncat în frăgezimea ta, nevinovată de-a fi sacră, o furculiță și un briceag. Emasculații, șașiii, meschinii și maimuțoii cu floacă la chelie și cu pălăria de trubadur științific-literar, au făcut în jurul zîm-betului tău de garoafă un tărăboi sentimental de fiară gonită. Tu ești pantera, vipera, otrava,

nefericirea acestor monştri care nu ştiu să iubească şi nu pot fi miluiţi cu un devotament; zgîrciţi, sărăcăcioşi, necăjiţi din stîrpiciune, pizmaşi, grandilocvenţi şi deşerţi.

Dar filosofia şi cuminţenia mascată mor, odată cu ipocrizia şi laşitatea generozităţii. Dacă nu au murit de tot, vor muri pe curînd. Paguba lor este bătrînă. Biruitoare e cinstita dumitale naivitate, fetiţă; dreptatea stă întreagă în piciorul tău legănat în soare, în peşchirul tău de baie şi săpunul cu care te-am albit de pămînt şi pe care l-am pus pe capătul copăii; ca să te spăl şi mîine cu apă rece, face mai mult decît romanul, teatrul şi filosofia.

La urmă de tot o să-ţi pui o pupătură şi în pantofi...

SPECTACOLUL

Dacă reluarea la Operă a lui *Faust* constituie la vremea lui un eveniment muzical şi un prilej de comentarii, nici reprezintaţia de mare gală a tuturor orchestrelor continentale şi de văzduh, ca la miezul nopţii de Luni în capitală, nu este de trecut cu vederea. Mai ales că grădinile sînt încă emoţionate, auzul nostru a rămas sonor şi însufleţirea e de atunci în frămîntare.

Rareori s-au adunat mai multe instrumente ca să celebreze o ieşire din sărite a duioasei naturi, atît de gingaşe cu florile şi atît de brutală cu monumentele mari. Viorile ei sînt vînturile încrucişate pe coarda fină. Contrabasiştii, artiştii tobelor şi elementarului saxofon şi de trompetă, au căzut pur şi simplu de la pupitru, înlocuiţi cu gurile de foc. Trăznetul plin, despicat, sau de finale rapide şi descrescînde, sînt indicaţii de şef de orchestră, meşter în amestecarea tuturor uneltelor în punctul unic al unui sunet subit.

Războiul ceresc a durat două ore. Probabil că simţul urechii, căpătat la necesităţile încete ale experienţei, nu a făcut parte din primul proiect, şi exploziile zgomotului au interesat numai în schiţa lor decorativă, de linii universale ştirbite şi de tresăriri de lumini. Căci natura s-ar fi sfiit să alăture de un timpan vibrător torentul gemetelor rupte de scrîşnire ale hăului mare, — şi ar fi renunţat, de bunăvoie, ca un poet de neam, la un efect.

Poema dărîmării simulate a Gomorei a început prin cojirea bolţilor de cîteva rînduri de cuirase subţiri suprapuse. Mii de valuri de asemenea tinichele de nichel şi platină au fost zmulse şi zvîrlite de sus, în hohotul haosului entuziasmat şi hilar. Mii de ciocane de lemn netezeau mate- rialul în foi zbîrcite de zmunciri în prăvălire, — şi cuiele ploii se înfigeau de la sine, pornite de sus. Cînd venea fierul roşu şi albastru să cosito- rească pe margini negura cu orizontul, tabla era întinsă precis. Atelierele de potcovărie, cu cleştele lungi, vîrîte în rugul de jar, construiau o dată pentru anul întreg pingelele cu măsele, ale armă- sarilor Sîntului Ilie, care aleargă zi şi noapte pe crestele de cremene ale lumii, ca să orînduiască necontenit sentinelele obosite de veghea pe lănci, în piscuri. Între Himalaia şi Alpi se toceşte repede opinca pînă la copită, şi depărtările trebuiesc străbătute la timp. Ce s-a întîmplat că întunericul a fost sfîşiat pe toată lungimea lui şi că bolţile au crăpat odată?

— Mi-e frică! plînge copila, trezită de lună, care s-a izbit de părete şi s-a spart.

— Nu e nimic, bunul Dumnezeu face repe- tiţii pentru un sfîrşit adevărat. A scos recuzita din Apocalips şi mai adaogă cîte ceva.

— Ce-or fi făcînd rîndunicile şi porumbieii? întreabă copila.

— Fiecare la postul lui, ca să nu-i fure somnul, străjuieşte. Auzi? În streaşini puii stau de vorbă cu vrabia lor.

Cînd împuia natura lumea cu uriaşi, se gîndea că ei or să înfrunte mai repede fenomenul, dar toţi aceşti uriaşi au pierit. Muntele nu putea să-i ascundă. Dar i-a venit Naturii ideea mai bună, a lucrului mic, din ce în ce mai mic, pînă dedesubtul puterilor ochiului, — ca să scape ceva orişicum, dacă evenimentul muzical din noaptea trecută s-ar putea încheia cu un răsărit într-o baltă.

SCRISOARE DE PRIETEN

Omul își plătește greu dreptul la inteligență: cu conștiința că este muritor.

Indiferența față de moartea proprie poate că este reală, și probabil că este, în împrejurările de eroism, cînd moartea devine o regulă, ca într-o revoluție și într-un război, — înlesnită, bineînțeles, și de speranța excepțiunii. Dacă există într-adevăr omul din doctrină, dezlegat de pămînt și de viață, și dacă acest om poate să primească ideea morții personale, în timpul unei inspirații sau în cursul unei activități sau al dragostei pentru ființele care prelungesc și amplifică ființa.

Viața urmează pînă în amănunte o perfectă ordine, dar moartea iese din stăpînirea echilibrului matematic, stabil și păstrat impecabil în fenomenul vieții, ca un act fantezist de dezordine și anarhie. Cărturarul cade pe linia întreruptă a unei activități și mai totdeauna în momentul unei deslușiri mai clare a conștiinței de sine, — și de cele mai multe ori moartea trădează așteptările părintelui, ale copilului, ale soțului, ale fratelui, și gingășiile lor. Este monstruos ca acelaș puls de viață, care i-a întocmit extraordinara urzeală, și care creează continuu anatomia psihică și materială a lumii, de la gîză și de la aștri la om, oglindirea gîndită a lucrului fizic și a celui misterios, să se dezintereseze de moartea unui

Pascal sau Goethe și să sufere insulta unei înlănțuiri și logici limitate.

Adolescența se ispitește să creadă că moartea vine la timp, ca o consecință de activitate isprăvită și cu sentimentul creatorului că și-a finit resortul. Bătrînul fabulei, simțindu-se, spune basmul, că i se apropie sfîrșitul, își adună copiii la pat și, înnainte de a închide ochii, le dă povețele următoare... Acest fel de a termina viața ar fi de o tehnică admirabilă, ca botezul unui transatlantic, în ceasul de a fi împins din șantier în ocean. Nu suferă nimeni și nu rămîne dezolat. Aproape că mai trebuie să povestească basmul, că, după primirea binecuvîntării și a poveților, sufletul părintelui s-a depărtat în aplauzele familiei, fericită de secreta armonie a lucrurilor din lumea asta.

Natura s-a îngrijit ca dragostea carnivoră, care-i altă dragoste decît a prieteniei, a înfrățirii și a sentimentului părintesc, să se ivească la o vîrstă cînd inima nu funcționează de acord cu capul și cînd pauzele spiritului critic, înșelat de tertipurile vampirului, sînt favorabile înmulțirii. Natura are nevoie de tumult. Toate compartimentele ei, pline ca niște corăbii ale lui Noe, cară belșuguri uriașe de indivizi ai speciei anumite. Ca să fie sigură că progenitura e garantată, ea fabrică miliarde de masculi și de femele, căci, în cazul catastrofelor-cataclisme, continuitatea nu se oprește. Cum? Orbește? Viața, care se zămislește pe o scară atît de vastă, are dreptul să se dezintereseze și de libertatea lipsei de răspunderi? Zice psalmistul, adevărat, că Dumnezeu este etern, bun și drept, dar tot el a cîntat că viața omului e ca pleava în vînt. Nu este de crezut că în psalmii pe care nu i-a scris, ci numai i-a gîndit, firea lui David, contemplativă și violentă, nu și-a zis că, decît un așa Dumnezeu, mai bine lipsă.

Copiii mei dacă-mi fac vreo supărare, m-am obişnuit să întîrzìi şi să nu mă trădez, ca să nu le las nici amintire dizarmonică, şi mă silesc să dau unui act soluţia pe care sensibilitatea lor o acceptă. Tăcerile lor subterane, din care apar ca nişte vegetale delicat complicate, la suprafaţă, sentinţe şi judecăţi rezumative ale unei vieţi interioare cu neputinţă de urmărit, mă turbură. Lacătele sufletului se nasc şi rămîn încuiate. Toate încercările de alunecare cu o rază fină în obscuritatea în care germinează gîndurile, dau în zid opac. Nu ajung iscusinţele şi subtilităţile pentru a prinde din florile ascunse, ce şi-l cern, un praf de polen. Pentru că dragostea noastră, dureroasă şi gentilă, e fără închipuire de adîncă, uneori, cu intuiţia preocupărilor secrete, copila mea îmi pune pe obraz mîna ei uşoară şi mă sărută.

Te gîndeşti că morì la netimp şi că-ţi laşi copiii fără neîncetatul sprijin mai ales moral. I-ai crescut fără princìpii şi fără dogme, cunoscînd din vreme că zestrea fundamentală a rezistenţii şi a echilibrului o au, dar evenimentele neîntrerupte ale zilei şi săptămînii sînt raportate, fiecare din ele, la un criteriu ce se descifrează insensibil singur: lipsa de prejudecăţi. Nici o dorinţă nu ia forma obligaţiunii şi nici un fapt nu este gîndit după o codificare.

Cîteodată, o aluzie la dispariţia noastră e destinată să rectifice eroarea eternităţii. Aş vrea să-mi intercalez sugestia într-un episod sufletesc vesel, dar nu pot nici pentru mine, nici pentru copìi, de teama cinismului, care răneşte mai mult decît realitatea, învăluită în ambalajul lui murdar. Legănîndu-mi fetiţa pe un genunchi, subt un vişin, i-am vorbit, încet, cum are să fie împărţită casa ei între fraţi. Ea o să se mărite odată, şi odată şi el o să se însoare... Aş fi de părere să nu se

despărțească niciodată unul de altul... Fratele cel mare s-a înstrăinat și e un om în afară de rînd și un artist: el nu are să le turbure viața...

— Dacă totuș ar veni vreodată înnapoi în țară, ostenit și deziluzionat, ceea ce n-aș putea să mă gîndesc că poate să se întîmple, o să împărțiți viața în trei, i-am șoptit fetiței.

Ea se uita, dintr-un timp, la degetele ei, care deveniseră nervoase. I-am spus:

— Ia uitați-vă la mine, voi, ochii ăștia frumoși.

Ochii nu se ridicară.

Și am strămutat ideea brusc:

— Trebuie să mai punem un vișin în locul ăsta gol.

Dar capul copilei mi se aplecase de tot pe piept.

— Iar o să fie o zi caldă astăzi, am mai spus.

Și am simțit atunci lacrimile ei pe mîna cu care îi mîngîiam fața pe dedesubt. Și ca să nu apară și ale mele, care s-au trezit deodată, m-am sculat cu ea în brațe și am pus-o într-o pătură de iarbă.

— Nu, nu-i adevărat... Tu n-ai să te faci niciodată mai mare decît atît, și amîndoi rămîneți la zece și la nouă ani. Și tata nu mai pleacă niciodată de lîngă voi, pentru că trebuie să vă dea în fiecare zi o ciocolată și o carte.

Și copila mea, zîmbind ca de un vis fermecat, scoase din secretele sufletului un suspin.

ZDREANȚĂ

Ograda e un refugiu al tuturor animalelor prigonite de concetățeni, aruncate, alungate, bătute, flămînde, cu care nu se onorează omul în herghelii, turme și cirezi. Cîinii și mîțele fac ce fac și ajung pînă la noi, dar nici un cal, nici un porc, nici o vacă, nici o oaie, nici o capră nu ne-au sărit niciodată zaplazul, să vie să caute adăpost. Ne-ar fi dat și aceste cvadrupede, în schimbul tratamentului de prietenie, cîte ceva: nițel lapte, nițică lînă, o leacă de slănină, un ajutor la arat. Ne vine numai poezie, numai durere, numai dragoste, numai sentiment, dar nici un sac de mălai, pentru mămăliga lor.

Vine o pisică pestriță ca un Luchian, albă ca o statuie, cenușie. Mama Fatalitatea o prevede pe fiecare cu o particularitate. Uneia-i stă bine pata pe un ochi sau cărarea simetrică din frunte; alta, mînjită cu galben și roșu, ori vînătă pînă la două labe cu ciorapi, se apropie, — pis, pis! — și, elegantă, se sucește cu pîntecul în sus, pe spate. Un pisic în mizerie tîrà după el o sfoară de coadă frîntă, apucată de o ușe: acum e frumos, e proprietar și ciordește ca un țigan, cu o seninătate de înger.

Cred că am ajuns între cățeii și mîțele din lume celebri. S-a răspîndit vorba între ei că sîntem și noi niște cîini și pisoi deghizați. Sîntem speranța lor. Ne urmărește pe fiecare cîte un pribeag,

confuz într-o răspîntie, înfricoşat de larmă, de automobile şi tramvaie. O vorbă e de ajuns: se agaţă de ea şi vine.

Pe Zdreanţă l-am găsit prăbuşit în irişii aleii. Era ca o sarică flocoasă, bălţată, cocoloşită. Şi-a ridicat capul pătrat, năpădit de buruienile unei chici, care-i acopereau ochii şi botul cu barba încîlcită. Cînd un cîine nu mai seamănă cu cînele, e cîine « de rasă ». Îmi aducea aminte de fotografiile din cărţile canine englezeşti şi de fiinţele de lux, purtate prin parcurile din străinătate, cu o curea spînzurată de un deget de mînuşe. L-am mai văzut în Champs Elisées şi pe la Kursaal pe Léman. S-a muncit să se scoale: fusese desigur bătut în spinare. Şovăind într-un şold, ni se arată în mărimea lui, cît un miel, dar ca un clovn împiedicat în nădragii de cîteva ori mai largi decît măscăriciul. Părea ca un copil îmbrăcat în izmenele părinteşti, rupte de jurîm-prejur. Schimonosita făptură s-a lipit numaidecît de noi.

— Adoptat! zise cineva.

— Aprobat! răspunse unanimitatea.

Tonul i-a ridicat moralul. Apucînd-o înnaintea noastră, l-am putut cunoaşte în toate amănuntele lui internaţionale. Înnainte de toate, am căzut de acord tacit că e băiat. Asta se vede fără docu-ment scris. Şi era tînăr. Era ca un animal ieşit din aşternutul lui cu o ţoală tîrîtă după el, cu o plasă cocoloşită, de pescar, în spinare. Trebuia botezat. Să-i zicem: Ursuleţ. Diminu-tivul era moale şi inexpresiv. Să-i zicem: Mai-muţa. Ar fi fost ceva. Trebuia o poreclă mai zvăpăiată. Ne uitam la peticele şi cîrpele de cîlţ bălţat, spînzurate de el. I-am zis: Zdreanţă, — şi s-a prins. I-a plăcut şi lui.

Într-o lună de zile rufăria i s-a primenit. Unde-i albă e albă pură, unde-i neagră e de ciucuri de catifea. S-a schimbat și masca și încălțămintea. N-a mai rămas din zeghea lui nimic, și straiele noi îl îmbracă într-un costum duminical, croit pe măsură.

Și-a luat rolul în primire cu un spirit totalitar, și într-o săptămînă s-a instalat uzurpator. Hoțu, care a mai apucat cîteva dictaturi și a mai fost scuturat de ceafă, e sceptic. Mîrîie a neîncredere și îndoială. Dar Zdreanță are priceperi și chibzuieli și a mai învățat ceva la noi, ceva pe care-l știa numai el și l-am aflat și noi. Înțelege cotcodacul găinilor din bătătură, și-l interpretează exact. Pîndește locul de unde se laudă găina indiscretă că a mai făcut un ou, și o ia într-acolo. Așteaptă. Se uită în dreapta, în stînga, de-l vede careva. Se mai oprește. Tiptil, se furișează, se strecoară, intră în stufișuri. Știe că oul nu-i al lui, ci al nostru. Îl fură și-l mănîncă.

Ieri încă nu-l mîncase pe cel găsit în mărăcini. Se ducea cu oul în gură, să-l guste la umbră. M-am întîlnit cu el și l-am întrebat: « Ce ai în gură? » și n-a mai avut ce face. Cu băgare de seamă l-a pus în iarbă, jos. Știa că se sparge.

HAIDUC

Neputînd să ajungă în climele calde, unde crocodilii răcnesc la soare și șopîrlele zac înmuiate în àrșiță, broasca s-a vîrît în pămînt și a postit șase luni pline, de schivnicie. Am căutat-o cu plugurile și cu sapa și nu am dat de dolmenul ei ascuns, în care a dormit în genunchi, metalizată de o voință de fachir.

Dacă astă-seară picioarele ei au uitat să sară, și pasul șovăielnic și tiptil, de șoarece gros, duce împleticita povară a unui trup în care se găsește mai mult văzduh decît plămădeală, Haiduc, tu nu trebuie să te miri. Ochiul tău consternat se deprinsese anul trecut cu broasca broască, sprintenă și rapidă, e adevărat, dar și asta tot broască e, numai că modificată. Pămîntul a tescuit-o, și o foame venerabilă i-a uscat resorturile și uzat încheieturile. Cînd te uiți tu, ea se întinde și se încearcă. Nu știu de ce i-a ieșit în cap un cucui cocoloșit, care-o face să semene cu un ciorchine, și n-aș putea să presupui pricina pentru care i s-a boboșat spinarea. Opărită la subsuori, ea merge, vezi bine, ridicată în patru labe, și tocmai cîrjile jivinii te interesează.

Nu mai lătra-o, că nu te aude: urechea e încă nedestupată. Și nici nu te mai feri: puiul ăsta de mîță berc nu-i în stare să-ți facă nici un rău și nu știe cel puțin să-ți răspundă. Și dacă te repezi să pui gura pe ea, te păcălești și te

sperii și poate că te vei simți obligat să fugi din ogradă, izgonit de un morb senzațional. E rece, Haiduc, rece ca nimic din toate cele reci de pe fața pămîntului, rece și moale și searbădă și inconsistentă. Îți strepezește dinții prin simplu contact, bagă de seamă. Ai mai pățit-o tu o dată, vara trecută, cînd te-ai dat la omidă și ai crezut că o poți birui. Îți aduci aminte ce ți s-a întîmplat. Te-a gîdîlat păienjenișul ei și ți-a rămas lipit de nas, ai strănutat și te-ai simțit nebun.

Lumea e plină de lucruri care nu se mănîncă, ia aminte, dragă Haiduc. Discursul meu instructiv e experimental: nu te mai încrede în asmuțirile creierului tău zănatic și primitiv, ia-te după creierul meu, căruia nu i-a chelit pieptănătura degeaba. Eu am citit și am observat: tu nu citești, și ție îți lipsește spiritul de observație obiectivă. Ești un animal cu coadă și păr și n-ai dezlegat încă nici o enigmă. Auzi?

De unde naiba să mă asculte Haiduc! El m-a auzit și atît, și de înțeles, să mărturisească Axinte, că nici el n-a înțeles. A dat ocol de mai multe ori broaștei, care venise să ceară luminii niscaiva muște și țînțari ademeniți de lampa streașinei și fulgerați. Și-a arătat măselele splendide, a sărit în sus de cîteva ori, dintr-o bucată, și broasca,

răbdătoare cu lungimea și rigorile monastice ale sezonului, și-a pierdut răbdarea cu Haiduc, s-a pus în poziție și l-a stropit pe bot... Terorizat de un amănunt și stupefiat de asemenea armă, care seamănă cu o șotie de bîlci, cîinele a căzut îndărăt și, sculîndu-se cît a putut mai iute, s-a pus pe goană și nu s-a oprit pînă în fundul grădinii.

— Am uitat să-ți spui, strigai în gura mare, ca să mă audă Haiduc, că avea pulverizator.

LA MOARTEA LUI CUCU

Nu era un om politic. Nu era un literat. A fost ceva mai mult, prietenul meu. Şi a fost mai mult, a fost un cîine mic, un cîine adevărat, cu inima de aur şi numele păsăresc.

Noaptea trecută însă am stat de vorbă cu el, toată noaptea, pînă către zori.

— Cucule, îi ziceam, fă-te mai iute sănătos, — şi Cucu, slăbit de şapte zile de boală şi nesomn, înţelegea că bolise prea mult şi se găsea vinovat, dacă judec după mişcarea smerită ce-o făcea grumazul lui alb, cu o pată aruncată, palidă cum e chihlimbarul, pe toată spinarea lui. Atunci pe figura lui tristă şi spirituală se întîmpla subit o imprecisă schimbare.

Fără să-şi fi modificat aşezarea urechilor, imobilitatea pleoapelor ulcerate şi-a buzelor înnăsprite de acel rău misterios şi diavolesc, numit în popor « jigodie », şi care în zeci de forme contradictorii chinuieşte fiinţa gingàşă, carnea plăpîndă a unui cîine, mic cît o pălărie şi abia mai greu decît o carte legată, expresia lui se transforma şi ghiceam că tonul ei nou şi impalpabil purcedea din altă taină, de la suflet. Împotriva suferinţii care îi răguşise vocea, îi umflase plămînii şi gura şi-i uscase limba, neputincios să se mai ridice din păturile lui fierbinţi, liber numai să-şi poarte capul prin odaie, împotriva convulsiilor, demne de un Prometeu, care îi scuturau membrele,

invariabil, de patruzeci de ori pe minută, de patru zile şi patru nopţi în şir, Cucul nostru îşi păstrase neştirbită vigoarea sufletească. El ne iubea ca mai nainte, şi poate că mai mult. Atent la gesturile noastre, el înţelegea că tot ce se făcea în jurul lui era pentru el, — băi, cataplasme şi ceaiuri... Şi se supunea cu speranţa că poate mîine va putea să-şi reînceapă viaţa zglobie, întreruptă subit.

Singur veterinarul, un domn cumsecade şi îndatoritor, venea să-i turbure starea cu care sfîrşise să se obişnuiască. Bănuia el că ştiinţa doctorului este mărginită şi intervenţia lui de prisos? El avea probabil sentimentul că sticlele cu etichetă roşie, din care turnam, la ceas, o linguriţă, erau născocite de domnul gros, cu mustaţa mare, căci, pe dată ce domnul acesta apărea în odaie, Cucu îşi aduna toată băgarea lui de seamă şi, blînd îndeobşte şi copilandru, îl primea în patul lui, improvizat pe fundul unui coş de rufe, îndulcit de perina de puf, cu o sălbatecă învierşunare şi destul de puternic încă să-şi mîrmure injuriile şi să-şi arate armele dinţilor.

Pentru noi, boala cîinelui nostru lua importanţa ridiculă şi gravă a unui eveniment. Stagnare de treburi, dezordine în gospodărie, urgente datorii neîmplinite. Pentru că iubirea de « dobitoace » scuză, mai puţin chiar decît dragostea de oameni, abaterile de la avantajele sociale, care se cuceresc cu nesocotirea drepturilor şi inimii streine, eu ascundeam cu grijă adevăratul meu motiv şi, închis într-o odaie întreţinută caldă, cu cîinele meu, totul se rezolvase într-o singură problemă: scăparea lui înnainte de orice. De fapt, în spaţiul mic al unui coş de rufe duceam o luptă cu moartea, despre care îmi aminteam că autorii clasici, într-un limbaj liniştit, scriseseră că « seamănă ruine ».

Această idealizare a datoriei, într-un vulgar caz de moarte de cîine, schimba noțiunile întemeiate și consistența impresiilor, veche. Fără dezgust și ca și cum slujeam o cauză mare, examinam supurația ochilor lui frumoși ca diamantul și, cu tampoane de vată umede de acizi tăiați cu apă distilată, evacuam conținutul purulent al pleoapelor bolnave. Organelor genitale, umflate, le asiguram un strat emolient de unsoare și bumbac. Balele gingiilor erau neîncetat șterse de mîna mea, devenită abilă.

Lupta mea adevărată se concentrase însă asupra excrementului, lichid, continuu. Am înțeles că acolo se strînsese toată problema și, cu o tenacitate fenomenală, de fiece clipă și tot mai dîrză, urmăream efectele tratamentului meu în diaree; și cum noaptea, propice faptelor rele ale naturii, îndoia energia simptomelor, și îndîrjirea noastră creștea în raport.

În două nopți de studii căpătasem capacitatea științifică a unui medic care intervine prea tîrziu. Cărțile îmi explicau la fața locului evoluția fiecărui simptom. Mă deprinsesem cu ideea că am să pierd pe Cucu și totuș făceam supremele sforțări...

Bolnavul îmi arăta, de altmintreli, o încredere care trebuia cu prisos răsplătită. Cînd îi atingeam părțile dureroase, el își încrețea fruntea între ochi, și limba lui arzătoare îmi căuta mîna să o ție-n loc, cu o dovadă inutilă de adîncă prietenie, și în tot timpul cuvintele mele, rostite cu duioșie și mutilate ca pentru un copil, îi întrețineau auzul desfătat, ca în zilele lui bune, cînd, isteț ca un hoț și zburdalnic, făcea din casa noastră un spectacol pe lîngă care jocul artistic și talentul literar erau niște încercări neizbutite și o mistificare.

Cîtă vreme trebuia să dureze tovărășia dintre un om în toată firea și un cățel bolnav? Cînd

mă depărtam într-altă odaie, gemetele lui se înmulţeau şi tînguirea Cucului nostru se făcea stridentă: bolnavul se vedea singur şi simţea că moartea se va folosi de lipsa prietenului ca să-l răpească.

Într-a şaptea noapte de veghe, simptomele păreau că cedează. O linişte nouă alterna cu crizele, aproape învinse. Capul bolnavului apărea ca un portret împrospătat de o gumă. Am plecat să mă odihnesc aiurea, pe o canapea. Familia, surmenată de mai multe nopţi de îngrijire, adormise. Era cea dintîi tăcere, pe la orele 4 din noapte, pe care puteam, de-atîta timp, să o cunosc. Îmi adusei aminte că Europa se bate. Citesc într-o carte un cîntec de-acum cîteva mii de ani. Ascult... Mă înşelasem. Cucu doarme, în sfîrşit, şi el. O nădejde bucuroasă îmi intră în cîmpul sufletului, deodată înseninat.

Totuş, pînă să mă culc, mă îndrept în vîrful picioarelor către odaia bolnavului meu. Mă opresc şi-mi pui urechea lîngă cheie. Deschid încet şi intru. Cucu se uită la mine, însă nemişcat. Nu vreau să cred. Îi aşez mîna pe frunte. Cucu murise. Şi ca să ştiu că ultimul lui gînd a fost tot pentru mine, el a murit cu ochii deschişi, întorşi către uşe, prin care se aştepta, în clipa morţii, să mă vadă intrînd.

N-aş putea să scriu ce am simţit... Slăbii în toată conştiinţa mea şi în toate puterile mele. În nestare să-mi stăpînesc ochii de-a plînge şi inima de-a suferi străpunsă ca de o lamă, deschisei fereastra, în primul revărsat de lumină candidă al zilei. Noaptea se strecura urîtă printre case. Pe marginea streaşinii cîntau rîndunele.

GIONI

Aş vrea să-i scriu corect fonetic numele, şi mă împiedică ortografia i-ului scurt.

Dar e vorba de un pisoi, alb, de patru luni, nu de gramatica română. Un mormoloc orb, ivit într-o seară şi ajuns în gospodărie o personalitate cu neputinţă de înlăturat. Nu foloseşte că nu ţii socoteală de el. Îl dai pe uşe, se întoarce pe fereastră; îl laşi la fereastră, se luptă cu geamul, şi trebuie să i-o deschizi. El se amestecă-n toate, cu o siguranţă şi o autoritate atotbiruitoare. Această voinţă humoristică nu-i mai mare de-o şchioapă, şi răstoarnă, pe lîngă obiectele ce-i stau nainte, cînd îşi alege un drum imposibil printre flacoane şi figurine de bibliotecă, toate principiile şi regulile întemeiate ale gospodăriei, fără să ţie seamă de trecut, de civilizaţie, de artă, de cultură, de stiluri, de tradiţii, de nimic.

Prea puţin îl priveşte pe el că eşti om serios, şef de familie venerat; vrea să se joace cu tine, şi dacă refuzi, nici asta nu-l interesează: te atacă. Te pîndeşte din faţă, din spate şi din profil, ca pe o vrabie, se frămîntă niţel pe brînci, şi a izbucnit. Ţi-a sărit în obraz, îţi roade nasul, te muşcă de urechi, — şi-l laşi. Neruşinatul a găsit o lume gata făcută pentru fanteziile lui, şi totul îi aparţine acestui autocrat de un kilogram. L-am pus de zece ori în balanţă să-l cîntăresc şi i-am spus: « Stai, măi Gioni, numai

un minut, să văd cît atîrnă cei o mie de draci din tine».

— Dă-mi-l încoace, să-l junghinesc, cere fie-care din casă.

Dar îl păstrezi pentru tine, ca să-l junghi-nești pe seama ta, pe genunchi, pe masă, pe canapea, pe covor. Junghineala e să-l întorci pe spate, să-l împungi cu degetul, să-l apuci de-o ureche, de coadă, de un picior. Afurisitul se apără și te junghinește el. A fugit și se în-toarce. Îi place.

Naivitatea lui, nelămurită între unghii, cu care nu știe încă ce trebuie să facă, și între dinți, a învățat să muște ca un cățel și a uitat de gheare.

Cîtă vreme trece din mînă-n mînă prin aer, el se supune și atîrnă moale, abandonat, ca o zibelină de grumaz cu ochii de sticlă: singura lui tihnă între mii de acrobații. De unde atîta invențiune la un cap cît un ou și atîtea puteri neastîmpărate la un pumn de viață? Uite cum îi arde căutătura! A mai văzut ceva! Iar a sărit! Un ciucure al perdelei se mișcă alene în deschiză-tura balconului de peste grădină. Și se mișcă și salcia. Dar Gioni e deștept, nu se aruncă pînă-n frunzele ei: știe că trebuie să treacă peste o prăpastie. Gioni știe tot.

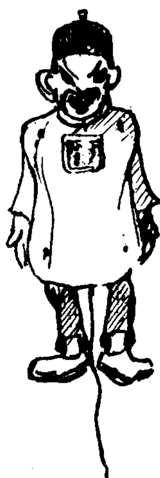
Ce e grav și solemn a hotărît natura să fie și prost. El convertește totul în joacă: țigarea pe care o fumez, agățîndu-se de fumul ei, con-deiul cu care scriu, cartea în care citesc...

— Fii cuminte, Gioni, ăsta e un volum gros, iscălit de doi filosofi și scris de nici unul din ei. Lasă-mă, vreau să mă adîncesc în monumentala ei măgărie.

De unde! Gioni nu gustă filosofia și-i roade pagina substanțială.

Dar m-a compensat cu o săritură anapoda, de artă japoneză. Înțepenit pe labe, din pricina

unui dop legat cu ață, pe care voia să-l ocolească, și, cu coada vîlvoi, a dansat lateral, ca și cum ar fi fost de cauciuc și pus în mișcare cu mațul comprimat de o bășică. Această figură genială i-a fost plătită lui Gioni cu o bucată de cîrnat.

BOB

A venit, ca toate pisicile din cronicile gospodăriei, de-o șchioapă, bolnàv, urduros. Coada îi era strîmbă, prinsă într-o ușe. Culoarea lui galbenă ne amintea de unul ca și el, defunct de vreo douăzeci și cinci de ani.

Un pisoi pribeag n-are ținută și toaletă. Pentru luxul blănii și spălatul cotidian e nevoie de răgaz, de siestă, de întinderea confortabilă pe canapea, pe o pătură moale și caldă de soare și iarbă. Cînd vînezi, flămînd și pribeag, fărîma de hrană urîtă, din maidane, te lași murdar și cu straiele mînjite.

Problema e întotdeauna aceeaș cu fiecare nou-sosit. Mîțele și cățeii ne știu prin instinct problematici și sentimentali. Nici un cîine, niciodată, nicăieri, nu ne latră, și o vorbă rostită cu accent ne trădează: sîntem de-ai lor. . .

« Ce facem cu el? » sau: « Ce facem cu ea? », după ce o indiscreție a cozii le-a determinat genul exact. Înșelarea e rară: cînd vizitatorul e prea de curînd născut. Poate că nici natura nu e încă bine hotărîtă ce să ceară de la prunc: egoism sau obediență?

Întîi, lui Bob i-am dat să mănînce lapte de la capră. Indiferent, orice nou-venit îmbucă numaidecît orice-i pui dinainte: ardei copți, fiertură de fasole, mămăligă. . . De-abia după cincisprezece zile începe să aleagă, să prefere și să insiste. Atunci

și mantaua i-a ieșit la lumină. Cojocul boțit a căpătat moliciuni și lustru.

Am căzut de acord să-i fie numele Bob. Nu ne-am gîndit la *boabe*, la *bobi* sau la *bob*. Ne-am gîndit că *be*, *o*, *be* sună bine-n *Bob*, ca să-și învețe numele mai iute. De altfel, cînd strigăm catalogul, fiecare vine de-a fuga la apel, fără să se împiedice de polisilab. Fetița, Baciu, Zdreanță, Hoțu, Jia, Schija, Musca etc. aleargă precipitat. Ultimul fel de mîncare: tărîțe cu varză.

Pisicile, admise la prînzul familiei, te fac să înțelegi, pipăindu-te prin partea scaunului, cu ghearele crispate. Bob e acum o gogeamite făptură: trebuie să-l ridici de jos cu mîinile amîndouă, greu ca o dăsagă de porumb, dar bun ca un ieromonah. Violența nu-l impresionează; nu o înțelege, nesimțitor la strigăt și zîd! Dacă ai ridicat un șervet să-l alungi, Bob închide ochii și rezistă, — și cedezi. Și i-a redeschis puțin, o crăpătură: nu s-a întîmplat nimic. Era sigur.

Bob are dreptul să ia loc la masă, cîștigat prin atitudinea lui filosofică, de gînditor. E o personalitate. Se ridică din scaun cu labele în dreptul farfuriei și, ca un președinte, se uită vag, distrat de o reverie. Întinde mînușa dreaptă și trage blajin un crîmpei de miez, pregătit de prevederile gazdei. Cînd s-a păcălit, a tras o țigare sau cutia cu chibrituri. . .

Ignoră adversitatea cu cîinii, din temperament. Între Bob și Baciu, prevăzut cu un bot de mare calibru, s-a încheiat un contract. Baciu poate să-i apuce în gură capul, să i-l mozolească și să-l tîrnuie cum îi place, pe brînci, pe spate, culcat pe șold. Numai că, din cînd în cînd, Bob îi aduce aminte anume clauze din contract, scăpate din vedere, cu o semnătură: o rapidă unghie pe nas, drept în vîrf. Baciu ezită, pricepe și schimbă procedura. De unde îl înșfăcase de ceafă, acum

îl ia de la coadă. Îi place şi lui Bob, dar şi asta pînă la un punct. . . Bob e rezonabil. Ţine să se respecte măsura.

Întrebarea familiei priveşte un eveniment încă nepetrecut: Ce s-ar face Bob dacă s-ar întîlni cu un şoarece, Doamne fereşte?

ŞOARICELE ŞI MÎŢA

— Trebuie rectificată eroarea că pisica prinde şoareci, zise Bunica. Sînt femeie bătrînă şi am avut, Dumnezeu să le ierte, poate că zeci de pisici. Niciodată, nu a prins un şoarece nici una. Se prea poate ca unele mîţe să se ia după şoareci, însă nu pentru însuşirile lor de şoareci, ci din pricină că şoarecele e un lucru care sare şi fuge. Pisica vînează mişcarea, în general, şi nicidecum pe şoarece în particular. Dacă ar fi mai inteligent, şoaricele ar umbla la pas; ceea ce-l strică pe el, ca şi pe hoţi, este că fuge fără motiv: criză de psihologie. Şi, evident, pisica s-ar lua şi după locomotivă, dacă n-ar avea intuiţia că locomotiva este exagerat de mare faţă de ea. În timpurile preistorice, trebuie să fi existat vreo panteră sau un jaguar, destul de uriaş, ca să doboare cu laba expresul, dacă ar fi existat în timpul preistoric drumul-de-fier.

Pisica preferă mişcările lucrurilor mici: se ţine după o muscă toată ziua. În lumina ochilor ei nu cred să încapă nici trenul, nici locomotiva.

Ca să ne demonstreze exactitatea punctului ei de vedere, Bunica puse să i se aducă pisoiul nostru răsfăţat, un pisoi negru, înveşmîntat în lutru, şi purtînd în ochi nişte mărgăritare palide, cu orientul verzui. Ea dete drumul ghemului de lînă să circule pe covor, şi cotoiul nostru, repezindu-se de zeci de ori în el, ne făcu să cunoaştem cele mai autentice facultăţi adversare ale mişcării.

— Acum fă ghemul la loc, ne zise Bunica, și nu-i mai da drumul de-a rostogolul. Așează-l încet și nemișcat jos, ca o călimară.

Într-adevăr, pisoiul rămase nepăsător, și privirea lui piezișe era acum interesată de mișcările pendulei de părete. El își schimbă atitudinea și concepțiile în momentul cînd a sunat de 12, pendula noastră imitînd soneriile clopotelor catedralei Sfîntul Marcu și fiind prevăzută cu dispozitivul de a repeta de cîte trei ori cele douăsprezece bătăi, — treizeci și șase de note și o nebunie de sonorități exasperante.

Cu acest prilej am aflat că pisicii îi displace muzica și că în special îi displăceau *clopotele*, cum zice Bunica.

— Singur pianul îi place, zise o cucoană mai tînără.

— Mofturi! răspunse Bunica, o cititoare, pasionată de *Fleurs du Mal*: ai auzit-o de la Baudelaire, care murea, în versuri, după pisici, dar le da din casă afară cu biciușca.

Nepotul nostru, locotenentul, se simți vexat de înfumuratele credințe ale Bunichii, și după ce a căutat prin toată casa un șoarece, fără succes, dat fiind că în casa noastră lumea e cinstită și că șoarecii se prăsesc numai la domiciliile cu hoți, și-a procurat o cutie cu șoareci.

— O să-i dau o mare deziluzie babei, zise nepotul. Nu numai că șoarecii vor fi prinși, dar ei vor fi și mîncați, adaose el cu un elan didactic și conferențiar.

Complotul fusese realizat de acord, împotriva Bunichii. Adusesem pisoiul, care, gîdîlat de copii și mîngîiat de mătuși, se înmuiase pînă la ultima formă, cataleptică, a lenei, și rămase culcat și desfăcut, cu pîntecul în sus, în mijlocul odăii. Dintr-un colț, se dete drumul pe covor unui șoarece, care, luînd-o în direcția pisoiului, se duse de-a dreptul subt sofă. Pisoiul mișcă rotund

din coadă și își zbîrci căutătura. Al doilea șoarece fu pus pe drum: pisoiul se ridică în picioare, zbîrlindu-și spinarea și transformîndu-se într-un animal de soi necunoscut.

Atunci ieșì din cutie al treilea șoarece. Pisoiul scoase un miorlăit de mare descurajare și o luă la fugă.

— Vezi că-i este frică de șoareci? zise rîzînd Bunica.

Nepotul locotenent ieși din încercare înfrînt. Ba ceea ce-i mohorî inima și mai mult era prezența șoarecilor, de-aci înnainte, în casă.

— O să-ți roadă încălțămintea de lac! zise Bunica. Dacă pisicilor nu le plac șoarecii, în schimb să știi că șoarecilor le plac cizmele elegante...

— Nu înțeleg, analizà în șoaptă locotenentul, vărul meu. Nu numai că pisoiul nu s-a repezit, dar a luat-o și la fugă. Eu cred că e altceva, zise el: motanul n-are experiență, e ignorant: nu cunoaște șoarecii, nu a mai văzut... O să constatăm pe viitor, de vreme ce acum el își cunoaște clientul. Ai răbdare, peste două-trei zile o să-i prindă, și peste o săptămînă îi mănîncă.

Pisoiul însă nu s-a mai întors de atunci acasă niciodată. Probabil că, mutîndu-se într-altă parte, i-a fost frică să nu-l mănînce șoarecii pe el.

MADONA NEAGRĂ

Pisica noastră neagră, cu ochii de sidef și sulf, a fătat. Fantoma ei de catifea a scos din sîn și i-a pus în coșul căptușit patru boboci orbi. Lumina pornită din Vega n-a putut încă ajunge și scăpăra în ochii lor absenți. Tricotați din lînă pestriță, neagră, gălbuie și cenușie, ei par niște tîrligi despărechiați, rămași prea mici în leagănul unui prunc, și, prinși cu gurile de țîțele darnice ale mamei, sînt ca niște viermi mari îmblăniți, ieșiți din pămînt, de subt coș, ca să mănînce mîța de vie. Copiii sînt fericiți de noul eveniment și, aplecați deasupra cuibului cu furnici păroase, ascultă vocile lor de vrăbii, împletite subțire pe murmùrul tors de pisică, sfinx răsturnat leneș pe orizont și supt de pantere. Ei sînt uimiți de venirea ciudată a tuspatru pisoilor deodată și nu s-au lămurit, de cînd îi examinează, nicidecum. Imaginea supărătoare a berzei aducătoare de pisoi o resping amîndoi, cu necaz: ciocul imens al pasării de apă, pe care o cunosc din balta Cernavodei și din poze, nu i-ar fi putut purta decît găuriți, ca într-o furculiță, iar zborul celor patru berze s-ar fi auzit în văzduhul casei, ca zgomotul covoarelor scuturate. Altceva este aci. Ei știu că puii au fost « înnăuntru »; cum se găsesc fără semn, acum, pe dinafară? Foarte tîrziu, Baruțu, cu o violentă sinceritate, afirmă că pisica i-a « vă'sat » și deci fenomenul s-a petrecut pe « guhă », — și afirmația lui îl

satisface, şi a satisfăcut întrucîtva şi pe Miţu, care, mai mistică şi mai apropiată de instinct, rămîne dubitativă şi visează cu ochii duşi. Tăriile misterelor întinse străbat lumea, înlănţuite unele de altele şi încovoiate, ca nişte fire telegrafice cu mărgăritare fugace.

A doua seară, pisica s-a strecurat în odaia noastră şi ne-a găsit la masă, întîmpinată de cuvinte mîngîietoare, diminutivate, pentru a fi mai fraged înţelese, şi de mustrări.

— Cum ţi-ai lăsat singuri copiii?... E obosită, mîţa mamii... Papă puţintel sosuc cu pîini-şoară...

Dar instalată pe un scaun, madona neagră şi-a uitat pisoii de tot, şi această lipsă de sentiment, brusc revelată, ne vexează.

— Du-te repede şi vezi ce fac! o îndeamnă Măicuţa.

Insensibilă, mîţa îşi ia firul de unde l-a lăsat şi toarce.

O descoperire: cuibul e gol! O presimţire: i-a mîncat! O dereticare generală verifică presimţirea. În odaia pisicii toate obiectele au fost răsturnate, întîi cu delicateţe. Şoapte la ureche, ca să nu bănuiască de pe acum copiii celelalte mistere, criminale, ale naturii, argumentează în sensul că, după cum s-a mai auzit, mîţele şi căţelele îşi mă-mîncă puii cei dintîi. Pîntecul pisicii este, evident, mai mare decît era acum un ceas. Trebuie pedep-sită. Frumuseţea jertfei de a naşte este pătată de un asasinat, care nu trebuie uitat nici la pisici. Renaşte teoria cîinelui mai bun sufleteşte şi mai devotat decît pisica, reputată duşmănoasă. Murindu-i stăpîna, o pisică flămîndă i-a mîncat beregata; cîinele moare lîngă cadavrul stăpînului ucis. Dar calul! Cine se mai poate îndoi de virtu-ţile lui, comparativ cu pisica? Calul însă mănîncă ovăz şi fîn: n-ar avea ce face cu carnea de mînz.

— Stai că-ți arăt eu ție! amenință o femeie.

— Să nu te mai prind pe-acasă, că te omor cu cleștele, făgăduiește altcineva. Ticăloasa! Blestemata! Ieși afară!

Copiii nu pricep, și lacrimile lor sentențioase se ivesc și pentru puii pisicii, care au dispărut, și pentru pisica în primejdie. Cu multă greutate, împiedicăm o crimă nouă. Pisica a fost dată afară, și acum se tînguie la ușă.

Ceasul de culcare coincide cu descurajarea. Cu capul plecat pe umăr, copiii străbat odăile, ducînd în mînă, triști, părechea lor de papuci. Un oftat de dureri confuze le scapă printre lacrimile abia reținute.

— După culcare, ai să vezi, nimic nu-i mai poate stăpîni, și vor plînge toată noaptea, zice Tătuțu.

— Ce să le fac? răspunde Măicuța.

Aprindem lampa, dezbrăcăm copiii, nesimțitori ca niște manechine, și, neputincioși ca și ei la surîsuri și jocuri, părem un personal indiferent, de sanatoriu, manipulînd copii de clienți. Cînd ridicăm plapuma patului Mițurii, dăm un strigăt cu toții. Pisoii dormeau adînc, încrucișați, unul peste altul. . .

Mai iertătoare ca noi, pisica se întoarce de-a fuga, de-a lungul coridorului, pe unde își transportase puii la mai cald, se culcă împrejurul lor și, lăptîndu-le setea, ne mulțumește cu ochii, deschiși în paftale de aur. . .

BĂBUŢA

Evenimentele gospodăriei se petrec fără publicitate; naşteri şi morţi, boli inexplicabile, mai adevărate şi mai de aproape decît asemuirile lor cu oamenii participanţi la bufona istorie universală. Numai găina are un sens exagerat al conştiinţei de creaţie. După fiece ou, dă de ştire şi alarmă că a mai realizat o capodoperă nouă. Are dreptate. Oul ei, perfecţiune totală, nu l-a putut face nici Dante. În marele lui orgoliu de schimbător al destinelor, omul se satisface şi cu creaţia unui găinaţ.

Dobitoacele sentimentale din curte slăbesc. Nici boţul de mămăligă, la care au ajuns treptat, nu se mai ajunge şi trebuie raţionalizat. Cea mai încercată din toate e pisica Linx, cu toate că, pe subt ascuns, ca să nu vadă celelalte pisici şi să fie vexate, mai ales prinţesa Alba, îi dau din porţia lor cîte ceva şi copiii şi părinţii.

Cu mare greutate acceptăm ideea că Linx a îmbătrînit.

Conturele i se topesc, laba şovăie, desenul admirabil în care a încheiat-o natura, al pleoapelor aproape triunghiulare şi al detaliilor trădătoare, ascunse în fine cusuturi cu o invizibilă aţă de mătase, dispare lent în ceaţa săracă a blănii cenuşli. Purtată zece ani, scurteica s-a uzat ca biberul scump din căptuşeala mantoului unei cucoane bogate, decăzută din avuţli. Mîţa care odinioară

sărea pe noi și ne mușca a joacă pe fiecare, s-a resemnat la atitudinea ghemuită și ea ca pe o pavură de biserică rotundă. Coada, subțiată, și-a pierdut elasticitatea, mustățile s-au tocit. Gîndește cu ochii închiși, ceasuri întregi, strînsă lîngă apă, și doarme cu nasul în ea. De la culcuș la farfurie ar obosi prea mult. O sete continuă arată boala misterioasă și temperatura de care, de patru luni, suferă Linx.

E băbuța casei și o ferim de toate neplăcerile existenței, o înfofolim. E cald, și pisicii-i e frig. Pe vremuri ni se suia pe umăr și ieșea la plimbare, agățată de unul din noi, cu preferință pentru bicicletă. Din fugă, ochii-i alunecau după vrăbiile din pomi. Se pitea mîrîind lîngă adăpătoarea zburătoarelor din streașini, — un ghiveci în care se adună ritmic stropii proaspeți, în ei cu o scînteie, de la un robinet. Știa unde-i cămara și la ce folosește. Fura din cămară. Se lingușea de picioarele pescarului și de cobilița lui lăsată din spinare, și fugea cu un pește sfeterisit din coș. Știa ușile, ferestrele și sensul de a se deschide. Știa ce se găsește în anume dulap, încercat cu mînușa. Linx știa și pricepea o mulțime de lucruri. Înțelegea unele fraze, înțelegea o situație. Uneori ne sfiiam să vorbim de rău, în auzul ei, o pisică, un cîine, pe curcan, rațele, de teamă să nu comunice mai departe, prin cifrul secret al curții, totdeauna solidară: o cățea îngrijea de puii unei pisici, o mîță alăpta copilandrii unei cățele, un porumbiel dormea în cotețul cîinelui celui mare.

Linx nici nu mai aude. A rămas și surdă.

PEŞTELE ROŞU

Într-un urcior de cristal rotund, plutesc pe dungă, imobili ca nişte frunze de aramă, peştii domesticiţi ai aurorelor depărtate. Închişi în trei elemente, care sînt numai felurile deosebite ale unei singure şi aceleiaş divine materii: lumina — ei licăresc în aerul invizibil, în lichidul diamantin, în păretele vasului, construit în curba unui reflex; ca şi cum viaţa lor împărătească s-ar petrece într-un punct astral, străjuit cu luceferi. Rareori s-au alcătuit laolaltă mai multe şi mai ciudate însuşiri dezbinate, ca să dea naştere unui corci mai neasemuit.

Metalele, pietrele scumpe şi florile adunate la strigarea unei fantasme vrăjitoare, prin domnitorii lor, pitiţi în peşteri şi scorburi, şi prin trîmbiţaşi, s-au învoit într-o zi, pentru o singură dată, unele cu altele, să se căznească să dea la iveală o frumuseţe nouă, iscată din închipuirea lor. Fiecare din dobitoacele alese ale pămîntului, văzduhului şi apelor a pus firimitura lui din ceea ce avea, ştia, dorea şi putea, pentru săvîrşirea minunatului mare lucru mărunt. Ele veneau ca rînduneaua cu bobul de lut în cioc, pe care-l striveşte pe marginea cuibului început; căci, după zapisul scris pe o coajă de mesteacăn şi iscălit cu zeci de mii de nume, care de care mai gingàşe, făpturile şi jivinele aveau îndatorirea să aducă, la cîte un ceas din noapte, pe rînd, prafuri şi mărgele.

Muncindu-se cu stîncile, tîrîş, paraliticul şarpe, osîndit să umble fără picioare, să se sprijine fără genunchi şi să se arunce, din păduri în păduri, fără aripi, ca o nălucă mlădie, lungă, a venit cu cel mai scînteietor solz al neamului lui de rubedenii multe, şi l-a pus dar, în tiriziile de foi de aur ale vraciului, însărcinat cu strîngerea materiilor prime. Şi şarpele a plecat ca un pîrîu care ar merge cu izvorul după el.

Într-o pungă de borangic, părăsită de o crisalidă, fluturii au adus cîte puţin din aproape nepipăita făină cu care ei se pudrează, în faptul serii, pe spinare şi pîntec. Contribuţia fusese dumicată cu economie de pe àripile tuturor fluturilor cu mustaţă de chiciură catifelie şi talc, această pulbere fiind cea mai scumpă şi mai rară din toate gătelile necîntărite ale lumii: ceaţa sufletelor călătoare, cu care gîzele se ciocnesc în zborul lor prin haosul ultramarin. Silicate, bicromate, fluorură şi oxalaţi de azur...

Păuniţa şi-a scuturat de scîntei arămii coada, snop cu spicul rotund, cu cinci curcubeie, în mijlocul cărora fulgeră ochiul de zmarald, cu lumina de micşunele, al fiarelor din Apocalips.

Mai darnic şi mai jertfitor, sticletele şi-a dat ochii amîndoi, care au şi fost păstraţi neatinşi pentru peştele roşu şi puşi de-a dreapta şi de-a stînga obrajilor, deasupra penelor înnotătoare. Şi cum se făcuse beznă deodată, şi sticletele orb rămase locului, nemaiputînd pleca, milostivitu-s-a de dînsul piticul, care şi-a scos mărgăritarele negre din paftale şi le-a împrumutat sticletelui ca să vază.

Ariciul şi puii lui au fost aduşi pe o tavă cu lustru, rînduiţi unul lîngă altul, ca periile berce într-o trusă de voiaj. Ei au dat undrelele şi àcele cu gămălie pentru şira spinării şi oasele fine, fără să cugete la undiţi.

Din tabachera uitată printre arici, s-a ivit capul broaștei-țestoase.

— Mulțumim de bunăvoință, au grăit piticul și vraciul; nu avem ce lua de la dumneata.

Și broasca-țestoasă a purces devale, ca un sărac.

Columba vișinie a dat puțină mătase din ștofa pîlpîitoare de luciri a gușii. Ursul, intrînd în încăperea muntelui cu țurțuri de piatră, învăluit într-un nor albăstrui de muște, ținea o labă ca o mînă, în care ar fi păstrat ceva prețios.

— Am un bob de zmeură pentru el, zise ursul, gîndindu-se la chipul ce trebuia să se nască din daruri și meșteșuguri.

— Pune-o aci, în foaia de aur, răspunse vraciul.

Dar prostul o pierduse pe drum.

Ca o mireasă, învăluită pînă la grumaz cu zaimfuri străvezii, apăru Efemera, zeița verzuie a libelulelor nocturne, îmbrăcată în àripi de patru ori mai lungi decît ființa ei de neființă. Ea se aduse toată, și toată se dete, ca un lucru în întregimea lui puțin.

Lebăda ceru pentru viitor locul de profesor de înnot, cu condiția să-l prindă plutind și să-l mănînce. Ea trebuì să se depărteze dimpreună cu tovarășii ei, barza cu ciocul portocaliu, rața și gîscanul coxalgic, alungați de cobolzi.

Florile fură nespus de gentile față de viitorul băietan, pus la cale de puterile zămislitoare de frumuseți.

Primele-sosite, într-un șir de lungi legănări, au fost lalelele, ca niște fecioare zvelte cu àmforele purtate pe creștet. Fiecare a vărsat în tidva de sidef a vraciului diamantul unui fulger de rouă, din cofele lor fragile și multicolore, brăzdate de rîuri de cămeși românești. Leandrii aduseră garoafele lor, trandafirìi ca miezul de pepene verde. Măceșul s-a desfoiat ca o ninsoare moale.

Păpădia dete bumbacuri pentru o saltea cît latul mîinii, care avea să fie cuibul de născocire.

Mușețelul, chimenul, sunătoarea și muștarul aduseră, în ploști cît bobul de mazeri, doftorii și unsori. Izma dete picătura ei glacială, pentru ca apele să fie de-a pururea proaspete și reci. Lavanda — sucul ei de zilnică întinerire. Tiparoasa — făclii pentru botez. Salcia, trestia, papura: panglìci au adus și funde.

Apoi au sosit din pămînt viermii tuturor metalelor și pietrelor, viermele de fier, viermele de plumb, viermele de agată, viermele peruzelii, și fiecarele din ei cu prinosul lui potrivit: cîte o scînteie.

În pofida ghiersului lor oftător, pasările cîntărețe nu aveau ce da, afară de bună vestire, ca niște lăutari ce ar fi trebuit răsplătiți la urmă cu semințe. Proiectul cerea ca noul-născut să fie splendid, însă tăinuit.

Întîrziații cerbi și rușinoasele ciute ajunseră tîrziu la staulul cu daruri. Ei aduseră pe coarnele lor înnalte fîșia ștergarului albastru întinsă, care trebuia să fie scutecul cel dintîi al unui prunc, visat omenește.

Și se opriră înșelați în pustietate și màgii, care porniseră cu totul într-altă parte din țările lor parfumate, către Nazaret, însoțiți de șapte cîini cu lătrătura de lup. Vraciul și piticul încercară să-i lămurească.

— Duceți-vă mai departe, peste mare, în țara lui Irod. Noi nu facem răscoală, ci numai artă japoneză. Ne-am pus de gînd să urzim limpezimile înghețate și să dăm universului de ape un peștișor cu icre de cilic și cu tricou de purpură, bătînd în verde-struguriu. . .

Peștele roșu, nemișcat în linia undei, înfățișează munca inspirată a miilor de bijutieri și zugràvi neștiuți, care au luat parte la făurirea

fāpturii lui de carne minerală, hrănită cu străluciri şi adăpată cu luciu. El doarme, îngropat în soare, curat în zalele lui, rece şi senin. Zămislit fără bărbat şi femeie, podoabele lui nu sînt făcute ca să placă unei părechi, aleasă din fuga unei strechii de jigănii. Giuvaerul lui mistic are o destinaţie în ipoteză, în aparenţă şi în supraghicire.

Ceasuri şi zile întregi, el zace-n echilibru, cu ochii fără pleoape, în acelaş punct, spînzurat în aţa apei, ca de o undiţă din stele. Din făptura lui, care nu mai poate să contempleze, de cînd reveria i s-a făcut fiinţă şi l-a învăluit, porneşte, ca din toate clopotniţele şi din toţi oamenii, un fir în necunoscut, pieziş, încurcat de vînt şi netezit de bănuială. În rînd cu semenii lui, el trăieşte, dus cu mintea şi nesimţitor, ca şi cum s-ar afla singur în univers şi mulţumit de singurătatea lui. Sînt doisprezece peşti în borcanul de cristal, ca doisprezece episcopi liturgisitori, în odăjdii, şi nici unul nu-l cunoaşte pe celălalt, care-i stă alături, inflexibil, de cîteva luni. Zămislitorul i-a scutit să se caute după adieri şi miròs, păstrîndu-le intactă silueta prestigiului ceresc.

Numai mîţa izbuteşte să le supere suprema imobilitate şi distanţa. În zmaraldul galben al ochilor ei, sihaştrii borcanului de cristal s-au oglindit ca nişte adaose crepusculare. Bărci ancorate la marginea vasului cu lumini, ei se desfac şi trec încet la fund, scufundaţi în rigiditate, în vreme ce norul fumuriu cu coama umflată fîlfîie vioi împrejurul liniştii imaculate. Tică-loasa ar face din atîtea tezaure, îndesate într-un trup sfînt şi geometric, o îmbucătură. Ea socoteşte că, vrăjită, fiinţa de văpaie va ieşi ca un şoarice roşu din borcan şi va veni să fie mîncată din dragoste şi devotament. Ideea o îmbată şi-o face seducătoare.

Cu botul trandafiriu, cu tîmpla, cu grumajii, cu șalele și cu coada întreagă, pisica mîngîie vasul de jurîmprejur, se strecoară dulce. Nădăjduind că poate fermeca auzul, ea își drege un glas lingușitor și mic, ca pentru privighetori. Însul nu va întîrzia să iasă și să vie: vocea care-l cheamă este prea insinuantă ca să-i reziste. Peștele trebuie să fie un pui de papagal, iar borcanul o colivie, din acelea de care pisica a mai jefuit.

Mîța s-a ridicat pînă la marginea vasului de cristal și privește înlăuntru. Își duce laba albă înnainte, ca să prindă. Ca o cucoană catolică înmînușată, și-a udat mîna în aghiazmă. O scutură și fuge.

În naivitatea ei științifică, mîța crede că și-a ars o labă în acid sulfuric și că unghiile îi vor cădea de suferință.

Apa rece i-a carbonizat-o.

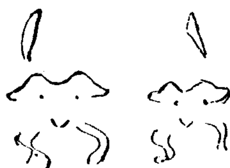
PUSSY

Cățelul predilect, ființa răsfățată a căsniciei, prietenul totdeauna oportun, care cu surîsul în colțul buzei mă provoacă la joc și, malițios în privirea lui neagră, mă necăjește cînd citesc și mă scoate din scaun ca să mă tăvălesc cu el pe covor, sta trist de cîteva săptămîni, bolnàv de-o maladie de piele. Blana lui de mare lux, confecționată pe șolduri dintr-o mătase albă cu firul imens, și pe urechi din două șuvițe largi de velură neagră, se rărise, pieptul ieșea dezvelit și vînăt la iveală, burta lui roză, pe care dintr-un precoce învăț și-o expunea benevol mîngîierii, se decolorase. O invazie de puncte negre se manifesta progresiv cu căderea părului pe trupul ca petala de trandafir a camaradului meu. Testiculele umflate erau înconjurate de-o purulență ciudată, pe care medicina veterinară i-a diagnosticat-o gangrenă și i-a tratat-o cu pensulări exasperante, de arnică și tinctură de iod.

Salvarea băiatului au fost foarfeca și unsoarea de sulf. Pussy a fost tuns la domiciliu, după un model primitiv, cu cărări, trepte și jgheaburi.

L-am regăsit pe Pussy, vindecat, cu carnea lui de ivoriu și perlă de altădată și în plină posesiune a adevăratului temperament. Numai că tunsoarea i-a redus individul la sfert, și capul mare și gîtul gros sînt așezate pe un monstru mic, impresionant ca un copil dezbrăcat. Pulpele

lui pline, șoldurile lui grase dau un preț ridicul sutelor de mișcări și atitudini pe care le traversează într-un minut, într-un vîrtej nebun de jocuri cu cîinele lui mare, care sînt eu.

Pussy nu-mi datorește în conștiința lui nici un soi de respect, și, în ce mă privește, e un iconoclast și un ateu. Cu capul dat pe spate și culcat în pat, cu buza spînzurînd ca o margine prea largă de buzunar, cu ochii lui șireți, populați de intenții de canalie și de farseur, Pussy pare un liliac catifelat, domesticit pentru uzul agreabil al apartamentului. Cînd se scoală cu o ureche întoarsă pe dos, căptușită purpuriu, ca un sfinx de talia căniciei, el se oprește puțin în mijlocul odăii și se gîndește, cu permanentu-i surîs în masca lui fermecătoare, se gîndește o clipă la o lovitură nouă, la un program după indicațiile căruia se va conduce un sfert de ceas întreg. Ca și cum a găsit o idee, sarcasmul persoanei lui de păpușă îl duce spre o muscă lăsată pe-o pată de soare pe covor, către care năvălește deocamdată convins, ca să o gîdîle cu botul. Pe drumul către muscă, Pussy își părăsește însă planul, brusc, în fața unei inspirații subite, și se întoarce către pantofii aliniați subt horbota patului, ia unul în gură și mi-l aduce cu mișcări ritmice și amenințătoare. Figura lui spune: « Poftește de-l ia, dacă poți ». Atunci se încinge o cursă

nebunească între Pussy și cîinele mai mare din apartamentul lui. Îl urmăresc pe brînci printre picioarele mesii, pe subt scaune. El se oprește, măsoară spațiul cu ochii, apreciază pericolul din ce parte-i mai mare și sare prin partea opusă.

Cînd izbutesc să-l prind, el refuză papucul, strîngîndu-l din toate puterile cu dinții și mîrîind cu un glas plin de inflexiuni și cuvinte.

Acum, bijuteria asta a murit.

CÎINELE

Deasupra mormîntului, învelit cu frunză de toamnă, a trecut o noapte, a trecut o zi. M-am dus azi să i-l privesc, cu adîncă turburare. Iluzia că a fost cu neputinţă; uimirea că totuş el a murit, că a murit pentru totdeauna, că nu o să-l mai întîlnesc ascultîndu-ne pasul, ridicîndu-se în două picioare, vorbind şi anunţînd sosirea flaşnetei, — sentimentul că toate acestea nu se mai întîmplă doare.

Mă duc la farfuria decorată cu flori, din care se adăpa; mă aplec şi mă uit în apă să-l văd... La masă, nu mai pot să stau decît cu picioarele zgîrcite subt scaun, atent să nu lovesc amintirea cîinelui, care aştepta la toate prînzurile la picioarele mele. Cînd îl loveam niţeluş, fără voie, el venea repede să cerceteze dacă a greşit cu ceva şi dacă l-am lovit ca să-l pedepsesc: lua o înfăţişare de « nu ştiu să fi făcut ceva, în orice caz, nu m-am gîndit să-ţi fac rău », şi nu se mai întorcea la locul părăsit, decît după împăcare. Ne împăcam aşa: el surîdea din ochi şi legăna coada, eu mă lăsam pe capul lui şi-l puricam la rădăcina nasului, în gaura din frunte, îi morfoleam urechile ca pe nişte zdrenţe mari de catifea şi, în sfîrşit, cîinele ridica şi botul, ca să-i scarpin beregata. Dosul mîinii pe beregată şi pîntec, la încheietura pulpei, erau dovezile supreme de plăcere pentru el şi de prietenie fără umbră.

Ca să fie pipăit pe pielea trandafirie a pîntecului, constelat cu cîteva grăunțe de țîță, rînduite pe marginile unui buric negricios, cîinele căuta canapeaua din dormitor, și între perinile canapelei se întorcea cu burta-n sus, deschidea simetric picioarele dinapoi, și pe cele dinainte le strîngea, ca să facă loc, lăsîndu-le moi din încheieturi.

Figùra în atitudinea lui exprima o mare mulțumire, arătîndu-și reversurile și devenind un cîine nou, cîinele cel de pe dedesubt, pe care îl cunoștea numai familia lui. Buzele negricioase, întoarse cu căptușeala lor trandafirie, pestriță, mătăsoasă și uscată, înfățișau o gură de pește. Organ cu organ, construit cu delicatețe și belșug, el era desfătat cu mîna, cu obrazul și cu vocea. Singur buricul se gîdîla. Masajul energic al pieptului proeminent și chilug îi da sănătate. Strîngerea ușoară a vîrfului labelor dinainte în podul palmei, îi stîrnea un zîmbet satisfăcut, în auzul mîngîierilor fără sens, derivate din numele lui sau dintr-un cuvînt scîlciat: Muța... Maimuța... Țușcanu... Fușculanu... Țușchi... Mușchi... Fușchi... Mușanu... Mușan... Danu... Fanu... Panu... Mușănescu... Mușanski... Muscalan...

Labele lui, puternice în talpă și fine în gambe, aveau pufuri între degete, variate... Cînd se întîmpla, în stradă, să calce într-un scuipat, de care-i era o evidentă scîrbă, el venea în trei picioare, scuturîndu-și-l pe cel umed, ca să fie șters cu o frunză, cu o bucată de jurnal.

Mîngîierea continua cu pipăiri variate pentru fiecare mușchi, cu un oftat gemut cînd i se apăsau brațele, mai cărnoase, și pulpele între palmă și degetul mare. La punga neagră și rece, dacă i se atingea din eroare, cîinele scotea un mîrîit care însemna: « Interzis! ». Pe mijlocul burții, o pensulă groasă de stuf îl consacra bărbat și voinic. Inocentă lipsă de rușine.

Ceremonia nasului se petrecea de cîteva ori pe zi, pentru cercetarea temperaturii şi a sănătăţii lui inegale. Capul, prins în palmă, era ridicat cu botul în sus, obrazul ni se apropia de el şi primea sau un tampon de gheaţă, sau o senzaţie de aspră uscăciune pe piele. Notele de liceu stabileau gra-dele de competenţă. Căldicelul se cifra cu 7—8. Recişorul cu 8—9. Frigul cu 10. Îngheţul cu 12. Numărul polar era rostit sacramental, cu vocea mare, ca să-l audă toată lumea.

Natura împodobise pe Pussy cu cîteva varietăţi de păr alb şi cu o a şasea calitate de păr negru, velur, rezervat urechilor, lucrate din ibrişim şi dublate cu atlaz de nuanţă. Alb pe toată man-taua, culoarea herminei se termina în creştetul capului, subţiată ca o cărare între urechi, pe frunte, şi lăţită din nou dedesubtul ochilor, cuprinşi vioi, negri şi adînci în petalele negre ale urechilor. El semăna cu o viziune albă, mascată cu ochelari de motociclist. În jurul gîtului, valul părului suprapunea patru-cinci rînduri de gulere Stuart, argintii. Pe spinare, lîna devenea rigidă. Pe şolduri se friza în scîrlionţi de mătase, pe pulpe aluneca ondulată, şi coada, groasă, era ca un scul bogat de bumbac şi mătase, desfăcut în vîrf. Pe picioarele din faţă firul devenea metalic pînă la labe. Deasupra labei se desfăcea un pinten mare, sincer, din care unul într-o zi s-a rupt.

În mers, învîrtită, coada atingea jumătatea spinării, şi tictacul cozii devenea rapid şi eloc-vent, îndată ce drumul îi era tăiat de un cîine simpatic. De obicei el frecventa tot atît de puţin semenii lui, ca şi Tătuţu pe alţi tătuţi. O vizită sumară în jurul cozii îl edifica imediat asupra străinului, ca o singură frază citită dintr-un autor. Dezgustat, el pornea înnainte.

Dar în vreme ce coada manevrà sprintenă pe şolduri deasupra, urechile căpătau o expresie de

inteligență analitică. Firele urechii se ridicau încurcate, zbîrlite creț, șifonate, făcîndu-i cîinelui un cap de dantelă. Ochii, deschiși în întregime, se rotunjeau în negura pletelor capului, în cercuri de un efect de ametist și aur. Cîinele cocheta în jurul unei domnișoare din cățeі.

Momentele lui de sarcasm și spiritualitate! Uneori, răsturnat, el își răsturna și volumul urechilor, odată cu capul. Urechile i se deschideau lungi, terminate cu vîrfuri ascuțite, desfăcute ca niște àripi de liliac. Și ochii se strîngeau cu o dorință de șiretlic și haz.

Apoi, înfățișările lui de seriozitate, de melancolie, de filosofică interioară scrutare, de contemplare, atunci cînd, pe covor și răzimat în picioarele dinainte, strîmbate fiecare în cîte o parte, lua înfățișarea unei statuete compusă caricatural! Căutătura lui fixă, de bleg înțelept, de « moș ».

Plimbările lui, întotdeauna supravegheate și moderate de o chemare la realități, erau urmate de o scăldătură lungă pe țoale, de aruncături subite pe o parte, de o răsturnare, de o ridicare bruscă, urmată de altă cădere bruscă, urmată de tăvăleli imense, de gemete, de sforăiri rapide, încheiate cu o îngrămădire generală a velînțelor de pe parchet. El sta un moment pe spate, cu picioarele în aer. Cu o labă distrată își sîcîia o ureche. Cu labele dinapoi sprijinite de un scaun își făcea vînt să alunece cu covorul pe parchetul ceruit sticlos. Sau, culcat pe o parte, imita șarpele călătorind tîrîș, ca un înnotător lungit pe umăr.

Din acest exemplar genial al formelor, al mișcărilor și al vieții sufletești, a rămas un mormînt învelit cu frunze gălbui. Și va rămînea, poate, o povestire, pe care Tătuțu ar vroi-o frumoasă, la care va scri cu gingășie și durere, ca să-i lase amintirea întreagă. Și poate că această literatură fără intrigă și peripeții va face pe cititor atent

față de cățel, bun față de cîini, milos pentru lumea prietenilor statornici, a tuturor tovarășilor cu patru picioare ai nefericitului și sălbatecului om.

Povestirea unui cîine frumos e povestirea tuturor cîinilor; a cîinilor părăsiți, izgoniți, pribegi din orașe și sate, bătuți, bolnàvi, ocărîți de cîte un gazetar fără cămin, fără familie, fără țărînă, cu aversiune față de un animal care nu se mănîncă și nu cîntă.

Și nu e nevoie ca un cîine să fie lup, mops, doberman, șpiț, setter, griffon, ca să merite o atenție respectuoasă. Toți cîinii sînt cîini, de neam și ne-neam, și cei mai de preț îs cîinii boemi, fără vatră, fără patrie, fără ogradă...

PIETRELE

Ce asemănare este între voi și oameni, că de zeci de ani mă uit cînd vi se vor deschide buzele să grăiască? Voi tăceți de mii de ani și de veacuri, hrănite cu împărtășania luminilor adînci, care nu murdăresc nici nu îmbată, izvorul și văzduhul. În piscul alb sînteți aceleași ca-n Bărăgan: ouăle înghețate ale unor vulturi ce-au trecut, și din plodul vostru dur nu va ieși niciodată pui pentru colivia împăraților sau pentru circ, unde rîde burta poporului, căscată între urechi.

Cel mai frumos monument, la care a contribuit vecia voastră, la Roma și Atena, e grămada de bolovani vărsată din șase căruțe, mușuroi, în bătătură. Sunetul răsturnat, neasemuit cu nici un alt glas decît al hohotului dintre munți, era potrivit cu opintirea potcoavelor cailor de povară. Clătinate pe roțile groase, de fier, zmulse din drumul uriașilor, v-au lăsat în crăițele noastre. Oprit de frumusețea ovalului tău dezarticulat din cremene, un mare artist te-a ridicat din albia Argeșului, te-a pus pe un soclu și te-a iscălit, bolovanule aruncat.

Din flori, noi ne-am ales crăița și « cîrciumărița », care umplu cîmpul nostru cu bulgării lor ușori, cîrduri înflăcărate și portocalii, insule pestrițe, lanuri pătate, velințe cu vărgi, în care roșul e de unsprezece feluri și violetul de șapte tării, galbenul aprinzîndu-se și stins în fețe multe. Am găsit în

cărţi numele boieresc al acestor frumuseţi, pe care grădinarii de lalele le cheamă, cu o mîngîiere de glas, Zinia. Tricotate mărunt şi egal, scùfiile lor repetă tiparul de serie, inventat cu simplicitate, înnaintea industriei, de către o natură care, indiferentă la principiile economice şi tehnologice, face frunzele, spicele şi firele de iarbă, cu ploaie, cu soare şi cu pămînt, în miliardul de exemplare. Desenul, de altmintreli, se simplifică, la modelul primitiv, pînă la floarea din patru şi din opt şuviţe, croite în ştofă vegetală de postav. Un parfum de cedru bate dintre cucuruze şi înfrăţeşte secunda crăiţei cu vecia pietrei. Şi cînd se ridică porumbieii, care au ciugulit pe sub tulpini, grădina toată, — florile şi pietrele, — întraripată de un avînt subit, pare că zboară, stoluri, la ceruri.

— Nu ofta, copila mea: şi florile şi columbele şi pietrele se vor întoarce...

HOȚU

Îl vezi? Vrea să vie și s-a izbit în trandafiri. I s-a întîlnit nasul cu ghimpii și s-a oprit. Se gîndește pe unde să apuce ca să ajungă la mine. A ocolit, s-a mai lovit de un picior de scaun, a mai stat nițel și a venit. Sînt și Tătuțul lui, tătuț de copii, de cîini, de pisici, de porumbiei și de vrăbii, — și trebuie să fiu tată bun pentru toți. Îi place să-i pui bărbia în palmă și mîna pe frunte, să-i strîngi moale botul și să-i cînți legănat: « Hoțu mamii... Hoțu tatii... Băiatu... Mumosu... », simțitor la vorbele scîlcite, care se lipesc de inima lui, ca un arcuș de o vioară, pe o romanță sentimentală. Cît l-ai dezmierda de mult, Hoțu vrea să-l mai dezmierzi, să-i spui tot felul de graiuri gîngăvite și peltice, numai să nu rămîie singur cu întunericul lui, prin care calcă de-abia, cu mare băgare de seamă, de cînd a orbit.

În sufletul lui s-a petrecut catastrofa căderii din lumină în beznă, ca o scufundare. A zăcut un timp de boală, pînă ce i s-au scurs luminile ochilor de tot, și a mai zăcut un timp de nedumerire, crezînd că nu a trecut încă noaptea, că a fost noaptea cea mai lungă din viața lui. Auzea glasul că-l chema, ca dintr-altă lume, dar nu înțelegea că lumea s-a despărțit pentru el în două, și că el a rămas numai în lumea cealaltă, care aude și nu răspunde. Aștepta să se facă ziua pe lîngă el. Ar fi voit să se scoale. Se ridica din culcuș, silindu-și

ochii orbi, ca un om care s-ar deştepta prea devreme şi iarăş ar adormi.

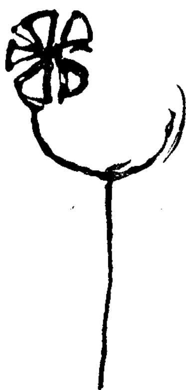
Cînd s-a desfăcut din somnul lui, a înţeles poate ceva, cu priceperea lui de cîine mic. A început să calce, cu sfiială, să nu cadă cumva într-un gol. Şi-a dat seama că, dedesubtul piciorului pe care şi-l duce înnainte, se împărechia pămîntul cu groapa, şi trăgea laba îndărăt, scoasă din spaţiu. O ţinea suspendată şi iar şi-o punea uşor să calce. Apoi se întorcea pe sfert, pipăind să-şi facă o altă potecă, şi se lăsa pe brînci. Nerăbdător şi consternat, se scula de zeci de ori de jos, ca să dibuie un drum prin întunericul lui, fără să ştie că noi îl vedem chinuit, şi nu-l putem ajuta. Simţindu-ne în apropierea lui, ar fi dat să se mişte şi nu cuteza.

O larmă de cîinărie a trezit pe Hoţu vechi în Hoţu zbîrlit, impetuos şi gata de atac. Cu toate că mărunt, Hoţu e luptător şi viteaz. A sărit din lada cu paie, sigur de puterile lui, ca şi cum i se întorsese vederea, şi s-a pomenit în mijlocul grădinii, ca un prost. Jurîmprejurul lui nu mai era nimic. A lătrat în deşert. Hărmălaia trecuse, şi Bursuc, care nu-l mai văzuse de patru luni de iarnă, îi mirosea botul, ca unui cunoscut pe jumătate uitat, şi-l mirosea şi Hoţu, fără să-l zărească. Poate că atunci Hoţu a înţeles: de-acinainte va trebui să stea între ai lui pe nevăzute. În iarba de mătase, el a rămas în picioare, împietrit ca de o revelaţie şoptită, absent dintre toţi prietenii lui.

L-ai văzut?... Ar vrea să vie... Mă aude, întoarce urechea ca un surd care încearcă să priceapă chiorîş. Merge de luni întregi aşa, cu capul plecat, îngreuiat ca o buturugă, şi nu mai caută-n sus, cu ochii lui vioi de altădată în ochii mei, pe care s-a învăţat să nu-i mai deslușească. De luni întregi merge pe întuneric, doarme pe

întuneric, străbate grădina pe întuneric, răsturnat, cu picioarele-i scurte, de un bolovan, de un mușuroi. Se uită numai în pămînt. Dă din coada lui stufoasă, bine legată de șira spinării și despicată frumos, de o cărare ca de pieptene, pornită din ceafa leonină, prin blană, pînă la vîrf.

Hoțu e trist. S-a resemnat.

O DESPĂRȚIRE

Eram în vacanță, la țară.

În gospodăria improvizată, ni s-a pripășit o cățea.

Ni s-a înfățișat a treia zi după debarcare, cochetînd, apropiindu-se cadențat și pieziș, cu o expresie a fizionomiei, care semăna cu surîsul. E un cîine de țară, românesc, din neamul oropsit: botul fin, de vulpe, gleznele dinapoi nervoase, căciula urechilor retezată din născare, o cărare dreaptă de-a lungul spinării alege belșugul blănii pe mijloc.

În douăzeci și patru de ore, de cînd scoborîserăm din vagon, s-au ivit mai mulți solicitatori, aparținînd varietăților de cîine din împrejurime. Ei se arătau la zăbrele, ca factorul poștal, cunoscînd instinctiv inima noilor locuitori și, ceva mai puțin romantic, atrași de un miròs de bucătărie nou. I-am fi primit bucuroși pe toți în gazdă, dacă insistența lor durà, și i-am fi adoptat pe toți. Ocupăm o gospodărie izolată, ca o acuarelă, cu iederile uscate peste hornul vetrei și marcată cu acel caracter de posomorîre pe care îl poartă casele pustìi, tipărit aproape sufletește, plumburiu, pe toate zidurile, pietrele, lemnăriile, în arbori ca și în pămînt și chiar în țesătura luminii, ca pe ștofa veștmintelor mînăstirești de utrenii și în cărțile de strană cu frăgezimile dizolvate. Lătratul unui cîine în aburul nopții ar fi stat bine rusticului nostru așezămînt.

Au venit să se uite în curte cîini bătrîni, căţei şi căţelandri. Cel mai personal dintre dulăi, cu o zbîrcitură de om şi de goril dedesubtul frunţii, arbora o chică severă, de muzicant, îngrijită cu cosmetic, afectat, măsurat şi pedant. El ar fi stat zece ore la zăbrele, cu condiţia să nu-l invităm să intre, poftitor şi năzuros deopotrivă. Ne îndreptam spre poartă: el se scula în picioare; o deschideam: pleca, depărtîndu-se ca un ins turburat. Cînd i se părea distanţa suficientă, rămînea pe loc. Închideam poarta: se arăta la zăbrele. Această înnaintare cu retrageri s-a petrecut de cîteva ori şi s-ar fi putut repeta, după aprecierea noastră, un an şi jumătate, cu aceeaş sterilitate, fără să ajungem să vedem cîinele de aproape, fără să-l mîngîiem. Dar dacă noi îi eram indiferenţi, cadourile noastre nu erau refuzate. El dispreţuia sentimentul, însă căuta friptura, ca fetele contradictorii şi fanteziste, preocupate de căsătorii opulente, — dificile, calculate şi orgolioase, — care pierd de mai multe ori ceasul cel bun, şi, în aşteptarea unui doctor, a unui general sau a unui milionar, într-o noapte de călătorie cu vagonul de clasa treia, sînt violate, într-un hotel puturos, de către şofeurul domnului subprefect.

Un căţel cafeniu, lung cît un sul cu burtă, cu picioarele scurte şi strîmbe, ca nişte rotile, şi-a prezintat aerul lui de coropijniţă, prostănac şi ironic, zgarda şi limba; o limbă imensă şi spînzurată, pe care s-ar fi zis că a găsit-o pe drum şi se duce cu ea să o mănînce. Era un simplu amator de porţii suplimentare şi nu se gîndea să ne fie de nici un ajutor: cîine de bani gata, proprietate a unui morar din vecinătate. Deprins să fie satisfăcut la comandă, el intra în bătătură fără să fie poftit, triumfător, ca o lingură de scos ciorba, cu coada-n sus şi cu un cîrlig în vîrful cozii.

Lătra imperativ o dată şi tăcea o dată, şi mai lătra o dată şi mai tăcea o dată. Poate că şi din pricina fuduliei lui nemotivate, poate că şi din pricina stăpînului, cu care se asemăna şi pe care nu-l puteam suferi, cîinele mi-era antipatic. Ca să scap fără violenţă de vizitele lui, mi-a izbutit numai ameninţarea. Ivindu-se încă o dată în curte, m-am aplecat repede la pămînt, ca şi cum aş fi cules o piatră de jos. Aceste animale ştiu că pămîntul prezintă la suprafaţă fragmente vulcanice care pot sluji de proiectile. Vanitatea cîinelui-şopîrlă s-a prăbuşit imediat. L-am văzut schimbînd automatic atitudinea eroică a cozii, l-am văzut luîndu-şi coada subsuoară, ca şi cum şi-ar fi închis umbrela, şi precipitîndu-se cu maximum de viteză, orbeşte, înnapoi. Şi l-am auzit răcnind în triluri de groază şi de durere, parcă i-ar fi rămas coada la mine. Mă cunoaşte. De cîte ori trec pe la moara lui, mă latră, mă înjură, păstrînd însă depărtarea la care jivina ştie că piatra nu mai nimereşte sigur.

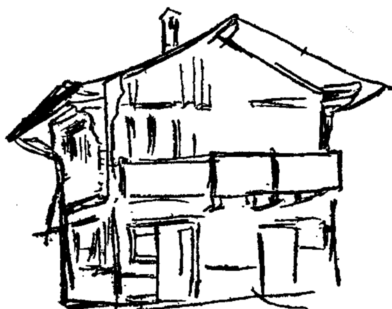
Unui alt cîine, care ar fi voit să intre în raporturi cu mine, îi lipsea vremea ca să înceapă. Blana lui bălană suferea de o perpetuă mîncărime de purici. Abia sosit, el se şi învîrtea, se încovoia în loc, şi gura lui, rînjită ca o maşină de tuns, pornea de-a lungul spinării, pînă la coadă, pe care de-aşijderi o meliţà amănunţit, ca un mănunchi de cînepă aspră. Sau, îmboldit de puricile ce-i înţepa şezutul, cădea paralizat pe unul din şolduri şi nu ieşea biruitor decît ca să intre în luptă cu puricile următor. Cu toată mila inspirată de acest boem, neliniştit de purici şi înnăbuşit de mîncărimi, ca un profet de idealuri, a trebuit să renunţăm la el, cugetul lui fiind mereu distrat, şi tortura lui, iremediabilă, tîrîndu-l dincolo de poarta noastră, dincolo de scopul în dreptul căruia se oprea o secundă.

Nu ne-am putut împrieteni nici cu aerul de fată mare tristă al unui ogar corcit, uscat ca o prăjină. Capul lui aparţinea altui animal, şi coada lui de mizerie, — un deget negru, de cincisprezece falange, — atîrna ca o sfoară cu noduri şi coinac. Singur pieptul, proeminent, lîngă deosebita concavitate caracteristică a pîntecului, aducea aminte rasa, din care aproximativ el se trăgea, ca un corset scump, luat la purtare în mahala, după ce cucoana l-a lepădat. Nimic nu pare mai odios ca o corcitură fizică sau intelectuală, care neputîndu-se exprima individual, ci numai imitativ, serveşte, cu emfaza pieptului sau cu linia cozii, sila că-ţi aduci aminte şi compari. Ogarul din satul nostru aducea cu părinţii lui depărtaţi, ca acei copii nefericiţi, destinaţi ospiciului sau penitenciarului, concepuţi la un ceas de sinistră beţie a boierului, în pivniţă sau în privată, cu femeia mută, càpie sau cocoşată, care spală vasele la bucătărie. Ogarul semăna leit chiar cu un conferenţiar de filosofie mistic, pe care îl cunoşteam; mi se părea că este însăş progenitura lui directă, şi nu-mi era plăcut ca fiul filosofului să-mi servească de cîine, să-mi lingă farfuriile şi să se joace cu copiii mei.

« Fetiţa » însă a fost imediat şi unanim acceptată. Spontan, am numit-o cu toţii Fetiţa, în suvenirea unei căţele graţioase şi inteligente, care ne-a murit. Genul avea, schematic, stilul primei Fetiţe. Aceeaş ondulare de umeri, aceleaşi ritmuri de temperament. Întinzînd mîinile, mici cît nişte crăiţe, copiii, căţeaua veni la ei intimidată, pudică şi gingàşe, ca subt o binecuvîntare de îngeri vii. Ea înţelese numaidecît ce i se cerea. Veni la fiecare din noi, ne spuse ceva tăcut şi emoţionant, se opri în fiecare odaie, stete în mijlocul ogrăzii. Apoi luă în primire proprietatea, inspectînd-o în toate ungherele, grădina, livada, şura, podurile, grajdiul. Lătratul ei inaugural se auzi rostit sonor

în încăperile goale. În treacăt, se cunoscu, pe gunoi, cu găinile. Cercetă de jurîmprejur vaca negricioasă, delicat încornorată, cu cinci robinete trandafirii la pulpă. Avu o mirare dînd cu ochii de viţel — puiul cu fruntea frizată, cu pielea de căprioară şi cu botul mînjit cu lapte, desfătat de copii, incert pe picioare şi inocent. Singurul personagiu pe care nu l-a înţeles nici pînă azi, a fost măgarul.

O săptămînă mai tîrziu, Fetiţa dete naştere, în fîn, la şapte căţei botoşi, scurţi ca nişte cîrtiţi. Activitatea mamii se împărechia cu vigilenţa caraulei. De două, de trei ori pe oră căţeaua face şi acum înconjurul gospodăriei, se asigură că pasările şi vitele dorm, şi stăruie să capete convingeri în privinţa copiilor noştri. Îndată ce unul din ei se trezeşte, fugărit în vis, Fetiţa iscodeşte pe subt ferestre. Cîtă vreme a trebuit unei măsele să străpungă gingia copilului mai mic, căţeaua, ca un infirmier pregătit, a stat de pază pe prag.

Cad frunzele şi plouă, fumurile încep să se ridice din coşurile aşezate ca nişte morminte pe case. Noaptea vine devreme, locuitorii gospodăriei trebuie să plece. Încă nu s-au închis cuferele şi geamantanele: familia caută o soluţie: viitorul Fetiţei şi al căţeilor ei. Copiii sînt de părere să facem un tren cu opt vagoane mici, învelite cu vată, pentru cîini, şi să-l agăţăm de trenul mare. Părerea proprietarului nostru este să aruncăm căţeii şi să năpustim căţeaua în gospodăria pustie, dacă nu vrem să-i tragă el o bătaie şi să o silească să fugă. Să o luăm cu noi, acasă, nu se poate, şi să plecăm fără ea ni-i cu neputinţă. Cînd va sufla vîntul, la iarnă, prin obloanele noastre, copiii ne vor întreba ce face Fetiţa... În tăcere, ne gîndim la crima noastră şi nu sîntem în stare să făptuim.

O despărţire întristează sfîrşitul toamnei. Copacii se scutură pe acoperişul nostru de ţiglă neagră, ca peste o gară mică, depărtată în cîmpie. Un tren cu păpuşi, peronul plin cu păpuşi, care plîng în batiste mici de mătase, parfumate cu lămîiţă. Un orologiu de zahăr bate minutele de ciocolată. Oftează şi hamalii... La picioarele noastre stă culcată pe covor căţeaua, cu şapte cîini prinşi de ciorchinul ţîţelor ei negre. Are încredere în cinstea şi omenia noastră. Sufletul ei senin nu se îndoieşte.

Mai stăm o zi...

PAPUC

Motanul Papuc, poate că cel dintîi din neamul lui de jaguari degeneraţi pînă la prinderea şoarecilor domestici, suferă de strabism. Privirea lui şaşie, orientată anapoda, îi dă un aspect ciudat şi o autoritate de gravură chineză. Pestriţ ca un şal şi ros ca un ghiozdan, în toate colţurile, — la bot, la ceafă, la genunchi şi în vîrful urechilor, — discret şi taciturn, el îşi petrece timpul, construit pe marginea mesei rotunde, ca un animal decorativ, şi examinează viaţa apartamentului, chiorîş.

Infirmitatea lui se traduce, credem, prin dificultăţi de văz şi printr-o nevoie monastică de nemişcare şi tăcere. Capul lui imprudent se ciocneşte ca un pumn de picioarele mesei, de scaune şi de geamuri, şi se pare că Papuc vede cîteva ore mai clar şi cîteva ore mai puţin. Mîţele îl admiră mult mai puţin decît noi, şi de cîte ori iese din casă, el e victima unui fapt divers regretabil, condus de o pisică sau de un cotoi agresiv.

Cunoscut printre mîţele din cartier ca pisoiul prost al mahalalei, cu Papuc s-au suprimat formele şi nuanţele care se succed între întîlnire şi bătaie. Nici un adversar nu mai găseşte util să se imobilizeze la o distanţă de atac faţă de el. Dialogul a fost suprimat; ocara miorlăitului, care durează între doi luptători pe casă o jumătate de noapte, nu mai e necesară. Nimeni nu mai are nimic să-i

spuie, şi toţi trec de-a dreptul la căile de fapt, repezindu-se, înşfăcînd spinarea, rupînd cerbicea şi trîntind în dreapta şi stînga, alternativ şi sonor, capul trist al lui Papuc.

Pe toată faţa pămîntului, Papuc, părăsit de toţi, are un singur apărător, pe stăpînul lui, şi sigur de această unică însă eficace ocrotire, înnainte chiar de-a fi simţit măseaua duşmanului după ceafă sau laba cu cinci undiţe în cojoc, el dă un strigăt deznădăjduit, care, ieşind din accentul vocal normal al pisicii, conţine jalea unui prunc atacat de hienă. În scris, apelul lui ar putea fi reprodus cu cîteva silabe vorbite, la lectură, din gîtlej şi cu gura căscată: Aoa, Oaoa, Ioaoa, Oiaio, Ieoieoieo.

Numaidecît, stăpînul erumpe cu geamurile deschise brusc în afară, producînd o panică şi un tumult pe acoperiş, al cotoilor, care fug; sau se aruncă în curte cu o stinghie cu care izbeşte într-un coteţ de cîteva ori, alarmînd pisicăria. « Papuc! », cheamă stăpînul, — şi Papuc soseşte răspunzînd: « Miorlau », ceea ce însemnează şi: « Mulţumesc », şi: « Am mai scăpat o dată », şi: « Viu imediat ». Poate că pisoii procedează cu Papuc sumar şi din prìcină că-l ştiu protejat neobişnuit de sistematic, în dorinţa de a-i trage bătaia pe care niciodată n-au dus-o la capăt, şi de cele mai multe ori nici n-au început-o, înnainte de a se produce marele tămbălău de geamuri, de tinichele lovite, de bulgări şi de voci injurioase. În ajutorul lui Papuc, ameninţat cu tăvăleala, sar cîteodată toţi părtaşii familiei stăpînului, şi servitorii, fiecare cu ce se găseşte în mînă, — un vătrai, un cleşte, o mătură, un baston, — şi orchestra care izbucneşte, cu alai de vînătoare, înspăimîntă urechea cotoşmanilor adunaţi, ca nişte laşi, zece pe unul, şi acela chior, cu un zgomot haotic de meteori dezlănţuiţi.

Nimeni nu se deprinde cu infirmitatea lui, și nici Papuc. El crede că, orișicum, inima lui caldă și pasiunea naivă de a mîngîia farmecile îndrăgostite ale unei speranțe vor găsi, dacă nu azi, mîine, o corespondență zadarnic visată și căutată.

— Papuc, Papuc! resemnează-te o dată pentru totdeauna și rămîi lîngă sobă, unde ochiul stăpînului tău cu barbișon, se ridică uneori de pe hîrtii, la tine, și surîde blajin ochilor tăi încrucișați.

IDILA

M-am apropiat nesimțit de gard, unde auzeam un mùrmur de răsfățare, și m-am uitat pe gaura unui nod căzut din uluci. Idila era în plină desfășurare și alesese locul potrivit pentru taina ei, nebănuită, în buruienile mari dintre salcîmi. Nu trece nimeni prin bozii, și chiar de ar fi trecut cineva, nu se putea vedea nimic.

O femeie bătrînă, bunica lui, și un băiat de vreo patru ani. Au căutat amîndoi timpul și locul, ca să-și ia fiecare din ei o porție de fericire. Femeia mi-e cunoscută: o bunică mică, îmbrăcată într-o fărîmă de cojoc, fără mîneci, ca bondița bucovinească. De cîte ori copiii mei, care acum sînt mari, o domnișoară și un domnișor, dau prin fața casei unde stă ea, bunica se desprinde, la ducere și întoarcere, din peticul ei de grădină, și le iese în mijlocul străzii înnainte. Le ia obrazul între palme, îi sărută pe ochi și le urează, după timp, noroc, poftă bună, noapte bună... Și le zice bătrînește: «Mînca-i-ar mama să-i mănînce!» și se uită după ei, pînă ce pier într-o sită de colb.

— Buni copii, ajută-i Dumnezeu! zice în surdină bunica.

Cînd lipsește din drum, le lipsește și copiilor ceva. Întîmpinarea cu o vorbă bună, dimineața, face bine la suflet. Cei care se scoală și înjură, umblă și înjură, muncesc și înjură, sînt năpăstuiți

dimpreună cu toți ai lor. Lucrul bun se face cu cîntece și voie bună.

— Ieri nu te-am văzut, îi zice fata, și mi-a părut rău.

— Am întîrziat la pîine, bată-o-ar focul.

Incidentul se lichidează cu sărutările rămase din ajun.

Am stat de partea buruienilor mele, pitit în iarbă, pentru ca băbuța și nepotul ei să știe că nu-i vede om. Afară de Dumnezeu, care se juca și el prin albăstrimi cu niște fulgi de nori pe undeva.

Copilul, cu picioarele goale, cu o cămașă scurtă, de subt care se zărea ghinda lui trandafirie, se da cîțiva pași îndărăt de locul unde-l aștepta bunica și se întorcea furios, ca să o prăpădească, făcînd pe urîtul, deschizînd o gură mare și spetindu-se a luptă, dar rîzînd cu hohot, pe cît ajungea mai aproape de ea. Gropițele din bărbia grasă și din bucălarea gurii, ochii albaștri și rîsul lui dădeau o imagine adevărată de înger lăsat de norii albi ai lui Dumnezeu prin bălării.

Bunica se apăra din răsputeri. Ori voia să fugă, să nu o ajungă balaurul, ori umbla să-l

împuşte cu un vrej de dovleac, ori se împotrivea, hotărîtă să-l sfărîme bucăţele, să nu mai rămînă din el nici atîtica, — îl ameninţa maica-mare, arătînd cît un purice între două unghii.

Dar tragedia se isprăvea, căzînd copilul cu braţele deschise în braţele şi în poala bunichii. El se culca acolo cu burta lui albă în sus, ştiind ce urmează, că mai făcuse aşa de cîteva zeci de ori, de cînd îi spionam de după zaplaz, şi, ostenit de mîngîieri, sta niţel să se odihnească şi începea din nou.

Atunci auzeam:

— Hai, purceluş... pupă-mă, purceluş... ia-mă de gît, purceluş...

ALBA

Penița se-ncùrcă în ortografie și ar trebui readus pentru susceptibilitățile ei semnul chirilic. Dacă scrie mâța, ochiul citește *a*, iar circonflexul pe un *i* dă ochiului mița: ochiul obsedat de etimologii și de litera pură nu se poate lepăda de reminiscențe. A latin și I latin rîgîie și sughit în circonflex.

Dar, orișicum, pisica e albă, din vîrful cozii în vîrful unghiilor, albă de jurîmprejur și peste tot albă, ca tibișirul. Între toate pisicile și-n toată lumea ogrăzii, Alba e o personalitate. Numai porumbielul cu coada rotată, la care se uită, ca la un coleg, mai mult ca la ceilalți, e alb ca Ducesa. Îl vede că-și ia zborul, din fereastră, și că se întoarce după o spirală prin aer. Poate că-l admiră. Am auzit-o spuindu-i ceva, abia perceptibil. Bagă de seamă: vrea să-l mănînce! Nu-i cu putință alb pe alb: există o solidaritate a culorii...

Echilibrul acestui exemplar definitiv de mîță, descoperit pe maidanul unde fusese aruncat într-o noapte de frig, puțin mai mare ca un ou, te lasă confuz și visător, ca o stea cu pîlpîirea misterioasă din ungherul depărtat, în care răsare pe neștiute. Un contur de floare cu amănuntele stilizate pînă la fir, ocolește simetriile caligrafiate. Picioarele fine sînt puternice, și labele de catifea viguroase. Grumazul elastic nu putea să fie nici mai lung, nici mai subțire, nici mai scurt, fără

să strice ceva. Spinarea ondulată și coada groasă, înrădăcinată nervos, șerpuiesc în mișcarea umbletului, după un ritm elegant. Nimic nu-i improvizat și nedeslușit în extraordinarul animal, leneș ca noaptea, agil ca o săgeată și zvelt. Ochii sînt de aur adevărat, și fața, suavă, e limpede și senină. Ptiu! bătu-te-ar norocul!

Și cîte detalii, migălos îmbinate pe fericitele tipare ale perfecțiunii, n-are, centimetru cu centimetru, portretul și giuvaerul gurii, scris cu nasul alături, ca două litere ornate. Desinată cu o linie trandafirie, sucită cu meșteșuguri de filigran, buza singură poate să preocupe idealul de expresie al unui artist o viață, ca zîmbetul Giocondei aninat de pensula lui Da Vinci. Îi examinezi punctele care trădează mecanismul infirmităților inexorabile ale naturii, conștientă că trebuie să le ascundă slăbiciunea și accesul: totul e închis și cusut cu cheotori de mătase, lucrate meticulos, ca petalele învelite, ale ciorchinilor albi de salcîm.

Nobila făptură m-a vizitat în zorii zilei, și-mi dă bună dimineața, torcîndu-și rugăciunea murmurată, cu privirile în căutătura mea. E ca o statuie, scoborîtă din piatra ei, și, animată de un spirit subtil, nu suferă să-și vadă pe unul din prietenii casei furat de o carte sau de un condei. În privința asta pisica are intuiții exacte și nu greșește prea mult: omul e falsificat și superficial, refuzînd să se supuie destinului îngust și căutînd o scăpare în cotețul cu cărți și în moara de vorbe goale a tipografiei.

De mai multe ori, am înlăturat-o cu blîndețe:

— Du-te, Alba; te așteaptă-n iarbă un șoarice glumeț, ca să se joace cu mustățile tale, zbîrlite ca spicul de grîu... Du-te că te caută porumbielul, să te ciugulească de purici... L-auzi, la bucătărie

se ascut cuțitele... Nici nu știi cîtămai peștele spintecat își dăruiește mațele la mîțe...

Nu vrea să plece, orice i-aș făgădui. S-a hotărît... O săritură o aduce pe masa cu cărți.

— Nătărăule, nu mă vezi? M-am gătit cu o blană și mai albă, mi-am lustruit unghiile pentru tine și mi-am pus ochii de rubin.

FEMEIE ÎN GALBEN, CU BERBEC

Epistolă către Timotei

Pentru situarea subiectului în tablou trebuie precizat raportul dintre femeia zveltă, îmbrăcată în galben de morcov, și miel. Nu l-am numit de la început, pentru că subiectul implică sex, și ne-am ferit de diminutivul « berbecuț », pentru că ne displace și pentru că e rimă la « drăguț ». Diminutivul e cuvîntul înmuiat în dulceață zaharisită și prezintă facilități neliterare, de fetiță prostuță și de cavaler palid.

Un berbec mic e tot un berbec; « berbecuțul » e de vată, înfășurat cu foiță de mătase, în surprizele oului de Paști, jumătate ciocolată și jumătate noroi, încins diagonal cu panglìci.

Va să zică, Timotei, o femeie în capotă galbenă avea un berbec, rămas de la o stînă, în ziua în care fusese fătat în dreptul grădinii. Neavînd copìi, ea îl luase de la baciul din Teleorman, care va umbla toată vara cu oile și cu măgarul lui după iarbă, pînă la Borcea, și nu se întoarce decît după seceriș, cînd cîmpurile slobode primesc turmele înnapoi. Și-l iubea ca ochii din cap, hrănit cu lapte de vacă, giugiulit și înflorit cu funte roșii, pentru deochi. Un clopoțel își sùnă limba de sticlete la gîtul agnețului alb și creț. Poate că singurul cusur al mielului nevinovat era căcăreaza, un cuvînt neobișnuit în graiul de salon din prìcină că e fără diminutiv. O domnișoară i-ar fi zis odată măzăriche, pentru că mazărea

seamănă cu duiosul excrement de mielușea, dar nimeni nu a înțeles sensul lui de arpacaș. Însă considerat în sineș, cusurul avea o însușire bună, că putea să fie măturat ca alicele, fără urmă.

De multă vreme, în trei luni de viață, berbecului i se urîse cu închisoarea desfătătoare a stăpînei lui, femeia în galben, și proiecta în capul lui cu două cucuie boante o evadare, care de trei ori a dat greș, iar a patra oară a izbutit. Printre fustele galbene ale femeii din tablou, berbecul a scăpat pe poarta de zăbrele, sărind ca iezii de vîrsta lui, și mai șireți, de cîteva sute de ori. El sărea dintr-o bucată, ca un porțelan de Copenhaga și cum sar în basoreliefurile antìce caii, cu două picioare odată, împinși de picioarele de dinapoi. Numai Napoleon se asemăna, la saltul lui înțepenit pe armăsar, cu berbecul femeii în galben. La o panoramă de tragere în țintă, de acum patruzeci de ani, unde copiii își exersau preciziunile geometrice și balistice ale unui ochi închis, dacă puteai să izbești cu glonțul bumbul porții unei cetăți de tinichea, se auzea un clinchet, apoi o muzică și o tobă, porțile se dădeau de pereți și ieșea, înnaintînd pînă la țintaș, împăratul călare, complimentînd rigizi, calul și călărețul, publicul trăgător, și pivotînd pe un cui cu bielă din pîntecul animalului găurit.

Berbecul ingrat și-a uitat femeia în galben în cea dintîi cîmpie de trifoi, unde, pînă la nasul lui turtit, veneau mirodeniile stînelor depărtate și ale oierilor, care, printr-o îndelungată viețuire cu oile și cu cașul lor, le capătă miròsul, ca englezii la Bombay limba indiană și cearșafurile naționale. Iar femeia în galben și-a lăsat poarta și casa deschisă și, deznădăjduită, a urmat după berbec. Neapucînd să-și ia în vîrful picioarelor goale măcar papucii, tălpile grăbite și gleznele ei subțiri, de mahalagioaică frumoasă, au trebuit să se rupă

de bulgări și de mărăcini, pînă ce femeia în galben a dat de berbec.

El fugea cu ochii micșorați ironic, ca după un vînat nevăzut, căutîndu-și oaia, de care fusese despărțit. Cînd ajunseră la noi, în Chanaan, femeia în galben era istovită. Ea se ruga de berbecul care nu voia să priceapă mîngîierea și durerea omenească. Pășea tiptil, cu brațele întinse pe din dosul mielului oprit la o saladă, și șoapta ei îi spunea cît îl iubește și că inima ei nu mai poate răbda să trăiască fără el. Dacă ar fi avut un ochi la spate, berbecul n-ar fi văzut mai bine și mai exact. În secunda în care brațele ei însetate credeau că l-au cuprins, berbecul și sărise mai departe, ca o lăcustă. Și batjocura ochilor sporea cu zeflemeaua jignitoare a căcărezei, aruncată ca un pachet de capere negre desfăcut. Coada frizată, și cu un puf de panglici la vîrf, tremura satisfăcută.

— Femeie în galben! vino și te odihnește puțin. Iată, din puțul lui Abraham îți voi scoate un urcior de apă rece, și din pomul de alături voi rupe pentru gura ta o smochină cu mîzga de miere. Lasă berbecii mici să pască și să-și vadă de drum, și rămîi să mulgi oile mele și să te joci cu mieii mei. Sînt tot atît de plăcuți ca și berbecul tău țîcnit, și, pe deasupra, la noi, ai și pe baci lîngă miel. Nu vrei să-ți cînte oierul cu cavalul sau să-ți sufle din fluier?

Femeia în galben, nemaiputînd să umble pe picioarele-i frînte, pășea ca broasca după berbec și se ruga mereu de el, ca de un domnișor. Pe toate hotarele Chanaanului nostru s-a văzut trupul ei îndoit, cu șoldurile pline și cu mijlocul lung, de leoaică, pînă la scăpătatul portocaliu, și haina ei galbenă, lungă, s-a tot sfîșiat de buruieniște și ghimpi. Se întuneca, și genunchii ei mai cotrobăiau la marginile luminii, iscată pe albia pîrîului

cu sălcii. Berbecul trecuse de mult în altă lume, prin bezna cîmpului fără sfîrșit.

Genunchii și palmele pe care se tîrîse femeia în galben, au strivit în drumul ei căpșunile și sparanghelul și au frămîntat salada, rămasă ca niște șomoioage murdare de cîrpă. Tocmai pe la miezul nopții, veneau călări niște soldați cu suliți. Caii lor au trecut, atît fugeau de sus, peste bordeiele și clăile noastre de fîn. Și-i urmărea un fulger de mai de sus, și despica din cînd în cînd, ca să-i zărească fugind, cerul, prin zarea crăpată, mai departe, de un bici de foc. Clopote multe, strigăte multe.

— Da' bine, ciobane, asta-i noaptea Învierii! De ce n-ai spus nimic, tu care umbli cu zodiile și te joci de-a crugul anului și de-a Pascalia?

— Și-o fi găsit Smaranda berbecul?

LUNA PARK

Simțindu-se concurate mie la sută, teatrele lirice, de dramă și comedie au închis la timp. Singur varieteul rezistă, naturii, din toate artele, repugnîndu-i meșteșugul scabros al porcăriei și caricaturizarea actului sincer și naiv, exploatat verbal pentru veselia stupidă. Încolo, natura bate toate dibăciile și rușinează toate performanțele, cu artiști născuți miliarde pe oră și înzestrați spontan cu darurile acrobației și vitezei. Piciorul are geniu și fenomenalitate. Cît privește costumele, croiala, culorile, bogăția și rafinamentul lor, ea reprezintă o garderobă, o perucărie și un depozit de farduri, cu neputință de căpătat în comerț. Izbucnesc de pretutindeni și gratuit, cu o amploare și o risipă dezesperantă pentru artele, științele și esteticile omenești reunite, clasice, simbolice, moderniste și imprevizioniste laolaltă.

Pe un metru de pămînt cu iarbă, miracolele se succed rapide și scînteietoare: între fluturele mascat, omida de catifele giuvaerizate și lăcusta cu capul bont, de motan lest, joacă în ape și străluciri actorii și actrițele moleculare, și în vreme ce artiștii sar și fac tumba peste boabele de mărgăritar de rouă, trece în aer trombonul gros al cărăbușului-rinocer, prevăzut în creștetul nasului cu un corn fioros și inutil. Toba lui se întrerupe spartă de un părete.

Greierii în uniforma neagră şi greieriţele blonde se joacă de-a capra, ca nişte clovni muzicali. Într-un muşuroi de o sută e zarvă şi păruială pentru o figură inexact executată, şi totul se reia de la început, lîngă floarea de muşcată împăduchiată de mucegaiuri mobile verzi. Şi s-a făcut tăcere: vin scarabeii cu motor, o escadrilă. Jos, broaştele, cu ochii ridicaţi la luna becului electric, înghit, de o oră, întreaga recoltă a luminii, care fulgeră şi paralizează viermii întraripaţi. Beregata lor lată, de piele de portofel, bate de activitate, şi mîţa, care ar voi să se joace cu obiectul de marochinerie vie, şovăie să puie laba pe rece, covîrşită de fiori.

Furnicile? dorm în lagăre fortificate. Albinele? visează o miere cu gustul pentru pliscurile fine, de dălii piperate cu o nuanţă de crăiţă.

Am inaugurat circul universal: Luna Park. E lună într-adevăr, dar albinele ei îngheaţă pe faţa de masă albă, arena, în care încep să intre, valvîrtej, numerile sensaţionale. Din burlan, pe vîntrele diafane de super-fir, construite din supermătase, atîrnă regele echilibriştilor, gros ca buricul degetului mare şi cu picioare de schelet. Un gust particular îl face să prefere musca, musca vînătă şi albastră, supărătoarea imitaţie minoră a columbei şi a vultùrului, special destinată deşeului naturii vertebrate, exterminată cu lăcomie.

Una, două, trei! Poftiţi: Domnişoarele cu văluri străvezii, de logodnice pudice şi pure, au intrat în circ. Sînt şapte purtătoare de candele, şi gambele lor fine abia deplasează povara de atlazuri şi crepurile de zaimf. Iată insecta-brotac, insecta-cal, insecta-peşte, insecta-elefant. Tiparele vieţii se repetă transpuse în reguli şi elemente şi micşorate după scumpetea materialelor prime. Aci, avem de-a face cu o colaborare a stelelor cu florile. Dincolo, azurul e amestecat cu sideful, pielea

periei îmbracă un șarpe de trei milimetri, girafa insectelor e deghizată cu polen. Unele înnaintează comic, pe laturi, altele cunosc singura mişcare de-a-ndaratele sau se dau numai peste cap toată viaţa: un secol și jumătate: nouăzeci de minute. . . Arena nu mai încape. Publicul se îmbulzește cu figuranții; zeci și sute de seminții și popoare s-au prezintat să ne placă, aplaudate entuziast.

Pînă acum, o singură formă se ascunde: insecta cu două picioare, o copie de cinci centigrame a omului, aproapele nostru. Îl așteptăm la Luna Park, să-l prindem subt un pahar de rachiu.

PICĂTURA

Binecuvîntatule strop din ceruri, te așteaptă de o lună de zile țara însetoșată. Arătura în agonie, pășunea moartă, vitele cu coarnele în țărînă, oile triste, omul deznădăjduit, s-au înviorat. Amestecă-te cu bobul de grîu încolțit, cu sudoarea plugarului, cu lacrima femeii muncite, și rodește spicele ieșite din aceste farmece adunate împreună. Viața s-a trezit deodată din cenușe. Și ochii cîinilor au căpătat o nouă căutătură.

O schiță de vînt răsfoiește copacii, cu un zgomot dulce de mătăsuri. E veselă frunza și spune ceva. Ieri au cîntat mierlele pînă-n asfințit, și, noaptea, privighetorile grădinii. Auzi?... S-a trezit și cucul, iarăș s-a ivit între ramuri pasărea galbenă, de aur, ca un procovăț cu àripi de fir cusut cu acul Domnițelor din vremea lui Dositei. Ea umblă din pom în pom, în căutarea potirului mistic, pe care să-l acopere cu penele desfăcute. În patru ani de zbor rătăcit, prin toată lumea, de cînd nu s-a mai arătat, s-a întors, să-l caute tot la noi, unde liturghia nemaiisprăvită ține de cincizeci de ani, pentru pogorîre pe pîinea trudei și pe vinul din vinele noastre, dăruit, a columbei pure, a Sfîntului Duh.

Ce-mi cereți voi, vrăbii din vișinul subt care citesc în zodii cu creionul? Ploaia și așternuturile de soare v-au făcut guralive. Cîte din voi mai trăiesc, de sînteți încă atît de multe? Credin-

cioase cuibului vostru, voi nu vă duceți în țările calde și nu vă lăsați patria pustie. Voi rămîneți cu noi, să suferiți cu noi, să înghețați cu noi, să vă zbateți ca noi, să muriți ca noi. Cînd se întorc frumoasele călătoare la grîul românesc, să ne povestească de fericitele lor absențe sătule, de ce nu le alungați îndărăt, să rămînă acolo, dacă n-au fost în stare să stea pe loc, să răspundă de negură și furtună laolaltă cu noi?

Altădată, v-am rînduit strachinile cu mei în pridvoare, în fiece zi de două ori. Nu mai are taica sămînță și nu s-a mai făcut. Au degerat și gîngăniile puricate la subsuoara crăcilor cojoase. Ce-mi cereți? Ce să vă dau? Vorbe? Iacătele destule și de prisos. E flămînd și Baciu, cu pasul încetinit, cu laba lui, odinioară puternică, șovăitoare. Mă doare să văd că răbdați cît și mine. Dar a plouat, și de un strop de ploaie atîrnă cîtămai tot pămîntul și cîtămai toată omenirea, de un strop de ploaie, de un bob de grîu, de un grăunte de porumb... asta e și gîndul și scrisul și cititul și cartea și știința și veacul, — atît cît ții pe palmă: o lacrimă, o boabă de sudoare, o picătură de ploaie... Mai rămîne ceva, omule nesățios și fudul? O picătură de sînge.

OUĂLE

Cînd se întoarce Măicuța de la găini, și numără ouăle pe masa învelită cu o față de cînepă groasă, e o sărbătoare. De le-ar fi scos din cer așa de frumoase, bucuria ei n-ar fi mai îngerească. În coșul de răchită rotund, adus pe sus și jucat în palmă, stau grămadă cîte cincisprezece, douăzeci, treizeci de ovale de faianță. Găinile albe le dau albe; galbenele și roșiaticile: ca fildeșul și pestrițe.

— Ăsta e al Boghetei! fac prinsoare. Îl cunosc după picățele! strigă Măicuța. Cestălalt e al Coțofenei. (Avem o găină coțofană...) Pe astea le-au făcut picherile...

Măicuța nu și-a stricat graiul de-acasă într-atîta încît să-i zică picherei bibilică și picheroiului bibiloi.

— Fetele mamii! cum se îngrijesc ele să nu dăm bani pe ouă, de Paști. Dacă ești, Baruțule, cuminte, o să roșesc pentru tine unul, ca să le spargi pe toate.

Într-un coș, deasupra, iacă un ou de patru ori mai mare decît celelalte.

— Ce-i cu ăsta?

Familia e în dreptul ei să fie mișcată. Crezînd că avea un gîscan și căutîndu-i o păreche vrednică de obîrșiile lui occidentale, ginerele s-a dovedit gîscă. Strigîndu-l Costache, și el răspunzînd la numele de Costache bucuros, acum o să-i trebuiască numele schimbat. E tot atît de greu să-l

treci dintr-un nume într-altul, ca pe creştin să-l lepezi de legea lui şi să-l faci papistaş... La noi în casă nu se taie vieţuitoare: gîscanul e om, cîinii sînt oameni, oameni sînt şi cotoşmanii.

— Ştiţi ce să facem? Să-i zicem tot Costache! a hotărît Baruţu.

Boghiata e o găină cu pălăria trasă pe ochi, peste un bariş, ca o beretă ciufulită, tricotată mărunt pînă la cioc. Ca să zărească puţin, ea trebuie să caute pieziş, să cerceteze de aproape, cum zice Măicuţa, ca o « nioapă », cu o sfinţenie încremenită a uitării de domnişoară farmacistă... Foarfeca încovoiată îi tunde ea cu băgare de seamă ochii de jurîmprejur, acoperiţi cu barbă, o dată pe săptămînă, dar nu izbuteşte să biruie năvala.

Picuţa neagră dă oul cel mai glumeţ, măruntică şi de neam pitic. Bărbatul ei, plin de nazuri şi cîrcotaş, e puricile neastîmpărat al cîrdului de găini, mic cît pumnul şi necredincios, dar ibovnic înfumurat al marilor mătuşi înfoiate, cu patru fuste la crinolină. Are o pană-n coadă de douăzeci de ori mai lungă decît el întreg, o creastă roşie aprinsă şi harţag. Pune pe fugă corciturile vestite, de viţă nobilă uriaşe, orpingtoni şi brahma, cocoşi molîi, ventriloci, şi-i de temperament publicitar. După ce şi-a scos duşmanul din ceea ce i se pare circumscripţia lui, piticul se lungeşte din picioare, bate din àripi, se proslăveşte şi face evenimentul cunoscut, aruncînd în văzduh o proclamaţie trîmbiţată. Niţă din Vlaşca, un dulău de cocoş, care ne-a venit de pe la Vìdele, i-ar fi scos ochii şi maţele de mult, fără o pază severă. Fanfaronada marsilieză a domnişorului scoate din fire vlăjganul, învăţat cu personagii depline, cu bivolii şi berbecii de-acasă.

« Madam Anescu » e-o găină anemică, palidă, ca o profesoară nemţoaică, iar mahalagioaica dur-

dulie, cu cațaveică și-n tîrligi, e « Cucoana Sultana ».

Sărbătoarea ouălor cotidiană s-a potrivit cu floarea vișinilor, adunate în buchete mari date-n leagăn, înnainte și-nnapoi, de vînt, cu frînghia de rufe, cu peșchirele, cu năframele și șervetele, steaguri prinse între catarge de prăjini.

Am vroi să ne deprindem fără emoții cu prezența ouălor în gospodărie, cu fabricarea lor în serie; să nu ne tulbure forma și substanța. Am vroi și noi să cuprindem aceste miracole cu gălbenuș în mărfurile alimentare. Regularitatea predestinată a elipsei, cutia ei rotundă, de piatră transparentă, căptușeala de mătase și catifea fragilă, totul lucrat cu meșteșugul secret din întocmirea gingașei petale, al subtilului polen, al parfumelor, sînt de-o seamă, pentru uimirea și temerea noastră de nevăzut, cu giuvaerele de lumină ale ochilor tăi, fiică a Maicii Fecioare, pensulați cu safir.

Cîteodată, Măicuța descoperă pe undeva, într-un loc ascuns, o puzderie de ouă. Strigătul imprudent al tăinuitoarei, satisfăcută că-și adună comoară, o trădează.

— O să rămîie Picuța, zice Măicuța, cu gura căscată, mîine, cînd n-o să le mai găsească unde și le-a pus. De două luni știu că mă înșeală și m-am ținut după ea. Își pusese, hoața, de gînd să cadă cloșcă și să ne întîmpine într-o zi, din buruieni, cu douăzeci și cinci de pui de aur, ca niște diaconi. Dar mă răzgîndesc. O să fiu mai șireată decît ea. Mă duc să-i pui ouăle la loc.

MISIUNEA

Cu conştiinţa că împlinesc o misiune sacră, găinile Boanca şi Boghiata au clocit douăzeci şi una de zile, nici o zi mai mult, nici una mai puţin. Termenul a fost hotărît din eternitate, pentru toate ţările şi climatele, şi, probabil, şi pentru cel de-al şaselea continent, dispărut în Atlantic. Printre alte multe reguli, poruncite în prima săptămînă a lumii şi uitate din Cartea Facerii, profetul poet, care a romanţat activitatea Demiurgului Făcător a toate, a scăpat din vedere şi legea cloştilor gospodăriei. E senzaţional.

Ciclul, cu toate că banal pentru superficialitatea cetăţii, e cît se poate de bizar, situat în sfera esenţială. Găina, spune vorba, cade cloşcă, apucată adică de o halucinare, care pe fecioara din Domrèmy a luat-o din turma de oi şi a dus-o la glorie pînă pe rug. E jertfa ei supremă de creator, trecînd de la opera de artă, care-i oul, la viaţă, care e puiul, prin mucenicie. Vrei să ştii cîte ceva despre Dumnezeu? Uită-te-ncoa.

Într-un ascuns ungher din ogradă, ales după lungi meditaţii, ca să nu fie descoperit de foamea nevăstuicii sau de ochiul nevestei, Boghiata îşi alesese din timp locul viitorului cuibar, pentru douăzeci şi patru de ouă, ouate unul peste altul. Frumuseţile-i rotunde s-au adunat zi cu zi, pînă ce gospodina s-a întors odată din grădină cu bijuteriile de opal într-un coş de răchită, cîntînd. Pe

lîngă Boghiata şi Boanca, ea mai are patruzeci de artiste, tot atît de harnice, purtătoare de acelaş har de a construi o capodoperă cotidiană cu viaţă vie înlăuntrul ei, de-a dreptul, fără dibuirile preliminare ale lui Michel Angelo în argil, şi mai înzestrate ca el, de vreme ce Boanca şi Boghiata dau şi marmora pură de la ele. Pesemne că, totuş, nu se poate artă fără cabotinaj. Artistele bătăturii, îndată ce şi-au pus giuvaerele la loc sigur, îşi dau în petic şi se laudă cu o insistenţă care face pe gospodină atentă. Dacă nu s-ar trăda şi n-ar fi indiscrete, nu s-ar fi adunat însă în cămară, de Paşti, cîteva piramide de ouă.

Boanca se face cloşcă orişicum, că i le laşi, că i le furi: în faza de Bună-Vestire ea nu şi le mai deosibeşte pe ale sale şi le adoptă pe toate, cu un spirit al colectivităţii, pe care insul, raportat la naţie, nu ştie nici să-l presupuie. Prin urmare, în douăzeci şi una de zile, găinile, resemnate şi ascetice, şi hotărîte să moară la datoria chemării, de foame şi sete, au început să dea la lumină cîte un puf de aur cu cioc.

Îl auzi spărgîndu-şi sfera eliptică, ciocănită de cîteva ori, şi l-ai văzut ieşind în lume pe acest neverosimil lucru admirabil. El a stat în coaja lui pînă şi-a cheltuit toată punga cu aer, de care avea trebuinţă să răsufle, de cînd a început să mişte, în chilia lui, sigilată de jurîmprejur. A piuit! Gospodina îl ia cu băgare de seamă şi-l ascunde într-o căciulă, la cald, unde puiul a tăcut. Cum s-au putut face ochii lui vioi, expresia lui naivă şi cutezătoare, nu mai întreba... După o viaţă de întrebări fără de răspuns, gospodina se mulţumeşte să se uite şi să nu se mai sature văzînd că, de sute de ori în zeci de ani, fenomenul se repetă identic. Ajung un cuib, douăzeci de ouă şi o căciulă, ca la panoramă, — şi ai douăzeci de pui.

Către seară, căciula e plină de ei. Au dormit unul lîngă altul, și cei mai bătrîni cu cîteva ceasuri s-au și făcut mai mari și au și căpătat obiceiuri și deprinderi. Unul s-a scărpinat după o ceafă de catifea; dacă nu s-a ivit ființa parazitară odată cu făptura creată, atunci a preces. Altul își ciugulește cravata de borangic. Fiecare vrea să fie mai frumos decît frumusețea lui de dantelă și de broderie pe mătase, și s-a rostit și individualitatea, de cum a fost sfărîmată coaja. Cei negri nu sînt negri la fel, nici galbenii toți galbeni. Numai în faptele mele cască și somnolează monotonia.

Din douăzeci și patru de ouă au ieșit douăzeci și patru de vieți și de noi sprinteneli. Cel care s-a suit în căciulă pînă sus, ca să vadă peste ea și mai departe, e un aventurier. A fugit și a fost adus îndărăt, lîngă blegii de la fund, disciplinați. Domnul gospodăriei e de convingeri pacifiste și mîngîie o teorie de înfrățire universală...

— Dragă domnule, au început puii să se bată în căciulă!

MOARTEA SUAVĂ

Cînd ai cunoscut găinile, găina nu mai e găina din vocabular, o noţiune şi un semn verbal culinar. Găina e o persoană; participă la viaţa universală, din care şi-a rezervat un sector, şi la sensul filosofic. Ea nu ştie ce se lucrează dincolo de lumea găinii, scufundată în visul ei particular şi închisă în cercul de fier sigilat al vieţii, raportată integral la găini. Eu citesc, şi ea ciuguleşte. Cînd i s-a întîlnit ochiul inexpresiv cu ochiul meu, nu a scăpărat nici o scînteie. Ca să mă vadă, trebuie să mă iau după ea. Atunci se pune pe goană. Fuge de volum şi de mişcare masivă.

Totuş, ce-i trebuie ei, găina vede. Vede uliul şi coţofana cu frac. Gătită cu negrul şi albul ceremoniei, ţarca fură puiul cu o simplicitate comercială, indiferentă la estetica înscenării. Dintr-un pom, ea zboară oblic pe cartofi, stă puţin, şi fură puiul într-un tempo de linişte egală, renunţînd bucuros, dacă prinde de veste cloşca. Se mulţumeşte cu puţin şi se mulţumeşte orişicum: tîlhărie mică, de hoţ de ciorapi.

Uliul înţelege să se cheltuiască. Pentru o găină de lîngă coteţ, el se ridică în slavă, părăseşte pămîntul şi lumea. Foamea lui are nobleţe şi stil: întîrziază. Felul direct şi nereticent îi displace. Mai bine o mie de vîrtejuri cereşti inutile, decît o demonstraţie de bîlci cu flămînzi. El utilizează distanţa. Uliul iese la vînătoare cu sentimentul că trebuie

să-şi merite prada. Şi n-ar avea decît să se apropie tîrîş prin buruieni, cu àripile adunate: ce aromă mai rămîne vînatului, masacrat fără eroism? Trei sferturi din preţul prînzului vultùrilor îl face metoda: pregătirea. Păcatul că suprimă viaţa în folosul unei nevoi îndelungate şi al unui stomac este izbăvit cu două ore de navigaţie istovitoare vastă în azur. De sus, dintr-o constelaţie, în care şi-a pîrlit arìpa, hultanul cade ca săgeata, neşovăitor şi drept. Dar găina poate cunoaşte şi ea, în ceasul jertfei, petrecută în orizonturi de lumină, un crîmpei de eternitate. E un rapt de călător în zale. Poţi să mori pe pieptarul cu oglinzi, legănat în cerul albastru. E altceva decît asasinatul fiarei tiptile, pe patru labe, ivită, ca dihòrul, din bozii, şi decît moartea casnică fără de năprazně, a bucătăriei.

FAMILIARITĂȚI

Moartea găinii a bîntuit o lună. Acuzarea cade asupra infinitului mic și mijlociu.

Noi am hotărît că vine de la păduchi. Am zis o vreme *poux*, ca să mă feresc de vorbirea otova și de evocarea scabroasă. Cînd ziceam *poux*, Axinte se uita, fără să simtă că era vorba de familia lui *merci* și *bonjour*.

— *Sacrebleu, mais ce sont des poux, mon cher. Encore des poux, et toujours des poux... Ces sales poux...*

— Ce-ați zis? întreabă Axinte, încercînd să înțeleagă cu lumina ochilor, lăcrimați de emoții filologice.

— Ziceam pe franțuzește. Așa-s găinile astea. N-ai auzit? Leghorn, Viandote, Crève-coeur, Minorque... Ce te miri?

El răspunde: « Pu », ca să-mi facă plăcere. Ca un siamez.

— Uite-l, Axinte, ăsta e « pou »!

Axinte se lovi cu palma-n frunte, clarificat. Identificase păduchele în limba lui Lamartine și s-a bucurat, ca și cum i se conferea bacalaureatul.

Un zootehnic saxon mi-a explicat odată, la o conferință avicolă, cum se stîrpesc *les poux*, rostind și ixul final. Științificește, sistemul era sugestiv, dar, aplicat, se dovedise nul, nul nedelicat. M-am dus la ferma lui, să văd efectele sistemului pe loc. Pe toate găinile și pe toți cocoșii domnului Kreps

colcăiau, după rostirea lui, foneticii *pux*. Adversar al « sistemelor », am ţinut să-l ofensez:

— Ţine, domnule Kreps, un păduche cît o ploşniţă, i-am spus, şi i l-am pus în palmă. Şi mai poftim unul: *Noch eins*. Şi mai ţine unul. Pot să-ţi dau un *Tausend*. Vezi de ce sînt aşa de slabe găinile dumitale selecţionate?

— M-aţi *omilit*, răspunse ruşinat domnul Kreps pe româneşte. Eu un *profesionel*, şi dumneata un *amateor*...

Zicînd *omilit*, am înţeles *ombilic*. Domnul Kreps nu ştia ce-i ombilic, şi am pierdut efectul unei ofense suplimentare.

Crescătorii profesionişti sînt cei mai sinceri mari mincinoşi şi nişte extravaganţi ai pasiunii, între toate viciile şi virtuţile profesionale, figurînd o pasiune a găinii, iscată din facilitatea multiplicării materiei prime.

Problema logică se pune lapidar.

Am 100 de ouă şi le fac 100 de pui, din care voi scoate 100 de găini: primul an şi primul capital derizoriu; 100 de găini dau în anul al doilea cîte 250 de ouă de cap, 25.000 de ouă. Doi lei oul, egal 50.000 lei. Dar mai bine le vînd 8 lei bucata la crescătorii de rase: de 8 ori 25.000, egal 200.000 lei. Evident, ca să nu-l poată concura cumpărătorul şi ca să-şi asigure monopolul regional, profesio-

nistul va fi determinat să scufunde ouăle în apă fierbinte: o secundă.

Pentru o înnavuțire rapidă, profesionistul inventează, în locul cloștilor lente și contradictorii în economia politică, o mașină. Mașina clocește numere pare, odată 60, 600, 6.000 sau 60.000 de ouă, care în jargon se numesc « bucăți ». Toate mașinile merg întîi admirabil în America, apoi merg admirabil în Europa. Din pricini care sînt totdeauna dovedite științific, mașina nu dă în intimitate nici un rezultat, dar orgoliul profesional ascunde, crescătorul refuzînd să-și facă o reputație de naiv. Pe furiș, după faliment, el se întoarce la cloșca de fulgi, cu ambițiile retractate la 25 de găini și un cocoș. În sfîrșit, « se retrage », din cauză de boală sau bătrînețe, dar găsește numaidecît un succesor. Neofitul repetă experiența, în convulsiunile enorme dintre o speranță patetică și o fractură de amor propriu definitivă.

Clocitoarea, amplificată cu complicele ei, crescătoarea, a rămas ca niște doage vechi, într-un dos de curte. Dacă un butoi de «Malaga» poate deveni un boloboc pentru petrol, dintr-o clocitoare nu mai poți face decît tot o clocitoare, de amator entuziast.

Fenomenul fatalității operează în serii de calamități, ca la ruletă și alcoolism. Pentru că ai o mașină

din care nu poţi face altceva nimic, te cramponezi de ea, împrumutînd neputinţelor tale tema grupelor de cuvinte cu semnificarea: energie, străduinţă, perseverenţă, statornicie, pentru ca înfrîngerile dumitale să capete caracterul victoriei, care vine bine şi unui crescător de găini. Sute de ouă, mii de ouă, cu certitudinea că vor fi coapte, răscoapte şi flambate în cuptorul ei cu termometru, trec, prin maşina de clocit, la gunoi, şi pe cînd lexiconul sincer şi lapidar al conştiinţei îţi deschide pagina pe care stau descrise pe larg şi ilustrate mania, încăpăţînarea, arta de a deveni idiot, dumneata moderezi sau sporeşti flacăra lămpii, o cauţi, învîrtind şurubul, mai albastră, mai apropiată de acel albastru ideal, prevăzut, în broşurile internaţionale, drept unica sursă a temperaturii şi a succesului în avicultură.

Negreşit că şi terminologiile au rolul lor antrenant în mîngîierea personalităţii. « Avicol » sună ca un titlu de poemă, şi prin « avicultură », care-i îndeletnicirea găinăresei, ai sensaţia sublimă că în plodul cu coaje militezi pentru Cultură, şi pădurile sufleteşti dau repetarea muzicală a cuvintelor specialităţii, compuse din vocale deschise, asociate cu consune galeş sonore.

Altfel vorbeşti şi cu Axinte, dacă ai adoptat credinţa că faci avicultură şi nu crescătorie de găini. Poţi să te abonezi la revistele franceze şi englezeşti, care divulgă secretul cum a pierdut eminentul Baron de la Motte Barjaque trei milioane de franci în şase luni, instalînd o superavicultură pe o sută de hectare. Apoi, avicultura implică aparat fotografic şi publicarea în gravură a marilor amatori pe hîrtie de cretă, cu o raţă indiană în palmă dinaintea unei oglinzi.

— A ce mai seamănă, Axinte, maşina noastră?

— Nu ş'ce să zic, domnule. Dar parcă nu mai seamănă cu nimic.

— Axinte, gura ta grăieşte adevărul. Cînd mai vine domnul Kreps pe la noi, o să te pui să-l împuşti şi-l îngropăm în băligar.

Axinte are fecioriile lui; cade pe gînduri şi caută o formulă. N-ar vrea să fie autorul unui asasinat comandat.

— Lasă-mă să isprăvesc, Axinte. Ai să-l împuşti cu ouă clocite de clocitoarea lui.

Axinte e nerod. S-a luminat.

Un profesor, care de cincisprezece ani îşi duce de două ori pe an la groapă curcile şi găinile cu roaba, are o concepţie proprie a stîrpirii detestabilului parazit, inspirată de la Alphonse Allais, care a propus suprimarea şoarecilor prin castrarea masculilor transportaţi în laborator. Cursiv şi didactic:

— Întîi, păduchii sînt de trei feluri: mari cît bobul de linte, mijlocii cît bobul de mei şi invizibili. Cei dintîi se stîrpesc prin decesul găinilor, automat: inutil să ne ocupăm. Cei de-al doilea nu mor odată cu găina, ci trec după moartea ei la

găinile în viață: gen de păduchi ineluctabil. Invizibilii însă pot să fie radical eliminați prin metode raționale.

Moravurile invizibililor sînt cele mai cunoscute, invizibilii fiind mai bine studiați. Ei stau noaptea pe găină și ziua în coteț. Seara vin, și dimineața se întorc.

— Ce fac eu? spune profesorul. Bețele pe care stau găinile le despic longitudinal cu fierăstrăul, așa fel încît să pară duble, cu un interval în lungime. Ca să nu se obosească și să cîștige timp, invizibilii renunță la pelerinajul normal și se cuibăresc în intervale. Ei bine, ce-ți spune spiritul dumitale de sinteză? Foarte simplu. Scoți bețele o dată pe săptămînă din coteț și le strîngi de capete brusc și puternic... Invizibilii mor striviți, milioane de invizibili, și, noaptea următoare, găinile au un somn liniștit...

Axinte a modificat metoda rațională, cumpărînd ciocane de lemn, de tinichigiu. Intrăm cu ciocanele duminica, în cotețe, pentru carnaj, și tăbărîm pe pereți. Numărul invizibililor cifrîndu-se la miliarde, omorîm miliarde.

Și, după ce i-am desființat, reparăm cotețele.

— Axinte, i-ai văzut murind?

— Nu pot să zic. Știu numai că am dat serios.

— Minunat, Axinte. Asta și trebuie. Rețeta noastră este că lucrăm rațional, mai bine în imperceptibil decît în văzut.

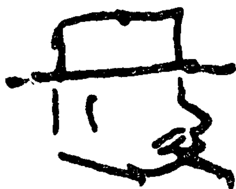
FURII

Zoologia misterioasă a grădinilor de abia tre- buie învăţată. Întîi e viaţa, şi pe urmă sînt hòţii, numaidecît, o altă viaţă. Ceea ce ziua clădeşte, jefuie noaptea, la umbra lunii, a căreia lumină vînătă dă ochiului făcător de rele zare cîtă îi trebuie pentru pradă. Hoţul începe odată cu viaţa. Iată şoimul, iată uliul, iată eretele, mai vioi şi mai mic: ei vor să ne răpească avutul, pe care l-au ochit din fundurile mari ale bolţii hoţi leali, de soare deschis.

Ieşind din pătul, Pătru s-a izbit în piept cu vultùrul negru, pogorît la pradă, şi s-a încins o luptă între ei, omul strîngînd în braţe hultanul cu àripile întinse. O clipită pasărea s-a măsurat cu el, ca să înţeleagă. Întîia oară ochii omului erau atît de apropiaţi de ochii reci ai vultùrului, şi ciocul acestuia, voind să-i găurească, i-a rupt sprînceana lîngă nas. Pătru s-a prăvălit cu hoţul, s-a tăvălit cu el, şi, cînd s-a ridicat de jos pe un genunchi, mîna lui dreaptă tîra vultùrul de beregată, sugrumat, şi amîndouă ghearele zburătorului, deprinse cu piatra cerului, spînzurau în pulberea de cenuşă.

Mărgelele crunte sau senine din cutìile natura- listului, care a împăiat vultùrul, fabricate după natură, n-au putut să exprime în nici o nuanţă căutătura fulgerătoare a tîlharului, izbit în

pieptul lui Pătru, iar Pătru a zis, cu înțelesul instinctiv al cioplitorilor de statui din vechime:
— Să-i lăsăm, conașule, ochii goi...

COCOŞUL

Undeva prin apropiere cîntă în zorii zilei un cocoş. E un cocoş tînăr, a căruia formă o ghicesc, cu creasta roşie abia încolţită şi care îşi încearcă şi el, deasupra planetei deşteptată de soare, răguşitu-i soprano. E-o voce nouă, naivă, care sună ca o farfurioară de porţelan ce cade şi se sparge de mai multe ori, neadaptată pe tonul naturii, discordantă, în armonia solidară a universului, ponderat şi grav. Ca un copil cîntăreţ, el debutează în strană, după fantezia lui îndrăzneaţă şi negatoare de puiandru, şi probabil că, auzindu-şi cu sentiment glasul, se miră.

Dacă tăişul bucătăresei nu va interveni să curme acest gîtlej de viitor şi să prepare mîine frigarea stăpînului care-l ascultă, cocoşul îşi va desăvîrşi urechea, şi-o va face muzicală, şi, peste cîteva săptămîni de studiu în roua dimineţii, va cînta ca toţi cocoşii, cu toţi cocoşii, în mijlocul pestriţului său harem, şi vocea lui, banalizată, nu va mai impresiona pe nimeni. . .

Cocoşul revoluţionar va deveni poet bătrîn şi clasic.

DECEPŢII

— Axinte, păduchele e un principiu al naturii, unul din şaptele-i mistere şi legi. Creaţia n-a putut avea în vedere decît păduchi. Restul... *c'est de la blague*. Regele naturii e un păduche care suge pămîntul şi care se scarpină de păduchii lui, scărpinaţi şi ei de alţi păduchi. Orice păduche are un păduche. Crezi tu că nu-i şi găina un păduche? Şi creierul meu nu-i tot un păduche, evoluat? La ce te gîndeşti, Axinte? La un avans. Vrei leafa pe trei luni: întîi ca să te asiguri, şi al doilea ca să-ţi mai faci o bucată de şură la tine acasă. Trebuie să te mănînce negreşit ceva, ca să ştii că trăieşti, să te gîdîle, să te usture, şi, cînd îmi spui că munceşti, eu ştiu că te scarpini şi tu, în felul tău.

Blak se rîcîie toată ziua, adîncit în problema puricilor, a căpuşei şi a rîiei. Din douăzeci şi patru de ore, cîinii se scarpină douăzeci, cu piciorul dindărăt şi cu dinţii, şi unde nu ajung, acolo se instalează păduchele fix. Scapă ori nu găina de păduchele din coteţ, dar nu-şi poate distruge păduchele din creastă. Ea se fugăreşte, dementă, pe sine, închipuindu-şi că fuge după invizibil şi că invizibilul se găseşte înnaintea ciocului ei.

De ce atîtea muşte, atîţi bărzăuni, atîtea viespi, atîtea gîngănii? Vaca noastră munceşte numai ca să rumege şi să se apere. Ai numărat tu de

cîte mii de ori biciul ei bate şoldul şi alungă tăunul? Natura rîde de noi, Axinte. Ne-a pironit cu nasul în păduchele nostru individual, plictisită de întrebările pe care i le punem de cîteva mii de ani, în toate cărţile noastre. Nu eşti mulţumit să zaci, să mănînci şi să te reproduci. Bine. O să te fac să te scarpini: pînă la sînge şi pînă la oase. O să-ţi dau păduchi pe dinafară şi păduchi pe dinăuntru, de care nu te mai poţi curăţi, şi din păduchi şi infrapăduchi o să-ţi faci o ştiinţă documentară, ca să înveţi să te fereşti. Degeaba! peste optzeci de ani nu durează nici o reţetă. Ţi-am vîrît păduchii în plămîni, în sînge şi în măduvă, şi, peste toate, ţi-am împlîntat în piele şi un păduche cu hău. Dar cu cît ochiul tău şi luneta ţi se măresc, cu atît păduchele ţi se micşorează, pînă cînd, ridiculizat şi dement, ai să te lupţi cu el, cu aerul, cu vîntul, cu miròsul, cu praful şi cu întunericul, căutînd în ele să pipăi păduchele pe care nu-l poţi vedea, nici dovedi.

Axinte adormise cu seringa şi injecţia în mînă. Geniul lui nu primeşte generalizarea, demonstraţia şi concluzia, şi, ca să nu-l supere, doarme.

— Porunciţi? întreabă Axinte, trezit.

— N-am poruncit nimic, vînturam nişte amărăciuni. Tu ţine găinile cu burta-n sus. Doi centimetri cubi de ser în piept. Vezi? Seringa face plăcere, ca un cocoş.

Admiraţia lui Axinte pentru cunoştinţe şi dialect îl lasă confuz. El uită să-mi zică « boierule », « domnule », « conaşule », căutînd un titlu mai conform. După importanţa suferinţelor pe care le dezbat cu el, mă numeşte, gradat, « domnule inginer », « domnule profesor », « domnule doctor ». Iar cînd rămîne cu desăvîrşire consternat, şoapta lui îmi zice « domnule general ».

— Mătură curtea, Axinte.
— Am înțeles, să trăiți.

— Mi se pare că o să ne cam învoim amîndoi... Ai făcut armata?
— Am înțeles, să trăiți.

— Iar ai umblat haimana și iar ai venit beat.
— Am înțeles, să trăiți.

— Știi ceva? O să te dau afară.
— Am înțeles, să trăiți.

PUII

Dintr-o sută de sfere au ieșit șaizeci de heruvimi de borangic. Unii cu ciocul ascuțit al găinii, alții cu botul gros și cu ochii satirici ai raței, și cei mai puțini, niște păianjeni vineți, aparțin oului curcii. Guvernanta mecanică e de tinichea și se prezintă într-o formă necunoscută puericulturii umane și pedagogiei, de umbrelă cu moțul tăiat. Subt acest abajur încălzit, puii trebuie să învețe să ciugule și să crească. Pentru o iluzie în care fabricantul are naivitatea să creadă, un cerc de ciucuri de lînă ocolește marginea rotundă, destinată să deștepte, în reminiscențele obscure ale pensionarilor îmbrăcați cu o vapoare de puf, analogii de pene și fulgi.

Puii se uită unii la alții cu un sentiment că se cunosc din eternitate și că s-au frecventat ades. Numaidecît, mașina devine proprietatea lor, nedelicată; parchetul sălii de 2 m^2, în care sînt constrînși să înconjure flacăra lămpii și adăpostul pîlniei cu ciucuri, e maculat.

Am fost de două ori director în învățămînt, o dată al unei « școli » de salcîmi, în care elevii mai bine crescuți se arătau ca niște bețe cu ghimpi, și acum al acestui pensionat de mormoloci. Nu pot vindeca mecanic melancolia lor evidentă. Ei așteaptă ceva ce lipsește, — o directoare cu creastă și cu ciocul ca lumea. Cuprins de singurătăți sufletești, fiecare, dus pe gînduri, stă locului

nedumerit. Inginerul, care și-a brevetat instalația în toate țările civilizate, a scăpat din vedere să adaoge aparatului o găină.

Ne făgăduisem să facem puici și cocoși de trei neamuri de pasări, și ne-am ales cu șaizeci de filosofi individualiști.

— Nu merge, Axinte, deloc, am judecat văzîndu-l pe Axinte intrînd în odaie. Să-mi cauți cloștile, pe care le-am pus deoparte.

Aveam în rezervă cîteva găini în criză de maternitate. Chibzuiala naturii le îmbolnăvise de acel dor sentimental ciudat, care apucă pasărea ca o exaltare cu lingoare și o pune să zacă, după un număr de ouă ouate, silită să nu-și mai părăsească douăzeci de zile cuibul.

În timpul nopții, cînd buna-credință poate fi ușor înșelată și speranțele se pot realiza miraculos, s-au distribuit cloștilor teoretice cîte douăzeci de pui, clociți în vis. Profesoarele și-au luat rolul în serios, conducîndu-și clasele, izolate în pîlcuri personale, prin cînepă și bozii, și elevii se găsesc în linia naturii și-a unui ideal, învățînd limba găinii și geologia pămîntului la suprafață, care-i comestibilă toată.

Scăldătoarea de țărînă, în care găina se frămîntă frenetic, scuturată de extaz, nu o putea fixa în noțiunile sigure de viață ale puilor nici

inginerul. Şi mijlòcul de apărare, prin înţeleapta fugă a pasărilor de spirala răpitorului, încă nedezlegat de fundurile albastre ale văzduhului, cine-i putea învăţa?

Ieri, uliul a căzut cu pliscul întins, din creştetul cerului senin, în curte. Pe toată întinderea bătăturii, pierite instantaneu, nu se mai afla nici o găină, nici o raţă, nici un pui. Dar uliul, care-şi greşise ţinta, s-a izbit în zăbrele, s-a împleticit şi a pornit ca un zmeu cu o spetează îndoită. oblic şi tangent pe nuci...

DOI ORFANI

Într-o strachină cu ulei mineral au căzut doi pui și s-au înnegrit. Spălăturile ușoare nu au putut să dea un rezultat la niște făpturi abia mai mari decît vata cu care au fost tamponați. Tăvăliți în tărîțe, în mălai, ei rămîneau incurabili, culoarea lor rămînea castanie-închisă, și un beteșug de atitudine le da o ținută și o linie depărtată de silueta găinii, cu o tendință către girafă și cangurù.

Contemplîndu-i pieziș pe laturea de profil, cloșca i-a eliminat. Sentința unei găini e definitivă și prestigiul autorității la cloșcă nu suferă apel. Totuș, mai nenorociți, tocmai în ceasul cînd infirmitatea avea mai multă trebuință de atențiile mamei, puii au insistat, intrînd în ceata fraților care nu căzuseră în ulei. Solidari cu găina sau servili, puii se feriră să stea în rînd cu ei și, renegați de tovarăși, castaniii se văzură alungați de toate ciocurile din trib. Încercînd să modifice sentimentul găinii și să demonstreze eroarea, ei fură primiți cu o energie de ură care i-a intimidat, și, dîndu-și seama că sînt izgoniți, în mintea cît bobul de linte a puilor găinii s-ar fi strecurat o sensație de frig moral. Neputînd totuș renunța la drepturile inimii, ei urmau cloșca și ceata din depărtare, piuind unde piuise găina și ciocănind locul ciocănit de tovarăși. Ca într-o povestire pentru copìi cît puii, puii au dormit noaptea afară din coteț.

A doua zi, excluşii se hotărîră să înfrunte cu orice risc rigorile sentinței și, alungați de mai multe ori, ei nu s-au mai putut hotărî să plece. Încăpăţînarea dragostei scoase însă cloşca din fire, și din două ciocuri, îndreptate în moalele capului, drept, puii căzură pe spate, și pîlcul trecu înnainte, scobind în troscotul proaspăt.

Cadavrele puilor tăgăduiți, culese din iarbă, ne-au fost aduse de copìi în palmă, și lacrimile care le-au plîns nevinovatul deces și mîhnirea stîrnită de cruzimea găinii au rămas fără mîngîiere și cu neputinţă de a fi răzbunate, aruncate în rămășițele și firimiturile de prisos şi de fiece zi ale naturii.

— Axinte, ce le spui tu copiilor de asta? Caută o vorbă bună și du-te la ei, că plîng. Trebuie să le spui ceva, ești om bătrîn.

Axinte e înțelepciunea veacului și a țărînii. Vocea lui mută nu se clintește din lut în zadar, și limba lui de clopot se mișcă puțin. Să bată găina, nu are cum. Să o persecute la grăunțe, să o scuipe, să o înjure, cloşca nu pricepe nimic. Şi mai sînt douăzeci de pui care au nevoie de mamă.

— Tot erau să fie tăiați odată și odată, zice Axinte, scăpînd în criteriul poftei de mîncare.

Lui Axinte îi lipsesc, ca și găinii, sensul relativ, măsura și capacitatea treptată a unui eveniment, gramele și centilitrii. El cîntăreşte totul la kilogram și măsoară la întreg, în cifră rotundă...

PARALITICII

Începe viaţa, a început suferinţa. Nici o disciplină şi austeritate nu împiedică atacul perfid al infinitului mic şi al larvei. Vatămă întunericul şi vatămă lumina. Vultùrul căzut în ogradă avea în arìpa lui astrală un păduche, şi gheara de cristal l-a scărpinat şi-n piscul inundat de seninătăţile Ceahlăului pleşuv. Noaptea, cîinii îşi mută din loc în loc fantomele somnuroase, şi cucuvaia geme, pişcată de molii. Viermele face parte din viaţă şi se înmulţeşte în scînteierea luceafărului depărtat.

— Ai auzit, Axinte?

— Ştiu, răspunse Axinte, ca şi cum jucăm iadeşul împreună şi i-aş fi dat în mînă un tîrn.

În poala şorţului, ca pe un brancard, mi-aduse cinci pui neisprăviţi. Unuia nu i s-a născut o pulpă din şold. Îl examinăm, şi degetele noastre, prea grele pentru întoarcerea delicată a trupului fragil şi dezarticulat, sînt neputincioase. Remediile şi pansamentele impalpabile ar avea nevoie de un medic păianjen.

— Că de crescut, tot n-o să mai crească, judecă Axinte.

În masca de piatră a omului din curte, brăzdată des şi strînsă, e ceva de Sfinx cu nasul digerat de vînturi.

Al doilea infirm se tîrăşte pe pîntec, ajutat de un penibil efort al subsuorilor, utilizate ca

nişte cîrji. Anatomia lui caricaturală e intactă, dar magma oaselor şi guma zgîrciurilor n-au avut substanţă destulă ca să fie desăvîrşite. Puiul cocoşat din spinare, ca un copil cu scolioză, ţine pe picioare o schemă miniaturală de mai-muţă, şi pleoapele lui, neobişnuit de mari, pe o vîlvoare a ochilor exagerată, se ridică şi se închid, ca la un animal cu genele stufoase. Orice ajutor e inutil.

Să vedem ce are al patrulea: un picior de două ori mai scurt decît părechea lui. Îi dăm drumul să umble, şi pasul lui întrerupt dă intuiţia invali-dităţii unui om de laborator, înnalt de cinci cen-timetri, lăsat să meargă singur pe masa de experi-enţe, printre capsule şi eprubete. Capul celui din urmă e ţeapăn şi strîmb: infirmul a încremenit.

Pe nici una din aceste stîrpituri nefericite nu o recunosc găinile clocitoare. De cum au fost zărite în cutia de adăpost, semenii lor s-au lepădat ca de nişte arătări străine, fără corespondenţă grafică în inventariul abstract al selecţiunii genului şi varietăţii. Emancipaţi de o carceră, pe care au avut curiozitatea validă să o încerce şi să o spargă, viaţa îi refuză, zoologia îi descalifică, şi pisica pîndeşte să puie laba pe ei.

Doctorul, vecinul nostru, are despre viață o schemă cu circonferința perfect închisă și fără nici o pauză în funcțiunea curbelor ei, afirmînd principiul că materia circulă și se reintegrează... Pe jumătatea cercului se ramifică sistemul canalizat al intestinelor în colaborare, și materia se redeșteaptă simetric pe jumătatea următoare, incitată geometric de fermenți și electroni...

— Ai auzit, Axinte?

— Știu, răspunde Axinte.

Copiii au corectat însă priveliștea științifică exactă a existenței, cu cinci morminte mici ale paraliticilor mici, morți către seară, cu suspine mici.

FILOLOGIE

Puii de găină încredinţaţi creşterii curcii sînt supuşi unei pedagogii dificile şi vor deveni elemente de turburare. Curca nu cunoaşte din îndatoririle didactice nici una, preocupată în spleen-ul ei inexplicabil de un punct în spaţiu fix şi cu un ochi îndreptat din cînd în cînd în cer. Rebarbativă la orice cochetărie şi protestantă în gustul gătelii, ea se mulţumeşte cu şorţul de toate zilele, pestriţ, în care se complace, ca o servitoare de predicator, săptămîna şi duminica la fel. Ea nu-şi curăţă niciodată penele şi picioarele, nu-şi fardează mărgelele, nu-şi concentrează căutătura fără flacări, absentă din sine şi din natură, ca un băţ uscat. Ochiul ei zbîrcit, capul fără culoare, penele, fac parte din serii vechi de obiecte inactuale şi uzate, neutre, cenuşii, de pod. Izolată sau în pîlc, curca seamănă cu altă curcă leit, ca o mătură cu altă mătură şi ca două cîrpe de sac. Ce poţi aştepta pedagogic de la o fiinţă inexpresivă în toate actele ei perimate?

Arnăutul curcan n-a învăţat din gama dragostei decît să se umfle şi să-şi arate de subt un evantaliu punctul cel mai puţin interesant. Îşi albăstreşte mărgelele, de la roşu la peruzea, şi, crezînd că face o ispravă de amant, întinde un moţ indecent, lungit pe cioc.

Între auzul curcii şi vocea puilor de găină e o depărtare care exclude intimitatea şi şoapta la

ureche, permanentă lîngă ciocul copiilor. Distantă, guvernanta exotică își lasă elevii să învețe singuri botanica și entomologia, surprinși să se vadă singuri în abecedar. Unde-i mama curca? Se uită-n cer și nu scoate din cer nimic, ca un ogar la o vioară, pe care cel puțin o latră. Ce-ai văzut, mamă curcă, în văzduh? Mama curcă nu a văzut nimic: nu-i destul că s-a uitat?

Cîteodată, glasul ei cîrîie o silabă, care nu răspunde la nici un sens cunoscut. Puii se grămădesc, și ochii lor ar vrea să priceapă. V-ați ostenit de-a surda: curca n-a spus nimic și nici nu se gîndește să spuie ceva. Nici împăratul cu zorzoane nu vrea să spuie nimic cînd plesnește de încordare și, pregătit să ridice în slavă un glas de bariton, încheie elanul cu un fîsîit.

O să vă scot de la școala acestei domnișoare îndoctrinate și rigide. Ea vorbește esperanto, și numai în prepoziții. Vouă vă trebuie clonc-clonc, cotcodac și cucurigu. Simțului vostru de inflexiuni îi trebuiesc nuanțele, declinările și conjugările toate. Trebuie să fiți informați cum se caută un vierme, preveniți că nu trebuie să vă speriați de lăcustă, care se mănîncă și ea, și să nu vă temeți de șopîrle, un fel de bucate destul de rar, însă delicios. Ați văzut că pentru tînăra salamandră, înșfăcată de pielea spinării, găina galbenă a trebuit să se lupte de-a fuga cu o sută de Leghorn și Crève-coeur, ca să o poată înghiți cu noduri. Dar puricii din blana cîinilor, prepelița voastră fină și un regal cu sînge la mijloc? Tot găina trebuie să vă învețe cum să-l căutați în cojoc și cum să-l scoateți din încîlcirile lui, fără ca Grivei să se supere, ci, dimpotrivă, să mulțumească și să vă lase, dormind, să-l scărpinați.

— Curcă, hîș!...

— Pui, pui, pui, pui!...

IONIȚĂ

Ioniță e un cocoș. În toate vremurile gospodăria a trebuit să aibă un cocoș Ioniță; e o tradiție păstrată de la Costîna, unde Burzii și Macaveii din partea femeiască aveau întotdeauna un Ioniță cocoș, ca turla castelelor franceze un *coq gaulois*, blazon purtător de noroc în bravură.

Cuțitele noastre nu se întîlnesc niciodată cu gîtul pasărilor din ogradă, și dacă tragediile ei, — dihòrul, ciuma, uliul și holera, — le cruță, ele mor lîngă noi de bătrînețe. Cucoana Zinca, Mademoiselle Flo-flo, Madame Sorel, Țuguiata, Bearca, Franțuzoaica...

Toți Ioniță ai noștri au fost numai albi, singura culoare îndătinată pentru numele de Ioniță, ceilalți cocoși, adeseori mai frumoși, neputînd dispune, după pravila casei, de numele lor împărătesc. Ei se mulțumesc cu poreclele ce vin în gură, potrivite cu penele și cu temperamentul: Verdele, Focosul, Nastratin... Că se amestecă actele de botez, că vine unul în locul celuilalt la firimituri, nu e mare lucru, căci, orișicum i-ai chema, ei vin și nepoftiți cu toții, val-vîrtej, cu haremurile respective, cocoșii fiind maritalmente musulmani, și cadînele fiind întreținute (ce rușine!) pe cheltuiala noastră.

Un Ioniță pitic, de neam exotic, avea în coadă un fulg involt imens, de zece ori mai lung ca el. El venea la geamul meu cel dintîi, acum vreo

zece ani, trimițîndu-mi cucurigul lui matinal, răsplătit cu o mînă de orz, păstrată într-o oală zmălțuită, pe masa de lucru a literaturii. Cu gușa plină, el mă mai saluta de două ori, a mulțumire, și se ducea să-și vadă de treabă, nesuferind, ca un mușchetar, ca un alt cocoș să-și rotească eleganțele și arìpile desfăcute împrejurul persoanelor lui feminine particulare. Acest Ioniță a insistat într-o seară să intre în casă cu un entuziasm nemaivăzut, a cîntat neobișnuit de accentuat, a dat cîteva ocoale gospodinei, s-a suit pe un dulap și a murit acolo numaidecît.

Ultimul Ioniță, actualul, e de-o rasă cu picioroange, cu gîtul ca o jumătate de covrig, dezvelit și roșu. Două barbete mîndre îi atîrnă decorativ, ca niște urechi clăpăuge, de ciocul orgolios. Vitejia lui la început ne-a dat de gîndit: ne ataca din față și din spate, după cum i se părea mai prompt. Îl căpătasem de la prietenul nostru Antonie, care ni l-a adus legat, ca pe un bătăuș. Într-o zi, bănuindu-l după penele tocate, l-am căutat de păduchi, și, tăvălit în praf de piretru, l-am ținut arestat două zile într-o cutìe, cu capul scos prin capac. Tratamentul l-a înviorat și, la largul lui, Ioniță a rupt din fesele tuturora cîte o fărîmă.

Dar, ajungînd la maturitate alți cocoși, Ioniță a mîncat în fiecare zi o bătaie, două, de la ei. Își abandonase nevestele, luate de cocoșii mai tineri, se resemna pe după cîte un colț de casă, de unde ochea van cîte o găină, și, în sfîrșit, a intrat în bucătărie, unde s-a simțit mai bine și mai sigur, dedesubtul mașinii de gătit, și mai la cald. A făcut pace cu noi, și o pisică doarme lîngă el, dimpreună cu o bibilică și un cățel.

Iată-l, bravul și prudentul Ioniță. S-a făcut bucătar, s-a îngrășat. E fericit.

MIRACOLE OVALE

Aducînd din coteţe coşul cu ovale albe, imacu‑ late, de alabastru şi opal, Floarea zise:

— Patruzeci şi două... Şi mai sînt şapte pe cuiburi.

Pătrunse de o chemare mistică, găinile îşi apără ouăle, făcute pentru Dumnezeu. Mîinile Floarei au de înfruntat pericolul ciocurilor, iritate de necunoscuta destinaţie a bijuteriilor din coteţ, şi găinile de temperament şi de natură indepen‑ dentă, rupînd tradiţia aşezămintelor conforta‑ bile, se duc să se ouă între bîrne şi surcele, ca să răspundă creaţiei misterios... Ele se socotesc supuse unei puteri căreia noi îi slujim de simpli agenţi hrănitori şi curăţitori de găinaţ. Dar entuziasmul lor de‑a fi izbutit să satisfacă legea şi să se realizeze îl trădează publicitatea; Floarea ştie numaidecît, se duce, dă lemnele la o parte, fură oul şi‑l pune‑n coşul de nuiele. Politica pentru găini consistă în grija femeii cu fote să nu lase nici un ou pribeag în bătătură, prezenţa lui slujind, în ungherul unde a fost ascuns, de nucleu unui cuibar viitor, şi farsa, puţin onorabilă, dar eficace, a gospodarului, o complectează. Cu cinci‑ zeci de ouă de faianţă, care ţin loc de ouă adevă‑ rate, societatea ogradei se organizează după dorinţă, activitatea găinilor, seduse de suprafeţe şi aspecte, e, fără să ştie, util amăgită, şi ritmul ouălor proaspete asigurat. Numai un profet,

născut dintr-un ou excepţional, prea bine tăinuit, ca să nu fie consumat la pahar înnainte de izbucnirea vocaţiei, ar putea să explice găinilor lamentabila tragedie a oului zilnic făcut, şi zilnic pierdut, şi reluat zilnic de-a capul. Dar asemenea profet nu se va mai naşte, şi dacă totuş s-ar putea ivi, el este numaidecît mîncat cu orez şi nu-i rămîne răgazul să turbure metrica şi să dea sfincterului găinii preocupări intelectuale.

— Pune, Floare, coşul jos. Ia te uită, Axinte, ai mai văzut aşa ceva?

— Cum să nu, domnule. Ouă! răspunse Axinte, ouă de găină! — Şi se uită nedumerit, voind să mă aducă la realitate din reveria în care mă socotea pierdut. — Le-aduse Floarea, de la coteţe...

Din cuvintele care le designează în vocabular dau toate lucrurile pe dinafară, şi alcaloidele lor nu pot fi constrînse la încelulare.

— Vreau să spui altceva, Axinte... Şi nu ştiu...

— Dumneata să nu ştii?! se mîră Axinte.

— Cum te văz şi cum mă vezi, Axinte!

— Dumneata ştii toate, zise Axinte, sfiios în superstiţia pantofilor cu şireturi, a pardesiului cauciucat şi a cărţilor necitite din rafturi.

— Afară de ceva esenţial...

Cuvîntul « esenţial » îi făcu intelectul să se bîlbîie, şi pleoapele lui Axinte clipiră precipitat, ca şi cum i-aş fi trecut peste ochi flacăra unei oglinzi de buzunar.

— Ia, o vorbă, Axinte, ca toate vorbele, fără nici un înţeles... Ca să nu zic « Dumnezeu să-l ierte » sau « Doamne miluieşte »...

Perfecţiunea oului şi facultăţile unui intestin orb — te descurajează. Mintea şi cărturarul laolaltă nu sînt în stare să facă de la şaizeci pînă la două sute cincizeci de opere definitive şi egale în douăsprezece luni, ca găina, animate de un

embrion de viață interior întreg. Poema e totdeauna mai slabă decît năzuința, pagina nu e niciodată bună, și viața trebuie zilnic remaniată.

Văzînd frunza și iarba, am pornit și noi de la frunză și iarbă, cu visul de a construi măcar un singur mugure deplin, măcar un ou de furnică, douăzeci de cuvinte vrednice de albul hîrtiei, într-o viață de copist.

Și nu s-a putut...

CEASUL RĂU

Ocolindu-se o vreme, cocoșii s-au găsit față-n față, brusc, la un colț de casă. Răfuiala prestigiului ar fi putut desigur să mai întîrzie, dar acum nici unul nu mai este permis să dea îndărăt fără să-și riște reputația de spadasin. Unul venea pe la dreapta și celălalt din stînga, fanfaroni, spirituali și glumeți, escortați de cîte zece cucoane. Dac-ar fi simțit la timp, se schimba toată împrejurarea. Un pretext: cîrdurile și-ar fi ales un drum mai potrivit, fără să se cunoască nimic, și cinstea profesională era salvată.

Explicația nu mai admite amînare, și strămoșeasca vrăjmășie a bărbaților trebuie lichidată. O regulă cavalerească poruncește, într-adevăr, ca doi cocoși să se măsoare numaidecît. . . Dar era timp și de excepții, mai ales că nici un cocoș nu este garantat, și slăbiciunea nobilului adversar constituie o problemă. Ah! și ziua era frumoasă, găinile se arătau drăguțe, primăvara era dulce. . . Ce-ar fi dacă, cedînd unui sentiment de prudență, ne-am face amîndoi nevăzuți?. . . Tu te-ai face că te scarpini și că ai uitat ceva, eu aș închide ochii. . . De la o distanță suficientă, ne-am arunca o sfidare binevenită, — tu, de la miazănoapte, eu, de la sud.

Ce ticăloșie le-a putut trece cocoșilor prin cap! Faceți loc!

Femeile, în scurteici de pene, se deteră deoparte și, în mijlocul parterului de jupînițe, se desfăcu

de la sine arena. Victoria dăruieşte haremul cocoşului doborît cocoşului biruitor, şi marchizele se supun atunci ca nişte spălătorese. Cadavrul stăpînului, ucis pentru slavă, e abandonat. Gătit cu turbanul şi arborînd în coadă pana lui cea mai lucie dintre verzi, întoarsă ca un hanger cu licăriri albastre, noul sultan ia imediată posesiune, imobilizînd moţata unui capriciu de cuceritor.

Loc s-a făcut de-ajuns.

Opliţi puternici, împovăraţi de zale, de odăjdii şi pinteni, cocoşii se provocară, ridicînd fruntea şi dîndu-şi coifurile pe ceafă. După datini, ei puseră ciocul la pămînt, ca doi luptători antici săbiile întîlnite în punctul vulnerant. Aprinseră ochii. Se învîrtoşară. Proptiţi în grinda pămîntului şi răzimaţi pe picioarele crăcănate, pentru păstrarea stabilităţii, orice s-ar întîmpla, ei deteră lupta.

Întîia năvală s-a isprăvit cu eleganţa amatorilor experţi, savanţi în demonstrarea subiectivă a unei figuri dificile, fără angajament personal. Un clăbuc de fulgi, o forfotă de sărituri fără desen, — şi ciocurile s-au aflat încă o dată vîrf în vîrf, precis, ca două stilete. Diamantul plăselei scînteia întunecat. Ura scăpărase.

A doua repriză, fragmentată în trimiteri de săgeţi în creste, nu dete rezultat. Combatanţii căzură în transa contemplării decorative. Numai arìpile, umflate şi desfăcute de subsuori, ca nişte scuturi, atingeau tîrîş, cu marginea, arena. O bravură leală nativă interzice atacul din spate şi lateral, iar cînd adversarul face înconjurul tehnic, cocoşul respectă pregătirea şi permite răgazul recompunerii pozei.

Al treilea act, parcurs într-o secundă, s-a terminat cu sînge. Pe lîngă ochi, se strecura, ca dintr-un baton de peceţi, un fir de mocirlă. Ceara galbenă a picioarelor era pătată cu carmin, şi croiala, cu o intenţie de stilizare florală, a crestei,

fusese ştirbită. Pleoapa clipea şi rămînea închisă subt prelingerea de ulei a sîngelui fierbinte. Îndîrjirea jucătorilor nu mai admitea ca mijloc decent şi unic de viaţă decît exterminarea. Preţul victoriilor definitive este vînătoresc: prin gaura craniului, învingătorul se împărtăşeşte cu creierul proaspăt al antagonistului bătut.

Al patrulea act nu l-am lăsat să fie dus la capăt de cocoşi, intervenind colaborarea prozaicului pahar de apă, în aristocratica dispută. Cocoşii au bătut din àripi, s-au întins, şi s-au depărtat cîntînd, fiecare cu trîmbiţa şi cu femeile lui.

COCOŞUL COTONOG

Cocoşul şchiop calcă-n trei, ca oamenii şchiopi. A şchiopătat în ogradă cocoşul exotic, cel fără trup nici coadă, cu pene de surcele. Arătarea lui de păpuşe verticală, cu creastă, păşeşte acum ca două umbrèle, legate împreună de mînere. Patru paşi îi face ca un compas deschis, mutat, la sfertul de cerc, pe unul din vîrfuri, iar ceilalţi patru paşi aparţin invalidităţii. Pare că ar avea un genunchi şi că a încălţat pantofii de bal cu numărul mai mic decît al tălpii, însă cu talpa despărechiată, groasă, a cetăţenilor cu « maşină ».

Legănările lui oblice pe cioc aduc aminte de un camarad uitat, din copilărie, şi reapare în ureche, după patruzeci de ani, scîrţîitul de fierăstrău, amestecat cu o voce de greiere, de subt bancă. Băiatul se născuse şontorog, şi proteza năzuia să corecteze cu gratii de fier nichelate piciorul stîngaci, sucindu-i de-a-ndoasele copita dureroasă, prinsă în ortopedie şi medicină ca o labă de vulpe în cursa cu măsele. Cîţi cocoşi s-au născut şi au murit de-atunci încoace şi cît să fi năpîrlit coama creaţă, de păr clăbuc, tradusă în chelie, a căpăţînii vechiului camarad, destinată geometriei, contabilităţii, ştiinţelor naturale şi limbii latine?

Cocoş accidentat, tu eşti evocativ. Şi o să-ţi dovedesc că eşti şi idiot.

Am umblat o zi întreagă, cu argaţi şi neveste, prin garoafe, printre ridichi şi mărăcini, ca să

prindem cocoşul « cu binişorul ». Avem o far-macie pentru dobitoace, jivine şi orătenii. Pe un şoarice bătrîn l-am vindecat de blefarită şi i-am dat drumul, ca să prăsească naturii pata lui stacojie din spinare, alăturată de o pată albă. Ne mîncase nişte pui de fazan şi ne-am gîndit că, în abstract, un exemplar original de şoarice echivalează cu un fazan. Cocoşul nu a putut să fie însă prins tiptil, cu pitulări în cînepă şi bozii, şi rana lui se putea să se infecteze, cum scriu autorii.

Cînd l-am putut ajunge, l-am prins de piciorul bolnàv şi mi-a rămas piciorul în mînă. Căci cocoşul s-a tras, şi l-a rupt şi a fugit într-un picior...

O RĂZBUNARE ISTORICĂ

Am făcut deunăzi o mărturisire, hotărît să devin gazetar liric, şi m-am apucat să încerc. Am citit într-un manual de specialitate că poeţii îşi culeg lirismul ca urzicile, de unde îl găsesc.

Am onoarea să vă prezint astăzi pe Herr Gitzuk von Edelschwein. Nu vă emoţionaţi. Nu e vorba de un nazist, cu toate că la fizic ar părea reacţionar. În ce priveşte intelectul, asta e altăceva. Excelenţa Sa, ca şi scribul prezentei tablete, nu a făcut nici o politică niciodată. Numai că, dintr-un păcătos de instinct necontrolat, păstrează calea proştilor, dintre cardinale, mijlocia.

La Nüremberg, nici una din marile puteri nu l-a acuzat; dimpotrivă, el a participat la majoritatea aperitivelor locale. Nu e decorat şi n-are uniformă. N-are caschetă, n-are centiron, n-are teacă şi revolver la brîu. Indecentul umblă în pielea goală: e nudist, ca doamnele la Tekirghiol. Nu e măcar un adept al principiului « Drang nach Osten », indiferent la « Kultur ». E lipsit şi de concepţii, de idealuri. Cum a putut totuş să ajungă pînă la Bucureşti, arată că expansiunea la răsărit este oarecum în temperamentul lui.

L-am primit cadou. Că poţi primi în dar un nobil personaj, e neobişnuit. Unui gazetar liric i se întîmplă cîte toate. Mi l-a dat un inginer. E adevărat că prinţul, cînd l-am luat în gazdă, era mic.

Căutătura feroce şi energiile lui masive îmi aduceau aminte pe Arminius, descris de Tacit, marele nostru strămoş prezumat, în *Anale*. Nu le rezista nici o fruntarie, că le dărîma pe toate. Oricum le-ar fi asaltat, cu ceafa ori cu şoldul.

La ivirea primei zile de vară, cînd se auzeau prin azur cocorii, ne-am pus de gînd să-l scoatem la plimbare şi să-i dăm o iluzie de fericire: însă cu mare frică despre ce ar fi putut să se întîmple la întrezărirea razelor de soare, am operat cu prudenţă.

Era evident că năzdrăvanul se va comporta ca un bolid, că va răsturna toată familia, că va trece prin ziduri şi prin păreţi ca o explozie, şi că ne va prăbuşi gospodăria.

În consecinţă, ne-am armat cu scule contondente, am studiat o strategie de stat-major bine organizată şi i-am dat prinţului drumul pe uşe, atacîndu-l din spate cu hauniri şi stridenţe. Vlăstarul locuia într-un coşar, pe care-l făcuse cum se zice la Urziceni: harcea-parcea. Îl aşteptau reteveiele, ca la jocul de golf, dispuse în careu.

Fulgerat din toate părţile de lumină, Gitzuk a rămas un moment năuc. Nu mai văzuse aşa ceva. I se părea că este la teatru şi că se reprezintă *Electra* tradusă după original.

A sărit brusc, dintr-o bucată, şi a pornit-o ferm.

— După el!

Încolţit, Gitzuk s-a uitat la noi adînc: era fioros.

— Să ştiţi că nu ne mai face nimic! a zis cineva.

Ba ni se părea că se sperie el de noi.

Atunci i-a venit Paraschivei o idee. S-a apropiat pe nevăzute de Gitzuk şi l-a atins, *à tout hasard*, cu o scărpinătură între urechi. Gitzuk a stat. I-a plăcut şi a mai cerut. Mîna Paraschivei dînd

de mijlocul spinării, Gitzuk a îngenunchiat, s-a culcat pe o parte, s-a întins voluptuos, cu indicația să fie atins și pe burtă. Ne-am aruncat ciomegele și i-am aplicat lui Gitzuk un masaj sistematic, rezervîndu-ne fiecare un sector. Eram patru, — Gitzuk a leșinat între delicii. Pe urmă s-a luat el după noi, s-a trîntit, nu ne-a mai lăsat să ne vedem de treabă. Ne aștepta, ne provoca. Simpatia lui totală e consacrată însă Paraschivei, îmbrăcată în capot albastru. Într-o jumătate de oră, el s-a familiarizat, ca un pictor, cu toate culorile, preferînd, ca un expresionist, albastrul.

Nu e greu de aflat că Gitzuk e un porc. Un porc adevărat, incult, dar un porc distins, artist și sentimental. La două mii de ani după înfrîngerea lui Varus, Arminius a fost învins, în ipostaza lui actuală, cu două silabe de valah și cu o frecătură. A fost asimilat. Latinitatea e răzbunată, în punctul de pe planetă Mandravela.

O NUMĂRĂTOARE

A număra e o facultate superioară simțului de a deosebi? Unele triburi, scria un explorator, nu aveau cuvinte pentru numerele dintre unu și zece, dar numărau unu, unu, unu, grămădind la un loc cîte zece sau o sută de nuci de cocos sau de colți de elefant, apreciind, probabil, numărul prin volum. Țăranii noștri au căpița de paie, snopul de coceni, cioacla de lemne.

Pare că a deosebi e un simț de substanță, pe cînd a număra, a numerota și a aduna sînt facultăți de mecanică simplă, ca bătutul cuielor cu ciocanul, ca zmulgerea cu cleștele, ca spargerea lemnelor cu toporul. Totuș animalele și pasările pot să deosibească și nu știu să numere. Se pare că « a ști » nu este în funcție de « a fi în stare ».

Găina nu știe niciodată cîte ouă se ouă și cîți pui au ieșit după clocit. Numărul celor trei săptămîni și o zi, cîte-i trebuiesc să scoată minusculele minuni de borangic, e constant, invariabil și precis, ci se pare că nu-l cunoaște cloșca, dar instinctul, inconștientul, misticismul ei.

Din patru cloști, una a scos douăzeci și doi de pui, și cea din urmă patru, din acelaș număr de ouă. Ca să le repartizăm pedagogic, egal, am trecut, noaptea, la o cloșcă fără pui mulți, puii de prisos de la alta. Dimineața, nici una din ele n-a simțit că i s-au înmulțit sau împuținat. A fost însă de ajuns ca doi pui albi să-i calce uneia în

catran şi să se întoarcă negri în cîrd, ca să fie repudiaţi. Cu ei intrăm într-altă problemă a psihologiei şi a milei, nici una din cloşti nemaiprimindu-i în circumscripţia personală.

O purcea fătase cinci purcei. Numărătoarea nu era mai dificilă ca la zuluşi, iar numărul de cinci nu se mai socoteşte, fiind uşor de cuprins cu ochii. Purceaua putea să gîndească simetric: am doi la dreapta şi doi la stînga, şi în mijlocul lor unul. Memoria ochiului a slujit tuturor popoarelor primitive să construiască dòlmeni şi bordeie, prin imitaţie. I-a murit scroafei un pui: nici n-a simţit. I-am mai înstrăinat doi din patru: nu a ştiut. Ea îşi oferea plosca ţîţelor cu aceeaş linişte ca tuturor celor cinci.

Căţeaua Fetiţa suferă dacă, după principiile lui Maltus, îi furăm puii. Trebuie să-i lăsăm cel puţin unul, şi nu mai e îndurerată. Îl păzeşte împotriva tuturora: a factorului poştal, a încasatorilor, a vizitatorilor necunoscuţi. Nouă, scîncetul ei, melancolia ei ne face imputarea: « Unde-s copiii mei? » şi ne cere să o consolăm cu litanii, repetînd mereu: « Fetiţa, Fetiţa tatii, Fetiţa mamii » şi se răstoarnă să-i punem mîna pe tetinele nesupte.

O experienţă tragică am făcut cu pisica Alba, cea mai fină şi mai aristocratică din cîte am avut în aproape şaptezeci de ani. Socotind-o indiferentă la progenitură, i-am luat puii după naştere îndată. A dispărut zece zile. O credeam sfîşiată de cîini. A unsprezecea zi am găsit-o tîrîndu-se slăbită, să guste apă, lîngă fîntînă. Căutătura ei de aur ajunsese haotică. Am pus-o acasă într-un cuib, în care a murit a doua zi.

Nu ştiuse să numere, dar putea deosebi între « a fi avut » şi « a nu mai avea ».

GREIERIȘUL

Odată cu stelele, se ivește nevăzutul glas al clopoțeilor, ca un sunet al lor. Explicarea că greierii sînt niște gîngănii negre și iuți, care scot un șuier monosilabic din frecarea unor surcele anatomice proprii, științifică și aparent exactă, nu satisface nici copiii, nici pe Tătuțul pedagog. Obișnuiți din instinct că nu sună decît materiile metalice sau cristaline sonore, sau sufletul întraripat al cîntecului, aruncat prin fluierul unui cioc sau prin trîmbița vocii, imaginea scobitorilor de dinți frecate pînă la melodia punctată, pare o stupiditate de zoolog.

Căutăm alte pricini și alte imagini, mai bine primite. Clopoțelul face parte din muzică și este acceptată și ideea stelelor cu clopote mici. Ele sună chiar în cer, cele mai depărtate, ca niște boabe de diamant în găocile stelare. De alte stele, spînzură pînă la fereastră, pe fire de argint, clopoțeii minusculi, în felul acelora, de nichel, cusuți pe cingătorile cățelului cîrn. Un vînt slab mișcă beteala firelor și leagănă sunetul în întuneric.

Dar mai repede, greierele e o pasăre care colindă întunericul cu un clopoțel legat la gît cu o panglică albastră, ca la porumbieii tipăriți pe cărțile poștale, destinate felicitărilor anuale, porumbiei mărunți ca niște colibri, sau și mai mici, ca niște fluturi. Ba nu! clopoțeii, de mărimea gămăliilor de ace

negre, sînt legați cu o bucată de mătase la grumazul de catifea al fluturilor chiar. Nu a intrat într-o seară, pe cînd Tătuțu spunea povești, un fluture mare pe geam, urzit din funingini aurii și negre, cu ochii ca mărgelele de briliant cărămiziu, și-n creștet cu scîrlionț de agată? El trebuie să fi avut un clopoțel atîrnat pe piept. Dacă nu a sunat intrîndu-ne pe fereastră, este că se găsea la oameni buni, unde fluturii mari și mici intră fără frică. Dar afară, în spațiul cu bufnițe și cucuvăi, care sînt și ele niște fluturi cu pene și cu ochii de gheață, nu se știe ce se întîmplă, și domnița Pulheria, regina de-o șchioapă a fluturilor, vrea să știe, cu auzul, cîți clopoței, la cîți fluturi, zboară-n lume, după ce mîna ei, deschizînd cuferele de sticlă, le dă drumul la fiece scăpătat.

Zurgălăi singurateci și nebuni nu pot să fie, umblînd pribegi ca puful de păpădie, după vînturi, mînate lin de-a lungurile lumii. Poate să fie, — cine știe? — cîntecul cobzelor mici, din vitrina magazinelor de jucării, unde o mîță cenușie cîntă, și o mîță albă, cu tamburină, joacă după cobză, — dar cine știe dacă o fi adevărat? Tătuțu spune și minciuni. . .

Adevărul este că nimic nu se localizează mai greu ca sunetul greierilor de noapte. E o voce fără ființă, fără loc. Ți se pare în acelaș timp că pleacă din zece cuiburi din pămînt și din văzduhul de jurîmprejur. Toate sunetele au o localitate, afară de greierișul universal și unanim. O sută de greieri în cîmpie par o sută de mii de glasuri, care se frîng și se întind neîncetat, ca niște degete de cleștar, cu cîte zece falange, cutreierînd pe dîra cîrtițelor și printre tulpini. Metaniile de chihlimbar se deșiră și se înșiră, și noaptea pare locuită și colindată de călugări mici, mii de călugări mici, care ziua stau în mînăstirile sobolilor, ridicate ca vîrful căciulii, în căldura fierbinte.

Dac-ar fi prin apropiere nişte sălcii, cu petale de mărgean, ciocnite în răscolirea sforilor verzi cu muguri sunători, am crede că a intrat în lac luceafărul să se scalde şi că sălciile s-au înfiorat. Dar nici sălcii, nici ape încete nu sînt în bătaia auzului, în zarea pridvorului nostru.

PISICA

A intrat acum două luni, în casă, cu tihnă şi simplicitate. Venea întîia oară, şi totuş s-ar fi zis că a mai fost şi că-i aparţinuse ceva din casa noastră, atît de familiară îi era căutătura galbenă, atît de sigur pasul, mut şi lin, cu care îşi ducea catifeaua siluetei prin odăi. Împărăteasa pămîntului întreg nu putea să aibă o gleznă mai fină, o linişte mai princiară, o stăpînire de sine mai liniştită şi un stil mai suav decît pisica noastră streină.

— De unde vii tu, neagră ca bezna tare şi suplă ca o ceaţă din întunecime, şi cum s-a întîmplat să-ţi alegi tocmai căminul nostru sălaş? Ai mai fost vreodată pe la noi, pe cînd lipseam, în timpul somnului nostru, sau al călătoriilor noastre pe lacurile dintre trestii? Cum de-ai nimerit aci? Poate că te-a trimis cineva, pe care nu-l cunoaştem şi care se gîndeşte la noi...

— Miau! răspunde pisica, şi luminile de aur ale ochilor ei lunatici se ridică spre noi, cu ştiinţa că ne întîlnesc privirea.

Dumnezeu a dat un semn de înţelegere lumilor pe care le-a născocit, ochii, suvenire de ceruri, reminiscenţă de infinit. Întocmit în afară de urzeala sîngelui cu carnea, ca o floare, ochiul duce cu sine o firimitură de stea.

— Fiindcă venişi neaşteptată, fii binevenită, mîţă. Uite sofaua: ţi-o dăruiesc. Uite oglinda, în care ai să te găteşti. În farfuria de porţelană cu

două vişine de zmalţ, vei avea un izvor de apă pentru guriţa ta, ca o foaie de garoafă palidă şi roză. Copiii ţi-o vor umple în fiecare zi cu doniţa lor de cristal. Uite şi copiii...

— Miau! răspunde pisica, miau!

Blana-i de lutră se desface de-a lungul şi, începînd cu tîmpla şi sfîrşind cu sfîrcul cozii, trece de cîteva ori şi se întoarce, frecîndu-se caldă de picioarele copiilor, goale pînă la genunchi.

Baruţu, care n-a mai văzut pisică, e mişcat adînc, şi Miţura, care a mai văzut pisicile pestriţe, e impresionată de culoarea ei negru-n negru, de mînuşile de velur ale labelor, moi ca nişte pensule de pictură. Bunica ştie mai multe lucruri adevărate ca noi, şi tîlmăceşte pisica şi culoarea ei, purtătoare de noroc.

Pisica nu a mai plecat. Pe o perină uşoară, de mătase, ca o umbră cu broderii de fir, ea doarme zi şi noapte, ca şi cum trebuie să se odihnească toată viaţa de grelele corvezi, pe care le-ar fi îndurat din răsputeri într-altă existenţă. Şi pentru că noi muncim fără nici răgaz, ne bucurăm că putem adăposti idolul inefabil al repaosului şi al lenei surîzătoare, în gospodăria noastră de unelte. Camera unde doarme pisica ne-am împodobit-o cu moaştele noastre de preţ: candela, cărţile, icoanele, amintirile de la bătrîni, ceasornicul cu bătaia rară, de dom, preşurile de lînă tărcată, ca nişte drumuri scurte, boite cu soare. Un ciucure de borangic al şervetului mesii gîdîlă urechea pisicii, oprită ca un fluture negru pe tîmpla ei cu mustăţi.

— De ce face aşa pisica?

— Toarce ca fusul şi ca marea, cîntă ca vîntul, şuieră ca grîul. Aşa boceşte pădurea, aşa curge apa, aşa geme salcia şi bombăne furtuna. În somnul ei, cu auzul la pămînt, mîţa ascultă lăuta lumii, care cîntă pretutindeni, în cele de sus şi-n cele de jos, în prăpastie şi-n piscuri şi-n creasta Tăriei, şi visul ei se aude ca un ecou al murmùrilor din ţărînă şi ape...

CUTÌA CU VIEŢI

În aşteptarea tînărului obţinut la borcan, fabricăm pui de găină la cloşca de petrol. Hotărîrea zămislirii artificiale a vieţii adevărate a fost luată cu răzgîndiri şi sfială, scîrbită de actul amestecului voinţei în tainele mascate. O carte de ştiinţă antipatică ne-a dat amănuntele pe termometru şi ornic şi tehnica gramaticală a clocitului numerotat în rînduri şi compartimente.

Aveam impresia, dinaintea învinovăţirilor naturii, că săvîrşim o ticăloşie încurajată de bibliografia internaţională şi de bilanţurile dezgustătoare, în vagoane şi miliarde, ale unui continent motorizat, şi, cu toate că trei sferturi din creaţia unui pui de găină aparţin puterilor iresponsabile şi fără greş, ni se părea că nici colaborarea la despuierea principiilor de-o coajă hermetică şi delicată nu poate să fie permisă. Gestaţia trebuie să înceapă cu clasarea ouălor într-un sertar contabilizat şi cu o flacără de chibrit, mutată pe un fitil. În duhoarea fumului de gaz trebuie să se întrupeze eternitatea în provizoriu şi subtil. De cîte ori am atins lada cu o sută de vieţi trezite prin maşinaţii şi tertipuri, am avut emoţia călugărului care şterge altarul de praf şi loveşte cu încheietura degetului chivotul cu carate de pîine sfinţită. Nu se ştie ce se petrece înlăuntru... Mai bine stăm nemişcaţi, pentru a nu turbura, din întîmplare, un echilibru plăpînd...

Sentimentului nostru rafinat îi corespundeau integral îndoielile jignite ale omului din curte, greoi în gîndire și muncă, însă gingàș înlăuntrul lui, ca și oul. El trecea încruntat pe lîngă mașină și fericit în speranța că va primi ordinul să ia lada americană în brațe și să dea fuga cu ea la gunoi.

— S-a stricat lumea de tot, zicea Axinte, cocoană. Vine Antihîrțul.

Omul urà din instinct obiectele de cauciuc, țevile, roțile dințate, motorul și toată lumina artificială, mînat ca un vultùr și întors ca un urs între noimele soarelui și rînduiala întunericului opac, — și așteptînd la capătul tuturor răbdărilor lui, ofensat de viața superficială a omului, ieftin sufletește și prea puțin întristat ca să se refuze plăcerilor hoinărelii, răzbunarea neomesianică a lui Antihîrț. Cînd a intrat clocitoarea în gospodărie, el a și crezut momentul biblic sosit și a cerut să facă baie, ca să nu-l găsească trîmbițile murdar.

Au trecut cincisprezece zile fără alt eveniment decît întoarcerea şi aerisirea ouălor şi adăparea lămpii cu combustibil. Văzînd că maşina nu scoate puii într-o singură zi, cum era temerea lui mistică, şi că se adaptează la programul obişnuit al cloştii, trebuindu-i şi ei douăzeci şi una de zile, Axinte a găsit în această întîrziere o compensaţie morală concretă, afirmînd că «nemţii» n-au făcut gaură în cer, imitînd cu o instalaţie pretenţioasă, însoţită de un volum ilustrat, moravurile din coteţ ale găinii. El se îngrozea că naşterea ar putea să fie instantanee, ca pornirea unui automobil, care ajunge de o mie de ori mai repede decît calul şi fuge ca glonţul.

— M-am mai liniştit, zise plugarul, dar tot îmi vine, cînd o văz nemişcată, pătrată, cu sticlă şi rînjită, să-i dau un topor.

— Mi se pare că o să-i dăm amîndoi un topor şandramalei, Axinte. Să mai stăm, să vedem ce iese. Poţi să ştii?

DUMINICĂ

Fiecare mîţă, cîine şi pasăre din ogradă are dreptul la o biografie şi la un necrolog. Persoanele necuvîntătoare participă la istoria universală a gospodăriei cuvîntătorului cu slove şi la poezia vieţii urzită pe un petic de grădină, din bucurii delicate şi întristări. A murit un cîine, a murit pisica albă, o vrabie a căzut din streaşina casei, încercîndu-şi àripa plăpîndă în văzduh, ca înnotătorul hotărît să înfrunte oceanul cu pieptul. Porumbielul şchiop, vindecat cu chirurgia domestică, în zbenghiuri de aur violet, presărate pe fulgi, pribeag, înfrînt, aruncat de o furtună între coteţe, a fost primit de semenii lui samariteni ca un strein bătut de năpastă. E fetiţă. Iată cloşca mare, urmată de o caravană de borangicuri şi gheme cu cioc: merge la pas, cu un pui în spinare, ca o cămilă, mînată de un beduin minuscul, alb, aşezat pe cocoaşe.

Din pliscul unei zburătoare a căzut miracolul egipţian al unui scarabeu verde metalic, o bijuterie de zmarald. E cea mai neaşteptată frumuseţe exotică, adusă poate de un curent din sud, de pe la Memfis, tocmai pînă în grădina noastră. Uneori ţi se pare, cînd se încurcă vînturile deasupra caişilor cu portocale imitate, aninate prin frunză, că aroma uscată a pămîntului de Bărăgan se împînzeşte cu parfumele Arabiei şi Smirnei şi cu şoaptele de noapte ale marelui Sfinx.

Ghionoaia cu zborul scurt, pestriț, fuge din pom în pom, și, agățată vertical pe trunchiuri, ca o scoabă, ciocăne coaja după gîze, mutîndu-se-n sus ca un atlet de o șchioapă pe prăjină. Dintr-un zarzăr răspunde și întreabă părechea ei, ghionoiul, soțul de toată vara și de toată iarna al căsniciei dintr-o scorbură de undeva.

Un păianjen nu poate să iasă dintr-o apă: trebuie ajutat să scape. A scăpat. I se cade... Confratele își scoate din suflet mătasa, pe care se ridică peste sine, peste făptura lui de pămîntean. Un vîrtej de epistole albe vine din cer: tot porumbieii, — și dedesubtul lor, stîrnite de o legănare, se-apropie de crini, dezlipite, timbrele în stol ale plicurilor trimise mînăstirilor de albine de Cel-de-Sus: fluturii, — ștampilați cu vărgătura neagră. Unul e albastru.

Umbra foilor de nuc aduce a miros de tămîie, și-n vișinii negri au mai rămas cîțiva cercei atîrnați, cu boaba șlefuită, de rubin.

Îl vezi cum sare ăla? Pune mîna pe bondoc! Te-a păcălit greierele pătrat. Uite-l, te așteaptă mai încolo. Vrea să se joace cu tine.

Da, e-adevărat, e ora de-nserat. Cîte una, ies cucuvăile gingașe din firidele coșurilor de fum. E o familie de cinci, — s-au înmulțit și încep să ne cunoască și copiii lor: niște pisici cu capul turtit ca niște călugărițe cu comănac, cu ochii galbeni, cu aripi grele de catifea, cu zborul molcom și pitit.

Evenimentul zilei e puiul de găină orfan. Născîndu-se negricios ca un harap, de altă seminție, maică-sa nu a vrut să-l primească. Lui nu i-a fost încuviințat adăpostul aripilor ei calde, ocrotitoare. Încercînd să se cuibărească laolaltă cu frații lui, a fost alungat de cîteva ori din cetate, și sta, singuratec și rătăcit, lîngă o mătură care nu l-a refuzat.

— Nu e nimic! a strigat Paraschiva.

L-a luat de jos și l-a pus în sîn. Nu mai piuie și se simte bine lîngă țîța rotundă, din care au supt altădată și puii ei omenești.

Vorbiți mai încet, că puiul doarme, cu capul culcat pe dantelă...

ANGHELACHE

De două ori pe an, cîinele, scos din artificialitatea civilizației, trebuia izolat cu cățeaua într-o insulă a naturii. Aveam o insulă pentru ei, în apartament, și timp de cincisprezece zile fiara se bucura de drepturile pustietății. O baie caldă și o săpuneală minuțioasă punea capăt sălbăteciei, cîinele nu-și mai aducea aminte nimic, se întorcea la culcușul lui, la farfuria cu apă și vocabularul vieții curente. Indiferent la solidaritatea neamului din care își trăgea coada și lătrătura, el sfida din fereastră, ocrotit de geamuri, pe fox, pe setter și pe dulăul cioban. Educația formelor îl făcea agresiv cu picioarele goale și cu fustele crețe ale servitoarelor, încheiate sus, ca la păpuși, aproape de sîni, și, conrupt ca un noctambul îmbătrînit între cabinele artistelor și șampania localului internațional, el știa să aleagă între mătase și stambă. Cucoanele fardate, cu vîrful piciorului încălecat peste genunchi, strîns în pielea fină a unui pantof adînc la scobitura tălpii, îi plăceau ca unui amorez uman. Permițîndu-și tot ce acestuia îi era public interzis: mirosirea îndelungată a ciorapului rotunjit pe gambe, cercetarea leneșă a volanelor de tafta, ochiade adînci și profunde îmbătări ale căutăturii, cîinele se învecina sufletește cu ghitaristul.

O fată neagră i-a dat numele curios de Anghelache, și cîinele a rămas identificat cu acest pseudonim de fantezie. El răspundea cu gudurelele

obişnuite, ridicîndu-şi botul cîrn în văzduh şi cîrîind ca o cioară şi ca un păun.

Niciodată Anghelache n-a cîntat ca aseară, după zece zile de flirt, de astă dată inutil. Insula din dosul uşii ajunsese o celulă de tortură. Căţeaua s-a opus cu mîrîitul, cu labele şi colţii, înverşunatelor lui repetate impetuozităţi. De cîteva ori a trebuit să intervenim, de teamă ca unul din partenerii idilei să nu fie mîncat: lupte demne de pana de vultùr şi de cerneala de granit a lui Homer, se isprăveau îndărătul uşii. Cîinele, pironit şi amoros intimidat subt laba puternică a căţelei, pusă pe pieptul lui ca un pumn, era muşcat de maxilarele ei, deschise ca un cleşte cu măsele.

Aseară, Anghelache a sărit sprinten pe mese, pe scaune, pe canapele, de la unele la altele şi înnapoi, povestind înflăcărat o situaţie nouă. O agerime suspectă îi întinerea făptura uzată de vîrstă, şi o scăpărare de aramă i se ivea în ochii catifelaţi şi melancolici. El a vorbit aseară cu toată lumea din casă şi cu fiecare deosebit, împiedicîndu-ne să citim, să fumăm, să tricotăm, şi limbajul lui avea silabe necunoscute şi articulări transcendentale. A doua zi de dimineaţă a vărsat de cîteva ori şi, titubînd, s-a apropiat. Ridicîndu-l în braţe, şi-a pus, ostenit, capul pe umărul meu, cu o încredere de mare suferinţă. L-am strîns puţin la piept şi a oftat. Nu era suspinul lui de mai nainte, era un oftat de copil rănit. El a primit să rămîie pe canapeaua jocurilor din trecut, obedient, supus ca un bolnav adevărat şi convins.

Toată ziua de marţi a băut apă şi a vărsat-o. După o încruntătură de prunc supărat şi care venea bine frunţii mari, boltită peste o gaură a rădăcinii nasului şi păzită de fluturii mari ai urechilor negre, cu ciucuri, privirea lui căpătă o strălucire cleioasă.

Am telefonat veterinarului nostru, descriindu-i bolnavul, atins, după părerea lui, de tifos canin, totdeauna mortal. Rețetele telefonate au fost executate numaidecît. Apă cloroformată, picături de iod, fricțiuni. Trebuia administrată o injecție de ser artificial cu adrenalină.

Ca niciodată, zgomotul torentului de apă caldă, din aparatul de baie, nu l-a impresionat. Nesimțire manifestă. Fricții cu alcool i-au lăsat carnea nepăsătoare. Repetată, soluția cloroformată a fost aruncată înnapoi. Toate apele curate și medicale au fost înghițite și aruncate. S-a sculat din așternut în două picioare, împins ca de un resort brusc. Diagnosticul veterinarului: colici. Înfierbîntat în culcuș, Anghelache căuta răceala cimentului din baie; i-am înfășurat pîntecul într-o ștofă de lînă, înseilată pe spinare. Anghelache nu-și mai ridicase de două zile piciorul. De două ori a căzut pe o latură a corpului. În cîteva ceasuri s-a subțiat la sfert. Injecția de dimineață, împunsă de trei ori cu seringa, nu mai găsește corp în schelet.

M-am întors într-adins acasă tîrziu. Pe masă, medicamente noi și un clistir: două spălături cu permanganat. Mîngîi fruntea lui cuminte și o așez în podul palmii. Părea că adoarme, învelit cu cearșaful. Uneori se ridica pe coate și tremura. Era mulțumit cînd își simțea obrazul culcat în mîna mea. I s-au crispat labele strînse: erau rigide și reci.

În genunchi lîngă el, i-am ținut mîna subt cap o jumătate de oră. S-a sculat. A făcut doi pași. A căzut. L-am dus la loc. Picioarele dinapoi avură un cutremur. Botul aluneca lent în palma mea. Ochii, privindu-mă. nu mă vedeau. I se porniră umerii să se miște singuri, dezlegați de trup. I se deschise mută gura de două ori, ca să spuie ceva. Mîna mi-a stat cum a dorit el, lîngă botul lui negru, lîngă sufletul lui. Sfîrșit de floare istovită.

Am venit de la înmormîntarea lui, petrecută în ramurile dese ale grădinii.

Un om a săpat, pe întuneric, o groapă adîncă, în care am pus lada cu Anghelache... Au fost de față trei copii, unul cu cazmaua, unul cu o velînță şi altul cu brațele goale, — şi nu se vedea nimeni unul cu altul...

M-AŞ RUGA...

M-aş ruga tare de voi, bineînţeles, să-mi spuneţi cîte ceva. Dacă mi-ar spune fiecare ceva, capra niţel, picherea niţel, şi niţel turturica, şi tot atît şi cîinele şi brotacul, nu aş mai ieşi din domesticitatea ogradei ca să aflu şi să mă instruiesc. Pentru că nu cred să ştie ìbisul mai mult decît răţuşca mea din copaie, care se bălăceşte şi rîde. Uite barza: se ridică din turla casei ca un plocat cu ciucurii de ibrişim şi purcede la baltă, după ce s-a strîns ca o umbrelă japoneză. Maşina ciocului ei pentru desfăcut pe dinăuntru degetele de la mînuşile de bal se duce să lăbărţeze şerpii din mostişte, — şi n-are mai multă unsoare în punctul unde scîrţîie foarfeca portocalie decît vrea creierul ei să-i dea, întocmai ca o pompă turtită, cu ulei, la cuiul plăselei.

Şi mi-ar mai povesti şi cărăbuşul hilar şi fioros cu cornul lui de rinocer, dat pe spate ca să nu poată împunge, cîte ceva. N-am să întreb chiar privighetoarea, a căreia perlă din guşă trece atît de rar prin pomii noştri, nici cucul, tîrgoveţ de abecedar. Pot să stau de vorbă, cîte un crîmpei, cu bufniţa şi cucuvaia, care vin adeseori la fereastra de răsărit, a icoanei de argint şi de foc. Cucuvaia trebuie să ştie ceva mai mult, avînd răgazul să iscodească şi întuneric de turlă.

Dar tot ce ştie, fieştecare ţine pentru el, păcatul de moarte al vieţii fiind limbuţia şi trăncăneala.

Bunul Dumnezeu le-a pus un ac în gură și un cui în gîtlej. Aș vrea să se destăinuiască miresmele și semințele. Un cuvînt de ici, altul de còlo, m-ar învăța, și poate că aș căpăta o pricepere sau un soi.

Nu este permis! Dumnezeu, cînd era să țipe pasările și jivinile emoționate dinaintea peizajelor lui, le-a prins de ciocuri și de bot și le-a strîns și le-a spus, cu degetul pe buze, ceva. Ziduri, ziduri, ziduri! De la ins la ins, păretele mai plesnește, și sunetul odăilor închise poate tremura în dunga luminii: între neamuri încelulate, zidurile sînt groase pînă la cer. Nici în vîrfuri, nici în rădăcini! un trunchi și un copac, o tulpină și o floare, un om...

Odaia mea goală a fost clădită într-un turn, și pe geamul ei din dreptul soarelui stă lipit, pentru îngeri, un bilet de închiriat. Pămîntenii nu se mută atît de sus, chiriașii suferă de picioare și cord. Odăile noastre umblă goale și după ce s-au pogorît pe scări, între oameni și dobitoace: saloane, firide, temnițe și chilìi.

— De ce ai rîs, Axinte? Că ți-am spus că și găina e o cameră goală? Păi așa e. Ea nu știe totuș că e de închiriat. E gol și Martin măgarul, nu te uita că zbiară: are o gumă. Mai-Marele, știi tu cine, le-a scobit pe toate de miez și le-a umflat cu întuneric. Crezuse întîi să li le lase, dar s-a răzgîndit și a oprit miezurile la el. Bunînțeles, știu ce ai să spui, că din cînd în cînd ia și cîte un sîmbure, și-l pune în bobîrnac și ne lovește-n cap cu o firimitură de aluat. Te uiți și tu în sus, și mă uit și eu în sus. Și nu vedem nimic.

Le-am cerut o firimitură de drojdie, ca să mă dospesc, și nu mi-au dat-o, nici pasărea-paradisului, nici vrabia, nici corbul. Făina se usucă necrescută.

Foaie de măghiran, nici tu nu știi nimic...

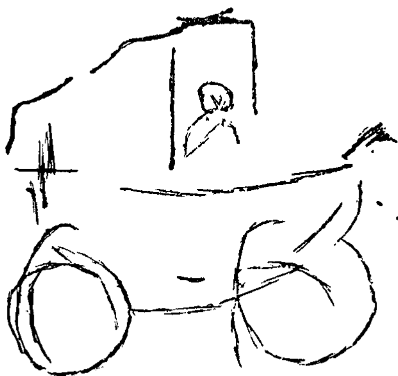
ŞTOFELE

Dacă, migălind printre litere, ouă, flori şi albine, ai descoperi mijloacele de zămislire ale lui Dumnezeu, care, dezgustat de belşuguri, de unanimităţi şi roade, s-a oprit la ziua a şaptea şi a rămas în eternitatea ei, nu ar fi de ajuns să faci numai viaţă brută, ca el, din nimic.

Ai născoci, dacă ai putea, forme monstruos de numeroase, de carne şi de frunză, din nou, trăgînd cu ochiul la albumele în culori, imitînd extravaganţele, reeditînd individualităţile fenomenale, desinate de mîinile lui abstracte şi gîndite din echilibru şi din demenţă. Ai reface taurul şi crocodilul, coarnele şi copitele, dintr-un material adaos la un contur masiv, cu spinarea orizontală, şi le-ai înveli în caşmir. Celuilalt i-ai lipi de-a lungul, din ceafă pînă-n vîrful cozii de şarpe, bucăţi estetice de linoleum, negi şi solzi, şi i-ai construi un bot cu fierăstraie. Ai face pisica de mătase, ca o umbră fără zgomot, şi i-ai izbuti fosforul rece al căutăturii, unghia fină şi încovoierea. Ai nimeri curca, porumbielul şi găina, cîinele, apterixul şi broasca. Şi încă n-ai făcut nimic.

Le-ai pune să umble, fiinţele, şi le-ai trimite în viaţă. Ele nu ar pleca, nu s-ar deosebi, ar trăi laolaltă, încălzindu-se unele pe altele, speriate de lumină,-n spaţiu: menajerie de dobitoace stranii flămînde. Axinte ar trebui să le hrănească şi să inventeze o ciorbă universală pentru toate, servite

de două ori pe zi în troacă și cu găleata. Ai ajunge să faci viață și să recoltezi bălegar. Dinaintea crea⸗ției tale ai fi ca un autor de făpturi din miez de pîine, pe care le⸗ai anima cu degetul, mișcat pe dedesubtul velînței.

Funcționează, exact după scheme, toate apara⸗tele de os și de mușchi. Măduvele sînt la locul lor, hermetic pecetluite în ciolane. Dar te⸗ai oprit la materia materiilor, la sfintele sfintelor. Vietățile tale nu vorbesc. Ai găsit tiparele originale și vopselile, compuse pe cantități cumpănite, de molecule, dar dacă vrei să chemi pisica, vine girafa, și vrînd să ți se culce la picioare cîinele, ți se urcă în pat porcul sălbatec. Între cocor și șobolan nici o diferență. Harpele ar cînta ca fluierele, sau toată natura de jurîmprejur ar sta mută. Va să zică, ai fabricat maldăre și cadavre. Aveai nevoie și de o sută de mii de feluri de glasuri, nu numai de o sută de mii de calîpuri de carne.

Hai să ne punem ochelarii, că barba ne-a crescut. Să căutăm cu scara prin rafturi şi dulapuri. Ni s-a uscat limba întorcînd cu degetul foaia şi ne-a venit sîngele în gura înnăsprită şi pe degetul ostenit. Nimeni n-a scris niciodată cartea care îţi trebuie acum.

Şi ne mai lipseşte o carte, cartea de subtilităţi şi daruri imprecise, după care ar trebui să punem în vieţile ieşite din mîinile tale nedesluşitul şi ceva inconsistent. Un instinct deosebit de fiecare vietate, de fiecare iarbă, dar un instinct de specie, care să facă gol total în teritoriul speciei şi să o pornească grămadă şi precis, într-o unică destinare; siguranţa stăpînirii şi a luptei a toată specia, concepută în unicitatea ei fracţionară.

— Auzişi cum se face lumea, Axinte? — Da, ai amestecat bine. Două apă şi una tărîţe, şi la urmă sare, un pumn.

RÎMA

Găina bine informată se ține după săpători, atentă la lopeți. Broboada de dantelă albă, picioarele palide, indică neamul de civilizație trăită. Părintele ei cu barbetele grele și cu coiful înflăcărat, covîrșit de prestigiile variate ale căutăturii, ale pintenului iconografic și ale odăjdiilor aurii, e un armăsar britanic autentic, transportat de pe Tamisa la Argeș, în avion. Scoborît din văzduhul continentului între sulfină și pelin, el a primit diferența climatului și a longitudinei, cu camaraderie. Primul lui act în patria nouă, pe cînd mai murmurau motoarele înfierbîntate, a fost galant. Darnică de sine și blajină, cumătra comunală s-a lăsat la pămînt, de cum l-a zărit, consimțitoare. Scuturîndu-se bucuroasă de un contact heraldic și instantaneu, ea dete numaidecît fuga după un greiere negru, al căruia gust aspru s-a încrucișat, în personalitatea gospodărească, fericit, cu savoarea colonizatoare a Nordului, stăpîn pe insule și Ecuator.

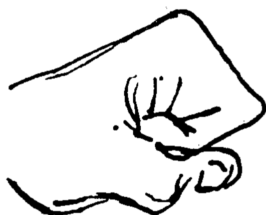
Lopata scoate rîmele pămîntului pe brazde. Ca o creație nouă, începută de la anatomia inferioară, elasticul subteran pregătește un Adam viitor, de complectat în veacul ce vine. Lacomă și voluptuoasă, găina l-a înghițit.

— Cum nu-i e milă, domnule? întreabă Axinte. Ne purtăm noi cu găinile cum se poartă găinile cu viermii? Cînd vrem să tăiem un pui, plînge și nu ne lasă domnișoara. . .

— Dumnezeu a zis, Axinte, să nu-ţi fie milă de făpturile fără oase, lipicioase şi moi.

— Vreo sămînţă de şarpe, domnule?... gîndesc.

— Ţi-ai găsit!... Nişte bale şi nişte scuipat cu piele.

VOCI

Ca să audă clopotele, care au murit în clopotnițe și în turle și nu mai supără somnul de lumina zilei al cucuvăii și liliecilor, lipiți cu pielea arìpilor de bolți, ascultătorul de pe vremuri, de cîntece de bronz duminicale, și-a cumpărat un gramofon. Marea voce a corurilor de metal, tremurătoare, se naște din cauciucul ebonitei și din zgîrîitură.

Arama face gălăgie la treizeci de metri deasupra asfaltului, și înnainte cu ani de zile de-a se organiza bășica de automobil și trompeta, pusă în stare de guiț cu ajutorul electricității de la motor, a murit și toaca. Pe la 4 după amiază, venea din biserica mahalalei cupletul mărunt, bătut într-o șină cu două chei, al vecerniei. Fraged și vioi, chiotul ciugulit în fier, al ceasului de rugăciune, era un derivativ; industria și comerțul primeau din aerul cerului o vizită muzicală, decorativă pentru auz, și nu-i sta rău perdelei de azur, din lumina caniculară, tighelul firimițat în arabescuri ale opalului din crepuscùl.

Iar către seară, în liniștea apusului, se auzea și trîmbița soldaților, repercutată în patru orizonturi așternute de culcare. Era pe vremea cînd Roty schițà cu o pensulă gînditoare neuitatul lui *Angelus*, în cîmp, unde ajungea chemarea clopotului din cătun, de departe, și cei doi plugari, soțul și femeia, îl ascultau în picioare, cu capul plecat.

Două muzici care nu se mai aud. Biserica tace şi cazarma e mută. Cine s-a supărat atît de tare şi a fost atît de puternic şi de nesimţitor, ca să oprească de două ori pe zi răscolirile de suflet ale omului, trezit în ureche?

A! bine-ai sosit, motocicletă. Lipsea cîntecul tău. Tu ştii să urli ca o uzină şi să tragi cu zece pistoale, din neruşinatul tău evacuator de gaze, întors cu exploziile către public. Iată-l cum fuge domnul cu bască, stînd călare pe vine şi lansînd artificii de mai jos de proeminenţele unui pantalon întins. La vecernie, la liturghie pocneşte auspuful cu dejecţii de fum. A trecut vreme de cînd paracliserul cocoşat, cu ţăcălie roşie, suia treptele învîrtite ale clopotniţei, răscăcărat ca un broscoi, pînă la toacă şi clopot. Funiile atîrnă din toarte, ca nişte şerpi spînzuraţi. Cîntă alte unelte, tramvaiul, automobilele, camionul de cinci tone şi autobuzul. Cîntă filmul şi rotativa, ca un mîrîit al pămîntului.

Cînd a venit vîntul, clopotele au pornit singure, bătute din dungă... Cine trage clopotele în furtună? întreabă paznicii mormîntului închis, şi s-a aflat că-n ziua aceea le-a tras Dumnezeu, pentru vecernia vijeliilor sale.

Dar dacă ziua nu mai vorbeşte vocea bronzului la nici un timp, noaptea n-a uitat să cînte cocoşul. De trei ori, întocmai ca în ceasul lepădării lui Petru, de două mii de ani, trezit din somn, el strigă înnălţimilor: cucurigu! Pe tot întinsul ţării, din mare la munţi, izbucneşte trîmbiţa cu àripi şi creastă. Ce-i face pe aceşti întîrziaţi să cînte în acelaş timp, ei care, de cîte ori se întîlnesc, duelează ca nişte muşchetari jigniţi? Bezna, somnul prea lung, sau vreo chemare de sus? Cocoşii albi, ieşiţi din găoci, acum patru luni, sînt în rîndul cîntăreţilor unei datini, păstrată din eternitate.

În noaptea de-acum, au stat glasurile mecanice, adormite în țevi și motoare, și au stat și viorile oamenilor triști, mințiți la viață cu vin și romanțe. Vremile foarte vechi s-au întors, așa cum au stăpînit începuturile lumii, în troscot și bălării. Buruiana încîlcită cu întuneric a fost tovarășa mută, cu broaștele mute, care umblă pămîntul pe brînci, a suferințelor pămîntului. Fă-ți urechea subtilă și prinde vocile mici din bozii și mătrăgune, tictacul ierbii, șoapta de carte răsfoită încet a lipanului, mișcarea de la sine a lobodei și a urzicii, martorele biruitoare ale tuturor cetăților și împărățiilor strălucite, căzute dedesubtul rădăcinii lor.

Vocea celui care vorbește în tine ai voi s-o cunoști. Un glas fără sunet și-a putut alege cuibul în sufletul tău, în care intră toate vietățile lipsite de dimensiune, ca într-o pustietate deschisă pe deasupra. E teritoriul umbrei mici și al umbrei mari. Cînd corpurile trec și se topesc, le rămîne umbra, ca un suspin, refugiată în teritoriul insulei din oceanul uscat.

LĂPTĂRUŞ

Casa familiei era clădită, ca un schit, în fundul unei grădini de pomi, cu cîţiva stupi risipiţi în livadă. Un drum interior, de crîşmărese, cu floarea de douăsprezece culori, croită din postav vegetal, ducea, printre boancele portocalii şi garduri de zăbrele, de la poarta mare pînă la porţile mici. Ca să fie deschise, trebuia tras clopotul din stîlp, aşteptat lătratul cîinilor, glasul din pridvor: « Cine-i acolo? » şi momîia lui Petre, şchiopătată de lene, cu cazmaua pe umăr şi bombănind de un necaz inexplicabil şi permanent. Gura lui Petre, născută strîmbă, mesteca toată vremea şi rîdea fără socoteală.

Cineva sunase odată la stîlp, acum vreo zece ani, de dimineaţă, o jumătate de ceas. Petre era în serviciul gospodăriei de mult: sta ce sta, cerea dreptul lui şi pleca. Se întorcea după un timp, zdrenţuros şi murdar, afirmînd: « M-am învăţat cu dumneavoastră şi nu mai am rost nicăieri ». — « Bine, Petre », era răspunsul, şi numaidecît îi părea şi rău că s-a întors. « Dacă te căieşti, du-te cu Dumnezeu şi te-i mai întoarce altă dată », şi iarăş nu-i mai părea rău cîteva minute.

Îl ţinea pe om la poartă pentru că era cu căciulă. Sunase un sătean cu o găleată mică, un începător în meseria de lăptar. Săteanul îşi cumpărase

o vacă şi căuta, stîngaci, muşterii. Intra întîia oară cu marfă în Bucureşti şi venea de la doisprezece kilometri pe jos, visînd un faeton, un cal vioi şi o baterie de găleţi licăritoare.

— Faceţi-mi safteaua... N-am mai vîndut la nimeni pînă azi...

Sfiiala lui ne-a plăcut, şi nu puteam să nu-l ajutăm să calce cu dreptul.

— Dacă ne aduci lapte bun, te faci lăptarul nostru şi vii în toate zilele... Zici că eşti om sărac şi că ai doi copii — să-ţi trăiască! Te-ai gîndit bine să-ţi faci un venit. Dacă eşti om cinstit, ţi-ai ales o meserie bănoasă.

Omul îşi începea negustoria cu un surîs, arătîndu-şi de subt mustaţă un rînd de dinţi frumoşi, ascunşi de buzele fine.

— O să vedeţi!

Vedeam întîi un gospodar îngrijit. Cămaşa-i albă, cu gulerul prins într-un nasture roşu de sticlă, îmbrăcămintea curată, din ţesătură de casă, ciorapii de lînă întinşi subt genunchi, bocancii bine încălţaţi, căciula nouă. Lăptarul nu mai era un om sărac, dacă avea mîinile şi deşteptăciunea dibace.

— Cît îţi dă vaca pe zi?... Avem şi noi o vacă, năzuroasă ca o cucoană. O ţinem de patru ani, şi nu dă nimic. E prea buiacă...

— Vreo zece chile...

Asta făcea tocmai o sută de lei, pe care îi mînca pe jumătate vaca. Ce mai rămînea pentru osteneală?

— Mi-e destul, spuse lăptarul. Dacă dă Dumnezeu să-l vînd pe tot, sînt mulţumit.

Vedeam şi noi un om mulţumit cu puţin, şi asta ni l-a făcut şi mai simpatic.

— Ştii ce? Lasă-ne azi cinci litri, că mai punem şi la prins.

Surîsul frumos al lăptarului se mai ivi o dată. Petre, ca să se afle în treabă de-a surda, se uita la el.

— Te învăţ şi eu ceva, spuse Petre. Să faci dintr-o vadră două. Ai grije să treci pe la fîntînă...

Lăptarul se roşi posomorît. I se cuvenea o compensaţie sufletească.

— Nu te supăra, Lăptăruş, zise gospodina, găsindu-i numele potrivit, care i-a şi rămas. Băiatul vrea să glumească... De ce nu-ţi tace gura, Petre? Aş vrea să-ţi umble mai bine mîinile decît ea. Ia să vedem, cînd ai să mai pleci o dată de la noi, o să fii în stare să-ţi cumperi şi tu o vacă şi să te duci şi să te întorci în fiecare zi cincisprezece kilometri, cu noaptea-n cap la tîrg?... Slujeşte de zece ani la noi, are tot ce-i trebuie şi nu şi-a pus deoparte un ban...

Lăptăruş zîmbi, bucuros că se vedea preţuit.

După două săptămîni, a venit cu lapte nevasta lui Lăptăruş, legată la cap cu basmà neagră, în papuci cu niţel toc şi îmbrăcată cu simplicitatea femeii simţite. Toate pînzele şi hainele de pe ea erau ţesute de mîinile ei nervoase. Era o femeie sprintenă, pieptănată cu cărarea pe mijlocul creştetului, şi părul avea luciul spălatului des. Bărbia osoasă, gura strînsă şi chipul tras dovedeau, ca şi trupul, zvelt în fustă, rasa bună. Nevastă-mea s-a uitat la gleznele subţiri...

— Ce neam frumos de oameni sînt sătenii noştri, mi-a şoptit nevasta.

— Repeţi ce ţi-am spus cînd te-am luat pe tine...

Trecuseră peste căsnicia noastră douăzeci de ani, din treizeci şi doi cîţi s-au făcut, şi harnica mea ţărancă de odinioară, din Costîna, subţire pe vremea ceea ca o helge, dedesubtul brîului încins pe şolduri, a mai crescut.

— Lăptăruşii noştri au şi ceva sînge răzleţ. Mi-a spus el că sînt Pavlicheni... Nu-ţi zbîrci nasul de atîta lucru... Ai făcut şi tu ce se cheamă

o eroare științifică... Atîta pagubă... Rasa nu-i totdeauna pe neam, ci de multe ori după om. Și pe la voi, răzeșii, e cam așa. Numai că voi, ai naibii, sînteți toți boieri, despicați ca dintr-o tulpină, ca florile de liliac. Panaș violet lîngă panaș violet...

— Faci atîta vorbă, zise nevasta, de la o « ocă » de lapte. Pe voi, cărturarii ăștia, cum vă pretindeți, v-a stricat învățătura...

Adevărat. Pentru că a crezut că ar fi jignit în mine o diplomă, și ca și cum m-aș fi supărat vreodată pe ea, mi-a pus numaidecît o pupătură la ureche... Asta face orișicînd bine, chiar în bucătărie și chiar după douăzeci, și mai tîrziu, după treizeci de ani de căsnicie. Înseamnează că ți-a rămas nevasta tînără și voioasă și că te iubește... Copiii aveau numai cinci și patru ani. Erau de față, cîrni amîndoi, au rîs cu poftă și au cerut să fie sărutați și ei.

— În casa asta nu mai poți face nimic, zise nevasta, îmbucînd din obrajii lor, cam de pe subt bărbie.

După cîteva luni, Lăptăruș a mai cumpărat o vacă și i-am dăruit și noi vaca noastră, pe care o căpătasem și noi. Lui Lăptăruș nu i-a venit să creadă, văzînd ieșind din grajd pe Joița. Se mira că nu se mai isprăvește, de lungă ce era.

— Dar te jur pe ce-ai mai drag, să nu o vinzi niciodată, să nu o înstrăinezi. E de la noi de-acasă, zise gospodina cu patriotism regional și parcă Joița noastră ar fi făcut parte, într-adevăr, pentru toată lumea, din familie, ca pentru noi.

Vaca venise de pe la Rădăuți, din vacile unchiului Burdea, care ne-a trimis-o, odată, de Paști, cea mai chipeșă din vitele lui, fără să știe că-i seacă laptele pe drum. Mai avusesem din partea locului și un voinic de taur, pe care nu l-am putut stăpîni

multă vreme. Nu putea să sufere cioarecii ardeleneşti, strînşi pe pulpele dindărăt, mai ales cînd pulpele erau prea lătăreţe. Pe un ungurean, pe care îl cam ghicise, rumen şi bine îndesat, din gospodărie, l-a luat într-o bună zi în braţele coarnelor, cu fruntea, de subt şezut, şi l-a mutat peste uluci, la un vecin.

Pe furiş, Bombeş da în taur cu latul lopeţii de băligar, şi nici Joiţa nu-i recunoştea autoritatea, încredinţată că trebuia dispreţuit. Lua în zeflemea tot ce voia să facă, scrutat de căutătura taurului cruntă. Ea se apăra de poruncile lui Bombeş, cu cornul. Cînd îi punea, pe înghesuite, ghiontul în şale, Joiţa îl zvîrlea cu copita de dindărăt, şi l-am găsit pe Bombeş, odată, la un muget de chemare al vacii, luptîndu-se într-o putină, din care nu mai putea să iasă, cu picioarele şi braţele afară şi zgîit. A fost nevoie de toată familia ca să fie zmuls jerpelit din doage.

— Nu vrea să se lase să o ţesăl, se văieta Bombeş, frecîndu-se cam peste tot.

— Ia te uită cum se lasă la mine, răspundea gospodina. — Subt peria de sîrmă, Joiţa se încovoia ca o pisică, arătînd unde trebuia scărpinată mai mult. — Mai bine primeneşte ieslea, că pute.

Apropiindu-se cu furca de vacă, Bombeş a mai primit un vîrf de corn în burtă.

— Ce ţi-a făcut, Joiţa mamii? Spune-i mamii ce ţi-a făcut.

Vaca şi-a ridicat grumazul, a mugit şi a spus.

— Asta nu mai e vacă, e dracul, cocoană... Vorbeşte ca un om. Eu nu mai stau, mă duc, că şi-au pus amîndoi de gînd să mă deznoade.

Bombeş se ferea de ochii taurului, care, înţelegînd situaţia, îl încremenea cu o sumbră căutătură hotărît.

Plin de rotunzimi peste tot, sănătos ca o buturugă şi trîntor, pe cît îi plezneau bucile, la pleoape, de

rumeneală, Bombeș rîvnea la uniforma cătăniei, convins că nu o să aibă de făcut nimic și că o să dea din trîmbiță toată ziua.

Pe taur, botezat Bourul, îl dăruisem, tot cu jurămînt, unui vardist, care s-a retras cu el acasă, prin văile Buzăului, de unde ne-a scris ani de zile că taurul îl procopsește. Se făcuse mirele ținutului, și țăranii se cinsteau să și-l încuscrească.

Cu Lăptăruș, Joița s-a dus parcă l-ar fi cunoscut de cînd era vițică. Numai din poartă și-a întors o dată capul, drept urare: « Să vă găsesc sănătoși! », iar noi, familia, i-am trimis cu brațele ridicate, ca după un tren, salutări. În mîinile lui Lăptăruș, Joița s-a hotărît să se și mulgă.

— E simțitoare ca vacile armeanului din Zaharești, spunea Paraschiva.

Un mare proprietar armean, din mulți pripășiți prin Bucovina, ajunsese, an de an, cu moșia lui, rășluind grădinile cu plugul, pînă în casele locuitorilor, datori la el cîte un sac de porumb. Ținea patruzeci de vaci și un văcar din sat. Ce-avea omul ăsta, că vacilor le plăcea. În ciuberele grajdiului laptele curgea ca din izvoare. Armeanul făcea unt și brînză și-i creștea necontenit averea. Prost plătit, văcarul Gavrilă a cerut o simbrie mai mare, și armeanul l-a dat afară. Gavrilă și-a mîngîiat vitele, le-a spus ceva de la inimă, vacile l-au simțit că se desparte de ele, și laptele s-a oprit.

Era pe vremea Austriei, și armeanul, bucurîndu-se de trecere mare, din pricina avuției, s-a dus la jandarmerie, plîngîndu-se că Gavrilă le-a furat vacilor laptele și le-a vrăjit. Nemții au rîs de el, armeanul s-a supărat și, în cele din urmă, văzîndu-și cireada zăprită, a trimis să vie Gavrilă și i-a dat de două ori mai mult decît ceruse. Vacile au dat un muget de bună întoarcere și s-au pus iarăș pe lapte. A intrat în staul fluierînd, le-a strigat pe nume. . . Sta de vorbă cu vacile, le

cînta legănat şi le zicea, fiecăreia, « dumneata ». Le răsfăţa lin cu ţăsala, dormea între ele, le spunea poveşti şi, în schimb, vacile îi dădeau tot avutul lor, de mărgăritar. Dacă stăpînul ori vre un argat se întîmpla să intre în staul « stropşindu-se », numaidecît Gavrilă îi alunga. Nu era voie să strige nimeni. Cu vacile lui Gavrilă trebuia să vorbeşti frumos.

Lăptăruş avea, mai tîrziu, douăzeci de vaci şi trei copii. Venea cu faetonul, cu căldările mari, şi ne aducea, nouă, un lapte într-un bidon deosebit, de la aceleaşi ugere în fiecare zi. A cumpărat pămînt, s-a înstărit şi, bunul de el, a crezut că i-am purtat noi noroc. Pusese şi zarzavat şi ducea legume proaspete pe la case. Cu caii şi cu plugul lui da primăvara o arătură şi peticului nostru de cîmp. Nevasta i se făcea tot mai frumoasă, belşugul intrase darnic în bătătura lor, şi Lăptăruşii începuseră să capete o distincţie şi o ţinută pe care o aveau şi în sînge, dar pe care obişnuinţa cu averea le întreieşte.

Odată, Lăptăruş nu a venit patru zile. Venea de zece ani la noi, şi anii noştri de căsnicie crescuseră la treizeci. A cincea zi a intrat în bucătărie, neras şi cu zăbranic la căciulă. Îi murise nevasta...

— Cum se poate?... Nu părea să aibă nimic!... Sărmana femeie!... O femeie aşa de iscusită!... Ce-a avut?

— Ce să aibă? — Diagnosticul ţăranilor e lapidar. — Păcate muiereşti... S-a înnegrit... A luat-o cu frig... Nu ştiu cum s-a spuzit, că ardea ca focul... A cerut să vie preotul, noaptea, să o împărtăşească...

Lăptăruş era ca un stejar prăbuşit. Nevastă-sa îi fixase un ideal de femeie, care nu mai putea să fie repetat. Avea trei copii fără mamă...

— Nu mai există, plîngea Lăptăruş.

O necesitate care vine odată cu averea îl silea să se exprime în limbaj ales.

Cîteva luni l-a ajutat soacra. Nevasta, la 4 dimineaţa, curăţa cu argatul grajdiul, da la porci, mulgea vacile, punea laptele în gărniţile spălate şi lustruite ca oglinda, pe cînd Lăptăruş pregătea meticulos faetonul de plecare, întotdeauna curat, spălat cu apă multă, frecat cu unsoare, primenit cu paie noi.

La un an şi-a luat a doua nevastă.

— Mi-a adus-o tot soacră-mea, că o cunoaşte, spunea Lăptăruş, cu ochii în pămînt. N-am avut ce să fac, despre copìi: unul de paişce, unul de doişce, altul de cinci...

— S-o aduci să o cunosc şi eu, zise gospodina.

Destul de înţolită, dar greoaie, deşi mai tînără, a doua nevastă a lui Lăptăruş nu putea să semene cu cea dintîia. Gospodina i-a dat cîteva sfaturi.

— Vezi dumneata, e vorba de copìi: să-i iubeşti ca pe ai dumitale... Lăptăruş mi-a spus că eşti desfăcută de întîiul bărbat şi că ai şi dumneata un copil, — să-ţi trăiască.

— Era un beţiv... Venea beat şi mă bătea...

— Lăptăruş nu bea. Nu ştie nici să bată. Nu l-am auzit nici iuţindu-se, necum înjurînd. E un om de toată isprava. Îl cunoaştem de zece ani şi îl ìubim. Ai mare grije de copìi, să nu faci între ei deosebire... A fost o nenorocire... Fă-l să uite... Pune bunătate în tot ce faci. Fă-i şi pe copii să uite că au avut o mamă, care a murit...

Ea primea poveţele în silă. Nu o interesau prea mult.

După alte cîteva luni, Lăptăruş nu se mai rădea deloc, îi creştea iarăş barba, dăruită amintirii nevestei. Şi-a pus şi zăbranicul din nou la căciulă. Cămaşa nu-i mai era proaspătă. Hainele-i erau cocoloşite, încălţămintele cojite, faetonul stropit, roţile încărcate cu noroi învechit.

— Vezi de Lăptăruş, i-am şoptit gospodinei. Pare demoralizat. Mai stai cu el de vorbă. Mi se pare că a nimerit-o prost. Se gîndeşte din ce în ce mai mult la nevasta lui adevărată, şi asta înseamnă că începe să moară şi el. O femeie divorţată, care mai are şi un copil, înţelegi... Două Betleeme într-un staul... nu merge...

— Cînd vine mîine dimineaţă lăptarul, să-i spui să mă aştepte, Floareo.

A doua zi, Lăptăruş a fost oprit în bucătărie. Cu un tibişir bont şi ajutat de scoaterea vîrfului limbii, se silea să desineze corect pe latura uşii, în alfabetul clasic al lăptarilor, covrigul care contabilizează litrul şi linia jumătăţii.

— Bună dimineaţa, Lăptăruş...

— Sărut mîna, cucoană...

— Ia stăi colea, jos, şi să bei un ceai, să te încălzeşti!... Să nu mai îmi spui «dacă nu vă deranjez». Vorba asta de ciocoi nu le stă nici cioclovinelor bine... Ai ceva pe inimă, Lăptăruş...

Ochii lui Lăptăruş se umplură de lacrimi... Lăptăruş luase încă de mai demult frica Paraschivii. Ea nimerea uneori atît de exact, că ne zăpăcea şi pe noi instinctul ei de vrăjitoare. Ştia, fără să ştie, lucrurile ascunse, şi le spunea cu inocenţa şi sinceritatea cu care îşi cleatină grîul spicul şi şoptesc frunzele revărsate ale popuşoiului înnalt.

— Hai, Lăptăruş, vorbeşte...

Lăptăruş tăcea, uitîndu-se speriat, ca şobolanul încolţit.

— Nu ştiu să fi avut ceva de tăinuit de dumneavoastră, zise în sfîrşit Lăptăruş, dar din ochii lui îngheţaţi, ca din pleoapele oarbe ale unei statui de bronz, curgeau două rîuri de lacrimi.

— Ai nemulţumiri în căsnicie?...

— Ce să zic, nemulţumiri nu aş prea avea... Îşi vede de treabă, spală, găteşte... Mi se pare, v-am spus că a mai ţinut un bărbat...

— Şi că are un copil de la el...

— O fetiţă...

— Copiii dumitale ţin la ea... ca la o mamă...

— Nu pot să zic că nu ţin... dar ca la o mamă... nu prea... Cei mai mari îşi aduc aminte de Dumitrana... dar cel mic... are cinci ani... Păcatul meu, că îl răsfăţ mai mult, seamănă cu Dumitrana leit...

— Ce să facem cu copiii, dacă nu să-i răsfăţăm? zise Paraschiva.

— Caut să-i fac pe plac, că este mic... ăl de paişce şi ăl de doişce s-au făcut mari şi acum se înţeleg împreună; n-am atîta grije de ei, că se mîngîie unul pe altul... şi se mai duc şi pe la Dumitrana... la cimitir. Dar ăl mic, vedeţi...

— Te temi de cel mai mic şi nu te temi de cei mari...

— Să vedeţi... Nu o ascultă ăsta micu... Se ceartă cu ea...

— Aşa sînt copiii mici... Lăsaţi-l în pace pînă-i vine minte...

— Cum să nu-l las, mînca-l-ar tata?... Nici vorbă că-l las... Dar are nişte vorbe... că te seacă la ficaţi... Parcă nici n-ar fi copil... Şi, vedeţi, asta o îndîrjeşte...

— Ea nu ştie să-l ia cu binişorul?

— Nu zic... e blîndă... dar, să vă spui drept, nu-i ca Dumitrana...

Lacrimile, ce și le oprise pe buzele ochilor, nu și le-a mai putut ține Lăptăruș. Un geamăt viscoli pe subt lacrimile lui.

— E departe, cucoană, departe...

Paraschiva simți că inima lui Lăptăruș nu va mai fi bună de nimic toată ziua și-i păru rău că i-o zgîndărise.

— Ascultă, Lăptăruș, nu e bine să plîngi și să oftezi, că ți se usucă sufletul, și copiii au nevoie de el... Ce-a fost a fost, nu știu de ce a căutat Dumnezeu să vă despărțească, dar bărbatul e bărbat, și gîndește-te înnainte de toate la copii...

— Așa am zis și eu... ce-o vrea Dumnezeu... Dar nu plîng dinaintea lor... mă duc la vite, cînd îmi vine, și-mi dau drumul acolo... Cîteodată, cucoană, trebuie să plîng, nu se mai poate...

— Ești un om bun, Lăptăruș... să-ți ajute Dumnezeu...

Lăptăruș era preocupat de la început de un gînd, care nu se strecurase încă în vorbirea lui cu Paraschiva și care îi da tîrcoale.

După o tăcere, zise:

— Ce m-ar durea mai mult vă spui dumneavoastră... Dacă aș afla că scoate din casă...

Bănuiala că-l fură nevasta nu mai era o bănuială... și a rămas fără răspuns.

— Bietul Lăptăruș! zise nevastă-mea în pauză, ca să umple un gol cu neputință de pardosit cu alte vorbe...

Lăptăruș se apropie, șovăind...

— M-a bătut Dumnezeu, cucoană, dacă vreți să știți... Îndur acum toată pedeapsa.

— Vai de mine, Lăptăruș, dar ce să aibă Dumnezeu cu un om bun ca dumneata? Să-ți iasă asta din cap.

— Tocmai asta îmi intră în cap din ce în ce mai mult... Am jurat... am pus jurămînt... şi nu m-am ţinut...

— Ce ai jurat? Ce jurămînt ai pus?... I-ai jurat Dumitranei că n-ai să te mai însori? — I se părea Paraschivii că judecata lui Lăptăruş se împleticeşte.

— Nu...

Lăptăruş se uita în jos şi nu-şi dezlipea privirea din dalele de piatră ale bucătăriei. Distrat de contrastul regulat al pătratelor negre, împărechiate cu pătratele albe, ca pe o masă de şah, el se ducea cu ochii pe zigzagul geometric pînă la părete şi se întorcea pe rîndul următor. Le număra, fără îndoială, automatic şi absurd... Tăcerea se făcuse lungă... Se auzea tictacul ceasornicului de pe dulapul cu vase, ritmat ca şi mozaicul de plăci, pe care alunecau ochii lui Lăptăruş. Paraschiva nu mai ştia cu ce să o întrerupă.

— Nu aş fi dat-o, zise Lăptăruş, urmînd cu graiul o idee ce-i colinda în gînd. Martor mi-e Dumnezeu...

— Eşti ostenit, Lăptăruş, munceşti prea mult... zise Paraschiva. Ar trebui să te hodineşti...

El îşi continua gîndul, fără să mai audă:

— Nu murise încă, bunînţeles, Dumitrana... Şi poate că nici n-ar fi murit... Nu, n-ar fi murit... De-aia a murit... Ştiu eu bine...

Nemaiavînd cu ce să potolească dospirea, umflată mereu, a sufletului lăptarului, pe care îl socotea ieşit din drumul bunului-simţ şi înnămolit, Paraschiva deretica masa, ca să-l facă să înţeleagă să plece.

— Pe viaţa copiilor mei, cucoană, vă rog să mă iertaţi şi spuneţi-i lui Dumnezeu să nu mă mai pedepsească... Sînt vinovat, dar nu aşa de mult...

Aplecîndu-se pînă la mîna Paraschivei, Lăptăruş începu să i-o sărute, ca pe o icoană, fără să se atingă cu mîinile lui de ea... Paraschiva voi să se tragă îndărăt.

— N-am avut ce face... zise Lăptăruş.

— Lasă, că-mi spui altă dată, Lăptăruş. Du-te, că te aşteaptă muşteriii...

— Zău, să nu apuc ziua de mîine...

Paraschiva credea că Lăptăruş n-are altceva de spus decît să se învîrtească în jurul unui gol, în care căzuse mormîntul Dumitranei.

— Nu înţeleg nimic, îi răspunse Paraschiva.

— Vaca! zise tare Lăptăruş.

Se părea că nebunia lui Lăptăruş a izbucnit întreagă.

— Du-te, omule, că întîrziezi...

— Am dat vaca la măcelar... I se rupseseră două picioare.

— Care vacă?

— Vaca pe care mi-aţi dat-o dumneavoastră... pe care am luat-o cu jurămînt... De-aia a murit Dumitrana...

— Bată-te norocul, Lăptăruş, zise Paraschiva, că tare m-ai speriat! abia aducîndu-şi aminte de Joiţa. Aşa vine vorba, cînd dai un suflet de la casă... Eram sigură că ai vîndut-o de mult...

Trăznit de uimire, Lăptăruş ieşi de-a-ndaratele...

Cuvînt boieresc: Te jură, şi nu-şi mai aduce aminte...

1 OCTOMBRIE 19...

E o dată fără nici o semnificaţie în calendar. Atîta doar că vine popa, cu pieptarul de aur lăsat de-a lungul reverendei pînă la poale, şi botează locuinţa cu aghiasmă, scuturată cu un mănunchi de busuioc. E zîntîi, sărbătoarea sufletului, îndulcit cu o smerenie şi o-nchinăciune, de douăsprezece ori pe an.

Întîiul de azi e totuş o mare sărbătoare a pomilor şi a luminii. Frunzele n-au căzut nici una, şi zîmbeşte fiecare foaie de nuc poleită, suflată cu soare, jumătate soare, jumătate umbră. Florile visează ca-n cele mai curate după-amiezi de iulie, fierbinte şi alb. E un cîntec toată culoarea livezii, ridicată pe ramuri către cer, şi soarelui îi pare bine că limpezeşte zece orizonturi pe rînd, pînă la hotarele cele mai din fund ale lumii.

E vechea toamnă românească, turburată altădată de viscole şi cutremure negre. Ni s-a întors, ca să ne bucure inima îngrijorată, odată cu stolurile de porumbiei aruncaţi în văzduhul albastru. Am rămas cu vrăbiile, cu sticleţii, care-şi sucesc ghiersul pe un fluier de sticlă cu trei atingeri, cu scatiii, cu piţigoii. Dacă ar fi ştiut berzele şi rîndunelele că la întîi octombrie vara se va întoarce exuberantă, binefăcătoare şi senină, ar fi rămas pe clopotniţele noastre şi-n cuiburile de lut, şi le-am vedea în zare, cînd botează popa şi magazia, pe unele înnălţîndu-se leneş, ca nişte

şaluri cu chenare negre, şi pe celelalte săgetînd spaţiul dintre grădini.

— Dacă nici broasca-ţestoasă nu şi-a făcut aşezarea ei de iarnă, să ştii că toamna o să fie lungă, spuse cineva.

Într-adevăr, ciudata făptură, printre plantele cu măciulii galbene şi roşii, e ca o copaie întoarsă, de dedesubtul căreia îşi scoate capul de şarpe spre oameni. Probabil că a-nvăţat să-i cunoască şi că din punctul ei de vedere nu se deosibesc prea mult de ea, împovăraţi de carapacele lor, decît prin lungime.

— Bună dimineaţa, broască-ţestoasă. Ce ascunzi subt dumneata, de stai într-o parte?

Ne gîndeam că ar fi putut să fie nişte pui de-ai ei, născuţi gata îmbrăcaţi, în paltoane încheiate pînă la gît, şi am fi vrut să-i ţinem în mînă şi să-i întoarcem pe faţă şi pe dos.

Broasca sta pe un ou de găină, ouat în buruieni.

— E cinsprezece lei oul! strigă Zamfira.

— Dă-i şi Zamfirii patru ouă, hotărăşte gospodina, şi pofteşte părintele să intre.

Popa se uita, prin zăbrele şi dalii, în grădină.

CALENDAR HORTICOL

La zîntîi octombrie, dăliile dumitale, domnule grădinar, sînt în plin lirism şi mă uit la ele de peste garduri. Parcă pe fiecare tulpină, încoronată cu floare albă, violetă şi vişinie, s-a oprit, cu àripile deschise, un porumbiel. Foaia lor de leuştean, anul acesta ţi-a izbutit: cu ce îngrăşăminte i-ai îmbrăcat cartofii? I-ai rupt, fireşte, ramurile răzleţe, la timp, şi le-ai rărit: ţi-am văzut foarfeca nichelată şovăind în desişul decorativ adeseori, şi neştiind ce ar trebui ales de preferinţă, avuţia frunzei sau luxuria floarei. Ai învăţat că scopul naturii nu este concentrat, acestora ea le-a rezervat culoarea şi aroma, minuţioasa luare aminte şi fantezia rafinată a croielii, a desenului, a crochiului şi a schiţei, amplificîndu-le la frunză, la foaie, la ramură şi tulpină. Variaţia liniei, a conturului, a unei atitudini şi a buchetului pe care îl compune o plantă e o preocupare esenţială a misterului vegetal.

Între buruienile pe care le calci în fiecare zi şi le dezrădăcinezi, ca să placi acurateţei din ghidul profesional, se ivesc, în nonsensul spontaneităţii şi al dărniciei pămîntului, bizarele modèle ale unei inspiraţii fără comparativ cu putinţă. Buruienile dumitale nu mai au însă nici un nume, şi silinţa botanistului de a le aduna în clasificări judecate dă greş. *Cirsium lanceolatum* numără peste două sute de solzi în

gulerul lui de subt floare. Dar sîrmele înnalte, apărute subit în grădina dumitale ăst an, nu aparţin nici de *Onopordum*, nici de *Cirsium arvense*, nici de *Carduus nutans*... E o buruiană nouă, cum cresc în ţărînă cu miile, fără paternitate nici alianţe. Principiile dumitale sînt, de bună seamă, contrariate, neadmiţînd strămutare bruscă, evoluţie dementă şi generaţie de la sine... Faci înnainte! Cucoanele frumoase din Calea Victoriei vor avea mîine, fiecare, o columbă răstignită la piept.

Într-o zi ai voit să asculţi mai de departe ceva; distrat de o reverie, te-ai lăsat dus cu mintea şi, vrînd să tai o dalie mai mare, ţi-ai retezat degetele cu foarfeca mare: hîrţ. Bună ziua! Dă mîna încoace cu trei degete rămase, murdare de pămînt: pămînt cinstit şi mînă cinstită. Un pol bucata mi se pare mult, dar e dreptul dumitale.

De unde ai căpătat heliantele mici? aş vrea niţică sămînţă. Pe fire curbe nevăzute, de doi metri şi trei, ele dau o singură floare într-un vîrf: steaua galbenă cu punctul din mijloc negru-castaniu. A venit o viespe şi s-a legănat în ea. O să stăm de vorbă odată şi odată despre puterea firului elastic şi rigid, care porneşte liniar şi corect din rădăcină pînă la floare, fără nici o frunză, nud, imens şi echilibrat. La iarnă, cînd încă vor fi heliantele minuscule în picioare: botanica adevărată e lucru de bibliotecă şi de gura sobei.

Desigur că ai supărat cu de-amănuntul cuiburile coropijniţii, urmărit de găinile de vînătoare. Larva ei boantă şi cocoşată e o delicatesă a Leghorn-ului alb; iei lopata şi întorci gunoiul: poţi găsi o avere! Bestie antipatică: Vezi Courtilière.

Dar zveltele tuberoze, candide lumînări de ceară, una la sfeşnic, dau floarea lor de mărgean alb, otrăvită de un parfum sepulcral. Această

puritate care se acordă cu tămîia și cu savoarea aerului închis din anticamera unei săli de disecții, se obține din cel mai ignobil excrement al familiei și al societății. Seria crinul, nenufarul...

Cel puțin sfeclele nu te-au amăgit. Sînt aproape de cules și nu te-au ostenit prea mult. Au ieșit din pămînt ca niște damigene și s-au așezat pe fund. Ia-le de păr, pur și simplu, și du-te cu ele: dar vezi că atîrnă una cinci kilograme, și patru fac numaidecît douăzeci. Ai mai văzut ceva așa? Să semeni în brazdă o dudă chircită, și la 1 octombrie să iasă și să vrea să plece singur un urcior cît un porc?

Cotețele le-ai mai văruit o dată, negreșit, — și le-ai înnecat cu petrol. Ca să pricepi toată importanța păduchelui microscopic în viață, trebuie să ai găini și să le fi căutat noaptea, la becul electric. Infernul, Siberia și hardleburul englezesc sînt niște inofensive jucării, măsurate cu miliardul de furnici în masă tăbărîte pe un cocoș. Anemiate de o tuberculoză exterioară, cloștile mor pe ouă, cu devotament.

Umple șura bine cu mătură și mei; socotește de cap de vită atîtea care cîte picioare are, mai puțin unul: trei munți de fîn pe patru roate, de vacă, pînă la martie. Podurile vor fi pline de nutreț, și laptele distilat din luțernă va fi împărțit gospodărește între vițel și copii, unora crescîndu-le coarnele, și celorlalți genele groase și lucii. Să nu răcească viteii! bagă de seamă.

Te-ai îngrijit de lemne?

Nu uita albinele, care hibernează afară, ascultînd, îngrămădite mușuroi în stupi, ca să se încălzească, vîntul de șase luni neîntrerupt, de zi și de noapte, în colibe. Ridică acoperișurile, lasă miere pe toată iarna, îndeasă cu paie și astupă cu lut de jurîmprejur. Iarna, singur omul lucrează: albinele, aricii, șerpii și rădăcinile dorm.

Vezi de cîini. Vezi de pisici.

Şi, ca un bun grădinar, odihneşte-te, căci ţi-ai strîns şi cartofii, fasolea, ceapa, usturoiul, şi ţi-ai făcut mălai şi făină de grîu. Dumneata n-ai să mănînci carne tîlhărită. Brînza ţi-ai pus-o bine, lintea e la sac, merele sînt aşezate pe làviţi. Şi citeşte, bunule grădinar, pînă la primăvară, ştii, cîteva cărţi. Ca să-ţi mai rămîie pînă la anul de împlinit numai o ultimă datorie: să faci un copil, o fată ca o dalie sau ca o heliantă, ori un băiat cît un viţel. Sînt de trebuinţă...

OCTOMBRIE

La 10 octombrie, din perdelele diafane de ceață, lăsate unele după altele peste priveliști, zările se mai desfac pînă în linia unde se înneacă malurile pămîntului în cer. Toamnă lungă, toamnă frumoasă, soare cald: țara și tristețea primesc și de astă dată sfintele daruri ale mîngîierii.

Oricît și-ar face omul o patrie din cetate, oricît s-ar înmulți cărțile în rafturi, oricît s-ar amăgi el cu o viață de apartament, de spectacole, de vitrine și de trotuar, un singur fir de iarbă îl turbură și-l răstoarnă. E pămînt și dedesubtul orașului, clădit pe rînduri, suprapuse ca niște lăzi și coșciuge, dar acest pămînt, poluat de scursori și lătură, spurcă lutul și-l jignește.

Consolările vin de unde începe cîmpia curată, șesul cu sălcii și răchita. Un val de pădure coboară, altul se ridică și, cît ai merge cu ochii, jurîmprejurul depărtărilor se face tot mai dulce și mai liniștit. Care civilizație și cărturărie pot să-ți dea emoția frunzei clătinate la o adiere, împăcarea cu sine, simțirea că nu trăiești în deșert, că faci parte mai mult din lumină decît din ziduri și categorii?

Florile ultime ale gălbioarei se răresc, șovăie și cad. Ce a mai rămas? Din loc în loc mai biruie sfîrșeala risipită-n aer ca un venin subtil boancele de lînă vopsită ale cîrciumăresii. Dar petala din

toate mai delicată, a trandafirilor, e cea mai puternică totuş: la 10 octombrie, după recolta de fiece zi, ei de-abia reîmbobocesc, amăgiţi de o tinereţe secretă, şi către prînz se deschid şi dau parfum.

Poate că poezia şi cîntecul sînt singura compensaţie valabilă a cetăţii şi a sufletului silit să se zvîrcolească tîrîş prin viaţa convenţională. Întrucît nu povestesc păţaniile şi conflictele dintre oamenii metropolei, aflaţi în conflict neîntrerupt; întrucît nu reproduc, ca să fie veridice şi reale (o estetică scăzută la model), viaţa falsificată în ipoteze, înşelăciune şi rapt, ele n-au coincidenţă cu vulgaritatea tristă a existenţei. Indescifrabile după gramatica pieţei şi a înţelesului gros, motivele şi le iau, ca să exprime o culoare, o mireasmă, un ecou, o turburare, o înviere, din întunericul virgin; ca floarea, ca pădurea, ca izvoarele şi stelele înfiripate în mister. Restul e administraţie, cod, regulament, ordonanţă, contabilitate.

De-altfel, pe măsură ce se turteşte vîrful teafăr al moliftului, schimbat în scînduri, în mucava şi scobitori de dinţi, şi se nivelează relieful speranţei, creşte şi poezia, numărul poeţilor sporind nestăvilit de păreţi, de uliţi şi bulevarde. Din ce în ce mai mulţi, tinerii, fetele, băieţii, îmi trimit sau aduc manuscrisele încercării de a încrucişa coarda nevăzută cu un arcuş nepipăit: poezia se găseşte în punctul în care taie firul struna, în care încolţeşte grîul, în care răsare tufănica.

Li-i dor de orizontul care nu se mai zăreşte de ziduri, de cerul ascuns, de iarbă, de pămînt, — şi evadează.

MOTIVE CAPRINE

Poate că v-ar interesa să vă dau vești de la Vasilică.

Locuitorii cu patru picioare ai bătăturii, cîini și pisici, au sporit cu un strein, cel mai fantastic personaj și cel mai plin de vervă. Vasilică e numai de cîteva luni, dar are barbișon și coarnele de-o palmă, și a mai crescut... Vine, pleacă, își aduce nu știu ce aminte și se întoarce, și sare pe neașteptate peste curcan, peste masă, peste o găleată. Îl apucă oarece și, din serios, zvîcnește brusc într-o parte și lateral; și iarăș dă în seriozitate. Apoi, îl interesează o mătură și se bate cu ea, o greblă.

Cînd s-a întîlnit întîia oară cu Baciu, dulăul mare și copilăros, a fost pentru amîndoi o secundă de consternare... Iedul nu mai văzuse cîine și cîinele nu mai văzuse țap. S-au întîlnit în bot. Au clipit din ochi, ca și cum descifrau niște chirilice schimonosite. Și-au pierdut vocea amîndoi și s-au examinat cu o curiozitate adîncă și imobilă. « Cine naiba mai e și ăsta? », se gîndeau amîndoi. Țapul s-a eschivat și a dat buzna în porumbiei.

I-am explicat lui Baciu:

— Mă, Baciule, ăsta vine tocmai din mitologie, auzi? Satirul Pan a dansat cu el, sculat în două picioare bifurcate, la sunetul naiului cu șapte țevi. El știe multe și a văzut multe. Fetele pădurilor,

ieşite goale din apele agitate, i-au pus flori în coarne şi au învîrtit horele împrejurul lui. L-au tras de ţăcălie. E cam năuc de atunci şi i se năzare. Ar vrea să alerge şi să gîdîle fetele frumoase de altădată — cu cornul. Zărindu-le într-un abur de amintire, dă cu ochii cînd de tine, cînd de curcă, şi cade pe gînduri. Ia înşfacă-mi-l niţel de după coarne, şi să vezi cum se aruncă-n sus şi de-a-ndaratele, ca un diavol. Dar bagă de seamă să nu-l deteriorezi, că are rude în Olimp.

Baciu e cuviincios cu Vasilică românizat. Originile lui divine sînt evidente şi în mărgelele aruncate prin ogradă: cîte un şir de metanii negre, rupte şi risipite. Şi, vezi, el nu face din gîtlej nici ca găinile, nici ca gîştele, nici nu latră.

Toată vorba lui, o vocală, un *e* repetat după virgule şi cîteva puncte, îl face pe Baciu să presupuie, în incultura lui, că întrebuinţează o limbă cu o singură silabă, că vorbeşte, poate, greceşte, ca Anacreon. În orice caz, analizează Baciu, glasul lui întrerupt urmează estetica perlată a hapurilor din coadă. Ca observaţie de fiziologie generală, Baciu are dreptul să se mire cum a făcut Dumnezeu principiul ca toate făpturile să se exprime prin extremităţi opuse şi ca între cele două puncte de manifestare, între nas şi punctul al doilea, să încapă o rezonabilă distanţă decentă. Regretatul meu dascăl de ştiinţele naturale, — « *naturalia non sunt turpia* », — Fană Constantinescu, l-ar fi lămurit mai bine şi i-ar fi închis gura cu maxima lui: « Minunile naturii, domnule! ».

Vasilică era adineaori pe bancă. Pe urmă, numaidecît, făcea un salt strîmb peste butoiul cu varză. La jumătatea cercului descris s-a răzgîndit şi s-a răsucit în aer, şi oricum ar face, după geometria lui anapoda şi alandala, Vasilică

ajunge tot în patru picioare pe pămînt, fără să-şi scrîntească nici un mădular.

Acum a deschis uşa cu fruntea şi e în mijlocul tipografiei, citind inscripţiile nemţeşti de pe maşini. Şi nu mai vrea să iasă nici de coarne, nici de cotorul din spate. Puneţi mîna pe el, că se interesează de motor!

Pe naiba! Vasilică a plecat pe fereastră.

VORBE-N DOI

— Plăcerea durabilă a vieții e descoperirea lumii din nou. Cu adevărul sau cu eroarea ei; nu interesează... Pentru mine nu există nici eroare nici adevăr: situația critică nu aparține descoperitorului direct, ci unuia care se intercalează mai tîrziu între tine și lume, și de care n-ai datoria să ții socoteală. Mie îmi trebuiește, în satelitismul universal, o planetă, și mi-o frămînt și-o fac gogoloi, ca să-mi dau drumul călare pe această minge...

O declarație atît de clară a uimit pe Axinte... Cînd nu-i înțelege capul ceva, el și-l scarpină pe subt pălărie. Și pe urmă scuipă, ca să se scape parcă, din creier, de o mîzgă otrăvită. Mă apucă fără să vreau, plimbîndu-mă cu el pe cîmpul ud, cu cîinii după noi, o streche a expresiei și a împărtășirii, și, călcînd mocirlele, sufletul meu limbut se face liric.

Important în atitudinea lui Axinte este că el tace și că nu are niciodată punct de vedere personal. Gîndul merge fără știrbire, rotund ca un cerc lăsat să circule, să se răstoarne, să se scoale singur și să cadă. Poate fi ceva mai nesuferit decît omul contra-discursiv, care crede onorabil să-ți opuie argumente și să transforme o plimbare pe cîmp într-o sîcîială filosofică verbală?

Ieri nu eram cu Axinte. Venise la mine o personalitate şi mă plimbam cu purtătorul ei prin fosta porumbişte. Ca un automat în care de cîte ori pui 2 lei iese o pastilă, dacă aveam ceva de spus, el avea ceva de răspuns. La două mii cinci sute de chestiuni el a produs două mii cinci sute de opinii personale. Prea multe. Se vedea că am de-a face cu un om informat cel puţin în toate, şi care, identificat cu onoarea obiectelor, ţinea să nu cedeze asupra integrităţilor complecte.

Sufletul îmi şoptea: « E un idiot ». Şi-i răspundeam: « Să crezi că nu te înşeli. Dar e un idiot instruit, trebuie să-l suport. » Sufletul zicea: « Nu vrei să-i cîrpeşti vreo două palme? Împrumută-mi-le pe ale tale şi-mi iau răspunderea eu. » — « Nu e permis, îi răspundeam. Numai lui îi este permis să te exaspereze. Aşa se petrec lucrurile în regim cultural. Rabdă. »

Însă l-am pedepsit pe autorul de idei şi senzaţii, ţinîndu-l nemîncat, la ţară, şi trecînd peste toate orele în care putea să fie prînzul servit. Pe la 4 după amiază el dîrdîia de frig şi zise distrat:

— Mi se pare că a trecut de 12.

— Dumneata să fii sănătos, i-am răspuns. A trecut de 12 de cîteva ore.

— Te-am întîrziat de la masă, zise el.

— Eu nu mănînc niciodată, i-am răspuns. Eu discut.

— Să-mi dai voie să nu fiu de părerea dumitale, mi-a spus.

— Nici nu mă îndoiam, i-am răspuns.

— Discut şi eu, a răspuns, dar mănînc... *Du tac au tac.*

Am tăcut. A tăcut şi el. Am tăcut amîndoi o jumătate de ceas. Dacă aş fi cunoscut mecanismul, tăceam de la început, surdomut inflexibil.

Stătui în loc: stătea şi el. Inaugurai atunci o metodă mimică, să văd dacă mai răspunde.

Întinsei iute mîna şi i-o trecui pe dinaintea ochilor, ca şi cum i-aş fi alungat o muscă de pe nas. El clipi şi nu înţelese. Mă uitai în sus şi în jos de cîteva ori. Mă apropiai de figura lui şi scosei limba ostentativ... El clipi des de cîteva ori, ca şi cum ar fi tras repede cu guma în două sensuri, ca să şteargă dintr-un caiet o injurie marcată cu creionul. Nu-i venea să creadă. I se părea că visează. Făcui odată: « Ham! ham! » a cîine. Credea că am înnebunit. Dar aveam nevoie de un preludiu, de atmosferă. Apoi făcui ca un curcan umflat şi, în sfîrşit, ca pitpalacul. Uitase să vorbească, i se epuizase dicţionarul.

« A venit momentul să-i trag şi zisele vreo două palme », răspunsei tîrziu sufletului meu. — « Ţi-am spus şi nu m-ai ascultat. »

Ridicai tulumba de jos, întorsei robinetul, — şi mă pusei cu apa pe el, ca să-l congelez.

În mai puţin de zece secunde, vizitatorul se salvă din zona pluvioasă şi trecu prin grădină cu pas accelerat.

«De ce nu te-ai gîndit mai devreme?», întrebă sufletul.

— Axinte! Dacă tinereţea sfîrşeşte odată cu pierderea curiozităţii spirituale şi cu căpătarea sentimentului fals că nu ţi-a rămas nimic de aflat, viaţa încetează exact la momentul cînd copilul din personagiul nostru a murit, căci întîi descompunerile şi hoitul se rostesc în sufletul viitorului cadavru. Ce lungeşti gîtul aşa? Ce, tu n-ai un copil în tine? Ba da! îl văd în ochii tăi bătrîni şi albaştri. Stă în două coate, ca un înger în balcon, şi se uită la cîini.

A priceput bine? I se pare că l-aş acuza că ar fi rămas borţos.

— Nu-mi vine să bănui, zice Axinte.

— Ţi-am mai spus, mi se pare, că eşti un prost, însă eşti un prost adevărat, care îmi convine şi mă tonifică, întocmai ca o mare inteligenţă. Nici nu te gîndeşti cîte haruri zac în dovleacul tău. Nu dau pe căpăţîna ta cinci tidve universitare. Tu eşti omul şi cinstea pămîntului. Cînd te văd că scoţi zăpada din ograda caprelor, lopata în mîinile tale mă satisface: e plină şi grea şi mare cît un cozonac. Cînd mături, tîrnul merge apăsat şi radical. Aduci apa în căldările mari, cu vîrf. Aşa pui şi tutunul în luleaua îndopată cu degetul tău, ăla grosu, gospodăreşte, şi iese din tine un fum compact, pe care l-ai băut pînă în burtă: parcă scoţi din gură părechi de ciorapi de lînă întregi şi cioareci. Ţi-e sete şi sorbi ciutura pînă la fund, ca vaca: unde a intrat atîta lichid, cum zicem noi ăştia? Dar frumos a intrat!

Mă uit la tine. Ce-i în mîna ta o pîine de un kilogram? Nimic, Axinte! Ai ciupit-o de miez dintr-odată, şi, dacă mai pui degetele de două ori, i-ai mîncat şi scorbura. Îţi place pîinea caldă, hoţule! şi rîzi că i se sfărîmă coaja lustruită. Te-ai gîndit cum a putut să o găsească omul, să puie grîu, să-l culeagă, să-l facă făină, să o frămînte şi să coacă coca. Tu ai născocit pîinea, mă Axinte! şi numai pentru atît şi tot aş avea de ce să te iubesc şi să mă încred în tine, ca într-un zăvor. Dacă n-ai fi tu aici, pămîntul ăsta ar umbla pribeag şi s-ar răzvrăti în buruieniş. Hîrleţul şi tîrnăcopul îl stăpînesc. Te ştie pămîntul de frică, Axinte!

PAPAGALUL ŞI RÎNDUNICA

Din colivia lui, Cocò se uită pe fereastră la slobodele rîndunele. Lui, libertatea nu i-ar folosi nicidecum, şi-i pare rău. Ca să se bucure de aer şi zare, el ar trebui să fie în ţara lui de rodii şi banane, unde văzduhul, mai pictural decît în exilul european, şi-n penele pasărilor pune culori de floare vie; într-alte continente, întunecate.

Pămîntul lui, cu adevărat de aur şi de rubin, în care pădurile cu ramuri şi frunze sînt în întregime de cristal, se găseşte la sfîrşitul cîmpiilor semănate cu floarea-soarelui şi grîu, în apropierea basmelor şi vecin cu parcurile fermecate, cu moşiile şi proprietăţile lui Dumnezeu. Ca să zboare atît de mult, aripa lui, adormită de umbra ceţurilor şi degerată în avînturi de lungile nopţi mohorîte ale unui emisfer pizmaş, s-a dezvăţat. Aţipirile fără sfîrşit şi leac în colivia de fier, construită în colivia mare a lumii, i-au îngreuiat încheieturile şi l-au îngrăşat, — şi pînă-n patria visurilor, care acolo nu se mai visează, ci se trăiesc obişnuit, ca pe aci, la noi, suferinţele şi amăgirile, vulpile şi pisicile aşteaptă căderea unui papagal luminos obosit, ca să-l desfacă repede ca un ciorap de catifea.

— Rămîi, mai bine, Cocò, în colivia ta cu zăbrele, în care ţi-am spînzurat de un cîrlig o jucărie şi o minciună mobilă, făcută dintr-un

colac de os, pentru a te consola legănat. Prins cu ghearele sau cu ciocul de încovrigarea lui, închide ochii, fă-ţi vînt, încet, între seminţe şi apa din ulcică, şi mulţumeşte-te să semeni cu o cheie galbenă atîrnată de o verigă sau cu o lampă de dormitor de prunci.

Rîndunelele s-au adunat pe şoseaua mare, din toate streaşinile împrejurimii, din bisericile boltite, din turlele ascuţite, cu cruce sau cu stea, din clopotniţi, din gospodării şi pătule, din grajduri şi din şcoli. Nu ştiu dacă sînt cîteva mii, cîteva zeci de mii, cîteva sute de mii, cîteva milioane, căci ochiul se deprinde să numere numai pîlcurile, stolurile, roiurile. Sforile telegrafului, de-a lungul drumului, sînt ca nişte metanii de negru chihlimbar, atîrnate între stîlpi, şi, rînduite treptat, par un gherghef de socotit cu mărgele şi boabe, înşirate pe un grătar.

O cale încă nestrăbătută de copiii lor începe din cătun şi duce dincolo de Cartagina şi Piramide, ale cărora şi întemeietori şi prădători, amestecaţi de sute de veacuri cu pulberea umflată de crivăţul fierbinte al pustietăţilor de nisip, le-au văzut venind şi plecînd şi tricotîndu-şi, din lînă de lut, cuiburi, ca nişte pungi, pe şoldurii Sfinxului încremenit.

După cît se poate cunoaşte, zburătorii au organizat rîndurile şi au hotărît plecarea. Ascultătorii stau locului, întorşi cu ciocul într-o singură parte. Apusul pune zăbranic de ploaie cernit, şi numai cîteva ceasuri au rămas pînă ce fulgerele îşi vor arunca săbiile ţăndări din negura Tăriilor în rîpele trăznite. E o plecare nobilă, de îngeri, şi tristă, de heruvimi săraci, fără merinde, fără bagaje, înveştmîntaţi în singura cămaşă de fulgi. Totul e pregătit, şi ora exodului trebuie să se fi rostit pînă la secundă. De cîteva ori, stolurile s-au ridicat, au voit să plece şi s-au întors, prinse

pe firele telegrafului şoselii, ca nişte cravate şi funţi. O întîrziere, o îndoială...

Mirarea lui Cocò deveni atentă. Zburătorii erau agitaţi de o preocupare. Cîte un stol pleca din rînduri şi ocolea de cîteva ori o streaşină de şindrilă, în subsuoara căreia atîrna, ca un urcior, un cuib de pămînt, şi, desfăcîndu-se din stoluri, cîte două-trei călătoare se opreau, grăbite, pe cuib, vorbeau din gura cuibului cu cineva dinlăuntru şi se întorceau să comunice stolului ştiri. O gospodină mică a întîrziat să-şi deretice, pesemne, odaia pentru anul viitor, şi surorile o dojenesc şi o ceartă, — şi o mai aşteaptă cinci minute, ca să puie totul la loc. A treia oară stolurile s-au ridicat şi, prin lumină, trecură laolaltă, dese, ca o velinţă lungă, — şi nu s-au mai întors. Pe acoperişuri se iviră, cenuşii, vrăbioii, bucuroşi să puie stăpînire pe chiliile goale.

Am luat o scară şi am pus-o în dreptul cuibului de subt şindrile, la care s-au oprit rîndunelele nerăbdătoare. A rămas o rîndunică, singură, cu ochii închişi, în agonie...

— Şşşt! daţi-vă jos încet. A murit...

COCORII

Moină, vînt şi frig în miezul nopţii. Prevăzătoarele rîndunele şi-au luat rămas bun de la cuiburi de mult. De patruzeci de zile, de cînd au plecat, arìpa lor de fluture a trecut peste Partenon, peste Fenicia şi Cartagina, — clasice în zbor şi în ideal şi ataşate culturilor mediterane, încă de pe cînd Pitagora zgîria pe treptele de piatră, cu nouă cifre, o sută de rezultate.

Plîng în cer cocorii, sau alte pasări drumeţe? A trecut de şase ori zvonul lor peste somnul copiilor, adormiţi în cearşafuri, — şi încă nu a cîntat cocoşul, supărat pe răscolirea frămîntată a vişinilor, care se zmuncesc din pămînt, ca să ajungă cocorii. Îi ţine rădăcina...

E bună casa noastră, pisică. Putem dormi la cald, într-o canapea de reps şi în perini de mătase, şi şoarecile mic, inteligent, ne poate trece pe la nas. Fabula ta rămîne încă o dată mincinoasă, iar gustul şoarecilor ţi-a trecut, ca şi mie gustul de citit. De ce nu cauţi o excepţie, ca să te văd sărind ageră de pe sofà şi urmărindu-ţi fostul adversar printre picioarele scaunelor clătinate. Uite-l la raftul cu cărţi, oprit la cotorul roşu al lui Michel de Montaigne, care miroase a cocă de scrobeală şi ar fi bun de mîncat. Pune gheara pe el! Să te văd!

Mai bine întoarce-te aşa, cu blana dulce a pîntecului în sus, încovoiată a lene neisprăvită:

faci estetică aplicată, și oricum te-ai încolăci îți șade bine, cu ochii de-abia deschiși, subțiri, ca niște crăpături de aur lungi.

Au trecut toți cocorii, nu te supăra. Ți-a miunat în vis piuitul lor din negura mare. S-au dus către Egipet, unde doarme Pisoiul vostru cel de piatră, pe salteaua lui de nisip.

Ai auzit ce a spus adineaori Roma, cu vocea sensual guturală a fetei care a salutat Europa:

— *Buona notte a tutti.*

Bietule cocor, îmi vine urît să te plîng, după ce zeci de ani m-am uimit de tine. Te urmăream venind și plecînd cu ai tăi, departe de noi, prin văzduhul de mai sus, de două ori pe an, pe întuneric. Graiul cîrdului vostru mi-e cunoscut din copilărie, și nu pot să mă înșele cînd treceți peste casa și livada mea. « Vin cocorii! », am strigat, primăvara, înviorat. « Pleacă și cocorii », mă întristam în lunile de umezeală și frig ale toamnei întîrziate, după ce plecaseră, rînd pe rînd, speranțele, iluziile, florile, prieteniile zadarnic așteptate.

Și nu era între mine și voi nici o legătură ca să fi zis că mă despărțesc de niște zburătoare cu

care am trăit laolaltă, ca porumbieii rotiţi împrejurul meu, ca găinile moţate, ca pisicile şi cîinii grămădiţi pe lîngă vorba desfătătoare, ca să ne mîngîiem împreună de viaţă şi de suferinţa că sîntèm. Noi ne-am întîlnit numai în fundul lumii, numai cum se întîlnesc pămîntul şi cerul, şi numai în scris. Neavînd aripi ca voi, rămîneam toamna la aceeaş masă de lucru, la care mă mai găseaţi, după şase luni, cu cîntecul meu, cu cîrîitul meu încă neisprăvit, risipit pe hîrtie. Zborul meu se ducea numai cu gîndul şi cu închipuirea. Omul e un cocor care zboară pe dinlăuntru.

Socoteam că voi ştiţi, frumoase cocoare, începuturile adevărate ale lucrurilor mari din lumea aceasta şi poate că şi de peste ea şi de peste ceasloavele din rafturile mele, înghesuite între păreţi; mai mult decît condeiul şi cartea. De aceea am pizmuit pasările cerului şi crinii ţărînii, pentru că toate cîte cresc şi rodesc, cîte dau rod şi parfum, ştiu ceva pe care cărţile n-au de unde să-l afle. Socoteam că ştiinţele voastre nu pot să dea greş niciodată.

M-aţi dezamăgit, iubiţii mei cocori. Anul v-a înşelat. Aţi plecat, în septembrie, spre ţările calde, şi în noiembrie v-aţi întors acasă. « Uite că vin îndărăt », spunea mirată stăpîna casei. Într-adevăr, voi veneaţi de către miazăzi, pe drumul pe care plecaserăţi, cînd începea să tremure livada, drumul vostru de april.

Dacă se întorc aşa devreme cocorii, e de crezut că iarna o să fie scurtă şi dulce, ne-am zis. Dar, de Sfîntul Niculae, v-aţi îmbulzit într-acolo şi aţi mai plecat o dată, fără rînduială. A plouat pe voi cîteva zile şi nopţi, şi era frig. Cum ţi-aş fi încălzit, cocorule, picioarele reci, în pătura mea, dacă binevoiai să scobori în chilia deslușitorului de presupuneri.

Dar am căpătat din greşeala voastră o ştiinţă: că voi sînteţi ai noştri, nu ai Cartaginei. Patria e aceea în care te grăbeşti să ajungi în viscol şi furtună, şi cu icoana căreia îţi place să te înşeli şi să te minţi.

FLORILE DIN URMĂ

Există o limbă moartă, a numelor de flori. Vocabularul botanic e tot atît de plin ca și cîmpul, dar între dicționar și cîmpie corespondențele nu vor fi făcute niciodată. Silabe fără imagini și flori anonime, fetele bastarde ale luminii, logodite cu pămîntul. Cauți porecla petalelor delicate, croite din ștofa inexplicabilă, repede veștedă, urzită din materiale sufletești, cu adaosul fenomenal al unui parfum negăsit nicăieri afară de floare și cu luminile de candelă, în care doarme mireasma. Trebuie să colinzi hectarele și județele, ca bivolii care le pasc, și să răsfoiești paginile unei științe greoaie. Și toată această știință nu face cît un ochi galben, deschis rotund într-o roată de gene albe, pe marginea drumului, de mușețel. Pe firul tulpinii, cerul pune un mir impalpabil, și învățatul copita și potcoava. Pînă să le rostești numele latine, fabricate la lampă, în arhivă, frunzele s-au scuturat și plantele au fugit din conținutul lor. Cine calcă asudat prin lanuri? Botanistul, herborizînd în tolbă, scrutînd anatomia cu o lentilă. Ca să înțeleagă florile, el le usucă.

Un snop de flori din sălbătecia țărînei bucură casa, așezat pe așternutul proaspăt al velînței de in, spălată de curînd. Gospodina s-a pieptănat cu o garoafă. Farfuriile albe împresoară masa cinei, paharele sticlesc, tacîmurile sînt înstelate,

pîinea cu miezul mare s-a împărţit felii, sprijinită subt bărbie ca o vioară. Minuscula grădină e vie într-o oală cu apă.

Lunile din april încoace au adus belşugurile florilor fierbinţi, coapte de àrşiţă, femei uriaşe, cu şoldul puternic, cu gleznele fine, sprîncenate, spătoase şi mari în sîni. Florile au venit în coşuri de papură, amestecate cu fructele dulci, vişine şi cireşi, caise, piersici; cu strugurii de chihlimbar şi cu prunele grase, tăvălite în umbră şi catifea. Au năvălit biruitorii, timp de cîteva luni, bujorii, trandafìrii, şi dragostele, ca şi mormintele, au fost acoperite cu podoabele lor de amintire şi de uitare.

Florile cele din urmă s-au cernut fărîme, de Sfîntul Dumitru. Singure vrăbiile şi singuri copiii mărturisesc ivirea lor, după ce şi cartofii au trecut în care şi pe tărgi. Cum le cheamă? Dar cine le cheamă? Se întîlneşte cu ele pisica bălţată, cu capul mascat, negru şi alb, ieşită să pipăie pămîntul cu laba, în vreme ce botanistul, acasă, scuturat de guturai, soarbe ceai de surcele. Iată florile fără nume, scăpate de starea civilă şi de clasificări. Rădăcina lor puţină şi aţa verde, scrobită, care le-a legat-o cu stelele din vîrf, sosesc după bilanţ şi inventar. De culcare, ochii cîmpului s-au făcut mici şi şovăielnici. Ilicul roşu şi mărgeaua albăstruie se sfiiesc să crească peste măsura gămăliilor de ac, despicate. Roşul atîrnă între două feluri de roşu, albul e palid. Desenul cu cinci petale îndoite se adună la strict. O floare violetă, ca un colţ de batistă şi ca un fluture strîns, aduce o reminiscenţă de liliac. O rotiţă are cincizeci de spiţe mărunte. O ramură de-o şchioapă, cu douăzeci de boboci şi nasturi, e un policandru portativ la cheotoare. Frunza îngustă măsoară îngustimea zilei. Ziua sare ca o minge prin noapte, în zigzag, o dată mai sus, o dată pînă la streaşini sau de-abia pînă la buchetul de pe masă...

CHILIA

Dacă asta e viaţă modernă, cuvîntul e suportabil după miezul nopţii, cînd şi vocabularul, mîncat de întuneric, prezintă profiluri incerte şi înţelesuri ştirbe.

Odaie de « intelectual »: scenă simplă, mobilier esenţial: masă de lucru, pat alb, pregătit pentru odihnă tîrzie. Nasturii mari, de sidef gros, încheie plapuma cu cearşaful, de vreo douăzeci de ani, moşteniţi din tată-n fiu şi păstrînd intactă temperatura scoicilor din oceanul din care au fost pescuite de arabi ori de chinezi. Coapsa tînără a bunichii de acum o sută de ani i-a simţit reci, ca şi genunchiul copiilor, veniţi în fiece dimineaţă să-şi trezească din somn autorul cu o sărutare pe frunte. Autorul mai doarme, cu mustăţile zbîrlite, şi visează, neras de două zile şi cu nasul pe saltea, la plecarea copiilor la şcoală, expansivi şi zgomotoşi.

Pînă mîine la şapte mai sînt şase ore, din care trebuiesc muncite patru cel puţin, lîngă patul alb deschis şi subt un bec electric de 150 de waţi şi 95 decalumeni. Dioptriile lentilei care permite cîteva zeci de ani de lucru după noaptea « intelectuală » definitivă din vremea bunichii, sînt semnate « Zeiss ». Pana poartă marca unei fabrici din New York. Cafeaua din ceaşcă e opera oamenilor despuiaţi în arşiţa planetei: au muncit la boaba ei ovală, crăpată, două milioane

de negri, încinși la pîntece cu o năframă asudată. Zahărul nu mai e al trestiei de Jamaica: îl cristalizează sfecla, pe care o roade vaca din grajdul de lîngă casă. Mîine în zori, donița cu lapte toarnă în ceștile copiilor acest suav distilat, servit cu căldura ugerilor mulși. Degetele Paraschivei, împletite cu degetele țîțelor Joiței, poartă un safir, pe care i l-a dăruit soțul ei acum douăzeci și cinci de ani. Trunchiul ei e tot atît de bine desinat ca-n ziua de nuntă, brațele goale tot atît de albe în mînecile scurte de borangic, șoldul ridicat semeț ca și atunci, și gleznele tot atît de sprintene. A trecut o viață ca o fărîmă de viață. I-a spus un papagal că o să trăiască o sută optzeci de ani, și papagalii se pricep la veacuri, ca noi la tutun. Cutìa cu muzică aduce în odaia de lucru un cor de urcători în munți, cu gorgoane yodle. Adelsberg? Zürich?

Manuscrisul înnaintează încet și mărunt, ca ploaia. O mie de perdele și de păinjenișuri de fire fine lichide urzesc singurătatea cîmpului și a casei de jurîmprejur, pe cîteva mii de hectare negre. Neamurile bătăturii sînt la bune adăposturi. Un ciorchine de opt pisici, găinile, cîinii, femeile și oamenii casei dorm vrăjiți de bombănitul și farmecele strigoiului de întuneric cu ochii albi, ascunși în camilavcă. Frumoșii păuni caută climatul cel mai prost în acest climat și locul unde bate vîntul mai tare și ploaia mai drept. Nobila pasăre proastă a trebuit să fie dată jos de pe turle cu prăjina, ca să fie împărtășită cu confortul din cotețe.

Numai Picuța a pierit alaltăieri, cea mai mică dintre găini. N-ați cunoscut-o pe Picuța: o personalitate stingheră, fidelă primului ei cocoș, care a murit acum un an, cu gîtul întors, o personalitate și el. I-au plăcut mai mult oamenii decît semenii ei, și la masă avea un loc între

farfurii, ciugulind firimiturile de franzelă, sorbind un pic de vin dintr-un pahar şi povestind monosilabice amănunte din biografia ei, niţel potîrniche, niţel columbă, niţel vrabie şi foarte niţel găină. A venit în toate zilele la 6 dimineaţa la uşa de afară, a fost poftită în casă şi a dat fuga în patul copiilor, şovăind dacă întîi face o vizită fetiţei sau băiatului, în aşternut. Fata chema: «Picuţo, vino la mine», şi băiatul: «Vino la mine, Picuţo», şi Picuţa căuta un pretext ca să se gîndească: o muscă. Dar iarna nu mai sînt muşte, şi Picuţa se uita un moment la un fragment de covor. Şi nu se mai îndura nimeni să o supere, după ce s-a instalat între pufuri, cu ciocul afară şi aţipind.

A venit în toate zilele, şi într-o dimineaţă nu a mai venit. Bătuse în ajun neobişnuit de zglobie din àripi toată ziua, s-a jucat cu mîţele, care o respectau, a necăjit pînă ce l-a silit să o latre pe Pitic, — numele derizoriu al unui cioban uriaş, cu blana neagră şi cu ochii gălbui, — s-a ţinut după vrăbii, a fost prin poduri şi beciuri, şi a doua zi nu a mai venit.

— Unde e Picuţa? au întrebat copiii.

— Nu e Picuţa.

— Cum nu e Picuţa?

— Poate că e la grajd... Poate că e-n pătul... Poate că e în magazie...

Picuţa murise cu capul subsuoară, în coteţul lui Pitic, care sta afară în ploaie şi se uita cu ochii lui gălbui în coteţ, întristat că prietena lui nu mai ştia să se joace cu el.

Vezi tu, sufletule, ne împărechiem şi ne despărechiem,— tu cu ploaia măruntă, eu cu slova înceată, cu aşteptarea.

O imagine mă turbură, pe care nu ţi-am spus-o. Cele două vaci slabe, care păşteau ieri rămăşiţele din cîmp, metalizate în chiciură albă. Ciorile

se lăsau pe spinarea lor gîrbovă și mîncau de acolo ceva. Și cîteodată vacilor le treceau ciocurile prin spinare și fugeau, și stolul ciorilor se ridica în ceață de pe vaci. Și iar se aduna pe vaci...

PICUŢE

Am avut un neam de « puici », la care a trebuit să renunţăm. Sufletul le era lesne trist şi puţin ca un oftat.

Copiii le-au numit « picuţe », pentru că întîia din neamul lor, aproape artificial de pitic, şi-a dat singură numele ce i s-a păstrat, iuţindu-şi toate mişcările de murmùrul silabei. Şi ca să nu le zică găini acestor soiuri de porumbiei, mierle şi ţărci, exprimate într-o corcitură gingàşă, părinţii au trebuit să le cheme « picuţe » şi ei.

Cea dintîi, neagră, avea moţul negru, ciorapii, care o încălţau pînă la genunchi, negri, şi toată era cît o mînuşă despărechiată. Ne-a dat-o un grădinar, odată cu un snop de dălii albe, aşezată între flori.

— Asta e tot o floare, l-am întrebat, de-i tot atît de blîndă?

— Luaţi-o pe deasupra, o dete grădinarul. De patruzeci de ani caut să fac o dalie neagră, şi am nimerit-o cu pene...

Picuţa ne-a venit în braţe cu florile odată. S-a scoborît din buchet pe mîna care îl ţinea, s-a urcat înnapoi pînă la umăr, a făcut înconjurul grumazului gospodinei, i-a numărat mărgăritarele din şirag, s-a uitat la gura şi la ochii ei, şi trebuie să-i fi plăcut totul, şi capotul, că s-a culcat la încheietura cotului, în dantelă, ca într-un cuib.

Şi n-a mai lipsit Picuţa de lîngă noi un an, decît atunci cînd ştia că trebuie să se ceară. Ciugulea pe masa noastră la cină şi prînz, trecea de la unul la altul şi — pic-pic! — ne ţinea de vorbă un ceas întreg la mîncare şi toată ziua prin toată casa şi ograda, pizmuită de mîţe, certată de cîini. Noaptea, dormea în bibliotecă, pe o coadă de perie lungă, pusă între două scaune, şi, dacă întîrzia suirea băţului la locul obişnuit, Picuţa ţipa la noi ca o gaiţă, ne urmărea prin odăi.

În ziua cînd n-a mai fost bună mătura şi i-a trebuit coada înlocuită, Picuţa a fost dusă la magazie şi, nemaiauzindu-ne în apropierea somnului trezit de vocile noastre, şi într-un decor urît, Picuţa a murit de inimă rea.

Am găsit o păreche roşie pestriţă şi am dăruit-o unor prieteni care aveau la munte un conac cu un balcon, potrivit cu două pasări ca nişte papagali. Ne-am despărţit de ele cu părere de rău. Uliul le-a furat pe amîndouă.

Am făcut o altă păreche. Cocoşul, — alb cu o pană lungă, fluturată în coadă ca o banieră, — declarase război gospodăriei întregi. Punea pe fugă cocoşii mari, sculà cu ciocul dulăii din bătătură, învrăjbea motanii, ciupea picioarele goale ale oamenilor, şi venea totdeauna din faţă, onest, ager şi hotărît. Cu o singură persoană ştia să se facă disciplinat şi curtenitor: cu gospodina. Se înfoia într-un rotogol şi se pitea jos, ca să fie ridicat, pus în palmă ca un puf de pudră şi purtat ca pe disc. Atunci puteau şi copiii să se folosească de concesiile lui. Cînd se socotea satisfăcut, trebuia să se laude. Da o trîmbiţă victorioasă.

Cuconiţa lui era galbenă spălăcită, dar simţitoare şi susceptibilă ca o domnişoară anemiată de cloroză. Ea vorbea ceasuri întregi numai cu Paraschiva şi gătea cu ea în bucătărie toată mîncarea. Ca să-i arate cît o iubeşte, într-o zi a dat un strigăt entu-

ziast, uitîndu-se la ea. A înconjurat-o de trei ori, bătîndu-și arìpele vesele cu precipitare, și, cîntînd o cantilenă curioasă, s-a răsucit și a murit.

Moarte de sentiment și de bucurie.

SLOVELE

Tare-mi place în odaia ta, în care stai și-ți cheltuiești luminile ochilor la lumina lămpii. Ce faci tu? Cînd mă culc și cînd mă scol, tu ții o surcea neagră în mînă și o duci pe o hîrtie albă. E tot ce-i mai negru în casa noastră și tot ce-i mai alb. Mă uit cum iei în ciocul condeiului o picătură de cerneală și cum mergi cu ea o bucată de vreme, pe foaia de hîrtie. Slove faci? Așa mi-ai spus. De ce-i fi făcînd slove? Și pentru cine le faci? Mai ai tu o fetiță pe care nu o știu, un băiat?

Nu-i adevărat. Tu faci slove pentru tine, fiindcă ești, cu toate mustățile tale și cu toată vocea ta groasă, un copil bătrîn. Tu nu ești serios. Dacă ai fi mai serios, te-ai fi apucat de alt meșteșug și ai fi plecat de acasă cu ghiozdanul, la catedră sau la tribunal, sau măcar ai vizită în fiecare zi niscaiva domni miniștri. Te-ai fi ales măcar deputat și ți-ai fi găsit și tu un stăpîn. Ai fi rîs cînd rîde el, te-ai fi supărat cînd se supără el, i-ai fi dus cucoanei lui cîte un buchet de flori, i-ai fi adus la nevoie o servitoare, un stacoj, un cantalup, și te făceai, Tătuțule, cum ziceți voi, indispensabil. Sînt și alții, Tătuțule, de teapa ta, care fac slove, dar slovele lor, mai bune ca ale tale, se dau cu chirie și se cumpără înnainte de-a fi fost scrise, ca niște cărucioare mici, care duc vorba cu tîlcuri

de colo-colo, cum ne aduce nouă lăptăreasa găleata ei dimineața, măsoară și face colaci și linii pe ușă cu tibișirul.

Peste drum de noi mai stă o fetiță, și Tătuțul ei face slove și el. Am auzit că nu le nimerește și nu le face frumoase ca tine, dar, vezi, el a cumpărat casele în care stă și încă vreo cîteva, și el călătorește prin minunatele țări streine, cu bani mulți și cu însărcinări pe care tu nu le ai. El e, Tătuțule, în zece comitete și cinci comisiuni, și ai văzut ce frumos stă cînd se întîlnește cu tine, după ce te-a înjurat pe nevăzute? Cum te mai laudă, cum te mai iubește, dar te cam întunecă lauda lui: el stă ca Benoni, și, pentru că nu are coadă, face codițe la ochi și la gură și dă din toate codițele lui.

Să te întreb ceva. Ori de cîte ori ai ieșit cu mine și te-ai întîlnit cu lume multă, de ce toată lumea asta te mîngîie și te face că ai talent? Este ceva, talentul, care se vede, că-l vede orișicine? Și n-am înțeles nici altceva, Tătuțule; de ce cînd ai tu nevoie de un lucru nu ți-l dă ție nimeni, cum îl dă altora, ci, bătîndu-te pe umăr, îți zice: «Lasă, scumpe maestre, dumneata ai talent». Ce înseamnă asta, Tătuțule? că ai dreptul să rabzi și să aștepți? Ce va să zică toate astea, Tătuțule? Tu n-ai nici o trecere nicăieri și la nimeni. Tu ești veșnic om de talent. Atîta tot?

Mi-a spus Măicuța, Tătuțule, că ai cerut și tu cîte ceva, din cînd în cînd, și că totdeauna ți s-a făcut jurămîntul că nu se poate. Ție ți se împotrivește, Tătuțule, totdeauna, o lege, un ordin proaspăt, o circulară, o pricină, o ședință, o Academie, o adunare generală. Așa se întîmplă cînd ai talent? Ba ceva mai mult, dragă Tătuțule. Pe tine te și vorbesc de rău, într-adevăr, oamenii care sug toate grăsimile, și pe cele proaspete și pe cele rîncede, mînjiți de untură pînă la sprîncene,

pe mustăţi şi bărbi, neputincioşi, cum zice vecinul nostru dogarul, de o faptă de dragoste cuvenită, și mișei că te urăsc fără pricină dreaptă și că strică înnaintea ta potecile curate.

Dragă Tătuțule, fetița ta nu înțelege nimic. Ia-mă nițeluș, încet, pe brațe și leagănă-mă, să adorm, și plimbă-te cu mine printre slove, și cîntă-mi cîntecul ochilor mei:

Foaie verde din pădure,
Are tata două mure;
Umblă ursul să le fure,
Să le pape...
Mîrîie pe-aci, pe-aproape.

Ursul să nu fi simțit
C-are tata și cuțit?

ZARE VÎNĂTĂ

Nemaiavînd substanţe şi culori picturale, ca să improvizeze fructe şi flori, copacii îşi sacrifică sîngele şi înfloresc din frunză. În amintirea boabelor carmine, vîşinii au pus un doliu de purpuri variate şi, în dimineaţa orizontului, tărcat cu giulgii de ceaţă, ei seamănă, fiecare pe piciorul lui, cu o colonie de fluturi cărămizii, în care s-au intercalat colonii de viespi gălbenuşe.

În ramurile întortochiate şi noduroase, cu vîrfuri entuziaste, pornite pe nuiaua dreaptă, se mai află o viaţă de noapte. Găinile, care s-au urcat în pomi aseară, clocesc oul de sidef al lunii, răzimat în foi. Parcă cineva ne-a spus că şi-a uitat puţul ciutura argintie, agăţată-n cireşi. Parcă un îmblînzitor de albine povestea că din prisaca lui Dumnezeu căzînd un stup, ştiubeiul apucă pe drumul văzduhului, unde a îngheţat în miere de aur sleită. Atuncea, stelele ce-s? Albinele risipite, — nu înţelegi?

Şi trebuie să fie un adevăr pe undeva, căci de ce ar ieşi strugurii dulci, care se ştie din bătrîni că îşi sug dulceaţa numai noaptea, din lumina lunii, ziua fiind a poamelor acre şi amare?... N-ai văzut ochii pruncilor, albaştri? Ei s-au pomenit în ceasul de azur al Căii-Lactee, pe cînd ochii căprii se ivesc la îngînarea luminii cu umbra, în amurgul acoperit.

Te strîng mărgelele roşii la încheietura mîinii, încolăcită pînă la cot în coacăze de sticlă. Cînd te vei culca, diseară, pe blana de vulpe aşternută-n cort, cineva şi-a pus în gînd să-ţi rupă mărgelele cu dinţii şi să-ţi rîme cu nasul sudoarea de chihlimbar, de la subsuori la coapsa samaritencii, purtătoare a unei doniţe de lut.

Cui s-a hrănit cu mărgăritare, poate să-i mistuie rînza zece şiraguri de cleştar vopsit şi părul mărunt din gaura braţului, unde se ascunde şarpele inimii şi zvîcneşte...

GOLUL MIC

Din cînd în cînd se face un gol în ogradă. Şi un gol în lume.

La inventariul ochiului şi al mîngîierii lipseşte o floare, care a murit. Rozele mor, ca oamenii înveliţi cu catifelinele lor capsule. Cîinele negru, balaurul caricatural şi cumplit al gospodăriei, dispăruse patru zile, dar s-a întors tîrînd un lanţ de taur, lung, după el, în care puterile lui, îngenunchiate hinghereşte, fuseseră stăpînite. Blînd cu copiii şi sentimental, ca toţi uriaşii, monstrul nostru, care porunceşte infernului nopţii şi-l clatină cu vocea, caută de atunci, în vînt şi ecouri, adversarul. Adversarul lui umilitor şi, de-acum înnainte, de moarte, e omul care l-a furat cu jbilţul şi l-a vîndut unui gospodar de porci şi văcărie. Cînd miròsul lui precis şi documentar îl va descoperi, tîlharul ipocrit, în complicitate cu subtunităţile trădătoare de undiţă ale sîrmei încovoiate, va fi atacat la înghiţitoare, prăvălit şi masacrat. Ochii lui, ridiculi în blana leonină a capului de fiară, fulgeră din gămălii o flacără verde vastă. Cîinele e neîmpăcat. Stă o secundă cu laba pe ciolan şi bea cu nasul, pentru o descifrare de sinteză, văzduhul vînăt circular din orizont. Măselele lui zdrobesc scheletul fosil, de monument, al fostului rasol, cu o simplicitate anodină.

Sălbăteciunile docile graiului şi aliate cu instinctul intact sînt armele de aristocraţie istorică

ale căsniciei. Blazon orgolios: patru cîini flocoşi, optzeci de măsele, o bufniţă pe acoperiş, iar mai sus — o stea.

Cînd golul rămîne gol, el răspunde în suflet, adînc.

Cotoşmanii plecaţi în peţit s-au întors din lungi călătorii de nuntă, reduşi la dimensiunea transparenţei, bolnavi de epoca lascivă, ca să doarmă o lună de zile într-o bătaie de soare. Ultima mîţă din seminţia bărbătească era albă, plăpîndă şi cocoşată... Am adoptat-o într-o seară de milostenie, cînd s-a ivit în grădină, ca un păianjen cu păr, lovindu-se cu botul de picioarele mesei şi căutînd pe de lături. Doi ani de zile am ferit-o de strivirea cu talpa şi uşa, de banditismul găinilor gata să puie ciocul pe friptură şi să fugă. Ca să ne dea în schimb gingăşiile ei stîngace, mîţa ne-a însoţit, pas cu pas, fără să ne vadă, după auz,

pe poteci, două veri întregi, ca o gospodină inte-resată la crăparea bobocilor și la plivit. Știind-o prin științele lor particulare neputincioasă și făcînd deosebire între pisicile străine și ale « noastre », cîinii i-au respectat ființa mută invalidă, și cel mai înfricoșat din ei a culcat-o cîteodată, părin-tește și iconografic, cu capul pe laba lui de fier.

Pisoiul orb a pierit... L-am zărit îndreptîn-du-se pe înserate, pe margini de jgheaburi și de umbră, către luceafăr. Dintr-o dragoste a mai căpă-tat un beteșug nelecuit: rîia părechii care l-a răsfă-țat — o mîță roșie pribeagă, leproasă pînă la umeri. El a iubit-o și s-a împărtășit cu suferința ei, bărbă-tește, slăbănog în toate mădularele lui, și mistic.

Tăcerile gînditoare se înmulțesc la masă, pe ploaie și vînt, întrerupte:

— Ești bună să-mi pui puțin sifon?...

— Nu vrei să-mi dai o linguriță?...

S-a mai făcut un gol. Și cîte un gol rămîne neîmplinit...

1 NOIEMBRIE

Acelaş peizaj din dreptul ferestrei trece prin cele patru acte ale anotimpurilor în cîte un alt fundal şi decor. Alte covoare s-au aşternut după al treilea act, alte cortine şi draperii tremură pe ogivele depărtării, şi, printre atîţi pomi şi copaci, se ridică singuratec, din cînd în cînd, scheletul negru al unui arbore transfigurat: stafia.

Încă, valurile verzi, livezile şi grădinile, care figurau nişte păduri, mai durau întîrziate. Azi apar schema şi schelăria după care se clădesc frumuseţile de catifea şi mătase provizorii, ale teatrului şi plasticei pămîntului în colaborare cu Tăria. Pe la sfertul zilei, cînd plugarii îmbucau, altădată, pe brazdele noi merticul de odihnă, caierul de ceaţă se deslînează, mutat dintr-o salcie într-un plop stingher, rămas ca o furcă de torcătoare lîngă o băbuţă de casă.

Solemne, au ieşit la iveală coşurile de fabrici pînă deunăzi ascunse, şi panaşele lor de fum. Printre ele, cîrdul fără sfîrşit al ciorilor, prigonite de un viscol apropiat, de pe la Dunăre, de pe undeva, trece ca o funingine opacă.

Actul din urmă începe cu tablourile schimbate repede, într-o zi, într-o noapte, într-un sfert de oră. Atelierele meteorologice au pregătit toate panourile, toată recuzita în magaziile invizibile ale marilor spectacole şi cicluri, mînuite instantaneu şi automat. Fără sufleur, fără text, după

fantezia secundei, piesa iese bine orișicum și corect. Aș striga « Autorul! », dar l-am strigat și altădată zadarnic... El e de părerea lui Flaubert, că trebuie să lipsească din opera lui și să fie, — ghici ghicitoarea mea, — numai presupus.

Personajele au cam rămas în culise. Cîte un actor trece rareori, de-a fuga, zgribulit într-un cojoc. Piesa e mută și jucată numai din perspective, unghere și culori. Tabloul miercurei era hotărît să dezvolte aspectul prinzătorilor de scatii și sticleți. Doi băieți au așezat coliviile-capcane pe miriștea cărămizie. Nu s-a ivit nici o păsăruică, și copiii înghețați și-au strîns uneltele și au plecat dincolo de negura vînătă a ținutului pustiu.

După un flăcău chipeș, merge o capră, albă, fără coarne, chipeșă și ea, cu o dăsagă de fîn în spinare, ca un cal mărunt, cu țăcălie. Desen de àmforă greacă. E Bița eleganta, dusă de căpăstru la țap.

DRAMA DE LÎNGĂ PUŢ

Decor anual şi totuş parcă instalat în cîmp acum întîia oară. Ştiţi cum e compus şi cîte sînt elementele şi culorile, bătînd în roşcovan; toţi pictorii şi-au frecat pensula de ceaţa lui şi au strămutat-o pe un petic de pînză; toţi poeţii au suspinat că se scutură frunza şi îngălbeneşte. Îl cîntă viorile, îl geme pianul şi-l zvoneşte harpa. A venit toamna, cum se zice fără literatură. Ursuză şi întunecată.

Patru zile şi patru nopţi s-a războit vîntul cu codrul şi cîmpia. Căţeaua noastră neagră, încă nu s-a învăţat să-l cunoască, şi timp de nopţi întregi l-a lătrat, ca pe o fiară nevăzută. Şi otrava ploii mărunte a intoxicat cu melancolii de lin-goare tot ce se vede, pămînt şi varză, flori şi copaci. Ochii căţelei caută o mîngîiere morală, în ochii noştri, posomorîţi de prezenţa în geamuri a peizajului catastrofal, — şi tot ce le putem făgădui e un coteţ mai bine închis decît coteţul iernii precedente, cu paie mai multe şi acoperit cu carton asfaltat. O discuţie argumentată cu căţeaua, pare, după toate autorităţile culturale, exclusă, cîinii fiind lipsiţi de cantitatea utilă sufle-tească şi de acel geniu caracteristic omului, care i-a inspirat pluviometrul, călindarul şi încălzirea centrală.

Mai nefericite decît cîinii, par găinile, jerpelite de umezeală, ca nişte mături de pene, care ar

fi adunat, muşuroaie, frunzele palide, ude, sur-celele şi rumeguşurile din toată grădina. Constrînse cu toate acestea să creeze, şi pe timp şi pe netimp, ele îşi întîrzie facerea oului, pînă în ultima secundă, cînd oul pleacă singur, fără să aleagă nici locul, nici distanţa. Înţeleapta natură dă cîinilor să lingă, subt pătul, cîte un gălbenuş. A! reconfor-tanta vrabie s-a întors de pe drumuri la vatră şi, ca o subretă în absenţa stăpînei, plecată în streină-tate, ea cochetează, pieptoasă şi grasă, pe jghea-burile de unde se ridica rîndunica. Şi iată şi amicalele ciori, apropiindu-se de oameni, — şi iată şi binefăcătoarea momîie, cu pălărie de vară şi cu barbă, mişcîndu-se retoric şi parlamentar pe băţul unde a fost crucificată, ca să le alunge.

E singurul actor interpretativ al sezonului de mizerie şi suferinţă, acest bărbat umplut cu paie şi fîn şi încheiat la toţi nasturii redingotei. În latura grădinii, el ia toate atitudinile din teatrul lui Ibsen şi se dovedeşte artist mai substanţial şi mai divers decît actorii vii, celebri, ai cronicii dramatice şi revistelor ilustrate. Dacă mimează hazul şi satira, momîia dintre crizanteme e neîn-trecută, şi accentul ei de viaţă pasională e atît de exact şi de veridic pe tiparul instinctului, încît animalele ogrăzii, în pauzele de ploaie, — curcile, puicile, adunate admirativ să o contempleze, ca un parter de spectatori de premieră, — izbucnesc în aplauze, marcate de hohotul de rîs al raţelor hilare.

Un actor de asemenea talent se fabrică repede, din cîrpe şi, va să zică, din paie. Copiii caută hainele nemaiumblate, de prin poduri, ca să organizeze, în vederea iernii, o trupă complectă de dramaturgi şi comediani, pentru animarea cîmpului întristat. Jocul de scenă se iveşte singur, în colaborarea diversă a vîntului şi pe măsura perspectivei. Şi piesa e sinceră şi adevărată,

pentru că se naşte în raport cu momentul şi paralel cu împrejurarea, spontană, nescrisă şi necugetată.

Am pus în scenă deocamdată o părechе: Momîia şi Momîiul. Ea evoluează din fuste umflate cu creţuri multe şi ţine în braţe un măturoi de nuiele. Un simţ autocritic redus a făcut-o să fie încălţată la un singur picior, păstrîndu-şi, în legănare, o labă într-un ciorap cu dungi violete şi albe. Partenera excelează în rolul Ofeliei, înviată într-un temperament de polkă mazurcă.

Folosul rolului de momîie în natură consistă în indiferenţa vîrstei şi a cheltuielilor de garderobă. Se suprimă salariul, recuzita, croitorul, peruchierul, directorul, — mai mult sau mai puţin general, — şi chiria localului. O! mai ales nu există regizor, regizor cu studii în streinătate şi cu valoare determinată. Orchestra, ca totul, este gratuită. Şi efectele în public sînt aceleaşi, ba întrecute, cu o tendinţă permanentă, şi în zeflemea, ba mai ales în zeflemea, către amărăciune.

La orele 6 dimineaţa, spectacolul a început într-un lan roşiatic, de crăiţe. A venit o mîţă şi s-a suit pe împărat, pînă la barba lui, — şi împăratul, care dormea de-a-n picioarele, înconjurat de adîncuri, s-a deşteptat şi a început să joace, pe nemîncate, fără un ceai în stomac. Şi lîngă el, din parul ei, s-a trezit şi împărăteasa, care dormea cu braţele în jos. Din Australia, intervine, pe undele scurte ale aparatului nostru, o vijelie de dans de jazz. Şi, găinile, momîile, cîinii, participă, lîngă movila de cartofi de la puţ, la muzica din Melburn.

Dar soarele refuză şi azi să-şi facă loc prin durerile noastre vegetale...

ÎMPĂRĂȚIILE ALBE

De astă dată farmecul a izbutit și văzduhul s-a putut cerne întreg prin ciurul nopții, găurit cu stele. În zori, am găsit bordeiele acoperite cu măcinișul alb al morilor, pe care le mișcă luna și curelele vîntului de sus. Ca să știi ce este timpul și cît a durat secunda, ieși în cîmp, încins cu holdele de diamant la brîu. De aseară, înnainte ca bușteanul din vatră să se fi stins, cîmpia crescu în sus cît se ridică popușoiul. Și coșurile bordeielor fumegă din pămînt. Și e duminică. Și din chivăra unei clopotnițî, gătită cu horbote, cu bărbi și zulufi de bumbac, bate clopotul, — un clopoțel de sticlă și un clopoțel de hîrtie, ca-ntr-un ceasornic.

Astă-noapte au bombănit pe dinaintea obloanelor noastre oamenii de zăpadă, care sînt oameni adevărați, mai groși decît noi și mai greoi și cu sîngele rece. Ca să fugă, ei se lasă în patru labe, îmblăniți în oaie de chiciură și în ciucuri de zibelină, și se apropie ca urșii. Moartea lor e asemenea morții gîndurilor ivite în șesul sufletului cu zările tăcute: se ciocnesc cîte doi și se sparg amîndoi în funingine albă. Còlo, departe, o salcie, în văluri de Tanagra, s-a oprit, încremenită, din dans, în ultima ei mișcare: e Sarah, aceea, știi, pe care a împietrit-o de vie Scriptura, pentru că și-a întors capul și s-a uitat îndărăt.

Ca să-ți zugrăvesc minunile de cleștar și argint, aș avea nevoie de scule necunoscute, mici, asemenea uneltelor de scris genele, pleoapele și unghiile, cu cristalul sădit în căpșuna degetului carminiu. Mi-ar trebui cuțitașe de lungimea unui ac, pentru săpat broderia fulgului și punerea fragilităților lui suave pe colțul unei batiste de păpuși, țesută din păinjenișuri fugare de mătase astrală. Mi-ar trebui crîmpeiul țepos al unui țurțure și un ghem de fir de lumină fină ca să-l prind pe loc. Aș putea, înnădind fulg la fulg, să ajung să fac o ștofă pentru hlamida ta, palidă fantomă a unui vis veșnic fragil. Dar mi-ar mai trebui și o foarfecă, pe care nu o pot purta degetele mele, mari și groase, pentru croit pînza vrăjită, și lingurițe, de un model uitat, din civilizația țînțarilor, pentru luat sare albastră din cer, de strecurat printre cusături. O pensulă cît ața mustății pisicii și o paletă cît petala rozei, cu puncte de cîrmîz, de aur, de zmarald și mărgăritar, dizolvate și frecate în ulei de rășină tămîioasă. Substanțe din ce în ce mai divizate și scule tot mai inexistente vor permite, poate,

înjghebarea unei imitații în stihia închipuirii, a iernii și a zăpezii. Iar după ce am isprăvit, am nevoie de un evantaliu frigorifer pentru păstrarea ciudatelor mele mici minuni.

Pasul iepurelui, în așternutul dintre bordeie și iaz, ca o foaie de trifoi, urcă dealul cu o înseilătură egală. Și au trecut pe lîngă staulul nostru și lupii cu ochii lunateci: iată poteca lor. Și a trecut și țapul negru cu copita despicată, care înjunghie fiarele cu două cîrlige drepte, oprite-n creștetul lui împietrit. Și a mai trecut cineva, a căruia urmă nu se vede, dar se cunoaște, Hoțul cugetului meu, Furul gingàș al tăcerilor mele, Neliniștitorul; acela care se ivește fără sosire și pleacă fără să șadă.

MAMA

Pe şantierul pustiu, pregătit pentru o clădire de primăvară, a pus stăpînire un suflet mic din metempsihoză. Dintre scînduri, varniţe şi beto⸗niere, el a ieşit pe ploaie şi a cerşit printre zăbrele. E o căţea flocoasă ciobănească, tăcută şi tristă. Botul ei pestriţ are nara fină, şi capul, zmălţuit cu arabescuri şi simbole, prezintă un caninism he⸗raldic, de blazon. A mai fost văzut pe scuturi domneşti, pe steaguri şi însoţind pe Diana în scînteia de lună a unei nopţi de vînătoare. Fru⸗museţea înfăţişării poartă accentul aristocratic al ochilor, încheiaţi în cheotorile prelungi ale pleoa⸗pei, ca doi nasturi de sidef cu tonul de aur. Podoaba de mătase a urechilor cu scîrlionţul negru, e pusă din creştetul frunţii şi strîmbată puţin, ca să⸗i stea mai bine, ca o funtă alsaciană, cu vîrfurile atîrnate. Gura ei puerilă păstrează nuanţa de surîs a mîinilor unei ghitariste, care zîmbesc printre degete şi din inele, la comisură. Laba, desinată cu detalii echilibrate, dă un sprijin just pieptului curbat ca la berze, — iar coada, ca o pană de struţ, cu ondulări de salcie adiată, pare să fi fost la o pălărie medievală un panaş.

Totul e ales şi gîndit, fir cu fir, mădular cu mădular, şi exprimat în linia cea mai exactă, din cele douăzeci de conture în care se cuprinde un animal prins de pămînt cu patru picioare mutate de umblet. Blana întreagă, vînătă şi albă,

pare să-i fi fost aruncată în spinare dintr-o căldare cu cocă de marmură topită, și cățeaua cerșetoare pare, în mersu-i cu ciucuri, învelită într-o broboadă spaniolă, tîrîtă peste grinzi.

Pe o zi de ger cumplit, străina ieși pe sticla pămîntului împietrit, însoțită de șase perini de puf cu coadă, care se clătinau pe niște crîmpeie mobile. Fiind încă naiv depărtate unul de altul, ca picioarele scurte ale unui taburet, și necoincidente, cățeii se răsturnau ca niște tampoane, pe-o singură parte, dintr-odată, unul cu burta trandafirie-n sus, altul pe un șold, instabili ca niște mingi și greoi ca niște ipopotami. Înaintînd pe buși, grupul se dărîma întreg și se reconstituia cu greu.

Apariția senzațională a precizat starea de maternitate a blîndei cățele, și cei dintîi vizitatori ai menajeriei fură copiii, care aplaudară familia ca un număr de circ. Fiecare fetiță și fiecare băiat avură cîteva zile taina lor fericită, dragostea lor ascunsă. În secret, bunătățile casei fură discret jefuite, învelite în hîrtii colorate, și duse cu nerăbdare la zăbrele și desfăcute. Mițu a furat o bucată de zahăr și oase. Am prins-o făcînd ca o persoană mare, surîzînd și așezînd într-o batistă o tartină cu unt, două bomboane și un ou, pentru familia ei de pe șantier. Însă am păstrat cu strictețe marele secret. Baruțu, într-un colț al lui, mai stîngaci și mai mic, se silea să adune într-un jurnal tot soiul de merinde, pe care le pierdea pe măsură ce le ridica de jos. Nu le mai era copiilor frig, și toată lumea își dete seama, după însuflețirea ochilor și șoaptele confidențiale, că se petrecea un lucru suspect. Într-un pachet era un săpun mic de toaletă și un ciorap. Descopeream fetița contemplînd tablourile și cărțile, preocupată de obiectele noi pe care trebuia să le mai ducă și să le dea cățeilor ei.

Copiii din toată mahalaua procedaseră la fel. În momentul cînd am dovedit complotul, ne-am întîlnit în dreptul zăbrelelor vreo douăzeci de părinți, spionînd actele fiicelor și ale fiilor, absorbiți în opera lor de ajutorare. Mițu s-a gîndit să le aducă și o păpușă, iar Baruțu s-a lipsit de unealta lui cea mai activă, de biciul cu fluier.

Notabilități ale sectorului, ne-am salutat, ne-am prezintat, am făcut un schimb de intenții și am plecat acasă șase inși cu cîte un cățel în brațe, și unul din noi duse acasă și cățeaua, ca să nu rămîie singură și întristată.

CÎNTEC PE GHITARĂ

Vîntul ne-a bătut cu bolovani cetatea o noapte, muncindu-se să ne-o dărîme. Îl vedeam prin întuneric ca pe un om pornit să facă rău, înnalt cît lumea, cu spinarea lată cît orizontul, cu un picior în mare și cu un picior pe munte. Îmbătat de valuri și de beznă, el ridica fundurile văzduhului și le împingea înnainte, scotea lespezile din adîncimile apelor încremenite, dezrădăcina obeliscuri și piramide și le arunca în noi răcnind.

Doamne! ce are Omul ăsta cu noi, să ne sperie și să ne ostenească sufletele peste toate puterile de răbdare? Pînă la ziuă el poate să ne piardă. Mîna lui a încercat de cîteva ori turnul, dacă se mișcă în gingia lui, și o aud scormonind în temelii. Mi s-a părut că zece mii de oșteni au descălecat ca să ne asalteze cu topoare și suliți. Ei nu țin socoteală și vor să intre de-a dreptul prin păreți.

Cuceritori viteji de ziduri fără apărare, stați puțin!

Vreți să plecăm? Copiii dorm, nu-i înfricoșați.

Un hohot de rîs deznădăjduit răspunse. Vîntului îi era frig, armatele lui furioase erau desculțe, săcurile și lăncile crăpau de ger.

Vino, vîntule, și te încălzește și fă-te pisica noastră lîngă vatră. Fă-te unchiașul căminului și povestește-ne viața ta neastîmpărată de răzbunări și răscoală, mutată din cuiburile tale din ceruri și din pămînturi.

Un miros de lavă și de pustietate trece prin geamurile și ușile mele încercate cu săbii pe dedesubt.

Tu trebuie să fii de departe și iute: încă nu s-au stins gemetele țărilor îngropate, din răsunetul tău. Ai luat din gura oamenilor în agonie cuvîntul și ultimul oftat și-l duci cu tine repetat și nemistuit. Vocea vîslașilor cărora le-ai rupt lopețile și barca, zbierătul zimbrilor fugăriți cu stînci, țipătul gazelelor, amestecate cu glasul slăbit al caravanei. Toate războaiele au rămas întipărite în tropotul haosului tău.

Te-am mai auzit, te-am ascultat: ce vrei?

Nu este de ajuns zilnica îndoială și spaimă? Sînt prea puțin chinuit de zădărnicia cumplită a vieții, ca să mă chinuiești și tu? Trebuie să fiu mucenicul și al soarelui și al furtunii și al zilei albastre și al nopții negre și al fiecărei ore, trăită fără alt rost decît pentru că m-am pomenit făcînd parte cu voi din timp? Cum să te farmec și să te liniștesc? Cuvîntul nu mi se zărește cu auzul, și cîntecul nu pot să-l înjgheb.

Unde s-au ascuns pasările ca să nu le ajungi, bufnița și cucuvaia, care-mi mîngîie de obicei singurătatea? Vrăbiile din streșini au simțit scuturîndu-se bîrnele și căpriorii și n-ar cuteza să iasă și să caute, bîjbîind cu aripi, un adăpost mai bun.

Ce să fac atunci? Mi-am deșteptat vînătorii și cîinii, am întins arcurile, am încărcat puștile și am pornit după tine, ca să te prindem înlănțuit sau să te ucidem. Și te-am urmărit, te-am înghesuit în îngustimi și trecători, și, pe măsură ce te ajungeam cu focurile și cu săgețile, întunericul se făcea mai mare și fuga ta mai cutremurată. Am doborît peste tine codrii și stîncile și nu te-am strivit, sîngele tău n-a făcut cheag și mocirlă nicăieri. Urîtule!

Stupii tac. Ce fac albinele mele îngrămădite pe fagurii închişi? Am pus urechea şi am ascultat păretele dacă murmùră. Am înconjurat ştiubeiele cu stoguri de papură şi le-am legat ca să ţie pînă la întoarcerea soarelui fierbinte. Cetăţile lor nu se cunosc: moarte sînt, sau vii?

DE PROFUNDIS

Sînt silit să întorc velînța sentimentală și să-ți arăt, acum, povestea mea de mătase și catifea, pe dedesubt, în căptușeală. Îți amintești de mama cățeaua, cu puii frizați, pribegi, născuți în ulița noastră? Între lemnăriile schelei pentru o clădire viitoare, sălășluise un trib de cîini, și copiii noștri le duceau de mîncare. Fiecare cățel fusese adoptat de cîte o familie vecină, și cățeaua fusese luată de către un proprietar. A doua zi, i-am văzut din nou adunați între lemne. Nedeprinși cu covoarele și parchetul, puii s-au purtat prost, iar muma își cînta în urlete dorul și deznădejdea. Tiptil, părinții adoptivi aduseră puii înnapoi, cîte unul, și le deteră drumul pe subt poartă, și cățeaua, scăpată supravegherii stăpînului de peste noapte, veni de-a fuga în mijlocul lor. Ei și-au povestit cu toții, într-un grai de chiote, bucuria reîntîlnirii, și muma își puse darurile pline dina-intea lacomelor cîrtițe albe.

Au mai trecut cîteva zile peste bordeiul lor, și noaptea de ieri fu încremenită de îngheț. Ne-am gîndit pe tăcute la ei; pe tăcute, din pricina rușinii oamenilor mari de-a vorbi tare de niște cățel, și ne-am auzit unii pe alții oftînd încet.

— Ce ai, Tătuțule? întrebară copiii. Mi se pare că te-ai gîndit la *ceva*, zise fetița.

Și Tătuțu, mincinos și grav, pentru că se simțea ghicit, răspunse Măicuții:

— Mi se pare că nu se mai face împrumutul... E o criză!... Dar mi se pare că voi ați oftat cu adevărat: vă e somn?... adaose Tătuțu pentru copii.

Copiii se uitară în ochii Tătuțului, și tremure de lacrimi nestăpînite s-au ivit în luminile lor.

— Mergem mîine și-i luăm pe toți la noi, hotărî Tătuțu, covîrșit. O să-i ținem întîi în bucătărie...

Copiii săriră pe el și-l pupară cu poftă.

— Ai văzut?... zise fetița. Tu te gîndeai la ei... Spune drept!

— Nu vream să știți că mă gîndesc și eu acolo... Sînt om cu mustăți, și oamenii cu mustăți nu se gîndesc la căței... O să vedeți voi mai tîrziu, că ei se gîndesc la datoriile cetățeanului față de Stat...

— Spui prostii, zise Măicuța.

Copiii, ca și mine, fură de aceeaș părere cu Măicuța.

— Nu vrei să mergem acum? întrebară vioi și nerăbdători copiii.

— Viscolește: ascultați. Vîjîie vîntul și troznește piatra. E întuneric și nu putem intra la *ei*. Poarta lor e încuiată.

— Sărim peste zăbrele, propuse băiatul, stropșind consunele tari.

— Nu se vede nimic... Dar mîine, dis-de-dimineață, mă duc și vi-i aduc pe toți.

— Te duci tu singur? întrebă fetița.

— Nu-i totuna, dacă vi-i aduc vouă pe toți? Îi așteptați în casă, la cald, și vă jucați cu ei lîngă sobă.

O speranță atît de repede împlinită îi făcu să bată din palme, sfădindu-se cum au să-și împartă cățeii a doua zi. Le plăcuse ambilor copii cu deosebire cățelul cu o pată neagră la rădăcina frunții, care da iluzia că preferatul avea trei ochi, așezați la rînd.

M-am sculat, foarte de dimineață, ca să aduc cățeii și cățeaua. M-am dus în dreptul zăbrelelor închise și am fluierat ca să vie muma, și nu a venit; am fluierat de cîteva ori, și nu a venit. M-am aplecat și am chemat, cum se cheamă cățeii, bobocii de rață și purceii, prin imitații și onomatopee, și familia nevăzută nu a venit! Și m-am uitat mai bine. Cățelul cu trei ochi murise chiar lîngă locul de unde-l chemam. Și toți frații lui căzuseră care încotro, în zăpadă. I-am numărat, împrăștiați, culcați pe o parte, scuturați, ca niște miei cu bomboane înnăuntru, dintr-un pom de Crăciun. Unde era cățeaua? Am stat și am cercetat un ceas.

Învață-mă ce să le povestesc copiilor noștri; căci nu le pot spune că puii au murit. Și nu pot nici chema profetic puterile vechi din cer, din soare și din pustietăți, ca să învieze cățeii...

NEA ŞI PUZDERII

Zăpada, bineînţeles, e zăpada întinsă, cum e scris, ca un giulgiu, care acoperă, după starea sufletească a redactorilor de articole hibernale, sau ca un linţoliu mortuar cîmpia, sau ca o blană de zibelină. Comparativul linţoliului e oarecum exagerat, — natura în nici una din lunile anului nu-i prea macabră, — iar asemuirea cu blana şi zibelina e niţel cam bombastică. Cîţi strămutători în cuvinte ai fenomenului meteorologic au dezvelit corpul cu piele de lotus al adoratei, dintr-o mantie de hermină? Ca să îmbraci o singură cucoană, trebuiesc măcar două sute de piei de ale şoaricelui alb ca zăpada, cu sfîrcul cozii negru, — şi dacă n-ar fi existat bunul iepure-de-casă, darnic şi risipitor cu blana lui, mai pură în alb decît chiar a zibelinei, nici Curţile de Casaţie nu şi-ar putea complecta de tot atributele rangului şi prestigiului de solemnitate.

Dar mai e o zăpadă, mai sus de nămete şi peste troian, zăpada dintre cer şi pămînt, fulgul nepipăit fără să piară, puful transparent de cristal, inspirat, în broderiile lui ridicule şi splendide, de la păinjeniş. Aceeaş geometrie îl urzeşte, care cristalizează mineralele, înfloreşte muşeţelul, circumscrie frunza, variază ţesutul inferior al copacului şi îngroaşă laba cu trei lăbuţe a ramurii de brad. Şi sînt mai multe zăpezi într-o singură

zăpadă, dacă le analizează din geam ochiul de fulgere stagnante al pisicii.

Mîța naibii se uită de un ceas întreg pe fereastră, simpatizînd cu ninsoarea. Și-a curățat unghiile, ca o mare prințesă, care nu știe să se spele, dar iubește contactul îndelungat cu persoana ei minusculă a cosmeticelor, destinate să-i catifeleze căutătura, să-i sîngere gura și să-i îndulcească grumazul, sînul și șoldul. Oglindită într-o peliculă reflexă de aer, pe care numai mîțele o zăresc, ea și-a spălat capul, de la urechi la bărbie, și-a pieptănat toată coada și, proaspătă ca o fetișcană cu barișul portocaliu, se joacă prin sticla lucarnei cu muștele albe. Zăpadă microscopică, ninsoare de pilituri de marmură și pulberi, o ediție pentru pisicile de serai, amatoare de mătăsuri cu ciucuri, de șaluri moi, de bibelouri și cărți cartonate.

Ascultă. Nu e adevărat că zăpada vine din ceruri și nori. Nu se poate. N-ar avea nici vreme, nici putință să cadă de-atît de sus. Științele dumitale de pisică nu se vor putea împăca ușor cu meteorologia. Trebuie să fie altceva și-aci, o vrajă, o amețeală, o beție. Ia te uită cum vin cu miile, cu sutele de mii, cu milioanele, din toate părțile, încrucișate unele cu altele, unele încete și plutitoare, altele rapide scîntei înghețate, depănate din sute de mosoare, învîrtite, în parte fiecare, într-un sens. Rîjnește, vîntule, rîjnește! Și tu, Marine, fă pîrtie cu lopata de lemn prin dantelă și zibelină.

DE CRĂCIUN

Vecinul meu, un căruţaş, are şapte copii, două vaci, trei cai şi o căruţă, cu care pleacă dimineaţa, goală, după muşterii. Seara, veselă, uneori căruţa se întoarce plină: cîteva furci de fîn, o dăsagă cu grăunţe, o ultimă ediţie de pîini calde, un colcovan de carne şi o sticlă cu vin, două.

Dar aproape în fiece seară, căruţaşul mai aduce pe cîte cineva. Vine vorbind cu el, făcîndu-i descrierea situaţiei locului, prevenindu-l ce poate să-l aştepte şi atrăgîndu-i de repetate ori luarea-aminte să fie cuminte, dacă vrea să trăiască aproape normal. Străinul din căruţă e întotdeauna un cîine, un căţel cules de pe stradă şi învelit în fîn. Vecinul meu opreşte căruţa, vede cîinele, stă în faţa lui, determină diagnosticul suferinţei lui, se apròpie încet şi-i zice:

— Vino cu nenea.

Cîinele vine şi căruţaşul îl aduce acasă.

În majoritatea cazurilor cîinele este un cîine aruncat, cum se zice la mahala, « din cauză » de rîie. Ce-are a face! rîia se vindecă, şi un cîine mai mult la casa omului nu-i rău: cîinele poartă noroc. Vecinul nu are în ograda lui decît douăzeci şi trei de cîini din toate neamurile, — corcituri, caricaturi, schiţe şi scheme de dulăi şi căţelandri: un depou. Şi proprietarul cîinilor îi dăruieşte oricui cere, cu condiţia bine stabilită

să se poarte bine cu ei. Depoul se complectează și se primenește continuu.

Nevasta vecinului, în permanență grea și prezintînd o graviditate neobișnuit de voluminoasă, îl mustră de fiece cîine nou, și a doua zi se obișnuiește. Consiliul de familie al copiilor face botezul, cu nume alese așa încît să nu se înșele auzul colecției și să nu dea loc la confuzii, cînd un copil vrea să strige un cîine anumit. Vecinul se împacă binevoitor cu mustrările soției și încheie dialogul, care se petrece și la venirea neîntreruptă a copiilor, cu vorbele: « Unde mănîncă cinci mai mănîncă unul ». Singurele cuvinte care îl supără, pentru cîini, este « jigodie », și pentru prunci « broască », — și supărarea lui e adîncă: vecinul se întoarce cu spatele și tace mîhnit, cu lingura în fasole.

S-a întîmplat însă că vecinul căruțaș are și copii și cîini deopotrivă de buni; adică, să deosebim: copiii sînt buni pentru că sînt într-adevăr buni, iar cîinii sînt buni pentru că sînt răi... În satul nostru întreg, populat cu cîteva sute de cîini, nici unul nu se poate împotrivi cîinelui șchiop, o jivină neagră, cu unul din picioarele din față pe jumătate mai lung decît părechea lui. Îndrăzneț și rapid, el atacă deodată cu toate răcnetele lui și, fugind în trei picioare ca altul în opt, el își duce piciorul înțepenit și lung ca o cîrjă luată subsuoară.

Vecinul nu mai dăduse pe la mine de multă vreme. Mă vedeam cu el în treacătul căruței, el salutînd cu pălăria, și eu întrebîndu-l: « Bine? », și el răspunzînd: « Mulțumesc lui Dumnezeu ». L-am găsit în ajunul Crăciunului la ușă, cu căciula în mînă, în mijlocul unei zăpezi de o frăgezime și frumusețe uimitoare.

— Ce vînt te aduce? l-am întrebat.

— Ca omul! mi-a răspuns.

— Întîi pune-ţi căciula, i-am spus. Văd că-ncepi să cheleşti şi nu-i bine să stai în frig cu căpăţîna goală.

Vecinul zise:

— Aşa e, şi-şi puse căciula. Nu ştiu de unde să încep, adaose vecinul, îngîndurat.

— Fă şi dumneata ca mine, cînd n-am ce scrie şi scriu.

— Păi, cu dumneata este altceva! răspunse că-ruţaşul, confirmîndu-se cu un rîs care ar fi repre-zintat opinia unui al treilea.

— Tot un căruţaş, îi zisei. Numai că de alte mărfuri.

— Pe dracu! Ce, parcă nu ştiu eu? hotărî vecinul.

— N-ei fi venit la mine să facem literatură, îi zisei. Hai spune!

El dete să-şi scoată iarăş căciula, ca o intro-ducere la subiect.

— Căciula ne-am hotărît să stea în cap, zisei. Zi!

— Să vedeţi, zise el, apucat de o necesitate de plural... Am să vă spui ceva...

— Bunînţeles, i-am răspuns. Că altfel nu veneai la mine.

— Ceva personal! preciză vecinul căruţaş.

— Spune ceva personal! îi răspunsei, şi el se apropiè mai mult de mine şi nu spuse nimic.

Am înţeles că «personal» însemna că nu putem vorbi în curte. Îl stingherea, pesemne, cîinele meu, un ciobănesc măreţ, irezistibil, în război cu cîinele lui, şi care, printr-o miro-sire insistentă împrejurul căruţaşului, prevedea o izbucnire.

— Haidem în casă, îi zisei.

— Sînt cam murdar, zise căruţaşul, cu cizmele de o puritate albă, înfăşurate în zăpadă, ca şi cum s-ar fi născut cu picioarele de porţelan.

— De la Dumnezeu, zisei. Nu-i nimic.

— Ei, ce e? îi zisei în cămara scării.

— Ce să fie? răspunse vecinul. Bine?... Şi se gîndea, făcînd, fără să vrea, stil: Vin de la nevastă...

— Cum de la nevastă?...

— Păi, nu-i acasă...

— Nu pricep!... zisei, speriat de un gînd.

— E la spital.

— La spital?!... mă mirai consternat.

— Dar nu-i aşa rău, cum aţi crezutără, zise vecinul, încurcat într-un optativ de nuanţe... Am să dau nişte parale, şi de! acum, în preajma sărbătorilor... Aş vrea să fiu scutit...

— Cui să dai nişte parale?...

— Nu v-am spus? Spitalului.

— Nu mi-ai spus... Vrei să fii scutit de taxe?

— Uite, nu ştiam să spui vorba asta. De tàxi.

— A fost operaţie? am întrebat ezitînd.

— A fost...

Cuvîntul operaţie simţii că nu era înţeles...

— A fost tăiată?

— Păi, de ce să fie tăiată? zise vecinul, uitîndu-se cercetător în ochii mei.

— Zic şi eu aşa... Mă omule, îl întreb hotărît, e la spital nevasta dumitale, ori nu e la spital?

— Aş mai fi venit la dumneavoastră, dacă nu era la spital? zise logic vecinul.

El tăcea. Nu ştiam cum să ocolesc întrebarea relativ la afecţiunea de care suferea femeia, ca să nu-l contrariez. Mă uitam la el. Figura lui fără expresie nu mă ajuta deloc. « Hai s-o iau de-a dreptul », îmi zisei.

— Dar de ce suferă soţia dumitale? îl întrebai. Mă aşteptam să-l văd izbucnind în lacrimi.

— Nu suferă de nimic, răspunse căruţaşul.

Vecinul mi se păru nebun.

— Ziceai că vrei să-mi vorbești personal, zisei.

— Vă vorbesc personal, zise vecinul.

— Ce fel de personal? îl întrebai. Că nu-mi spui nimic.

El mă pironi cu ochii, nedumerit.

— V-am spus personal! zise căruțașul.

— Ce mi-ai spus, omule?

— V-am spus, să nu mișc din loc, personal, zise căruțașul, că a făcut doi copii... Un băiat și-o fată...

— Să-ți trăiască, vecine! oftai, în sfîrșit liberat.

— Și-ai dumneavoastră! zise el, mulțumit deodată. Ziceam că dacă ați pune o vorbă la domn' doctor, că știu că vă e rudă... să nu mai plătesc... Diseară o iau acasă cu căruța... și-i aduc pe toți...

— Bine, dragă vecine. Mă-mbrac și mă duc la doctor numaidecît... Dar șapte cu doi face nouă, îi zisei.

— Sărut mîna, răspunse căruțașul, adresîndu-se scutirii de taxe. Ce mi-am zis? zise el învîrtindu-și căciula. Unde mănîncă șapte mai mănîncă doi...

OEUFS À LA COQUE

Dacă te-am mîncat cincizeci de ani cu lingurița din coaja ta scobită, nu înseamnează, Oule, că ți-ai pierdut metafizicul și subiectivul.

Să facem o fărîmă de anatomie și să ne mirăm de gingàșa ta învelitoare de hîrtie minerală, căptușită cu o foaie de trandafir. Niște găini proaste dau la lumină, fără fanfaronadă, capodopera cotidiană, pe care nici o tehnică, nici un talent și nici o știință nu-l pot nici încerca. Dacă ar lipsi cotcodăcirea de la urmă, cu care strìgă în univers găina că a făcut un ou, miracolul s-ar petrece necunoscut.

Oul s-a făcut, ca și soarele și floarea, în ignoranță și onestitate, departe de regulamente și puncte de vedere și fără să aibă nevoie să fie măcar descoperit. Subt o stivă de bîrne, găina și-a pus ouăle cîte unul, și, într-o zi, Paraschiva scoate din groapă cincisprezece și le aduce în coșul așternut cu o batistă albă. Avem tablouri, statuete și gravuri în culori, semnate cu nume ilustre, dar coșul cu ouă anonime, așezat pe velînța mesei, e mai frumos. Desenul lui fără greș e mai pur decît al lui Ingres. Umblă-ncet, că se sparge!

Contimporan cu Babilonul, cu Fenicia și cu Praxitel, oul durează, cînd toate pietrele lor s-au învechit, tot atît de fragil, — și proaspăt...

Pe dulapurile noastre, în străchinile de pămînt, stau în lumină mere și ouă, — rumene merele, palide-n alb ouăle. Și încă nu ne-am deprins să gîndim și să credem ce zicem. Le ouă cu adevărat găina, proasta din hambar, fugărită pe bălegare de un cocoș ca orișice cocoș?

BURSUC

A venit şi el să mă latre, zdrenţuros şi încîlcit în paie. Caricatură corcită, din zece dulăi, aduşi din zece părţi, de miròs. În căpăţîna lui de cretin clipesc ochii mici ai unui cîine cîrn. Labele din faţă, de patru ori mai groase ca finele picioare dindărăt, aparţin unui tată care n-a dat nimic din fiinţa lui cozii, tăiată de natură scurt. Pieptul lupului se cîntăreşte cu şoldul ogarului. Are şi patru voci deosebite în lătratul lui împrumutat, şi a cincea şopteşte: vocea inimii lui, adevărată, cu care mă recunoaşte, după ce m-a lătrat.

Îi pare rău, oftează şi se încurcă prin ciubo-tele mele, ca să mă întîrzieze şi să se poată explica mai pe-ndelete. Era să-l calc: stîngaci şi greoi, s-a răsturnat pe spate şi era să rămîie aşa, ca să-l mîngîi pe singura întindere de piele curată din zeghea lui flocoasă. Dar a băgat de seamă că nu e vreme de glume şi, cocoloşit ca o perină, s-a sculat de jos, şoldiu şi diagonal, ca şi cum ar porni cu două singure picioare.

M-a prins şi mă ţine cu dinţii de geamantan. Şi se uită la căciula mea. Îmi dă drumul şi o latră. L-a păcălit căciula de oaie, cu care nu m-a mai văzut niciodată. Pe trecători îi latră întîi după căciulă. Îl supără moţul. Înţeleg şi turtesc căciula. E mulţumit.

Cine ştie ce fel de cîine ai să ieşi! Te-am păstrat cînd îţi era părul creţ şi făptura ca o tărtacă.

Acum, te-ai lungit și te faci. Spinarea anapoda, grumazul strîmb, botul mic, încheieturile cotonoage, o ureche îndărăt, o ureche înnainte, ochii niște mărgele caraghioase. Fugi, monstrule, și ascunde-te în paiele de unde ai venit!

Socotind că-i stă bine să cînte, el a scos a șasea voce din beregată și a dat un chiot nou; Bursuc experimentează, ca un fabricant de trompete de mucava, sonoritățile gîtlejului, contradictorii și hibride, cu o notă mai sus decît trebuiește.

Și după ce m-am scăpat de el cum am putut, Bursuc își caută de lucru. Se gîndește la ceva și mùșcă de jos. Și mănîncă zăpadă.

O să-i răcească toate coardele vocale și o să răgușească.

O ZI DE OPTIMISM

Tocmai soarele ce trebuie așternutului alb al zăpezii, pe care îl învelește, candid și fraged, cu altă velință, de aur. Aznoapte secera lunii a strălucit lîngă luceafăr, într-un cer de senină catifea albastră, și azi mă întîmpină lumina pomilor prin zăbrele. Ramurile se joacă de-a mingea cu vrăbiile sure și cu sticleții. Niciodată haina acestor fluturi de iarnă, purtată cu o zvîcnire cochetă de coadă, nu a fost mai curată și ciripitul mai cristalin.

Se țin după mine de-a lungul drumului grădinii stoluri de păsăruici muzicale. Pogoară și fug, se strîng și se desfac și se întorc mai departe. Toate se reped să-mi spuie ceva, și pornește graiul lor odată, de nu mai înțeleg nimic.

— Ce vreți, fetele mele?

Fug.

— Cînd o să viu la prînz, să mă așteptați. La unu și jumătate sînt acasă, negreșit, și o să vă dea tata mălai... Tu, mîță albă, fină și elegantă ca o lebădă, să nu-mi mănînci vreo vrabie, că mă supăr și nu te mai las să dormi pe cărțile mele. Da, da, nu te uita așa la mine. Închide-ți ochii de aur, ca să plec liniștit.

Fetița din drum se grăbește să ajungă acasă cu o pîine mare în brațe, și ea albă ca mîța și ca zăpada și cu coaja de lustru. Puful de miez a ieșit ca dintr-o perină spartă, pe o gaură ruptă.

— Du-te mai iute acasă, că o mănînci pe toată pe drum...

O femeie tînără şi frumoasă îmi iese înnainte cu două căldări grele de apă limpede, de argint, — şi rîde că nu a vărsat din ele nici o picătură. De cum i-ar cădea pe ciorapi, stropul de apă i-ar ajunge pînă-n vîrful tîrligilor, îngheţat într-o boabă de mărgăritar.

— Să trăieşti, vecină, că mi-ai ieşit cu plin.

— Să-ţi ajute Dumnezeu!

O cheamă Smaranda.

O PASĂRE NOUĂ

Fiecare grădină are pasările ei, şi se cunosc, pasările cu pomii, cu sentimentul patriotismului de patrie mică. Monumente: stîlpii cablului de lumină, cotețul porumbieilor, unde pasările minuscule, vrăbiile limbute, sticleții şi scatiii gălbiori se întîlnesc la orz şi porumb, cafeneaua lor matinală. Intrarea: pe gaură, — şi tot pe acolo ieşirea cu guşa plină.

Vara şi iarna, rațele rîd în hohote mari. Au şi de ce. Marțial, curcanul se desface pe dinaintea lor arătos, şi, umflat peste măsură, cînd crede că atinge apogeul formei de tambur-major, face pasul rigid şi trece ritmic pe subt frînghia de rufe, înfăşurat în eghileți.

« Ce caraghios! », trebuie să zică vrăbiile din vişinul degerat, în care au crescut mii de cartofi, mutați dintr-un vişin într-altul. « Dar e băiat bun! », a răspuns găina pe lîngă el, confidenta lui. « Ceea ce-mi place la oamenii ăştia, vorbeşte ograda cu o aluzie la noi, este că nu ne mănîncă. » Într-adevăr, noi ne hrănim, ca şi ea, cu orz şi porumb, şi tovărăşia s-a închegat.

« Fetele mamii! », strigă Paraschiva. Vrăbiile vin de pretutindeni, porumbieii, găinele, rațele, curcile, şi ea nu se mai vede din ele. Paraschiva e pentru ele « cucoana cu capotul roşu ». Ea ştie să vorbească păsăreşte, şi-i sînt orăteniile atît de supuse, încît însuş curcanul cloceşte,

primăvara, pentru ea, treizeci şi cinci de ouă, numai ca să-i facă plăcere.

Grădina de zăpadă, gîştele şi gospodina sînt stupefiate. S-a ivit o pasăre nouă în pomi, o pasăre nemaivăzută, mare, corsetată elegant şi prietenoasă. Se fuduleşte prin crăcile apropiate de casă, ca în oglindă. Îşi face unghiile, ciocul, îşi drege cravata, jartiera, îşi strînge fustele, joacă un pas de polcă şi unul de vals.

— Mînca-o-ar mama, e fată!

Nu te mănîncă nimeni, fii liniştită, pasăre din cer. Aşa vine vorba inimii, pe la noi. Mama vrea să te pupe.

DARUL DE ZIUA TA

Te-ai obişnuit cu ziua ta, poete, repetată zeci de ani. Ea nu are măcar meritul să iasă singură în calendar și să pară că orînduiește săptămîna. După ce s-au isprăvit toate sărbătorile iernii, iată-o venind în coadă, ca un soldat îmbătrînit, ros la picioare de bocanci și cu spinarea jupuită de o raniță grea. Oaspeții s-au sculat de la toate mesele, scaunele sînt singuratece, paharele răsturnate și damigenele culcate. Tocmai cînd vine mătura să curețe, te ivești și tu, sfinte, de ziua lui. Nu mai e de mîncat și de băut nimic, după nici un tarif.

Ar fi putut sări să te întîmpine lăutarii, cu un hohot de unelte, și un țigan cu mustățile rase nemțește, pînă la nas, care stă frumos pe două virgule de păr, ți-ar fi cîntat, șoptite la urechea legănată, măscările boierești bîzîite pe cobză. Ah! lăutarii dormeau cu gura căscată pe scaunele din colțul sobei, alături de contrabasul monumental ca un catafalc. S-a isprăvit, s-a făcut și plata și s-au împărțit și toate bacșișurile.

Veneai, poate, de la bal, în costumul, cam decolorat de romantism, al naivului tău predecesor, fardat cu pudră ieftină, sprîncenat și cu buzele boite. Mandolina spînzura de o panglică pe cămașa de mătase, largă, cu pufuri de ciucure, prinse de la roata gulerului de organtin, pe piept, pînă la ultimul bumb. Erai în pantaloni

subțiri, de atlaz, și în pantofi de piele de mînuși, — și fără umbrelă, Pierrot! ud leoarcă de ziua ta, și pribeag. Cu scripcarul și cu muscalagiul glasul coardelor s-ar fi înțeles, dacă nu dormeau, sătui și beți de splendorile zilelor celorlalte, care o luaseră sfîntului tău înnainte. Așa a fost așezată ziua ta, că în ceasul în care sosește, se pregătesc și oamenii să se întoarcă la muncă, pentru că toate sărbătorile s-au isprăvit. Urlă răgetul uzinei și toacă vioi ciocanul de fier. Stelele de beteală au căzut din pomul Crăciunului, jucăriile s-au stricat, sau veștejit sorcovele, și sărbătoriții zilelor petrecute s-au ales, de la Craii veniți din Răsărit și aducători de cadouri, cu o cutìe de buzunar cu bicarbonat.

Ai fi cîntat, de bună seamă, subt un balcon, chiar la vîrsta tîmplelor tale albe, deghizat în lunatec și în amorez. Tichia de catifea și sulimanul puteau să înșele ochii strecurați prin rețeaua perdelelor către cîntărețul de jos. Inima lui e spumantă și harurile impetuoase ale tinereții i-au rămas credincioase.

Nu, poete! Ai aflat, parcă în treacăt, și ai stat acasă. Poetul nu mai străbate oceanul în costum de carnaval, călare pe un catarg: s-a isprăvit și acest poet. El stă pe teren, înconjurat de o familie, care-i zice « Tată », ca pe uscat, lîngă o nevastă care-i zice « Mă », ca în agricultură, și se uită-n sus, de unde pogoară porumbieii luminii și presimțirile, printre șuri și glugi de coceni. Miile de ciori au trecut peste casa lui, fugărite de miròsul ghețarilor, porniți din pustietățile reci și împinși de vînturi. Dezolantul lor țipăt de primejdie și izgoană a durat toată ziua, și val-vîrtejul părea că nu mai sfîrșește niciodată. Ca și cum ardeau pădurile lumii și se răzvrătiseră vîrtejurile de zguri și cenușă, flocoștina funinginii se vărsa din zările de miază-

noapte, în furtuni de petice negre. Deasupra zilei tale, poete, trecea întunericul sfîşiat, către noaptea de apoi.

Tu te-ai primenit de ziua ta, ca un ţăran care şi-a pus de gînd să fie alb de ziua lui şi proaspăt, ţi-ai aprins luleaua şi te-ai hotărît să-ţi sărbătoreşti sfîntul în felul tău, pe cîmp, vorbind cu buruienile şi vrăbiile, care ştiu mai multe decît privighetoarea, scormonind pămîntul cu băţul şi întorcîndu-te la masa prînzului, ca să ospătezi cu ai tăi şi să bei o ulcea de vin.

— Nimeni nu şi-a adus aminte de mine? ai întrebat, poete.

— Afară de noi, au zis copiii.

— Mai e nevoie de cineva? a întrebat nevasta.

Nu e nevoie de nimeni, te-ai gîndit.

— Dar parcă era mai bine să împărţim pîinea noastră de azi şi cu alţii, ai zis.

Ai pus zece bliduri, zece linguri şi zece pahare, pe masa lungă, pentru cine o să poftească să vie şi nu a venit.

— Să le lăsăm toată noaptea puse, ai zis: înspre ziuă or să treacă şi pe la noi Fecioarele cele fără undelemn în candele. Să rămîie casa deschisă. Ele or să intre în vîrful picioarelor desculţe, să-şi astîmpere foamea. Şi lampa aprinsă.

Cînd te-ai ridicat de la masă, a zgîriat o labă la uşe, în miezul zilei.

— Au mîncat cîinii? ai întrebat.

Cîinii mîncaseră mai devreme. Păruse laba mare, gospodărească, a lui Bursuc.

Ai dat uşa de părete şi s-a arătat un cîine, dar un cîine străin. Roşu, cum nu era nici unul roşu în tot ţinutul, şi un neam nemaicunoscut: mare şi zvelt, grumazul lui semăna cu 7 şi cu 2, şi spinarea, încovoiată la mijloc şi ridicată neted

pe şolduri, amintea litera S răsturnată. Picioarele, înnalte şi subţiate după tipare alese, aveau un răspuns în prelungirea de tulpină moale a cozii, şi cîinele era ca un şarpe devenit căprior. Uitătura lui, mai presus de frumuseţea mărginirilor trupului, era mai ales ciudată, gălbuie şi aţintită ca spre un ţel şi spre o săvîrşire, în ochii tăi. Cîinele veni de-a dreptul la tine, alăturîndu-şi obrazul de mijlocul tău, unde îi ajungea capul, şi ţi se culcă la picioare, uitîndu-se numai în ochii tăi. Ai înţeles numaidecît că de unde, de neunde, el a venit pentru totdeauna.

Ochii lui turburară cu deosebire, lumina lor nu-ţi părea neştiută. O mai văzuseşi, nu-ţi aminteai unde, în muşeţel, în steaua cerului sau, noaptea, în fulgerul iazului. Era totuş o căutătură pe vremuri familiară. Ai căutat a cui era, judecînd, apropiind, împărechind. Ducîndu-l la pipă, ai rămas cu chibritul aprins în aer, pînă ce te-a fript şi ţi-a căzut din degete.

E de necrezut! ţi-ai zis.

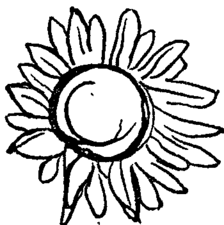
Ai strîns din pleoape, voind să-ţi fugă gîndul, şi ţi le-ai deschis, voind parcă să chemi gîndul înnapoi. Ochii tăi uimiţi se închideau, se deschideau, ca mîna unui prunc în leagăn, care s-ar fi jucat cu un fulg de păpădie, încercînd să-l prindă şi, fiind aproape prins, să-l scape. Ochii cîinelui erau ca ochii lui Iisus Hristos, în timpul minunii din Cana-Galileea şi cînd a sculat pe fata lui Iair...

Se petrecuse unul din acele lucruri de presimţire şi bănuială, de tresărire a pietrii, şi de întoarcere a unei rădăcini, sucită într-un pămînt al simţirii, lucruri ivite de scăpărarea îndată stinsă a tainelor grele, pe neaşteptate. Te simţişi de ziua ta obosit...

— E darul meu de ziua mea, ai zis, mîngîind cîinele lin. Ia uitaţi-vă la giuvaerele astea. Ochii

ăştia nu se poate să nu poarte sufletul cuiva de mai departe. Cîinele ăsta n-a venit singur, a fost trimis... Mi l-a trimis aici de-a dreptul, de ziua mea.

Şi ţi-ai zis că poate cu poeţii se petrece oarece de felul licăririlor, scrise cu pensula de aur pe icoane, din jurul capetelor evangheliştilor, care au luat vorbele din văzduh şi le-au pus în carte. Şi ţi-ai chemat cîinele Ion Botezătorul.

HAIHUI

Dacă entomologistul Fabre nu era silit să trăiască la ţară, învăţător la Sérignan, astăzi am avea o ştiinţă mai puţin. Atîta pagubă! ar putea să răspundă cititorul, nu fără oarecare dreptate, admiţînd că omul perfect ignorant, cinstit ignorant, total şi divin ignorant, e cel mai aproape de adevărul în sine. Dar decît imaginaţia ignoranţei, fără care nu poate dura nici ignoranţa, ştiinţa pare şi mai autentică şi mai frumoasă, viaţa întrecînd în fantastica ei varietate toate imaginaţiile, şi geniale, adunate laolaltă.

În multul timp liber de la mica lui catedră dintr-un sat catolic din Midi, în lipsa modelelor mari şi exotice, care pe naturalişti, ca şi pe pictori, îi fac să zugrăvească leul, pantera, elefantul, crocodilul, gazela, hiena în cuşca zăbrelită, Fabre şi-a mulţumit curiozitatea de om neliniştit cu ce avea la îndemînă peste drum de şcoala primară: un maidan cu tot soiul de lighioane minuscule, dispreţuite de Academie, de dòctorii în multe şi de către orice savant cu demnitatea integrală. Învăţătorul s-a întins în ţărînă patruzeci de ani. Au ieşit din ţărînă zece cărţi neasemuite, cu un singur cititor timp de mulţi ani de zile, editorul, mi se pare Delagrave. Am uitat. Primul volum care a cunoscut acum patruzeci şi şapte de ani un cititor şi în România, mi-a fost furat. Editorul a ţinut ani îndelungaţi depozitul celor zece volume

în pod, cu o grijă religioasă, admirator fervent al întemeietorului *Entomologiei*, — vîndute prin izbucnire subită într-o singură zi.

Fără Fabre nu s-ar fi știut nimic despre lumea insectelor, atît de asemănătoare subiectiv cu a oamenilor civilizați. O enormă cantitate de cunoștințe ne-ar fi rămas interzise. Cine și-ar fi închipuit cu imaginația că femela unor anumite gîngănii își mănîncă masculul, după desfătarea nupțială? Și ar fi crezut cineva că furnicile se hrănesc cu lumină?...

De altfel, tot omul, cu sau fără publicitate, poartă în el un embrion de cîte ceva științific în stare de poezie, botanist, mineralog sau naturalist, și îndată ce o apucă prin buruieni și mărăcini, lîngă iaz, în zăvoi, în pădure, dezlegat de biurouri, de arhive, de clinici, de ateliere, de redacții, se trezesc în surtucul lui un observator pe viu și o mare părere de rău.

Un prieten îmi scrie, dintr-un cătun depărtat, că a descoperit un lucru nemaivăzut: pichera, bibilica! Surmenat de o inginerie meticuloasă, ostenit de mașini, de proiecte, de rapoarte, el nu știa că există în natură o pasăre așa de bizară, asemănătoare cu o broască-țestoasă întraripată. Pe un trup masiv și elegant stă agățată caricatura unui gîtlej ca un cîrlig, terminat cu un cap grotesc: două barbete de carne trandafirie, spînzurate de gura ciocului, și un corn de os în creștet, copiat după rinocer. După fizionomie, pasărea pare sceptică și scîrbită. Auzind-o cum protestează toată ziua împotriva forțelor creatoare de viață, cărora le displace invectiva bibilicii, un sătean i-ar fi spus că ea strigă: «Păcat! păcat!», ceea ce ar însemna parcă și la ea o părere de rău că viața nu i-a fost izbutită mai bine. Păcat că Dumnezeu a fost distrat. Păcat că nu e mălai. Păcat că

nu e apă. Şi n-ar fi chiar foarte grav, pentru că ce-i păcat poate să se mai schimbe.

Pichera spune cu totul altceva. Înţelepciunea ei injurioasă spurcă dintr-un cuvînt sintetic *omnia visibilia et invisibilia in saecula saeculorum*.

APRIL

O zi de primăvară face o cronică, notată pe-o foaie de calendar, dacă un urcior cu flori de Luchian face o monografie.

După străbaterea unui tunel de o sută optzeci de zile, e aci, la noi, întreagă, imobìlă și albastră, în fereastra spoită cu bidineaua de aur. Franca-mente, fără nici un semn de reticență, Arhanghelul cu coiful de foc a trecut de partea noastră, a celor ce l-am așteptat la toate întîlnirile pierdute, și care, acum, cînd spintecă văzduhul, nu ne putem uita în ochii lui de fulger, fără să ne fugă lumina ochilor noștri.

Toate tablourile și pinacotecile din toată lumea ni s-au adunat la ferestre, pe toate zările trezite departe. M-aș scula pe niște picioare lungi și sînt sigur că aș zări toate cerurile frămîntate de ape și talazele jucîndu-se cu ciucurii hlamidei lui Dumnezeu, spînzurată în mare.

Mă găsesc obligat de o politețe idilică să-ți prezint, sire Păianjene din prapurul de pe geam, pe domnii Pomii mei, care se plimbă cu mîinile la spate prin livadă. S-au oprit să asculte o șoaptă, o șoaptă cu o muzică mută, cîntată cu gura închisă, din pămînt, — și morții vor să se zmulgă din giulgii și nu mai pot, — cîntată și din tre-murul aerului, bătut de àripi de porumbiei. A trecut și Duhul Sfînt pe deasupra casei și s-a rotit de două ori.

Poftiți... majestatea sa Nucul, voievozii Cireși, scutarii Vișini, alteța și luminăția sa Plopul. Și domnițele mici. S-au pregătit să le poarte, doamnelor încă nesosite cu caleașca, mantalele tîrîte cu broderiile pe iarbă nouă, domnițele de liliac violet și alb. Bărbații au poposit aznoapte, descălecați din herghelia de armăsari, de-a fuga, venită cu vîntul în alai de nechezuri.

Dar domnii Pomi s-au și schimbat. Ș-au ales, la o distanță de cîțiva pași, locul de liturghisire. La iarnă vor pleca din nou, nu știu pe unde, în zdrențele sărăciei. Ca să-și puie toate veștmintele arhierești, care se îmbracă pe rînd, cu cîte o rugăciune de fiece strai și cu o sărutare pe stihare, pe zvite, pe omofoare, ei își încearcă mînicerele, cusute cu mărgele de mărgăritar și strînse la călcîiul pălmii cu șiret. Li se văd, în nuielele de mărgean, mărgăritarele, ieșite tiptil din țîțîni și muguri, crăpați ca boabele de porumb aruncate-n jar, cu o floare. În zece ore, au îmbobocit toate crăcile și s-au desfăcut.

Domnii Pomi și-au pierdut iute bărbăția, între două priviri pe fereastră. Acum sînt niște mirese... Cine știe ce se mai poate face și desface de-acù peste alte zece ore! Evoluțiile trec prin epoci cu o grabă de o lună pe ceas. Iată, o clipă caișii au fost ca niște candelabre cu mii de lumini. Basmul transformărilor nentrerupte a trăit și se suprapun icoanele și se confundă.

Copilăria lui april, credulă și lesne de amăgit, se ivește pretutindeni cu un scîrlionț pe sprînceană, cu un surîs și-n ghimpi. Au dat și subsuorile spinilor o încolțire, într-un vîrf de pensulă miniaturală, verde. Și pintenii roșcovului sălbatec, îmbrăcat în țăpoaie, surîd. Și rîd în hohote și rațele, nevestele late, pornite la drum pe o linie strîmbă, de tot ce văd că se petrece într-un Paradis în desfășurare, la care ele nu sînt în stare

să contribuie cu nimic. Ouăle şi le leapădă în neştire, cu conştiinţa neroadă că le defecă, şi de bobocii de mătase, pe care-i scoate pentru ele găina, sînt numai a treia parte răspunzătoare.

Ai mai trăit un an, Cocò! Cui să-i mulţumeşti că fereastra ţi se împodobeşte iarăş cu orizonturi inefabile şi cu grădini?

MOARTE

Am de cîteva zile, în grădină, un mormînt. N-am avut încă un mormînt atît de mare în grădină. Aveam numai morminte mici, pui, mîțe și căței, care au murit blajin lîngă noi.

Morminte multe aveam de jurîmprejur, mai departe, în cimitirele de toată legea din regiune, unde sălășluiesc. Unele din ele, multe din ele noaptea, s-au strecurat pînă la mine, ca un abur ca niște fantome lipite de pămînt, căutînd mîngîierea unei inimi care în ceasul morții definitive le-a lipsit. Multe dîre de sînge și adieri de suspin se deslușesc prin întunericul tăcut dintre inima mea și morminte.

Îmi aduc aminte cîți morți au tras de clopotul din poarta schitului meu, noaptea, împleticiți la zăbrele, fără să pot să le dau ajutor. Aș vrea să strig pînă la Dumnezeu. Glasul mi-e mut.

Grădina mea știe totuș ce-i moartea. Știu pomii, știu pasările din cuiburi. Acum doi ani, focul de sus, purtat prin cer, a căzut de cîteva ori peste noi, peste grădină. Înfloriseră caișii...

Din ramurile lor am descurcat șuvițele de păr, negre și bălaie, ale femeilor ucise, risipite și zburate bucăți peste grădina mea. Cîteva sute de sicrie de scîndură goală adunau, în ziua Paștilor, ghemotoacele însîngerate ale foștilor oameni, pulverizați de bombe în preajma mea. Din trei vecini, prinși de o explozie laolaltă, am strîns din grădină,

pentru înmormîntare și slujbă, cu frații și copiii morților, din iarbă, în două zile, două kilograme de bucățele. Căutam în vie și în trifoi. Unde se zărea o muscă, mirosea o fărîmă de carne. Un an întreg și o vară, grebla mai scotea, pe dinți, țăndări de om din crăițe și crini.

Și mai erau miile și miile de morți din vastul cuprins al marelui război. Armata și populația cădeau în fiecare oră. Vaierul lor ajungea pînă în grădină, și auzeam lacrimile celor ce rămîneau să-i plîngă. Omul e rău în două feluri: cînd urăște și cînd ucide ca să ucidă.

Totuș grădina, care-și amintește atîta spaimă, atîta suferință și atîta jertfă de-a surda, zice în gîndul ei, laolaltă cu arborii, cu vrăbiile, cu florile și cu porumbieii, că atunci a fost o tragedie, o calamitate împărtășită de toți, și buni și ne-buni. Între oameni se iscă furtunile, ciclonul, uraganele oarbe, cutremurele și fatalitatea fenomenelor din natură. Din ocean, din glob și din junglă. A fost război, spun privighetorile din grădină, și nu mai e război, acum, la moartea cîinelui nostru.

Moartea e și ea îndoită, într-adevăr: moartea în luptă și moartea fără apărare și atac.

Cu capul lui frumos, ridicat în văzduhul ars, cîinele meu asculta cu urechile lui mari, ciulite, cum înnotau venind corăbiile zburătoare. Ochii lui interogau lumina. Puternic și viteaz, curajul lui se temea de primejdia nevăzută. Platoșa largă a pieptului nu știa să o înfrunte. Maxilarele lui de oțel, drugii labelor lui viguroase, bărbăția lui teafără, care nu da niciodată înnapoi, își simțeau neputința.

Odată s-a întors acasă după zece zile, rănit de schije și tîrîndu-se, cine știe de unde, pînă-n grădina lui. « A venit Baciu! », au strigat copiii, dezolați de lipsa cîinelui iubit. Între bombardamente, încet, încet, vindecat cu leacuri, l-am făcut iarăș

voinic. Războiul nu l-a ucis, ci pacea. Poate că otrava unui scelerat al drepturilor omului cu cartelă.

Mormîntul din grădină mă obsedează. Nu mă pot învăţa cu acest mormînt şi cu această moarte. Ea întrece trista mea filosofie. Ne gîndim în gospodărie numai la mormîntul din grădină, tăcuţi în jurul mesei de cină, tresărind de cîte ori căutăturile noastre se întîlnesc. Eu rămîn cu creionul în gol. Paraschivei i se opreşte acul în cîrpeală. Miţura stă cu pensula în aer. Baruţu oftează. Ne ascundem. Ne îndemnăm unii pe alţii să nu ne mai gîndim la el, să-l uităm... Citim o carte: nu putem citi. Povestim: povestirea tace. Punem muzică: nu ne place. Nu ne mai place nimic. Ne gîndim la mormînt.

Ni se pare că acest mormînt nu va fi uitat niciodată.

EMOŢII

O lună de zile a jucat în văzduh toată grădina, din mii de fluturi albi. Ca să ne păstrăm satisfacţia că s-au ivit, ca orele, din nimic, ne prefacem a nu şti că fluturii de azi sînt omizile de ieri, care veneau prin aer, spînzurate de un fir de mătase purtat de adieri, şi închidem ochii asupra seriilor de preschimbări ale ciudatului fenomen: viermele înger.

Aducerea aminte a felului cum tîrîtoarea se face zburător şi zburătoarea decade, ne-ar dezgusta, ca descrierea fiziologică a maternităţii în timpul unei idile la lună, cu ecoul unui tremur de corzi de harpă sau un suspin de orgă, auzit din depărtări. Vrem fluturi, şi fluturii iată-i în hore, dansînd un balet în piersici şi pruni.

Parcă ar fi înflorit aznoapte, fecundată de stele reci, livada, şi parcă florile, desprinse din locul lor, ar pluti în ramuri, şovăind să plece sau să se întoarcă. Petalele pribegesc îmbătate de fericirea ridicării mai sus şi peste destin, peste pămînt şi crengi. Poezia e harul fiecărei gîze şi al fiecărui fir de iarbă pitit, şi o trăieşte cu exuberanţă toată grădina. Valurile de trandafiri înneacă potecile cu belşugul ramurilor revărsate în toate părţile şi, scuturîndu-şi bogatele recolte, de zăpadă parfumată, înfloresc neîntrerupt, scuturate neîntrerupt şi neîntrerupt aşternute în toată grădina. Nici un zgomot nu percepe auzul, la spectacolul

ruperii delicate şi al risipirii, în mişcarea rozelor şi a fluturilor, ridicaţi ca din căderea impalpabilei desfoiri.

De coada măturii, răzimată-n părete, s-a lipit ceva, ca o bucată de hîrtie. Ne punem ochelarii. Copiii ne-au luat-o înnainte şi au ţipat: « Ce splendoare! ». Într-adevăr, prezenţa străinului e uimitoare. E un fluture mare, oprit acolo, pe mătura cu care s-au adunat virginalele petale în cîteva muşuroaie, pe cărări. Culoarea lui, nouă, pentru toată grădina, e o nuanţă palidă, de ivoriu pe catifea transparentă. S-a strîns toată lumea să salute cu o emoţie mistică imobilitatea nobilului vizitator, croit din cele mai suave cîrpe astrale. Îl examinăm la ochelari şi lupă, ca să-i descoperim caracteristicele misterioase. Ochii de argint şi aur lipsesc. Cucuvaia mică are capul bont şi nici o mustaţă detectoare, nici un fulg de sprînceană nu-i complică profilul, neted şi scurt. O simplicitate, redusă la triunghi, cum singur Dumnezeu se pricepe să dea, deosibeşte perfecţiunea nemaipomenitei făpturi. Niciodată, nici unul din cei de faţă, de toate vîrstele şi din toate tărîmurile cele mai opuse, n-a mai văzut un exemplar al acestui miracol. Un ştiinţific, care se găseşte din întîmplare printre noi, ar vrea să-l străpungă cu acul şi să-l păstreze în cutiile lui cu insecte. Cu o biciuşcă l-am ars peste labele întinse către divina arătare.

Biblioteca gospodăriei avînd şi cărţi de fluturi, ne-am dus să le căutăm.

— Adu *Les Ravageurs* de Fabre...

Au venit şase cărţi. Le răsfoim, fiecare cîte una... Nimic!

— Adu *Die Wunder der Natur*.

Patru volume groase... Nimic! Natura e mai tare, născoceşte şi face necontenit.

Cu nasul în fotografii, imagini şi picturi, a trecut o jumătate de oră. Nu mai e fluture! A plecat! Mătura stă singură şi proastă.

FOAIE VERDE

Dac-am mai stat cu el de vorbă despre caise, Cocò e rugat să mă ierte, cum iartă și livezii că i le aduce proaspete în fiecare an, — și dacă sînt bune la gust și nu dau boala monotoniei, mingile de carne curată pot fi primite și de hîrtie.

Din punct de vedere al caracterului, pomul, e drept, o ia înnaintea scriitorului, căci oricînd te-ai duce la el, cu traista sau pălăria, îl găsești neclintit din locul lui, și el știe să facă un singur fruct, însă dus la toate perfecțiunile, pe care și le impune cu o disciplină surîzătoare și severă. Poetul face și caise și pere și moșmoane, unele după altele și pe toate grămadă, la timp și netimp.

Astăvară la Crăciun
Mîncam pere dintr-un prun
Și gutui dintr-un alun.

Caișii nu ne-au înșelat niciodată, și în scurta lor viață, concentrată, de zece ani, au dat numai și numai caise, și nemulțumiți să le facă frumoase la arătare și cu suc, învelite fiecare în piele de catifea, ca bărbia plină, cu zbenghiul gropiței, a copilelor rumene și bălane, le face și multe și mari.

Crăcile li se frîng de belșugul de aur, și coșurile, pe creștetul femeilor care le-au cules dinlăuntrul frunzelor adînci, ca din horbotele unei cămăși,

se întorc pline cu vîrf, cîte douăsprezece coșuri, cîte un rînd de oltence cu fota întoarsă la brîu, pe subt bètele tivite cu mărgele albe.

O singură dată caișii n-au răspuns la chemările soarelui portocaliu: anul trecut, — și ei nu s-au putut ține de cuvînt, din pricìna altor înrudiri, din timpurile iernii, cu ghimpele de gheață și cu gerul, care le-au strivit miezurile ca să le stîrpească. Biruința de azi e grandioasă. Ia te uită: mii de pitici de-o șchioapă călăresc pe ramuri, jucîndu-se cu globurile purpurìi, aruncate-n sus și prinse ritmic în mîini, cîte trei, și iarăș aruncate și prinse, încît par că mai mult plutesc și sar decît ar sta să le vie rîndul...

Poetul ține la cîntecele lui, le adună, le apără și le păstrează, că sună dulce, că vin răgușite. E mîndru că a strigat în pădure ca mierla sau că pe o vioară minusculă, cu o singură coardă cît firul de păinjeniș de subțire, a țiuit peltìc ca țînțarul. Ah, Doamne, cîtă trufie pentru o fărîmă de pulbere de zvon, la bietul om! A lucit nițeluș. Cîte bijuterìi, într-o lacrimă de iarbă, nu scapără izlazul, și de cîte comori nu strălucește, mereu primenite în scînteiere și culoare, și mocirla, vărsată pe cîmpie ca o fiertură de mărgăritare și zmarald! Ele trăiesc eternitatea într-o secundă. Nici nu trebuie mai mult, naivule, care îți amăgești nerozia cu princìpii de durată și posteritate.

Ai văzut caisul, cum își aruncă fructele cu viermi, cele mai grase? Ai văzut cum și le leapădă și pe toate celelalte, cînd Zamfira nu și-a ridicat mîna goală pînă la ele, să le culeagă?

A! ți-a căzut mîneca înnapoi, Zamfiră, și ți s-a dezvelit subsuoara palidă, gătită cu un puf de păpădie neagră, bagă de seamă! Și ți-au căzut și două caise în sîn: lasă-le acolo!

UN AN

Despletit de păinjenişul dimprejurul lui, con-deiul dă trei sute şaizeci de fire spirale, zi după zi, adunate pe lungime, ca pe fus, şi, de Paşti, îţi cureţi peniţa şi tocul pentru o altă nouă depănare de caier.

A trecut un an fără să-l bagi de seamă. Iată din nou liliacul legănîndu-şi, înflorit, panaşele violete, şi paharele galbene şi roşii pe tulpina verticală a tulipei. Ne descîntă zborul şovăitor al unei albine, nehotărîtă în care să intre.

Cele două ciocănitoare ale grădinii s-au făcut şase pestriţe. Iată familia întreagă tăbărîtă cu ciocul ca un stilet pe coaja unui copac, ţipînd de foame. Ele nu vor să mănînce de-a gata, printre găini, firimiturile gospodăriei, şi refuză să se domesticească, dar gerul cumplit al iernii trecute a stîrpit furnicile şi omizile cuibărite în subsuorile arborilor cocoşaţi.

Un ied alb necăjeşte capra roşie din drumul către casă. Îi sare pe dinainte, dansează, o zbu-gheşte, se întoarce. E personajul vesel, şoltic şi naiv al peizajului dintre grădini.

— Putem sta niţel de vorbă pe şoptite? că sîntem singuri. Ce-ai făcut un an de zile? Ţi-ai îm-plinit oare toată datoria între o Răstignire şi alta?

— Ce datorie ar putea să aibă un zmîngălitor de hîrtie? Foaia e albă, cerneala e neagră, gîndul e cenuşiu şi de multe ori pana scrie cu ţărînă.

— Ai scris în fiecare zi...

— E adevărat, cîte puţin.

— De cîte ori ai minţit în trei sute şaizeci de zile? De cîte ori te-ai prefăcut?

— Eu? Niciodată! Aş admite că poate m-aş fi înşelat.

— N-ai avut invidie, duşmănie, lăcomie?

— Nu cunosc. Le sufăr de la alţii.

— Ai ajutat pe nevoiaşul de suflet, rămas fără nădejde?

— După puterile mele puţine. Încerc în toată ziua să scot din hîrtie un ghiocel, dar el nu încolţeşte întotdeauna. Răsare şi cîte o urzică...

— Îţi cercetezi cugetul din timp în timp?

— În fiecare seară, îngere, înnainte de culcare, trebuie să mă împac cu mine, cu oamenii şi cu steaua de deasupra casei. Ca să merit odihna şi ziua de mîine. Dacă am căzut fără voie în păcatul mîndriei şi al desfătării de sine, mă pedepsesc. Nu mai desfac aşternutul o săptămînă, şi priveghez.

BASMUL

Cîteodată, viața seamănă de-a binelea cu basmul. Dacă ar semăna totdeauna cu el nu ne-ar mai fi grije de nimic și am trăi plutind ca pasările cerului și ațipiți în lumină ca floarea de crin. Cuvintele evanghelistului ar fi adevărate și pentru oameni, nu numai pentru pasări și plante.

De la muncă m-am întrebat: De ce m-aș osteni atît; întîi cu plugul, apoi cu brazda, sfărîmîndu-i cu călcîiul sapei bolovanii uscați? Mă bate un gînd, le-am spus boilor mei: ia să ne mai odihnim și noi, că n-o fi foc. Uite, să-i tragem un pui de somn în rariștea asta, la umbră, și dacă ne-o apuca amurgul, bine; dacă ne-o apuca noaptea, și mai bine, că dormim pînă mîine, o zi și-o noapte. Să o mai închinăm naibii de strădanie, că tot nu ne înnavuțim. Și dacă ne-om îmbogăți, ce folos! Ne opintim mai mult și atîta tot.

Am dejugat vitele și le-am lăsat să pască fire de mătase și fire de soare și să bea apă albastră din izvorul dintre stejari. Și m-am apucat să cînt, și am cîntat din fluier pînă ce veni luceafărul colò, deasupra mea, spînzurat într-o frunză. Și am scos din sîn tot felul de jucării, pietricele și scoici, care erau slovele mele de socotit și gîndit, că de cîte ori sare din plug cîte o fărîmă de piatră frumoasă, — am roșii, albastre, galbene și verzui, — o iau, o spăl și-o bag în sîn, unde mi se zbate inima și se sfiiește.

Şi iată că pe înnoptate a ieşit venind încoa, din zare, fata mea cea zveltă, cu de-ale mîncării într-un coş petrecut pe cot şi învelit cu ştergarul tărcat. Ea venea jucîndu-i mersul în fota lungă şi mărgelele la grumaz, şi cînta şi ea. Dar de jur-împrejurul ei, ce de lume! Ce de lume de gîze mişunate, care, în loc să zboare, o însoţeau umblînd ca porumbieii după mei, pe la picioare şi pe de lături, ca nişte cer de stele, pogorît pe cîmpie şi mergînd cu fata mea odată, unde le-o duce ea.

Erau cărăbuşi dolofani, cu cîte unul şi două coarne, stoluri de viespi încondeiate cu o dungă de praf de muşeţel şi cu alta neagră, fluturi de toate feţele şi cu o faţă, fiecare arìpă, albicioasă, şi alta cărămizie sau castanie; ochii le erau de jar de argint. Ei singuri nu puteau să meargă, ca să nu li se înnoade mustăţile cu spinii, şi zburau jos, ca o ceaţă palidă de rotunjimi de păpădie. Erau şi àripi, erau şi şopîrle şi şerpi încovoiaţi, zorindu-se să ajungă mai iute, ca nişte pîraie. Lipsea vrea una din jivinele şi zburătoarele grădinilor? Nici una, nici helgea, nici vultùrul, împăcate toate sălbăteciunile, de parcă ar fi sunat înfrăţirea tuturora celor ce se gonesc unele pe altele şi se sfîşie. Greierii negri săreau cîte cinzeci deodată, izbucnind ca din cuiburi, şi, pe viori nevăzute, murmurau din coarde dulce şi ţînţarii, care nu mai ciupeau. Am auzit dintr-un cîrd de pe undeva şi cimpoaiele.

Cîinele mi s-a ascuns dedesubtul căruţii, gloatele s-au apropiat de mine şi i-am spus copilei mele:

— Nu ştiu: visez, ori povestesc un basm?

— Nu e nici vis, nici basm. Au venit să-ţi mulţumească şi să te sărute, că vorbeşti de ele frumos. . .

CUPRINS

PE O PALMĂ DE ȚĂRÎNĂ

Poveștile boabei și ale fărîmei

Redactor responsabil: Gheorghe Pienescu
Tehnoredactor: Ida Marcus

Dat la cules: 21.08.1964. Bun de tipar: 10.04.1965. Apărut: 1965. Tiraj: 12.180 ex $^1/_1$ legate. Hîrtie specială, cu filigran, de 90 g/m². Format: 800 × 920/32. Coli ed.: 12,09. Coli tipar: 10,88. A. nr. 12.049/1964. C.Z. pentru bibliotecile mari: 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici: 8R—32.

Hîrtia executată la fabrica « Steaua Roșie » Bacău
Întreprinderea Poligrafică « Arta Grafică »
Calea Șerban Vodă 133,
București — R.P.R.

